

TOPONYMIC GUIDELINES OF POLAND

FOR MAP EDITORS AND OTHER USERS

POLSKI PRZEWODNIK TOPONIMICZNY

DLA REDAKTORÓW MAP I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW

Head Office of Geodesy and Cartography
Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Warszawa 2024

COMMISSION ON STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES
OUTSIDE THE REPUBLIC OF POLAND
affiliated to the Surveyor General of Poland

KOMISJA STANDARYZACJI NAZW GEOGRAFICZNYCH
POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przy Głównym Geodecie Kraju

TOPONYMIC GUIDELINES OF POLAND

FOR MAP EDITORS AND OTHER USERS

POLSKI PRZEWODNIK TOPONIMICZNY

**DLA REDAKTORÓW MAP
I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW**

Fifth revised edition
Wydanie piąte zmienione

HEAD OFFICE OF GEODESY AND CARTOGRAPHY
GŁÓWNY URZĄD GEODEZJI I KARTOGRAFII
Warszawa 2024

**COMMISSION ON STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES
OUTSIDE THE REPUBLIC OF POLAND
affiliated to the Surveyor General of Poland**

**KOMISJA STANDARYZACJI NAZW GEOGRAFICZNYCH
POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przy Głównym Geodecie Kraju**

Elaboration
Opracowanie autorskie
**Ewa Wolnicz-Pawłowska
Maciej Zych**

Editor
Opracowanie redakcyjne
Maciej Zych

Maps editor
Opracowanie map
Maciej Zych

Project coordinator
Koordynator prac
Justyna Kacprzak

Translated by
Tłumaczenie
Groy Translations Sp. z o.o.

© Copyright by Główny Geodeta Kraju 2024

ISBN 978-83-254-2599-9

Computer typesetting
Łamanie komputerowe

Monika Belec Firma Reklamowa GRAF MEDIA
ul. Konstruktorów 34/15, 65-119 Zielona Góra

CONTENTS

From the Publisher	5	Od Wydawcy	5
I. Polish language	7	I. Język polski	7
1. General characteristics	7	1. Ogólna charakterystyka	7
2. Polish literary language	9	2. Polski język literacki	9
2.1. Polish alphabet	9	2.1. Polski alfabet	9
2.2. Phonological system of Polish	11	2.2. System fonologiczny języka polskiego	11
2.3. Rules of Polish pronunciation	14	2.3. Zasady polskiej wymowy	14
2.3.1. Pronunciation of nasal vowels	14	2.3.1. Wymowa samogłosek nosowych	14
2.3.2. Pronunciation of voiced consonants and consonant groups	15	2.3.2. Wymowa spółgłosek dźwięcznych i grup spółgłoskowych	15
2.3.2.1. Assimilation of pronunciation in terms of voicing	15	2.3.2.1. Upodobnienia wymowy pod względem dźwięczności	15
2.3.2.2. Assimilation of pronunciation in terms of place of articulation	15	2.3.2.2. Upodobnienia wymowy pod względem miejsca artykulacji	15
2.3.2.3. Simplification of consonant groups	16	2.3.2.3. Uproszczenia grup spółgłoskowych	16
2.4. Basic rules of Polish orthography	16	2.4. Podstawowe zasady polskiej pisowni	16
2.4.1. Rules of Polish spelling of geographical names	18	2.4.1. Zasady polskiej pisowni nazw geograficznych	18
2.4.1.1. Capital and small letters	18	2.4.1.1. Wielkie i małe litery	18
2.4.1.2. Hyphenated spelling	20	2.4.1.2. Pisownia z łącznikiem	20
2.4.2. Rules for creating and spelling abbreviations	20	2.4.2. Zasady tworzenia i pisowni skrótów	20
2.5. Rules of deriving adjectives from geographical names	21	2.5. Zasady tworzenia przymiotników od nazw geograficznych	21
2.6. Comments on the inflection of geographical names	24	2.6. Uwagi o odmianie nazw geograficznych	24
3. Dialects of Polish	26	3. Dialekty języka polskiego	26
3.1. Division of Poland into dialect areas	26	3.1. Podział Polski na obszary dialektalne	26
3.2. Basic characteristics of the various dialects	27	3.2. Podstawowe cechy poszczególnych dialektów	27
3.3. Supradialectal characteristics of patois in Polish geographical names	28	3.3. Ponaddialektalne cechy gwarowe w polskich nazwach geograficznych	28
II. Polish geographical names	30	II. Polskie nazwy geograficzne	30
1. Types of geographical names	30	1. Typy nazw geograficznych	30
2. Origins of geographical names in Poland	30	2. Pochodzenie nazw geograficznych w Polsce	30
3. Linguistic classification of geographical names	32	3. Językowe klasyfikacje nazw geograficznych	32
III. National minorities, ethnic minorities and communities using regional language	34	III. Mniejszości narodowe, etniczne i społeczności posługujące się językiem regionalnym	34
1. Changes in the national structure of Poland	34	1. Zmiany struktury narodowej Polski	34
2. Law regulations	35	2. Regulacje prawne	35
3. Minorities in Poland	42	3. Mniejszości w Polsce	42
3.1. Belarusian minority	43	3.1. Mniejszość białoruska	43
3.2. Czech minority	44	3.2. Mniejszość czeska	44
3.3. Karaim minority	45	3.3. Mniejszość karaimska	45
3.4. Lithuanian minority	45	3.4. Mniejszość litewska	45
3.5. Lemko minority	46	3.5. Mniejszość łemkowska	46
3.6. German minority	47	3.6. Mniejszość niemiecka	47
3.7. Armenian minority	48	3.7. Mniejszość ormiańska	48
3.8. Roma minority	49	3.8. Mniejszość romska	49
3.9. Russian minority	49	3.9. Mniejszość rosyjska	49
3.10. Slovak minority	50	3.10. Mniejszość słowacka	50
3.11. Tartar minority	50	3.11. Mniejszość tatarska	50

3.12.	Ukrainian minority	51	3.12.	Mniejszość ukraińska	51
3.13.	Jewish minority	52	3.13.	Mniejszość żydowska	52
3.14.	Community using the Kashubian language	53	3.14.	Społeczność posługująca się językiem kaszubskim	53
4.	Minority languages in Poland	54	4.	Języki mniejszości w Polsce	54
4.1.	The Belarusian language	54	4.1.	Język białoruski	54
4.2.	The Kashubian language	56	4.2.	Język kaszubski	56
4.3.	The Lithuanian language	56	4.3.	Język litewski	56
4.4.	The Lemko language	56	4.4.	Język łemkowski	56
4.5.	The German language	57	4.5.	Język niemiecki	57
IV.	Standardization of geographical names in Poland	58	IV.	Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce	58
1.	History and organization of the geographical names standardization	58	1.	Historia i organizacja standaryzacji nazw geograficznych	58
2.	Legal basis for the standardization of geographical names	66	2.	Podstawy prawne standaryzacji nazw geograficznych	66
3.	Geographical names authorities	68	3.	Organy zajmujące się nazwami geograficznymi	68
V.	Source materials	70	V.	Materiały źródłowe	70
1.	Maps	70	1.	Mapy	70
2.	Lists of geographical names	71	2.	Wykazy nazw	71
3.	Databases	73	3.	Bazy danych	73
4.	Other publications	77	4.	Inne publikacje	77
VI.	Glossary of words necessary for the understanding of maps and geographical names databases	79	VI.	Słownik słów potrzebnych przy korzystaniu z map i baz danych nazw geograficznych	79
VII.	List of abbreviations used on maps	86	VII.	Lista skrótów stosowanych na mapach	86
1.	Explanatory abbreviations used on topographic maps	86	1.	Skróty objaśniające stosowane na mapach topograficznych	86
2.	Abbreviations used in geographical names	88	2.	Skróty stosowane w nazwach geograficznych	88
2.1.	Abbreviations of generic terms	88	2.1.	Skróty od terminów rodzajowych	88
2.2.	Abbreviations of adjectives derived from proper names	89	2.2.	Skróty od przymiotników pochodzących od nazw własnych	89
2.3.	Abbreviations of adjectives derived from common names	90	2.3.	Skróty od przymiotników pochodzących od nazw pospolitych	90
2.4.	Abbreviations of prepositions	91	2.4.	Skróty od przyimków	91
VIII.	Administrative division of Poland	92	VIII.	Podział administracyjny Polski	92
1.	Voivodships	92	1.	Województwa	92
2.	Counties	93	2.	Powiaty	93
3.	Communes	94	3.	Gminy	94
Annexes		96	Załączniki		96
1.	List of counties and their seats by voivodships	96	1.	Wykaz powiatów i ich siedzib wg województw	96
2.	Dictionary of dialect and archaic topographic terms	100	2.	Słownik gwarowych i dawnych terminów topograficznych	100
3.	Republic of Poland. Administrative division (map)	109	3.	Rzeczpospolita Polska. Podział administracyjny (mapa)	109

From the Publisher

The publication of toponymic guidelines by individual countries was recommended by the fourth and the fifth United Nations Conferences on the Standardization of Geographical Names, held in Geneva in 1982 and in Montreal in 1987. These guidelines should provide cartographers and other foreign users with information to help them understand the rules of using geographical names in particular countries. Furthermore, they should be systematically updated as necessary.

In accordance with these recommendations, the Head Office of Geodesy and Cartography published in 1993 the first edition of the toponymic guidelines (The Polish Toponymic Guidelines), followed by updated editions in subsequent years: the second in 1999, the third in 2002, and the fourth in 2010. Compared to previous ones, the fourth edition from 2010, was thoroughly revised and expanded due to significant changes in geographical names in Poland following the release of the third edition. In 2003, the Act on official names of localities and physiographic objects was adopted, regulating the rules for establishing, changing, and abolishing official geographical names. While the Act on national and ethnic minorities and on the regional languages of 2005 has allowed the introduction of additional geographical names in the languages of national and ethnic minorities, as well as in the regional language.

Compared to the 2010 publication, the current, fifth edition of the toponymic guidelines incorporates updates resulting from changes in the principles and legal bases for the standardization of geographical names, as well as updates to the available source

Od Wydawcy

Publikowanie przewodników toponimicznych przez poszczególne kraje zostało zalecone podczas czwartej i piątej Konferencji ONZ w sprawie Standardyzacji Nazw Geograficznych, które odbyły się w 1982 roku w Genewie i w 1987 roku w Montrealu. Przewodniki powinny zawierać informacje umożliwiające kartografom oraz innym użytkownikom zagranicznym zrozumienie zasad stosowania nazewnictwa geograficznego w danych państwach, miały także być w miarę systematycznie aktualizowane.

Zgodnie z tymi zaleceniami Główny Urząd Geodezji i Kartografii opublikował w 1993 roku pierwsze wydanie przewodnika toponimicznego (The Polish Toponymic Guidelines), a w latach następnych ukazywały się jego kolejne, zaktualizowane wydania (drugie w 1999, trzecie w 2002 oraz czwarte w 2010 roku). Czwarte wydanie przewodnika z 2010 roku, w porównaniu do jego poprzednich wydań, zostało gruntownie zmienione i rozbudowane – wynikało to z istotnych zmian jakie zaszły w Polsce w zakresie nazewnictwa geograficznego po ukazaniu się trzeciego wydania przewodnika. W 2003 roku została przyjęta Ustawa o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych regulująca zasady ustalania, zmieniania i znoszenia urzędowych nazw geograficznych, natomiast w 2005 roku przyjęto Ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwiającą wprowadzanie dodatkowych nazw geograficznych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym.

Bieżące, piąte wydanie przewodnika toponimicznego, w porównaniu do wersji z 2010 r., uwzględnia aktualizacje wynikające ze zmian zasad i podstaw

materials – especially maps and databases provided by the National Geodetic and Cartographic Service, data on national and ethnic minorities, communities using regional languages, and administrative divisions of Poland. In the section on the Polish language, information has also been added on changes to the orthography of proper names which will come into force in 2026. The appendices have been updated, including the list of counties and their seats by voivodship, the dictionary of archaic topographic terms, and an updated 1:2,500,000 map showing the administrative divisions of the country as of 1 January 2024.

By providing this publication, I hope that it will be a valuable and useful source of information for map editors and other users, as well as for everyone interested in geographical names.

Surveyor General of Poland

Alicja Kulka

Warsaw, November 2024

prawnych standaryzacji nazewnictwa geograficznego, stosowanych i dostępnych materiałów źródłowych – zwłaszcza map i baz danych udostępnianych przez Służbę Geodezyjną i Kartograficzną, danych dotyczących mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługujących się językiem regionalnym oraz podziału administracyjnego Polski. W części dotyczącej języka polskiego podano także informacje o zmianach w ortografii w zakresie zapisu nazw własnych, wchodzących w życie w 2026 r. Zaktualizowane zostały załączniki dotyczące wykazu powiatów i ich siedzib według województw, słownika dawnych terminów topograficznych oraz dołączona została aktualna mapa w skali 1:2 500 000 przedstawiająca podział administracyjny kraju na dzień 1 stycznia 2024 r.

Przekazując Państwu niniejszą publikację, mam nadzieję, że stanie się ona cennym i przydatnym źródłem informacji dla redaktorów i użytkowników map, a także innych odbiorców zainteresowanych nazwami geograficznymi.

Główny Geodeta Kraju

Alicja Kulka

Warszawa, listopad 2024 r.

I. Polish language

1. General characteristics

In the Republic of Poland, Polish is the **official language**.

According to Statistics Poland data, Poland had 37,698,000 inhabitants as of 30 June 2023. According to the 2021 national census, Polish is used at home by 99.6% of residents (this includes 4.2% of residents who use it in addition to another language); 0.3% of residents only use a language other than Polish. In the case of 0.1% of residents, the language they use at home is unknown. Among all Polish residents, 98.8% declare to have Polish nationality (this includes 2.6% of residents who declare it alongside another nationality), while 1.1% declare only non-Polish nationality.

From a historical point of view, the Polish language belongs to the Slavonic group of languages, belonging to the Indo-European languages. In the Slavonic group of languages, Polish constitutes the Western Slavonic group along with Czech, Slovak, Lower Sorbian and Upper Sorbian (as well as Kashubian and extinct dialects of Slavs living in the lower Elbe basin). In the east, Poles (Polish people) are bordered by nations speaking languages belonging to the Eastern Slavonic group – Ukrainian and Belarusian. In the northeast, Poland has a short border with Russia (the Kaliningrad Oblast), whose citizens are the third nation speaking a language from the Eastern Slavonic group of languages. The languages spoken by Poland's other contemporary neighbors belong to other language groups of the Indo-European group: German belongs to the Germanic languages and Lithuanian to the Baltic group.

Polish as a **national language** has its variants. First, there is the general language (i.e. the general cultural dialect of the national language). Aside from that, regional and community dialects (sociolects) also exist.

The **general language** is used in all social institutions (e.g. schools, offices, churches, etc.), scientific and cultural centres, literature, the press and other mass media. It is used by all members of the nation to communicate in all areas of life. It has its written form (literary language) and its spoken form (colloquial language).

The history of the Polish **literary language** spans several hundred years. Since the 16th century, it has been codified in grammar books and dictionaries. Certain rules of spelling and pronunciation have been established. **Regional variants** of Polish (dialects and vernaculars) have an insignificant impact on geographical names, which are usually dominated by standardized literary forms.

I. Język polski

1. Ogólna charakterystyka

W Rzeczypospolitej Polskiej język polski używany jest jako **język oficjalny**.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 30 czerwca 2023 r. ludność Polski wynosiła 37 698 tys. osób. Według danych spisu powszechnego z 2021 r. językiem polskim w kontaktach domowych posługuje się 99,6% mieszkańców kraju (w tym razem z innym językiem 4,2% mieszkańców), wyłącznie innym językiem posługuje się 0,3% mieszkańców (w przypadku 0,1% mieszkańców nie ustalono języka). Spośród mieszkańców Polski 98,8% zadeklarowało narodowość polską (w tym razem z inną narodowością 2,6% mieszkańców), zaś 1,1% zadeklarowało wyłącznie niepolską narodowość.

Historycznie język polski jest jednym z języków grupy słowiańskiej, należącej do rodziny indoeuropejskiej. W grupie słowiańskiej wraz z językiem czeskim, słowackim, dolno- i górnołużyckim (a także kaszubskim i wymarłymi dialektami Słowian mieszkających w dorzeczu dolnej Łaby) język polski tworzy odłam zachodniosłowiański. Od wschodu Polacy sąsiadują z narodami mówiącymi językami ze wschodniego odłamu grupy słowiańskiej – ukraińskim i białoruskim. Na niewielkim odcinku na północnym wschodzie naszymi sąsiadami są Rosjanie (obwód królewiecki), trzeci lud należący do wschodniego odłamu Słowian. Pozostali nasi współcześni sąsiedzi wchodzą w skład innych grup językowych w rodzinie indoeuropejskiej: Niemcy należą do grupy germańskiej, a Litwini – bałtyckiej.

Język polski, jako **język narodowy**, ma swoje odmiany. Wyróżnia się przede wszystkim język ogólny (inaczej: ogólną odmianę kulturalną języka narodowego) oraz odmiany regionalne i środowiskowe.

Język ogólny używany jest we wszystkich instytucjach społecznych (szkołach, urzędach, kościołach itp.), ośrodkach naukowych i kulturalnych, w literaturze, prasie i innych środkach masowego przekazu. Służy do porozumiewania się we wszystkich dziedzinach życia przez wszystkich członków narodu. Ma formę pisaną (język literacki) i mówioną (język potoczny).

Polski **język literacki** ma kilkaset lat tradycji. Od XVI wieku był kodyfikowany w gramatykach i słownikach. Istnieją ustalone zasady pisowni i wymowy. **Odmiany regionalne** polskiego języka narodowego (dialekty i gwary) znajdują niewielkie odbicie w nazewnictwie geograficznym, które utrwaliło się na ogół w wersji zgodnej z językiem literackim.

Typologically, Polish belongs to inflected languages, i.e. such in which there exists inflection, first of all, to express the syntax relations within sentences. In the case of declension, the categories of number, gender and case can be distinguished.

At present, Polish has two **grammatical numbers** – singular and plural. Previously, however, there also existed the so-called dual grammatical number relating to two things. Few forms of the dual grammatical number survive in modern Polish (e.g. *oczy* ('(human) eyes') and *oka* ('eyes') in relation to other things, e.g. on a peacock's tail). Some nouns have only the singular number (the so-called singularia tantum, e.g. *sitowie* ('bulrush'), and geographical names such as *Oslo*) or only the plural number (the so-called pluralia tantum, e.g. *drzwi* ('door'), *mdłości* ('nausea'), and in geographical names for example: *Tatry*, *Węgry* [Hungary], *Tychy*).

In names, two parts of speech are especially important: the noun and the adjective. Polish nouns belong to three **grammatical genders**: masculine, feminine and neuter. From the point of view of inflection, it is possible to distinguish – in more detail – in the singular: masculine personal nouns (*chłop* – 'peasant'), masculine animate nouns (*pies* – 'dog'), masculine non-animate nouns (*stół* – 'table'), feminine nouns (*woda* – 'the water') and neuter nouns (*okno* – 'window'). In the plural, one can distinguish between masculine personal nouns (*chłopi* – 'peasants') and non-masculine personal nouns (*psy* – 'dogs', *stoły* – 'tables', *wody* – 'the waters', *okna* – 'windows'). In the case of adjective inflection, the division into hard-stem and soft-stem adjectives is the most important aspect. From the point of view of gender, adjectives are adjusted to nouns which they determine.

Nouns and adjectives in both grammatical numbers decline by seven **grammatical cases**. Some nouns do not decline; this includes many geographical names with endings that do not occur in Polish, e.g. *Grenoble*, *Borneo*, *Bonn*. Foreign geographical names like *Lesbos*, *Monachium* [Munich] and *Monako* [Monaco] also have no declension, even though Polish does theoretically feature the necessary declension patterns.

Derivational affixes are used to create **adjective forms** based on nouns. In relation to geographical names, the suffix *-ski* is most often used, e.g. *Wrocław* – *wrocławski*, *Warszawa* – *warszawski*. Sometimes, due to non-system reasons (homonymy, sounding unaesthetic, etc.), adjectives are not created, and descriptive forms are used instead. One good example in this respect is *Liechtenstein*.

The **phonetic system** of Polish comprises vowels (nasal and oral; front and back; high, mid and low vowels) and consonants (non-palatalized and palatalized; voiced and voiceless; stops and non-stops, i.e. fricatives, affricates and sonorants; oral and nasal). One peculiarity of Polish is its three groups of front consonants: sibilants *s*, *z*, *c*, *dz* [s, z, ts, dz], fricatives *sz*, *ż*, *cz*, *dź* [ʃ, ʒ, tʃ, dʒ] and alveolopalatals

Typologicznie język polski należy do języków fleksyjnych, tzn. takich, w których istnieje odmiana wyrazów, służąca przede wszystkim do wyrażania relacji składniowych w zdaniu. W zakresie deklinacji wyróżnia się kategorie liczby, rodzaju i przypadku.

Obecnie język polski ma **dwie liczby** – pojedynczą i mnogą. Niegdyś istniała dodatkowo liczba podwójna, odnosząca się do dwóch obiektów. Współczesna polszczyzna zachowała nieliczne formy dawnej liczby podwójnej (np. *oczy* 'ludzkie', ale w liczbie mnogiej w odniesieniu do innych obiektów – *oka*, np. 'wodne'). Niektóre rzeczowniki występują wyłącznie w liczbie pojedynczej (tzw. singularia tantum, np. *sitowie*, także nazwy geograficzne, takie jak np. *Oslo*) lub wyłącznie w liczbie mnogiej (tzw. pluralia tantum, np. *drzwi*, *mdłości*, w nazwach geograficznych np. *Tatry*, *Węgry*, *Tychy*).

W nazewnictwie szczególnie istotne są dwie części mowy: rzeczownik i przymiotnik. Rzeczowniki polskie należą do trzech **rodzajów gramatycznych**: męskiego, żeńskiego i nijakiego. Ze względu na wzorce odmiany można wydzielić – bardziej szczegółowo – w liczbie pojedynczej rodzaj męskoosobowy (*chłop*), męskożywotny (*pies*), męskonieżywotny (*stół*), żeński (*woda*) i nijaki (*okno*), zaś w liczbie mnogiej rodzaj męskoosobowy (*chłopi*) i niemęskoosobowy (*psy*, *stoły*, *wody*, *okna*). W odmianie przymiotników podstawowy jest podział na wzorzec twar-dotematowy i miękkotematowy. Pod względem rodzaju przymiotniki dostosowują się do określaných przez nie rzeczowników.

Rzeczowniki i przymiotniki w obu liczbach w języku polskim odmieniają się przez siedem **przypadków gramatycznych**. Część rzeczowników nie ma odmiany; zaliczyć tu można wiele obcych nazw geograficznych o zakończeniach nieznaných polszczyźnie, np. *Grenoble*, *Borneo*, *Bonn*. Brak odmiany wykazują również takie obce nazwy geograficzne, jak np. *Lesbos*, *Monachium*, *Monako*, chociaż teoretycznie w języku polskim można znaleźć odpowiednie wzorce odmiany.

Do **tworzenia form** przymiotnikowych od rzeczowników służą w języku polskim formanty słowotwórcze. W odniesieniu do nazw geograficznych najczęściej jest to przyrostek *-ski*, np. *Wrocław* – *wrocławski*, *Warszawa* – *warszawski*. Niekiedy ze względów pozasystemowych (homonimiczność, nieestetyczne brzmienie itp.) przymiotniki nie są tworzone i używane, stosuje się natomiast formy opisowe; tak jest np. w przypadku nazwy państwa *Liechtenstein*.

W **systemie głosowym** wyróżnia się samogłoski (ustne i nosowe; przednie i tylne; wysokie, średnie i niskie) oraz spółgłoski (twarde i miękkie; dźwięczne i bezdźwięczne; zwarte i niezwarne, to jest szczelinowe, zwartoszczelinowe i półotwarne; ustne i nosowe). Osobliwością języka polskiego są trzy szeregi spółgłosek przedniojęzykowych: syczące *s*, *z*, *c*, *dz* [s, z, ts, dz], szumiące *sz*, *ż*, *cz*, *dź* [ʃ, ʒ, tʃ, dʒ], ciszące *ś*, *ź*, *ć*, *ź* [ɕ, ʑ, tɕ, dʑ]. Istotną cechą języka polskiego jest

ś, ź, ć, dź [ɛ, z, ʦ̥, dʑ]. An intrinsic feature of the Polish language is the predominance of consonants in word construction. It is also characterized by a great number and variety of consonant groupings.

The stress in Polish usually falls on the penultimate syllable, e.g. *Po·znań*, *War·sza·wa*, *Jaś·ko·wi·ce*, *Sie·strze·cho·wi·ce*.

2. Polish literary language

2.1. Polish alphabet

Poles have been using the Roman alphabet since the 10th century. In the 16th century – when print was invented – it was finally adjusted to the needs of the Polish language by adding several diacritic marks. At present, international publications typically use the International Phonetic Alphabet (IPA) to reflect the Polish pronunciation. The Slavic phonetic transcription is used much less often.

The Polish alphabet consists of 32 letters (+ 3 used in exceptional cases):

a A ą Ą b B c C ć Ć d D e E ę Ę f F g G h H i I j J k K l L ł Ł m M n N ń Ń o O ó Ó p P (q Q) r R s S ś Ś t T u U (v V) w W (x X) y Y z Z ź Ź ż Ż

The letters *q*, *ę*, *ń* never appear at the beginning of words, and *ó* never appears at their end. The letters *q*, *v*, *x* are used only in foreign words, abbreviations and acronyms (e.g. company names). The letter *y* is used at the initial position of words only in foreign words.

Since the 16th century, sounds that do not exist in Latin are represented in the Polish alphabet by basic Latin letters with diacritic marks and digraphs. Polish spelling uses the following **diacritic marks**:

- oblique lines over letters (acute accent) – *ó*, *ć*, *ń*, *ś*, *ź*
- a oblique line across the letter – *ł*
- dot over the letter – *ż*
- hooks bent (ogonek) under letters – *ą*, *ę*.

In handwriting (often italicized in print), some letters differ from their printed versions. The case of the capital letter *Ż* may be crossed by a horizontal line in the middle instead of having a dot above it: *Z*.

In consonants, oblique lines over letters (*ć*, *ś*, *ź*, *ń*) indicate the palatal sound and appear before a consonant letter (e.g. *Śrem*) or at the word-final position (e.g. *Wiedeń* [Vienna]). At a time when Polish orthography began to take shape (16th century), the oblique line over *ó* indicated an intermediate vowel between *o* and *u*. In today's pronunciation, there is no difference between *ó* and *u* (see Tables 1 and 2). The dot over the letter *ż* indicates a alveolar consonant, as opposed to the dental *z*. The oblique crossing out of the *ł* symbolized a coronal-dental pronunciation (similar to today's Russian, for example), as opposed to a coronal-alveolar *l* (see Table 2).

ilościowa przewaga spółgłosek w budowie wyrazów. Nasz język charakteryzuje także wielka ilość i różnorodność grup spółgłoskowych.

Akcent polski pada przeważnie na sylabę drugą od końca wyrazu, np. *Po·znań*, *War·sza·wa*, *Jaś·ko·wi·ce*, *Sie·strze·cho·wi·ce*.

2. Polski język literacki

2.1. Polski alfabet

Polacy od X wieku posługują się alfabetem łacińskim. W XVI wieku – wraz z początkiem drukarstwa – został on ostatecznie dostosowany do potrzeb języka polskiego przez dodanie kilku znaków diakrytycznych. Obecnie w publikacjach o charakterze międzynarodowym w celu oddania polskiej wymowy stosuje się na ogół międzynarodowy alfabet fonetyczny (IPA). Węższy zakres użycia ma sławistyczna transkrypcja fonetyczna.

Alfabet polski składa się z 32 liter (+ 3 stosowane wyjątkowo):

Litery *q*, *ę*, *ń* nie występują na początku, zaś *ó* na końcu wyrazu. Litery *q*, *v*, *x* są stosowane tylko w wyrazach obcych, skrótach i skrótowcach (np. nazwach firm). Litera *y* na początku wyrazu spotykana jest wyłącznie w wyrazach obcego pochodzenia.

Od XVI wieku głoski niewystępujące w łacinie oznaczają się w polskim alfabecie podstawowymi literami łacińskimi ze znakami diakrytycznymi oraz dwuznakami. W pisowni polskiej pojawiają się następujące **znaki diakrytyczne**:

- ukośne kreski nad literami (akcent ostry) – *ó*, *ć*, *ń*, *ś*, *ź*
- ukośna kreska przekreślająca literę – *ł*
- kropka nad literą – *ż*
- ogonki pod literami – *ą*, *ę*.

Pismo ręczne (w druku oddajemy je tzw. kursywą) przy niektórych literach odbiega od kształtu wariantów drukowanych. W dużej literze *Ż* zamiast kropki można stosować poziome przekreślenie w połowie litery: *Z*.

W przypadku spółgłosek ukośne kreski nad literami (*ć*, *ś*, *ź*, *ń*) oznaczają miękkość i w piśmie występują przed literą spółgłoskową (np. *Śrem*) lub na końcu wyrazu (np. *Wiedeń*). Ukośna kreska nad *ó* w momencie kształtowania się polskiej ortografii (XVI wiek) sygnalizowała samogłoskę pośrednią między *o* oraz *u*; w dzisiejszej wymowie nie ma różnicy pomiędzy *ó* oraz *u* (zob. tab. 1, 2). Kropka nad literą *ż* oznacza spółgłoskę dźwiękową, w przeciwieństwie do zębego *z*. Ukośne przekreślenie *ł* było sygnałem, że chodzi o wymowę przedniojęzykowo-zębową (podobnie jak dziś np. w języku rosyjskim), w przeciwieństwie do przedniojęzykowo-dźwiękowego *l* (zob. tab. 2).

The letter *q* in Polish orthography is also a trace of the 16th-century pronunciation because nasal *a* had been a back nasal vowel until the end of that century (only later did nasal *o* appear). The old pronunciation has been retained in the spelling of such names as *Zambrów* (from the old Polish *zqbr* ‘wisent’) or *Santok* (from a common word *sqtok* ‘the place of confluence of two rivers’).

In Polish orthography, **digraphs** are used to represent phones, which do not exist in Latin: *ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz*. Polish spelling rules dictate that digraphs never be represented as separate letters in alphabetical lists but rather be listed under their first letter and then in a strict alphabetical order; e.g. *ch* is listed between *cę* and *ci*, *cz* sits between *cy* and *d*. In the pronunciation of most Poles, the voiceless velar *ch* is common in words spelt with *h* (see Tables 1 and 2). The *rz* digraph is a remnant of the times when the corresponding sound was pronounced in a similar way as modern Czech *ř*, i.e. in a different way than the fricative *ž*. Today, there is no pronunciation difference between *rz* and *ž* (see Table 2).

Table 1 presents a list of Polish letters and digraphs along with their phonetic values, as used in international transcription. The phonetic alphabet symbols were established by the International Phonetic Association (IPA). They typically appear only in scientific publications, though they may sometimes be found in dictionaries with exact pronunciation. Conventionally, phones are placed in square brackets.

Tables 1–3 present a slightly simplified version of this alphabet, limited to phone variants at a neutral position.

Examples in Table 1 refer to common nouns (generic terms in geographical names in particular) and proper nouns. The examples have been selected so as to illustrate, as far as possible, the occurrence of letters in various positions in words: word-initially, word-medially and word-finally.

Litera *q* jest w polskiej ortografii również śladem wymowy szesnastowiecznej, bowiem do końca tego wieku tylną samogłoską nosową było nosowe *a* (dopiero później zaczęto wymawiać nosowe *o*). Dawna wymowa utrwalona jest w pisowni takich nazw, jak np. *Zambrów* (od staropolskiego *zqbr* ‘żubr’) czy *Santok* (od wyrazu pospolitego *sqtok* ‘miejsce spływu dwóch rzek’).

W ortografii polskiej stosuje się **dwuznaki** do oddania dźwięków obcych łacinie: *ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz*. Według zasad naszej pisowni w wykazach alfabetycznych dwuznaki nie występują jako osobne litery, lecz znajdują się pod odpowiednimi pierwszymi literami, a dalej według kolejności alfabetycznej w obrębie danej litery, np. *ch* znajduje się między *cę* i *ci*, *cz* między *cy* a *d*. Tylnojęzykowe bezdźwięczne *ch* jest w wymowie większości Polaków powszechne również tam, gdzie pisze się *h* (zob. tab. 1, 2). Pisownia dwuznaku *rz* jest reliktem czasów, kiedy wymawiano odpowiadającą mu głoskę tak, jak w dzisiejszym języku czeskim *ř*, a więc w sposób różniący się od szczelinowego *ž*; dziś nie ma różnicy wymowy między *rz* i *ž* (zob. tab. 2).

W tabeli 1 podano wykaz polskich liter i dwuznaków wraz z ich wartościami fonetycznymi w transkrypcji międzynarodowej. Znaki alfabetu fonetycznego zostały ustalone przez Międzynarodowe Towarzystwo Fonetyczne (używa się skrótu IPA – International Phonetic Association). Zakres ich użycia jest w zasadzie ograniczony do prac naukowych, niekiedy spotyka się je w słownikach, podających dokładną wymowę. Głoski umownie umieszcza się w nawiasach kwadratowych.

W tabelach 1–3 zastosowano nieco uproszczoną wersję tego alfabetu, ograniczając się do wariantów głosek w pozycji neutralnej.

Przykłady w tabeli 1 odnoszą się do nazw pospolitych (w szczególności terminów gatunkowych w nazewnictwie geograficznym) i nazw własnych. Przykłady dobrano tak, aby w miarę możliwości zilustrować występowanie liter w różnych pozycjach wyrazowych: nagłosie, śródgłosie, wygłosie.

Table 1. List of Polish letters and digraphs with their phonetic values
Tabela 1. Wykaz polskich liter i dwuznaków wraz z ich wartościami fonetycznymi

Polish letters and digraphs Polskie litery i dwuznaki	Phonetic value according to IPA Wartość fonetyczna według IPA	Examples Przykłady	
		Common nouns Nazwy pospolite	Proper nouns Nazwy własne
a A	[a]	atol, kraj, woda	Adamów, Kraków, Wola
ą Ą	[ɔ̃]	dąbrowa	Kąty
b B	[b]	bagno, grobla, garb	Bydgoszcz, Lublin, Niesób
c C	[t͡s]	cegielnia, granica, północ	Cegłów, Siedlce, Solec
ch Ch	[x]	chmielnik, schronisko, łańcuch	Chrzanów, Tychy, Bacuch
cz Cz	[t͡ʃ]	część, stocznia, przełęcz	Częstochowa, Łęczna, Wałcz

ć Ć	[tɕ]	ćwierć, zaćma, gać	Ćmielów, Płyćwia, Noteć
d D	[d]	dolina, woda, bród	Darłowo, Gdańsk, Poprad
dz Dz	[dʒ]	dzwonnica, twierdza, rydz	Dzbanice, Kłodzko, Grudziądz
dź Dź	[dʒ̣]	dźwig, niedźwiedź, łódź	Dźwirzyno, Miedźno, Łódź
dż Dż	[dʒ̣]	dżungla, różdżka, brydż	Żdźary, Pożdżenice
e E	[ɛ]	echo, brzeg, ujście	Elbląg, Chełm, Kielce
ę Ę	[ɛ̃]	grzęda, ramię	Będzin, Cieleń
f F	[f]	fala, rafa, torf	Falenica, Bogufałów, Józef
g G	[g]	góra, mogiła, targ	Gdynia, Bydgoszcz, Brzeg
h H	[x]	hala, ohyda, druh	Hajnówka, Bohoniki, Łuh
i I	[i]	ił, kotlina, nieużytki	Iłów, Rudnik, Ryki
j J	[j]	jama, pojezierze, gaj	Jastarnia, Andrzejów, Poraj
k K	[k]	kanal, zatoka, pagórek	Kraków, Maków, Prądnik
l L	[l]	las, aleja, motel	Leszno, Opole, Nosal
ł Ł	[w]	łaz, źródło, kanał	Łomża, Puławy, Bawół
m M	[m]	młyn, gmina, przełom	Mazowsze, Chełmno, Śrem
n N	[n]	nasyp, dolina, region	Nysa, Poznań, Olsztyn
ń Ń	[ɲ]	łańcuch, kamień	Końskie, Poznań
o O	[ɔ]	osada, woda, siodło	Odra, Wrocław, Rudno
ó Ó	[u]	ósmy, góra	Ósmaki, Gródek
p P	[p]	pole, kopa, nasyp	Parczew, Opole, Konotop
r R	[r]	rów, góra, mur	Radom, Toruń, Ner
rz Rz	[ʒ]	rzeka, brzeg, cmentarz	Rzeszów, Trzebnica, Zgierz
s S	[s]	staw, osada, las	Serock, Ostrów, Czarnolas
sz Sz	[ʃ]	szczyt, obszar, folusz	Szydłów, Warszawa, Kalisz
ś Ś	[ɕ]	ścieżka, cieśnina, wieś	Śniardwy, Września, Podles
t T	[t]	toń, potok, trakt	Toruń, Białystok, Giewont
u U	[u]	ujście, pustynia, emu	Ustka, Lubin, Tartu
w W	[v]	woda, nawóz, staw	Warta, Przewóz, Rogów
y Y	[ɨ]	dym, moczary	Rybnik, Puławy
z Z	[z]	zatoka, mielizna, wąwóz	Zakopane, Poznań, Bełz
ź Ż	[ʒ]	źródło, moździerz, więź	Żródła, Gnieździska, Świtez
ż Ż	[ʒ]	żleb, wybrzeże, krzyż	Żnin, Leżajsk, Chodzież

2.2. Phonological system of Polish

Each language features a definite number of phones which are combined to create meaningful units of language: morphemes, words and sentences. Phones are the simplest sound elements of human speech. Conventionally, they are placed in square brackets.

2.2. System fonologiczny języka polskiego

Każdy język dysponuje określoną liczbą głosek, za pomocą których tworzy się znaczące jednostki języka: morfemy, wyrazy, zdania. Głoski to najprostsze elementy dźwiękowe mowy ludzkiej. Umownie zapisuje się je w nawiasach kwadratowych.

Table 2. List of Polish phonemes
Tabela 2. Wykaz polskich fonemów

Phoneme Fonem	Letter Litera	Word position Pozycja w wyrazie
/ ɛ̃ /	ę	in pronunciation: in front of fricative consonants w wymowie: przed spółgłoskami szczelinowymi
/ ɔ̃ /	ą	in pronunciation: in front of fricative consonants w wymowie: przed spółgłoskami szczelinowymi
/ i /	i	
/ a /	a	
/ a /	a	in pronunciation: between palatalised consonants and sometimes after a palatalised consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ ɔ /	o	
/ ɵ /	o	in pronunciation: between palatalised consonants and sometimes after a palatalised consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ ε /	e	
/ e /	e	in pronunciation: between palatalised consonants and sometimes after a palatalised consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ i /	y	does not appear word-initially nie występuje w nagłosie
/ u /	u, ó	
/ p /	p	
/ b /	b	
/ t /	t	
/ d /	d	
/ k /	k	
/ g /	g	
/ c /	k, ki	in notation: <i>k</i> in front of <i>i</i> ; <i>ki</i> in front of <i>e, o, a, u</i> w zapisie: <i>k</i> przed <i>i</i> ; <i>ki</i> przed <i>e, o, a, u</i>
/ J /	g, gi	in notation: <i>g</i> in front of <i>i</i> ; <i>gi</i> in front of <i>e, ɛ, a</i> w zapisie: <i>g</i> przed <i>i</i> ; <i>gi</i> przed <i>e, ɛ, a</i>
/ f /	f	
/ v /	w	
/ w /	ł	
/ j /	j	does not appear word-finally after a consonant and between vowels nie występuje w wygłosie po spółgłosce oraz w pozycji między spółgłoskami
/ s /	s	
/ z /	z	
/ ts̃ /	c	
/ dz̃ /	dz	
/ ʃ /	sz	
/ ʒ /	ż, rz	

/tʃ/	cz	
/dʒ/	dż	
/x/	ch, h	
/ɕ/	ś, s, si	in notation: ś in front of a consonant letter and word-finally; s in front of <i>i</i> ; <i>si</i> in front of <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i> w zapisie: ś przed literą spółgłoskową i w wygłosie; s przed <i>i</i> ; <i>si</i> przed <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i>
/z/	ź, z, zi	in notation: ź in front of a consonant letter and word-final; z in front of <i>i</i> ; <i>zi</i> in front of <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i> w zapisie: ź przed literą spółgłoskową i w wygłosie; z przed <i>i</i> ; <i>zi</i> przed <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i>
/tɕ/	ć, c, ci	in notation: ć in front of a consonant letter and word-final; c in front of <i>i</i> ; <i>ci</i> in front of <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i> w zapisie: ć przed literą spółgłoskową i w wygłosie; c przed <i>i</i> ; <i>ci</i> przed <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i>
/dʒ/	dź, dz, dzi	in notation: dź in front of a consonant letter and word-final; dz in front of <i>i</i> ; <i>dzi</i> in front of <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i> w zapisie: dź przed literą spółgłoskową i w wygłosie; dz przed <i>i</i> ; <i>dzi</i> przed <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i>
/l/	l	
/r/	r	
/m/	m	
/n/	n	
/ɲ/	ń, n, ni	in notation: ń in front of a consonant letter and word-final; n in front of <i>i</i> ; <i>ni</i> in front of <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i> w zapisie: ń przed literą spółgłoskową i w wygłosie; n przed <i>i</i> ; <i>ni</i> przed <i>a, e, ɛ, q, o, u, ó</i>
/ŋ/	n	in pronunciation: in front of <i>k, g</i> ; does not appear word-initially w wymowie: przed <i>k, g</i> ; nie występuje w nagłosie

Though they may have different acoustic characteristics, in order to function as phones of a specific language, they must bear some features which differentiate them from all other phones of this language. Thus, for example, the Polish phone [i] is perceived as a front one (as opposed to a back [u]), high (as opposed to a low [a]) and oral (as opposed to a nasal [ɛ̃]), and whether it is accompanied by such things as slightly rounded lips or aspiration during pronunciation is unimportant.

The set of features, which differentiate a given phone from other phones, is called a phoneme. Conventionally, phonemes are placed in slanted brackets.

The number of phonemes in Polish is a subject of debate among linguists. This is due to the adoption of different classification criteria; however, their number is usually stated as 37–42. Some Polish textbooks do not consider *ɛ* and *q* as phonemes. Further, it happens that two letters stand for the same phoneme.

Table 2 includes Polish phonemes most often listed in Polish grammar books. The phonemes are written using the IPA alphabet.

Table 3 presents the pronunciation of Polish nasal phones in detail.

Mogą one mieć różną charakterystykę akustyczną, ale – aby funkcjonowały jako głoski określonego języka – muszą mieć pewne cechy odróżniające je od wszystkich innych głosek tego języka. Tak więc np. w języku polskim głoskę [i] odbieramy jako przednią (w przeciwieństwie do tylnego [u]), wysoką (w przeciwieństwie do niskiego [a]) i ustną (w przeciwieństwie do nosowego [ɛ̃]), nie zwracamy natomiast uwagi na to, czy jej wymowie towarzyszy lekkie zaokrąglenie warg lub przydech.

Zbiór cech, które odróżniają daną głoskę od innych, nazywano fonemem. Umownie fonemy zapisuje się w nawiasach ukośnych.

Liczba fonemów w języku polskim jest przedmiotem dyskusji w środowisku językoznawców. Wynika to z przyjmowania różnych kryteriów klasyfikacyjnych, ale na ogół wymienia się 37–42 fonemów. Niektóre polskie podręczniki nie wymieniają *ɛ, q* jako osobnych fonemów. Zdarza się, że dwie litery oznaczają ten sam fonem.

Tabela 2 zawiera wykaz polskich fonemów najczęściej podawanych w polskich gramatykach. Fonemy zapisano znakami alfabetu IPA.

W tabeli 3 podano szczegółowo wymowę polskich samogłosek nosowych.

2.3. Rules of Polish pronunciation

The rules of Polish pronunciation are presented in orthoepic dictionaries, such as W. Lubaś, S. Urbańczyk *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej* [Desk dictionary of correct Polish pronunciation], Kraków–Katowice 1993 and pronunciation textbooks, e.g. T. Karpowicz *Kultura języka polskiego. Wymowa, ortografia, interpunkcja* [Culture of the Polish language. Pronunciation, orthography, punctuation], Warsaw 2009.

One can distinguish between the following types of pronunciation:

- a) careful pronunciation (recommended in public life, in mass media, in theatre, cinema, etc.); this type of pronunciation has two variants: a very careful and a careful one;
- b) colloquial pronunciation (in small communication groups, especially when there is a certain degree of familiarity between the interlocutors);
- c) careless pronunciation (beyond the standard of the Polish language).

Today, one can observe a significant increase in colloquial pronunciation, which in many cases replaces careful pronunciation.

2.3.1. Pronunciation of nasal vowels

The greatest differences in the pronunciation of Polish vowels occur in the case of nasal vowels. Table 3 presents the pronunciation of Polish nasal vowels located in the middle of a word; their occurrence is illustrated with examples involving geographical names.

In the case of correct careful pronunciation, these Polish nasal vowels have retained a synchronous pronunciation in Polish words in front of fricative consonants (*f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch*). In other middle word positions, nasal vowels have been split into an oral vowel element and a nasal consonant element.

Table 3. Pronunciation of Polish nasal vowels in the middle of words
Tabela 3. Wymowa polskich samogłosek nosowych w środku wyrazu

Phoneme Fonem	Pronunciation according to IPA Wymowa według zapisu IPA	Examples Przykłady	Word position Pozycja w wyrazie
/ ɛ̃ /	ɛ̃	Drężno, Kęsowo	in front of <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i> przed <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i>
	ɛm	Dęby, Kępa	in front of <i>p, b</i> przed <i>p, b</i>
	ɛn	Mętno, Ostromięcko	in front of <i>t, d, c, dz</i> przed <i>t, d, c, dz</i>
	ɛŋ	Łęczycza	in front of <i>cz</i> przed <i>cz</i>

2.3. Zasady polskiej wymowy

Zasady polskiej wymowy są przedstawione w słownikach ortoepicznych (np. W. Lubaś, S. Urbańczyk *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej*, Kraków – Katowice 1993) oraz podręcznikach wymowy (np. T. Karpowicz *Kultura języka polskiego. Wymowa, ortografia, interpunkcja*, Warszawa 2009).

Można wyróżnić kilka typów wymowy:

- a) wymowa staranna (polecana w życiu publicznym, w środkach masowego przekazu, w wymowie w teatrze, kinie itp.); wymowa ta ma dwie odmiany: bardzo staranną i staranną;
- b) wymowa potoczna (w małych grupach komunikacyjnych, zwłaszcza gdy istnieje pewna zażyłość między rozmówcami);
- c) wymowa niestaranna (poza normą języka polskiego). Obecnie obserwujemy znaczne poszerzenie zasięgu użycia wymowy potocznej zamiast starannej.

2.3.1. Wymowa samogłosek nosowych

W wymowie samogłosek polskich największe wahania widać w odniesieniu do samogłosek nosowych. W tabeli 3 przedstawiono wymowę polskich samogłosek nosowych w środku wyrazu, ilustrując ich występowanie przykładami nazw geograficznych.

W poprawnej, starannej wymowie polskie samogłoski nosowe zachowały wymowę synchroniczną wewnątrz rodzimych wyrazów przed spółgłoskami szczelinowymi (*f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch*). W pozostałych pozycjach wewnątrz wyrazu samogłoski nosowe uległy rozszczepieniu na element samogłoskowy ustny i element spółgłoskowy nosowy.

/ 5 /	ɛɲ	Będzin	in front of <i>ć, ci, dź, dzi</i> przed <i>ć, ci, dź, dzi</i>
	ɛɲ	Łęk	in front of <i>k, g</i> przed <i>k, g</i>
	ɔ̃	Gąski, Wąwolnica, Wąchock	in front of <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i> przed <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i>
	om	Dąbki, Kąpiel	in front of <i>p, b</i> przed <i>p, b</i>
	om	Kąty	in front of <i>t, d, c, dz</i> przed <i>t, d, c, dz</i>
	om	Łączki	in front of <i>cz</i> przed <i>cz</i>
	om	Mąćice	in front of <i>ć, ci, dź, dzi</i> przed <i>ć, ci, dź, dzi</i>
	om	Łąkowo	in front of <i>k, g</i> przed <i>k, g</i>

The split pronunciation of nasal vowels is generally not taken into account in the Polish spelling of geographical names, although there are exceptions, e.g. *Sandomierz* (instead of *Sędomierz*), *Santok* (instead of *Sątok*), *Zambrów* (instead of *Ząbrów*).

Rozłożona wymowa samogłosek nosowych na ogół nie jest uwzględniana w polskiej pisowni nazw geograficznych, choć są wyjątki, np. *Sandomierz* (zamiast *Sędomierz*), *Santok* (zamiast *Sątok*), *Zambrów* (zamiast *Ząbrów*).

2.3.2. Pronunciation of voiced consonants and consonant groups

2.3.2. Wymowa spółgłosek dźwięcznych i grup spółgłoskowych

2.3.2.1. Assimilation of pronunciation in terms of voicing

2.3.2.1. Upodobnienia wymowy pod względem dźwięczności

In the case of correct Polish pronunciation, voiced consonants [b], [d], [z], [ʒ], [ʒ], [dź], [dź], [dź], [g], [v] in front of a voiceless consonant and appearing word-finally lose their voicing and are pronounced as [p], [t], [s], [ɛ], [ʃ], [ts], [tɛ], [tʃ], [k], [f], e.g. *Lubsko* [lupskɔ], *Niesób* [ɲesup], *Zawadka* [zavatka], *Gród* [grut], *Kłodzko* [kwɔtskɔ], *Luboradz* [lubɔrats], *Łódź* [wutɛ], *Brzeg* [bʒɛk], *Rawka* [rafka], *Guzów* [guzuf], *Kózka* [kuska], *Jaz* [jas], *Błażkowa* [bwaʃkɔva], *Poraż* [pɔraʃ], *Bystrzka* [bist-ʃka], *Kleparz* [klepaʃ].

W poprawnej wymowie polskiej spółgłoski dźwięczne [b], [d], [z], [ʒ], [ʒ], [dź], [dź], [dź], [g], [v] przed spółgłoską bezdźwięczną i w wygłosie tracą dźwięczność i są wymawiane jako [p], [t], [s], [ɛ], [ʃ], [ts], [tɛ], [tʃ], [k], [f], np. *Lubsko* [lupskɔ], *Niesób* [ɲesup], *Zawadka* [zavatka], *Gród* [grut], *Kłodzko* [kwɔtskɔ], *Luboradz* [lubɔrats], *Łódź* [wutɛ], *Brzeg* [bʒɛk], *Rawka* [rafka], *Guzów* [guzuf], *Kózka* [kuska], *Jaz* [jas], *Błażkowa* [bwaʃkɔva], *Poraż* [pɔraʃ], *Bystrzka* [bist-ʃka], *Kleparz* [klepaʃ].

2.3.2.2. Assimilation of pronunciation in terms of place of articulation

2.3.2.2. Upodobnienia wymowy pod względem miejsca artykulacji

In the case of correct Polish pronunciation, the *trz, drz* group is pronounced as [t-ʃ] or [tʃ-ʃ], [d-ʒ] or [dʒ-ʒ]. The former way is considered to be very correct and the latter a correct one. Examples: *Bystrzka* [bist-ʃka], *Drzewica* [d-ʒevitsa]. These groups tend to be simplified to [tʃ], [dʒ] in careless pronunciation and regionally across much of Poland.

W poprawnej wymowie polskiej grupy *trz, drz* wymawia się [t-ʃ] lub [tʃ-ʃ], [d-ʒ] lub [dʒ-ʒ]. Pierwszy sposób oceniany jest jako bardzo staranny, typ drugi jako staranny. Przykłady: *Bystrzka* [bist-ʃka], *Drzewica* [d-ʒevitsa]. W wymowie niestarannej, a także w wymowie regionalnej na dużym obszarze Polski dochodzi do uproszczenia tych grup do postaci [tʃ], [dʒ].

2.3.2.3. Simplification of consonant groups

Some consonant groups tend to be simplified in pronunciation, e.g. the [vsc] group is simplified to [sc], like in the case of adjectives ending with *-owski*, e.g. *krakowski* [krakɔsci]; the *blk* group is simplified to *pk* in the word *jabłko* ('apple') [japkɔ]. Such a pronunciation falls within the standard of the Polish language. In the past, the [xv] group was pronounced as [f] across nearly all of the Polish ethnic area, which gave rise to such locality names as *Falenica*, *Fałęty*, *Falejówka* (instead of *Chwalenica*, *Chwałęty*, *Chwalejówka*).

2.4. Basic rules of Polish orthography

Polish orthography started to develop as early as the Middle Ages and became essentially settled in the 16th century, with the following centuries bringing some improvements and minor modifications. Today's spelling generally sticks to the rules settled in 1936 with only small changes. The rules of Polish orthography are best presented by *Wielki słownik ortograficzny PWN* [The great PWN orthographical dictionary] by Edward Polański (ed), Warsaw 2018 (<http://sjp.pwn.pl/>).

These rules – according to the “Announcement of the Council for the Polish Language at the Presidium of the Polish Academy of Sciences” of 10 May 2024 – are to be changed in some points from 1 January 2026 (<https://rjp.pan.pl>).

Polish orthography requires one to comply with several rules, which are sometimes self-contradictory:

- a) the phonetic rule – each phone should have one corresponding letter, e.g. in words such as *dom* ('house'), *las* ('forest'), *woda* ('water');
- b) the morphologic rule – a relation should be maintained between different forms of the same word or derivative forms despite their old identity no longer being reflected in pronunciation, e.g. in words such as *próg* ('threshold') and *rów* ('ditch'), we use *o* with a diacritic because it takes the following forms in genitive singular: *progu*, *rowu*, and in derivative words: *prożek* ('a small threshold'), *rowek* ('a small ditch');
- c) the historical rule – spelling reflects the old pronunciation differences between *ż* and *rz*, *u* and *ó*, *ch* and *h*;
- d) the conventional rule, e.g. using capital letters to indicate proper nouns.

The **phonetic rule** reflects the striving for an explicit notation that is in line with the pronunciation. Most Polish words are spelt according to this rule, e.g. *polski* ('Polish'), *dobry* ('good'), *jasny* ('bright'), *radość* ('happiness'). However, some pronunciation rules have changed as the language developed – and the orthography adopted in the past does not correspond to the current pronunciation; see examples in Table 2.

2.3.2.3. Uproszczenia grup spółgłoskowych

Pewne grupy spółgłoskowe w wymowie ulegają uproszczeniu, np. grupa [vsc] do [sc], jak w przymiotnikach na *-owski*, np. *krakowski* [krakɔsci], grupa *blk* do *pk* w wyrazie *jabłko* [japkɔ]. Wymowa taka mieści się w normie języka polskiego. W przeszłości na prawie całym polskim obszarze etnicznym wymawiano grupę [xv] jak [f], stąd takie nazwy miejscowości, jak *Falenica*, *Fałęty*, *Falejówka* (zamiast *Chwalenica*, *Chwałęty*, *Chwalejówka*).

2.4. Podstawowe zasady polskiej pisowni

Ortografia polska zaczęła się kształtować jeszcze w średniowieczu, ustaliła się zasadniczo w XVI wieku, zaś w wiekach następnych była ulepszana i nieznacznie modyfikowana. Pisownia obowiązująca współcześnie w zasadzie powtarza ustalenia z 1936 roku z drobnymi zmianami. Zasady polskiej pisowni najlepiej przedstawia *Wielki słownik ortograficzny PWN* pod redakcją Edwarda Polańskiego, Warszawa 2018 (<http://sjp.pwn.pl/>).

Zasady te – według „Komunikatu Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN” z dn. 10 maja 2024 r. – mają być w niektórych punktach zmienione od 1 stycznia 2026 r. (<https://rjp.pan.pl>).

W pisowni polskiej kierujemy się kilkoma zasadami, które niekiedy bywają sprzeczne:

- a) zasada fonetyczna – każdej głosce powinna odpowiadać jedna litera, np. w wyrazach *dom*, *las*, *woda*;
- b) zasada morfologiczna – powinna być utrzymana więź między różnymi postaciami jednego wyrazu lub wyrazów pochodnych, mimo zatarcia w wymowie dawnej tożsamości, np. w wyrazach *próg*, *rów* piszemy *o* z kreską, bo w dopełniaczu liczby pojedynczej mamy formy *progu*, *rowu*, zaś w wyrazach pochodnych *prożek*, *rowek*;
- c) zasada historyczna – utrzymuje dawne rozróżnienie w wymowie *ż* i *rz*, *u* i *ó*, *ch* i *h*;
- d) zasada umowna (konwencjonalna), np. pisownia wielką literą nazw własnych.

Zasada fonetyczna odzwierciedla dążenie do jednoznaczności zapisu, do tego, aby zapis był zgodny z wymową. Według tej zasady zapisywana jest większość polskich wyrazów, np. *polski*, *dobry*, *jasny*, *radość*. Wraz z rozwojem języka zmianie ulega jednak także część reguł wymowy i przyjęta niegdyś ortografia nie odpowiada wymowie, zob. przykłady w tabeli 2.

Zasada morfologiczna pozwala na zachowanie w pisowni tożsamości formy danego wyrazu, mimo iż w wymowie dochodzi do zmian. Oboczności w wymowie jednego wyrazu, np. w różnych przypadkach gramatycznych, spowodowane są historycznymi procesami upodobnień artykula-

The **morphologic rule** makes it possible to retain the form of a given word in spelling even though there are some changes in pronunciation. Alternations in the pronunciation of a word, for example in various grammatical cases, are caused by historical processes of articulation assimilation, simplification of consonant groups, etc. In line with this rule, *dąb* ('oak') is spelt with a *b*, even though one pronounces it with a *p*; this is since the genitive form is *dębu* and not **dępu*. Finding a morphological justification often requires us to refer to the word's etymological origin, still visible in many adjective forms created from proper nouns; e.g. *leszczyński* derived from *Leszno* (because of the old form *Leszczno*); *sądecki* derived from *Sącz* (former *Sądecz*).

The **historical rule** requires contemporary spelling to reflect old pronunciation differences between *ż – rz*, *u – ó* and *ch – h*, e.g. in such words as *rzeka* ('river') and *żuławy* ('marshland'), *bród* ('ford') and *brud* ('dirt'), *chata* ('hut') and *huta* ('steelworks').

The **conventional rule** usually raises the most doubts unless applied to spelling also used in other countries (e.g. concerning capitalizing one-element proper nouns; see below for more details on using capital and small letters). Complex nouns are also spelt according to this rule (joint or separate spelling, hyphenated spelling, etc.). In Polish spelling, this rule also determines **how to mark consonant palatality**. This is particularly evident in the case of foreign geographical names. The correct spelling is *Belgia* [Belgium], *Dania* [Denmark], *Portugalia* [Portugal], *Austria*, *Sofia*, *Etiopia* [Ethiopia], *Gambia*, etc., even though the pronunciation is [bełjja], [danja], [pɔrtugałja], etc. At the same time, we follow *c*, *s*, *z* with a *j*, e.g. *Chorwacja* [Croatia], *Francja* [France], *Rosja* [Russia], *Tunezja* [Tunisia].

In Polish, palatal consonants are marked in various ways (see Table 2), for instance:

- separate alphabet letters *ś*, *ź*, *ć*, *ź*, *ń* are used only in front of a consonant letter and word-finally, e.g. *śnieg* ('snow'), *źródło* ('source'), *ćma* ('moth'), *dźwig* ('crane'), *Śniardwy*, *Świtez*, *Dźwina*, *Poznań*;
- in front of vowels *a*, *e*, *o*, *u*, *ę*, *ą*, an appropriate letter without a diacritic mark is used, with *i* added as a sign of palatalization, e.g. *siano* ('hay'), *ziąb* ('chill'), *cień* ('shadow'), *dzień* ('day'), *bania* ('bulb'), *Ciasna*, *Działdowo*, *Siedlce*, *Ziębice*, *Malkinia*;
- palatalization is not marked separately at all in front of *i*, though it is pronounced, e.g. *sito* ('sieve'), *zimno* ('coldness'), *cicho* ('silently'), *dziw* ('wonder'), *niwa* ('field'), *Sitnik*, *Cimochy*, *Zimnica*, *Dziwnów*, *Konin*.

Rules similar to those in items b) and c) apply to palatal [c], [j] and palatalized versions of consonants not listed in Tables 1 and 2, i.e. *ch* [ç], *p* [p,], *b* [b,], *f* [f,], *w* [v,], *m* [m,], *l* [l,], as occurring in such words as *kielich* ('goblet'), *gięty* ('bent'), *chichot* ('giggle'), *histeria* ('hysteria'), *piwo* ('beer'), *bity* ('beaten'), *film* ('movie'), *wianek* ('chaplet'),

cyjnych, uproszczeń grup spółgłoskowych itp. Wedle tej zasady *dąb* piszemy przez *b*, chociaż wymawiamy *p*, gdyż w dopełniaczu mamy *dębu* a nie **dępu*. W uzasadnieniu morfologicznym odwołujemy się często do etymologicznego pochodzenia wyrazu, co widoczne jest w wielu formach przymiotnikowych od nazw miejscowych, np. *leszczyński* od *Leszno* (gdyż dawna nazwa miasta brzmiała *Leszczno*), *sądecki* od *Sącz* (dawne *Sądecz*).

Według **zasady historycznej** dzisiejsza pisownia zachowuje dawne różnice w sposobie wymawiania *ż – rz*, *u – ó*, *ch – h*, np. w takich wyrazach jak *rzeka* i *żuławy*, *bród* i *brud*, *chata* i *huta*.

Zasada konwencjonalna budzi zazwyczaj najwięcej wątpliwości, jeśli nie dotyczy pisowni stosowanej także w innych krajach (jak pisownia jednoelementowych nazw własnych wielką literą; szerzej o pisowni wielką i małą literą niżej). Według tej zasady przyjęto pisownię wyrazów złożonych (pisownia łączna lub rozdzielna, stosowanie dywizu itd.). W polskiej pisowni zasada ta rządzi również **sposobem oznaczania miękkości spółgłosek**. W przypadku obcych nazw geograficznych jest to szczególnie widoczne. Zapisujemy *Belgia*, *Dania*, *Portugalia*, *Austria*, *Sofia*, *Etiopia*, *Gambia* itd., chociaż w wymowie słyszymy [bełjja], [danja], [pɔrtugałja] itd. Jednocześnie po *c*, *s*, *z* piszemy *j*, np. *Chorwacja*, *Francja*, *Rosja*, *Tunezja*.

Spółgłoski miękkie oznacza się w pisowni polskiej w różny sposób (zob. tabela 2):

- osobne znaki alfabetu *ś*, *ź*, *ć*, *ź*, *ń* stosuje się tylko przed literą spółgłoskową i w wygłosie, np. *śnieg*, *źródło*, *ćma*, *dźwig*, *Śniardwy*, *Świtez*, *Dźwina*, *Poznań*;
- przed literą samogłoskową *a*, *e*, *o*, *u*, *ę*, *ą* stosuje się odpowiednią literę bez znaku diakrytycznego oraz dodaje *i* jako znak miękkości, np. *siano*, *ziąb*, *cień*, *dzień*, *bania*, *Ciasna*, *Działdowo*, *Siedlce*, *Ziębice*, *Malkinia*;
- przed *i* miękkość nie jest w ogóle osobno zaznaczana, chociaż wymawiana, np. *sito*, *zimno*, *cicho*, *dziw*, *niwa*, *Sitnik*, *Cimochy*, *Zimnica*, *Dziwnów*, *Konin*.

Podobne zasady, jak w punktach b) i c) obowiązują dla miękkich [c], [j] oraz nie ujętych w tabelach 1 i 2 miękkich wariantów spółgłosek: *ch* [ç], *p* [p,], *b* [b,], *f* [f,], *w* [v,], *m* [m,], *l* [l,], jak np. w *kielich*, *gięty*, *chichot*, *histeria*, *piwo*, *bity*, *film*, *wianek*, *miły*, *lipa*, *Giżycko*, *Białka*, *Piaski*, *Miastko*, *Wiązowna*, *Podlipie*. Według tych zasad zapisuje się również miękkie warianty *t* [t,], *d* [d,], *r* [r,], które występują w zapożyczonych wyrazach, np. *partia*, *gildia*, *teoria*, *Osetia*, *Finlandia*, *Austria*.

miły ('nice'), *lipa* ('linden'), *Giżycko*, *Białka*, *Piaski*, *Miastko*, *Wiązowna*, *Podlipie*. The palatalized variants *t* [t,], *d* [d,], *r* [r,], which appear in such loanwords as *partia* ('party'), *gildia* ('guild'), *teoria* ('theory'), *Osetia* [Ossetia], *Finlandia* [Finland] and *Austria*, are also spelt according to these rules.

2.4.1. Rules of Polish spelling of geographical names

Aside from the general spelling rules, there are also some spelling conventions regarding proper nouns and words derived from them. This applies in particular to the use of capital letters and hyphenated spelling.

2.4.1.1. Capital and small letters

The rules of using capital and small letters in Polish orthography follow certain conventions (see 2.4.). In this respect, the spelling is governed by the Polish rules of orthography included in orthographical dictionaries and dictionaries of the correct use of Polish. The Council for the Polish Language has introduced changes to the current rules for spelling capital and lower case letters in geographical names – these changes will be effective from 1 January 2026 ("Announcement of the Council for the Polish Language at the Presidium of the Polish Academy of Sciences" of 10 May 2024, Annex 1 and 2).

In Polish orthography, geographical names comprising one or more words are capitalized, e.g. *Przemysł*, *Kraków*, *Dąbrowa Górnicza*, *Dolny Śląsk*, *Wigry*, *Wielki Staw Gąsienicowy*, *Tatry*, *Giewont*, *Na Kleśniskach*, *U Wierzbki*.

Prepositions that are an integral part of the given proper name constitute an exception – they are spelt with a small letter if they are not at the beginning of the name, e.g. *Nakło nad Notecią*, *Równia pod Śnieżką*, *Staw koło Krzyża*, *Kanał w Łące*.

Names of countries and their parts or regions are capitalized. This also applies to such forms as *Kieleckie*, which are treated as nouns with an adjectival inflection (an exceptional locative case ending exists: *w Kieleckiem*, *w Poznańskim*, *w Krakowskim*). Some descriptive or metaphorical names of states, cities, etc., are also capitalized if they serve the function of proper nouns, e.g.: *Trójmiasto* ('Tricity' – Gdańsk, Gdynia and Sopot), *Korona* ('Crown' – meaning Poland within the Polish-Lithuanian Commonwealth), *Kraj Kwitnącej Wiśni* ('The Land of the Cherry Blossom' – Japan).

Problems arise when spelling generic terms (words defining a type of an object). Generally, in Polish orthography, generic terms are spelt with a small letter as long as they do not constitute an integral part of a proper noun, e.g. *miasto Łódź* ('the city of Łódź'), *rzeka Wisła* ('the river of Vistula'), *jezioro Gopło* ('the lake of Gopło'), but: *Nowe Miasto*, *Stara Rzeka*, *Jezioro Łagiewnickie*. Capitalization or a lack thereof depends on the function of a given term but, as discussed in

2.4.1. Zasady polskiej pisowni nazw geograficznych

Oprócz ogólnych zasad ortograficznych istnieją konwencjonalne sposoby zapisywania nazw własnych i wyrazów od nich utworzonych. W szczególności dotyczy to stosowania wielkich liter i pisowni z łącznikiem.

2.4.1.1. Wielkie i małe litery

Zasady użycia wielkich i małych liter w ortografii polskiej mają charakter konwencjonalny (zob. 2.4.). Pisownię w tym zakresie regulują polskie przepisy ortograficzne zawarte w słownikach ortograficznych i poprawnościowych. Od 1 stycznia 2026 r. Rada Języka Polskiego wprowadziła zmiany w dotychczasowych zasadach pisowni wielkiej i małej litery w nazwach geograficznych („Komunikat Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN” z dn. 10 maja 2024 r., Załącznik 1 i 2).

Jednowyrazowe i wielowyrazowe nazwy geograficzne w polskiej ortografii pisane są wielką literą, np. *Przemysł*, *Kraków*, *Dąbrowa Górnicza*, *Dolny Śląsk*, *Wigry*, *Wielki Staw Gąsienicowy*, *Tatry*, *Giewont*, *Na Kleśniskach*, *U Wierzbki*.

Wyjątek stanowią przyimki wchodzące w skład nazwy własnej, które piszemy małą literą, jeśli nie stoją na początku nazwy, np. *Nakło nad Notecią*, *Równia pod Śnieżką*, *Staw koło Krzyża*, *Kanał w Łące*.

Wielka litera obowiązuje w pisowni nazw krajów i ich części lub regionów. Dotyczy to również takich form, jak np. *Kieleckie*, które traktuje się jak rzeczowniki o odmianie przymiotnikowej (z wyjątkową końcówką miejscownika: *w Kieleckiem*, *w Poznańskim*, *w Krakowskim*). Wielką literą piszemy pewne opisowe czy metaforyczne określenia krajów, miast itp., użyte w funkcji nazwy własnej, np. *Trójmiasto*, *Korona* (w znaczeniu „Polska” w obrębie Rzeczypospolitej Obojga Narodów), *Kraj Kwitnącej Wiśni* (Japonia).

Problemy stwarza pisownia terminów gatunkowych (określeń rodzaju obiektu – ang.: generic term). W zasadzie w polskiej ortografii małą literą piszemy każdy termin gatunkowy, o ile nie stanowi on części nazwy własnej, np. *miasto Łódź*, *rzeka Wisła*, *jezioro Gopło* (ale: *Nowe Miasto*, *Stara Rzeka*, *Jezioro Łagiewnickie*). Stosowanie wielkiej lub małej litery zależy od funkcji danego terminu, ale także – o czym niżej – od gramatycznego charakteru członu określanego w nazwie geograficznej. Przyjęto, że termin gatunkowy nie wchodzi w skład nazwy własnej, jeśli człon określany jest rzeczownikiem w mianowniku (*jezioro Gopło*), natomiast jest częścią

greater detail below, also on the grammatical character of the determined part of the geographical name. It has been accepted that a specific term does not constitute an integral part of a proper noun if the determined part is a noun in the nominative case (*jezioro Gopło*), and is considered to be a part of a proper noun if the determined part is an adjective (*Jezioro Łagiewnickie*) or a noun in the genitive case (e.g. *Góra Kościuszki* [Mount Kosciuszko], *Góra Świętej Anny*, *Rzeka Świętego Wawrzyńca* [Saint Lawrence River], *Jezioro Wiktorii* [Lake Victoria]). An exception from this rule is made in the case of topographic and general maps, and the specific term is always spelt with a capital letter (*Jezioro Mamry*).

Adjectives derived from proper nouns are spelt with a small letter (e.g. *tatrzański*, *przemyski*, *dąbrowski*, *nakielski*), unless they constitute an integral part of a proper noun, e.g. *Maków Mazowiecki*, *Wyżyna Małopolska*, *Jezioro Rajgrodzkie*. A small letter is used also in the spelling of Polish historical and modern administrative units, e.g. *powiat gliwicki*, *województwo mazowieckie*, *ziemia łowicka*.

The names of fields, meadows, ponds, pastures, wastelands, etc. are treated in Polish orthography similarly to the names of large geographical objects: *Dębina*, *Błonie*, *Świńska Krzywda*, *Koło Pilnego Stawu*, *Pod Lasem*. The spelling of the names of urban objects, e.g. streets, historic buildings, communication routes, etc. is not precisely defined and is characterized by various inconsistencies.

Single- and multi-word names of city quarters, streets, squares, market squares, gardens, boulevards, buildings, monuments, sports objects, etc. are capitalized, e.g. *Wola*, *Krowodrza*, *Stare Miasto*, *Rynek Starego Miasta*, *Zamek Królewski w Warszawie*, *Wawel*, *Planty*, *Łazienki*, *Trasa Łazienkowska*, *Trakt Lubelski*. The word *Aleje* ('avenues') is also spelt with a capital letter if it is in the plural, as opposed to the singular *aleja*, e.g. *Aleje Jerozolimskie*, but: *aleja Krakowska*. Until now, it has been recommended that the words: *aleja* ('avenue'), *bastion* ('bastion'), *brama* ('gate'), *bulwar* ('boulevard'), *cmentarz* ('cemetery'), *klasztor* ('monastery'), *kolumna* ('column'), *kopiec* ('mound'), *kościół* ('church'), *molo* ('pier'), *most* ('bridge'), *osiedle* ('housing estate'), *pałac* ('palace'), *park* ('park'), *plac* ('square'), *pomnik* ('monument'), *rondo* ('roundabout'), *skwer* ('green square'), *sobór* ('orthodox cathedral'), *ulica* ('street'), *willa* ('villa'), *zamek* ('castle'), etc. are spelt with a small letter if they are word-initial and if they define only the type of the given object, e.g. *aleja Róż*, *bastion Wyskok*, *brama Floriańska*, *bulwar Nadmorski*, *cmentarz Rakowicki*, *klasztor Dominikanów*, *kolumna Zygmunta*, *kopiec Kościuszki*, *kościół Mariacki*. Attention should be paid to the spelling of any names of streets, squares, etc. that feature an abbreviation of a title, function, etc., for example: *ulica ks. Ściegiennego*, *plac św. Barbary*, *plac gen. Józefa Hallera*, but: *ulica Księdza Ściegiennego*, *plac Świętej Barbary*, *plac Generała Józefa Hallera*.

nazwy własnej, jeśli człon określany jest przymiotnikiem (*Jezioro Łagiewnickie*) lub rzeczownikiem w dopełniaczu (np. *Góra Kościuszki*, *Rzeka Świętego Wawrzyńca*, *Jezioro Wiktorii*). Na mapach topograficznych i przeglądowych tradycyjnie robi się odstępstwo od tej zasady, stosując pisownię terminu gatunkowego zawsze wielką literą (*Jezioro Mamry*).

Przymiotniki od nazw własnych pisane są małą literą (np. *tatrzański*, *przemyski*, *dąbrowski*, *nakielski*), chyba że wchodzi w skład nazwy własnej, np. *Maków Mazowiecki*, *Wyżyna Małopolska*, *Jezioro Rajgrodzkie*. Mała litera obowiązuje także w pisowni polskich historycznych i współczesnych jednostek administracyjnych, np. *powiat gliwicki*, *województwo mazowieckie*, *ziemia łowicka*.

Podobnie jak nazwy dużych obiektów geograficznych zapisywane są w polskiej ortografii nazwy pól, łąk, stawów, pastwisk i nieużytków itp.: *Dębina*, *Błonie*, *Świńska Krzywda*, *Koło Pilnego Stawu*, *Pod Lasem*. Pisownia nazw obiektów miejskich, np. ulic, zabytkowych budowli, tras komunikacyjnych itp. nie jest precyzyjnie określona i wykazuje różne niekonsekwencje.

Jedno- i wielowyrzowe nazwy dzielnic, ulic, placów, rynków, ogrodów, parków, bulwarów, budowli, zabytków, obiektów sportowych itp. piszemy wielką literą, np. *Wola*, *Krowodrza*, *Stare Miasto*, *Rynek Starego Miasta*, *Zamek Królewski w Warszawie*, *Wawel*, *Planty*, *Łazienki*, *Trasa Łazienkowska*, *Trakt Lubelski*. Wielką literą piszemy także wyraz *Aleje* w liczbie mnogiej, w przeciwieństwie do *aleja* (liczba pojedyncza), np. *Aleje Jerozolimskie*, ale: *aleja Krakowska*. Dotychczas zalecano, aby wyrazy: *aleja*, *bastion*, *brama*, *bulwar*, *cmentarz*, *klasztor*, *kolumna*, *kopiec*, *kościół*, *molo*, *most*, *osiedle*, *pałac*, *park*, *plac*, *pomnik*, *rondo*, *skwer*, *sobór*, *ulica*, *willa*, *zamek* itp. zapisywać małą literą, jeśli stoją na pierwszym miejscu i są tylko określeniem rodzaju obiektu, np. *aleja Róż*, *bastion Wyskok*, *brama Floriańska*, *bulwar Nadmorski*, *cmentarz Rakowicki*, *klasztor Dominikanów*, *kolumna Zygmunta*, *kopiec Kościuszki*, *kościół Mariacki*. Uwagi wymaga sposób zapisu tych nazw ulic, placów itp., w których występuje skrót tytułu, funkcji itp., np. *ulica ks. Ściegiennego*, *plac św. Barbary*, *plac gen. Józefa Hallera*, ale: *ulica Księdza Ściegiennego*, *plac Świętej Barbary*, *plac Generała Józefa Hallera*.

Zgodnie ze zmianami w zasadach pisowni wielkiej i małej litery w nazwach geograficznych ogłoszonymi w maju 2024 r. przez Radę Języka Polskiego i mającymi obowiązywać od 1 stycznia 2026 r., w nazwach obiektów przestrzeni publicznej wszystkie wyrazy (oprócz przyimków i spójników) będą zapisywane wielką literą, a stojący na początku nazwy wyraz określający rodzaj obiektu, taki jak: *aleja*, *bastion*, *brama*, *bulwar*, *cmentarz*, *klasztor*, *kolumna*, *kopiec*, *kościół*, *molo*, *most*, *osiedle*, *pałac*, *park*, *plac*, *pomnik*, *rondo*, *skwer*, *sobór*, *willa*, *zamek* traktowany będzie jako część nazwy własnej i pisany wielką literą, np. *Aleja Róż*, *Bastion Wyskok*, *Brama Floriańska*, *Bulwar Nadmorski*,

In accordance with the changes in the rules for spelling capital and small letters in geographical names announced in May 2024 by the Council for the Polish Language and to come into force on 1 January 2026, in the names of public space objects all words (except for prepositions and conjunctions) will be written with a capital letter, and the word at the beginning of the name defining the type of object, such as: *aleja* ('avenue'), *bastion* ('bastion'), *brama* ('gate'), *bulwar* ('boulevard'), *cmentarz* ('cemetery'), *klasztor* ('monastery'), *kolumna* ('column'), *kopiec* ('mound'), *kościół* ('church'), *molo* ('pier'), *most* ('bridge'), *osiedle* ('housing estate'), *pałac* ('palace'), *park* ('park'), *plac* ('square'), *pomnik* ('monument'), *rondo* ('roundabout'), *skwer* ('green square'), *sobór* ('orthodox cathedral'), *willa* ('villa'), *zamek* ('castle') will be treated as part of the proper name and written with a capital letter, e.g. *Aleja Róż*, *Bastion Wyskok*, *Brama Floriańska*, *Bulwar Nadmorski*, *Cmentarz Rakowicki*, *Klasztor Dominikanów*, *Kolumna Zygmunta*, *Kopiec Kościuszki*, *Kościół Mariacki*, *Plac Świętej Barbary*. An exception will be made for the word *ulica* ('street'), which at the beginning of the name will continue to be written with a small letter, e.g. *ulica Piotrkowska*.

2.4.1.2. Hyphenated spelling

Geographical names are spelt with a hyphen if they consist of two or more elements which together identify the given geographical object, e.g. *Bielsko-Biała*, *Skarżysko-Kamienna*, *Ceków-Kolonia*, *Polanica-Zdrój*, *Kraków-Płaszów*, *Warszawa-Praga-Południe*; this also applies when two equal parts are included in multiple-word names: *Wyżyna Krakowsko-Częstochowska*, *Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie*, *Kanał Wieprz-Krzna*.

Adjectives created from two-word geographical names consisting of two nouns linked with a hyphen are also hyphenated, e.g. *golubsko-dobrzyński* from *Golub-Dobrzyń*, *kędzierzyńsko-kozielski* from *Kędzierzyn-Koźle*.

2.4.2. Rules for creating and spelling abbreviations

In the Polish tradition, there are no uniform rules for the creation of abbreviations, which is why a word may have two or more acceptable abbreviations (e.g. from the adjective *południowy* ('southern') – *pd.* or *płd.*). This works both ways since one abbreviation may refer to different words (e.g. *p.* = *parking* ('car park') but, in multi-element abbreviations, it may refer to such things as *p. golf.* – *pole golfowe* ('golf course'), *p. kol.* – *przystanek kolejowy* ('railway station'), *p. prom.* – *przystań promowa* ('ferry harbor')).

While abbreviations can include any segment of a word, those ending in a consonant followed by a full stop are generally created from a single word, e.g. *al.* (from *aleja* ('alley')),

Cmentarz Rakowicki, *Klasztor Dominikanów*, *Kolumna Zygmunta*, *Kopiec Kościuszki*, *Kościół Mariacki*, *Plac Świętej Barbary*. Wyjątek zachowany będzie dla wyrazu *ulica*, który na początku nazwy w dalszym ciągu należało będzie zapisywać małą literą, np. *ulica Piotrkowska*.

2.4.1.2. Pisownia z łącznikiem

Z łącznikiem piszemy nazwy geograficzne, jeśli są złożone z dwóch lub więcej członów, które wspólnie identyfikują obiekt geograficzny, np. *Bielsko-Biała*, *Skarżysko-Kamienna*, *Ceków-Kolonia*, *Polanica-Zdrój*, *Kraków-Płaszów*, *Warszawa-Praga-Południe*, oraz w przypadku dwóch równorzędnych członów w nazwach wielowyrzowych, takich jak np. *Wyżyna Krakowsko-Częstochowska*, *Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie*, *Kanał Wieprz-Krzna*.

Przymiotniki utworzone od dwuwyrzowych nazw geograficznych, składających się z dwóch rzeczowników połączonych dywizem, piszemy również z dywizem, np. *golubsko-dobrzyński* od *Golub-Dobrzyń*, *kędzierzyńsko-kozielski* od *Kędzierzyn-Koźle*.

2.4.2. Zasady tworzenia i pisowni skrótów

W polskiej tradycji nie ma jednolitych zasad tworzenia skrótów, dlatego od tego samego wyrazu spotykamy nieraz dwa lub więcej używanych skrótów (np. od przymiotnika *południowy* – *pd.* lub *płd.*) i odwrotnie – ten sam skrót może się odnosić do różnych wyrazów (np. samo *p.* = *parking*, ale w skrótach dwuelementowych ma inne odniesienia: *p. golf.* – *pole golfowe*, *p. kol.* – *przystanek kolejowy*, *p. prom.* – *przystań promowa*).

Skrót może obejmować dowolny segment wyrazu, jednak w zasadzie od pojedynczego wyrazu tworzy się skróty zakończone spółgłoską, po której stawiamy kropkę, np. *al.* (od *aleja*), *ul.* (od *ulica*). Spotykamy skróty od pierwszej głoski

ul. (from *ulica* ('street')). One may encounter abbreviations created by shortening the word at the first vowel (e.g. *m.* = *miasto* ('city'), *n.* = *nad* ('above'), *cz.* = *część* ('part')), at the border of a syllable (e.g. *osad.* = *osadnik* ('settling tank')), as well as elsewhere at the beginning of a word (e.g. *pow.* = *powiat* ('county'), *źr.* = *źródło* ('source')), and abbreviations comprising consonants only (usually derived from the word's initial part, e.g. *wdc.* = *wodociąg* ('waterworks'), *źlb.* = *żłobek* ('nursery')). Some abbreviations used on maps are international, e.g. *H* = *hotel* ('hotel'), *P* = *policeja* ('police'); abbreviations of this kind are capitalized, without a full stop at the end. Similar spelling is used for acronyms, i.e. words created from abbreviations of the names of institutions, e.g. *UG* = *urząd gminy* ('municipal office'), *ZOO* = *ogród zoologiczny* ('zoological garden').

If a Polish abbreviation ends in a palatalized consonant followed by a vowel in the base word, this palatalization is not indicated in the abbreviation, e.g. *os.* = *osiedle* ('housing estate'), *niz.* = *nizina* ('lowland'). However, if the abbreviation ends in a palatalized consonant whose palatalization in the base word is indicated by a diacritic mark, the mark is retained in the abbreviation, e.g. *żeń.* = *żeński* ('feminine') (for more on the spelling of palatalized consonants, see 2.4.).

The upper and lower case spelling of abbreviations used in geographical names does not differ from the general rules; see 2.4.1.1. For an extensive list of Polish abbreviations, see *Wielki słownik skrótów i skrótowców* [The Great Dictionary of Abbreviations and Acronyms] by P. Müldner-Nieckowski (Wrocław 2007).

2.5. Rules of deriving adjectives from geographical names

Polish has no unambiguous rules for forming adjectives from geographical names. Only certain tendencies can be identified. Many adjectival forms derived from geographical names have old and fixed phonetical and morphological forms. These were once regular, but are no longer obvious today, for example: *miejski* from *Miasto*, *suski* from *Sucha*, *rycki* from *Ryki*, *konecki* from *Końskie*. Such forms have to be memorized to be used correctly.

Some phonetical forms of geographical names have changed over time; however, adjectives derived from them have remained in the same form, e.g. the old *Leszczno* changed into *Leszno*, but the adjective form – *leszczyński* – has remained. Similarly, the old *Sądecz* was shortened to *Sącz*, but the adjective is still *sądecki*.

It is not just the basic forms that have changed but also the rules of creating their derivatives. Thus, it may happen that names with the same morphological structure gave rise to different adjectives throughout different periods of the development of Polish. For example, from the names ending with *-no* one used to create adjectives with *-eński*

(np. *m.* = *miasto*, *n.* = *nad*, *cz.* = *część*), na granicy sylaby (np. *osad.* = *osadnik*), jak i w innych miejscach na początku wyrazu (np. *pow.* = *powiat*, *źr.* = *źródło*), a także skróty obejmujące tylko spółgłoski (zazwyczaj z początkowej części wyrazu, np. *wdc.* = *wodociąg*, *źlb.* = *żłobek*). Niektóre skróty stosowane na mapach mają charakter międzynarodowy, np. *H* = *hotel*, *P* = *policeja*; skróty tego rodzaju są pisane wielką literą bez kropki na końcu. Podobną pisownię mają skrótowce, tj. wyrazy utworzone od skrótów nazw instytucji, np. *UG* = *urząd gminy*, *ZOO* = *ogród zoologiczny*.

Jeśli polski skrót kończy się na spółgłoskę miękką, po której w wyrazie podstawowym następuje samogłoska, to w skrócie miękkość ta nie jest zaznaczana, np. *os.* = *osiedle*, *niz.* = *nizina*. Jeśli jednak skrót kończy się na spółgłoskę miękką, której miękkość w wyrazie podstawowym oznaczona jest znakiem diakrytycznym, to w skrócie znak ten pozostawiamy, np. *żeń.* = *żeński* (pisownia spółgłosek miękkich zob. p. 2.4.).

Pisownia wielką i małą literą skrótów stosowanych w nazwach geograficznych nie różni się od zasad ogólnych, zob. p. 2.4.1.1. Obszerny wykaz polskich skrótów zawiera *Wielki słownik skrótów i skrótowców* autorstwa P. Müldnera-Nieckowskiego (Wrocław 2007).

2.5. Zasady tworzenia przymiotników od nazw geograficznych

W języku polskim nie ma jasnych i jednoznacznych zasad tworzenia przymiotników od nazw geograficznych, można co najwyżej wskazać pewne tendencje. Wiele form przymiotnikowych od nazw geograficznych ma stare, utrwalone tradycją postaci fonetyczne i morfologiczne, niegdyś regularne, ale dzisiaj nieczytelne, jak np. *miejski* od *Miasto*, *suski* od *Sucha*, *rycki* od *Ryki*, *konecki* od *Końskie*. Takich form musimy się nauczyć, aby je poprawnie stosować.

Historycznie zmieniały się postaci fonetyczne niektórych nazw geograficznych, ale utworzone od nich przymiotniki pozostawały w takiej samej formie, np. dawne *Leszczno* zmieniło się w *Leszno*, natomiast nie zmienił się przymiotnik *leszczyński*. Podobnie dawny *Sądecz* skrócono na *Sącz*, lecz przymiotnik nadal brzmi *sądecki*.

Zmianie ulegały nie tylko formy podstawowe, ale również reguły tworzenia od nich form pochodnych. Może się zatem zdarzyć, że od nazw o takiej samej budowie morfologicznej powstawały różne przymiotniki w różnych okresach rozwoju polszczyzny. Przykładowo od nazw miejscowości zakończonych na *-no* dawniej regularnie tworzone przymiotniki

from a base without *-no*, e.g. *choszczeński* from *Choszczno*, *wileński* from *Wilno* [Vilnius], *grodzieński* from *Grodno* [Hrodna], *grzybieński* from *Grzybno*, *slawieński* from *Slawno*, *mogileński* from *Mogilno*. Yet, adjectives ending with *-eński*, derived from bases retaining *-n-*, e.g. *gnieźnieński* from *Gniezno*, *kolneński* from *Kolno* and *krośnieński* from *Krosno*, are equally old. A bit later (since the 16th century) forms with *-iński/-yński* have appeared instead of forms with *-eński*, e.g. *chelmiński* from *Chelmno*, *kępiński* from *Kępno*, *opoczyński* from *Opoczno*, *piaseczyński* from *Piaseczno*, *łęczyński* from *Łęczna*. It is not a word formation phenomenon but a phonetic one: *e* in a suffix underwent a process of elevating the articulation to *i/y* in front of consonant *ń*. The newest group of adjectives involves adjectives ending with *-owski*, derived from the following types of names: *lipnowski* from *Lipno*, *kutnowski* from *Kutno*.

Adjectives are typically derived from geographical names with the help of the *-ski* suffix; however, to avoid difficult consonant groups, their expanded variants are used, e.g. *-ański*, *-eński*, *-iński/-yński*, *-owski*.

From names ending with *-ów*, *-ew*, *-owo*, *-ewo*, *-owa*, *-ewa*, adjectives with the *-ski* suffix are normally derived, e.g. *Augustów – augustowski*, *Belchatów – belchatowski*, *Parczew – parczewski*, *Pleszew – pleszewski*, *Działdowo – działdowski*, *Legionowo – legionowski*, *Braniewo – braniewski*, *Grajewo – grajewski*, *Kolbuszowa – kolbuszowski*, *Limanowa – limanowski*, *Olszewska – olszewski*. In the case of names ending with *-ów*, the *ó* in the created adjective is changed to *o* (*-owski*).

The suffix *-ski* is also used in adjectives from names ending in *-in/-yn*, *-ina/-yna*, *-ino/-yno*, *-iny/-yny*, e.g. *Rypin – rypiński*, *Olsztyn – olsztyński*, *Pszczyna – pszczyński*, *Gryfino – gryfiński*, *Brzeziny – brzeziński*. In adjective forms, *n* in the base is palatalized and pronounced as *ń* (*-iński/-yński*).

Sometimes, however, adjectives are derived in a different way (i.e. from a shortened form of the stem of the basic name) and are popularly used in such an exceptional form, e.g. *Kościerzyna – kościerski*, *Lublin – lubelski*, *Proszowice – proszowski*, *Włocławek – włocławski*, *Milanówek – milanowski*, *Wieliczka – wielicki*, *Hajnówka – hajnowski*, *Sokółka – sokółski*, *Suwałki – suwalski*, *Olesno – oleski*.

For phonetical reasons, the *-ski* suffix has positional variants *-cki* and *-dzki*. The choice of a phonetic variant of the *-ski* suffix is dependent on the ending of the base stem. Stems ending with *-b*, *-p*, *-w*, *-m*, *-n*, *-ń*, *-r*, *-aj* do not cause any phonetic problems and combine with the *-ski*, por. *Golub – golubski*, *Goldap – goldapski*, *Ilawa – ilawski*, *Wrocław – wrocławski*, *Warszawa – warszawski*, *Chelm – chelmski*, *Kamień – kamieński*, *Bieruń – bieruński*, *Gostyń – gostyński*, *Jawor – jaworski*, *Góra – górski*, *Bilgoraj – bilgorajski*.

In the case of other stem endings, the following phonetical transformations take place:

- a) in the case of stems ending with *-c*, *-ć*, *-cz*, *-t*, *-k*, the suffix is *-cki*, e.g. *Ostrowiec – ostrowiecki*, *Gorlice*

na *-eński* od podstawy pozbawionej *-no*, np. *choszczeński* od *Choszczno*, *wileński* od *Wilno*, *grodzieński* od *Grodno*, *grzybieński* od *Grzybno*, *slawieński* od *Slawno*, *mogileński* od *Mogilno*. Równie stare są jednak przymiotniki na *-eński* od podstaw z zachowaniem *-n-*, np. *gnieźnieński* od *Gniezno*, *kolneński* od *Kolno*, *krośnieński* od *Krosno*. Późniejsze nieco (od XVI wieku) były formy z *-iński/-yński* zamiast *-eński*, np. *chelmiński* od *Chelmno*, *kępiński* od *Kępno*, *opoczyński* od *Opoczno*, *piaseczyński* od *Piaseczno*, *łęczyński* od *Łęczna*. Nie jest to zjawisko słowotwórcze, ale fonetyczne: *e* w sufiksie uległo podwyższeniu artykulacji do *i/y* przed spółgłoską *ń*. Najnowsze są przymiotniki na *-owski* od tego typu nazw: *lipnowski* od *Lipno*, *kutnowski* od *Kutno*.

Najczęściej od nazw geograficznych tworzy się przymiotniki za pomocą sufiksu *-ski*, jednakże dla uniknięcia trudnych grup spółgłoskowych używa się jego rozszerzonych wariantów, np. *-ański*, *-eński*, *-iński/-yński*, *-owski*.

Od nazw zakończonych na *-ów*, *-ew*, *-owo*, *-ewo*, *-owa*, *-ewa* tworzy się na ogół przymiotniki z sufiksem *-ski*, np. *Augustów – augustowski*, *Belchatów – belchatowski*, *Parczew – parczewski*, *Pleszew – pleszewski*, *Działdowo – działdowski*, *Legionowo – legionowski*, *Braniewo – braniewski*, *Grajewo – grajewski*, *Kolbuszowa – kolbuszowski*, *Limanowa – limanowski*, *Olszewska – olszewski*. W przypadku nazw zakończonych na *-ów* w tworzonego przymiotniku *ó* zmienia się na *o* (*-owski*).

Sufiks *-ski* stosowany jest również w przymiotnikach od nazw zakończonych na *-in/-yn*, *-ina/-yna*, *-ino/-yno*, *-iny/-yny*, np. *Rypin – rypiński*, *Olsztyn – olsztyński*, *Pszczyna – pszczyński*, *Gryfino – gryfiński*, *Brzeziny – brzeziński*. W formach przymiotnikowych *n* w podstawie ulega zmiękczeniu do *ń* (*-iński/-yński*).

Bywa jednak, że przymiotniki są utworzone inaczej (mianowicie od skróconej formy tematu nazwy podstawowej) i w takiej wyjątkowej formie utrwalone w społecznym obiegu, np. *Kościerzyna – kościerski*, *Lublin – lubelski*, *Proszowice – proszowski*, *Włocławek – włocławski*, *Milanówek – milanowski*, *Wieliczka – wielicki*, *Hajnówka – hajnowski*, *Sokółka – sokółski*, *Suwałki – suwalski*, *Olesno – oleski*.

Przyczyny fonetyczne powodują, że sufiks *-ski* ma pozytywne warianty *-cki*, *-dzki* (o wyborze wariantu fonetycznego decyduje zakończenie tematu podstawy słowotwórczej). Tematy zakończone na *-b*, *-p*, *-w*, *-m*, *-n*, *-ń*, *-r*, *-aj* nie narażają problemów fonetycznych i łączą się z sufiksem *-ski*, por. *Golub – golubski*, *Goldap – goldapski*, *Ilawa – ilawski*, *Wrocław – wrocławski*, *Warszawa – warszawski*, *Chelm – chelmski*, *Kamień – kamieński*, *Bieruń – bieruński*, *Gostyń – gostyński*, *Jawor – jaworski*, *Góra – górski*, *Bilgoraj – bilgorajski*.

W przypadku innych zakończeń tematu dochodzi do przekształceń fonetycznych:

- a) przy tematach zakończonych na *-c*, *-ć*, *-cz*, *-t*, *-k* sufiks ma postać *-cki*, np. *Ostrowiec – ostrowiecki*, *Gorlice*

– gorlicki, Kielce – kielecki, Noteć – notecki, Biecz – biecki, Madryt [Madrid] – madrycki, Rybnik – rybnicki, Białystok – białostocki;

b) in the case of stems ending with *-d*, *-dz*, *-dź*, *-dż* the suffix is *-dzki*, e.g. *Sieradz* – *sieradzki*, *Łódź* – *łódzki*, *Dobrudża* [Dobruja] – *dobrudzki*, *Bagdad* [Baghdad] – *bagdadzki*, *Środa* – *średzki*, *Brody* – *brodzki*;

c) in the case of stems ending with *-ch*, *-g*, *-rz*, *-s*, *-sz*, *-z*, *-ż* and consonant groups, such as for example *-śl*, *-szcz*, *-rg*, *-rk*, *-st*, *-zd*, *-śc*, the suffix is *-ski*; however, phonetic changes (simplification) occur in the stem, e.g. *Tychy* – *tyski*, *Zurych* [Zürich] – *zuryski*, *Wałbrzych* – *wałbrzyski*, *Elbląg* – *elbląski*, *Nowy Targ* – *nowotarski*, *Praga* [Prague] – *praski*, *Ryga* [Riga] – *ryski*, *Tarnobrzeg* – *tarnobrzeski*, *Sandomierz* – *sandomierski*, *Kazimierz* – *kazimierski*, *Prusy* [Prussia] – *pruski*, *Kalisz* – *kaliski*, *Suez* – *sueski*, *Książ* – *ksiąski*, *Białowieża* – *białowieski*, *Przemysł* – *przemyski*, *Bydgoszcz* – *bydgoski*, *Hamburg* – *hamburski*, *Malbork* – *malborski*, *Babimost* – *babimojski*, *Nowe Miasto* – *nowomiejski*, *Ujazd* – *ujejski*, *Zamość* – *zamojski*, *Pakość* – *pakoski*.

To avoid the above phonetical changes, expanded variants of the suffix *-ski* are sometimes used, for example *-ański*: *Górno* – *górniański*, *Pajęczno* – *pajęczański*, *Kordoba* [Córdoba] – *kordobański*, *Odra* – *odrzański*, *Warta* – *warciański*, *Bug* – *bużański*, *Pompeje* [Pompeii] – *pompejański*, *Zabrze* – *zabrzański*, *Nisko* – *nizański*, *Thuszcz* – *thuszczanski*, *Tatry* [Tatras] – *tatrzański*. In adjectives derived from foreign geographical names, the *-ański* suffix appears in such forms as *tebański* from *Teby* [Thebes] and *pizański* from *Piza* [Pisa].

Less frequent are other expanded variants, such as *-iński/-yński*, *-eński*, *-elski*, *-owski*, e.g. *Łomża* – *łomżyński*, *Góra* – *górowski*, *Nakło* – *nakielski*, *Koźle* – *kozielski*, in adjectives derived from foreign names also *-ajski*, *-ejski*, *-ijski/-yjski*, e.g. *Belize* – *belizeński*, *Kercz* [Kerch] – *kerceński*, *Lewant* [Levant] – *lewantyński*, *Chicago* – *chicagowski*, *Jawa* [Java] – *jawajski*, *Judea* – *judejski*, *Filadelfia* [Philadelphia] – *filadelfijski*, *Tonga* – *tongijski*, *Kalifornia* [California] – *kalifornijski*, *Kanada* [Canada] – *kanadyjski*, *Uganda* – *ugandyjski*, *Fryzja* [Frisia] – *fryzyjski*. While deriving adjectives from foreign names rarely used in Polish, one should remember to keep the base unchanged.

Place names ending with *-sk*, *-ck*, *-dzk*, *-sko*, *-cko*, *-dzko* give rise to adjectives by changing the mentioned suffixes to *-ski*, *-cki*, *-dzki*, e.g. *Gdańsk* – *gdański*, *Płock* – *płocki*, *Lesko* – *leski*, *Kłodzko* – *kłodzki*, etc.

Rules of deriving adjectives from names consisting of two (or more) elements are non-uniform, e.g. compound adjectives derived from *Zielona Góra*, *Nowe Miasto*, *Górny Śląsk* [Upper Silesia], *Zduńska Wola* are created using the *-o-* copula: *zielonogórski*, *nowomiejski*, *górnos Śląski*, *zduńskowolski*, respectively. The same applies to adjectives derived from compound names spelt as one word, e.g. *Krasnystaw*

– *gorlicki*, *Kielce* – *kielecki*, *Noteć* – *notecki*, *Biecz* – *biecki*, *Madryt* – *madrycki*, *Rybnik* – *rybnicki*, *Białystok* – *białostocki*;

b) przy tematach zakończonych na *-d*, *-dz*, *-dź*, *-dż* sufiks ma postać *-dzki*, np. *Sieradz* – *sieradzki*, *Łódź* – *łódzki*, *Dobrudża* – *dobrudzki*, *Bagdad* – *bagdadzki*, *Środa* – *średzki*, *Brody* – *brodzki*;

c) przy tematach zakończonych na *-ch*, *-g*, *-rz*, *-s*, *-sz*, *-z*, *-ż* oraz grupy spółgłoskowe, takie jak np. *-śl*, *-szcz*, *-rg*, *-rk*, *-st*, *-zd*, *-śc* sufiks ma postać *-ski*, jednakże w temacie dochodzi do zmian fonetycznych (uproszczeń), np. *Tychy* – *tyski*, *Zurych* – *zuryski*, *Wałbrzych* – *wałbrzyski*, *Elbląg* – *elbląski*, *Nowy Targ* – *nowotarski*, *Praga* – *praski*, *Ryga* – *ryski*, *Tarnobrzeg* – *tarnobrzeski*, *Sandomierz* – *sandomierski*, *Kazimierz* – *kazimierski*, *Prusy* – *pruski*, *Kalisz* – *kaliski*, *Suez* – *sueski*, *Książ* – *ksiąski*, *Białowieża* – *białowieski*, *Przemysł* – *przemyski*, *Bydgoszcz* – *bydgoski*, *Hamburg* – *hamburski*, *Malbork* – *malborski*, *Babimost* – *babimojski*, *Nowe Miasto* – *nowomiejski*, *Ujazd* – *ujejski*, *Zamość* – *zamojski*, *Pakość* – *pakoski*.

W celu uniknięcia przedstawionych wyżej zmian fonetycznych stosuje się niekiedy rozszerzone warianty sufiksu *-ski*, takie jak *-ański*, np. *Górno* – *górniański*, *Pajęczno* – *pajęczański*, *Kordoba* – *kordobański*, *Odra* – *odrzański*, *Warta* – *warciański*, *Bug* – *bużański*, *Pompeje* – *pompejański*, *Zabrze* – *zabrzański*, *Nisko* – *nizański*, *Thuszcz* – *thuszczanski*, *Tatry* – *tatrzański*. W przymiotnikach od obcych nazw geograficznych sufiks *-ański* spotyka się także w takich formach, jak *tebański* od *Teby*, *pizański* od *Piza*.

Nieco rzadziej występują inne rozszerzone warianty: *-iński/-yński*, *-eński*, *-elski*, *-owski*, np. *Łomża* – *łomżyński*, *Góra* – *górowski*, *Nakło* – *nakielski*, *Koźle* – *kozielski*, w przymiotnikach od nazw obcych także *-ajski*, *-ejski*, *-ijski/-yjski*, np. *Belize* – *belizeński*, *Kercz* – *kerceński*, *Lewant* – *lewantyński*, *Chicago* – *chicagowski*, *Jawa* – *jawajski*, *Judea* – *judejski*, *Filadelfia* – *filadelfijski*, *Tonga* – *tongijski*, *Kalifornia* – *kalifornijski*, *Kanada* – *kanadyjski*, *Uganda* – *ugandyjski*, *Fryzja* – *fryzyjski*. Przy tworzeniu przymiotników od nazw obcych, rzadko używanych w języku polskim, kierujemy się zasadą, aby zachować brzmienie podstawy bez zmian.

Od nazw miejscowych zakończonych na *-sk*, *-ck*, *-dzk*, *-sko*, *-cko*, *-dzko* przymiotniki tworzy się zamieniając wymienione sufiksy na *-ski*, *-cki*, *-dzki*, np. *Gdańsk* – *gdański*, *Płock* – *płocki*, *Lesko* – *leski*, *Kłodzko* – *kłodzki* itp.

Niejednolite są zasady tworzenia przymiotników od nazw złożonych z dwóch (lub więcej) elementów, np. od *Zielona Góra*, *Nowe Miasto*, *Górny Śląsk*, *Zduńska Wola* tworzy się przymiotniki złożone ze spójką *-o-*: *zielonogórski*, *nowomiejski*, *górnos Śląski*, *zduńskowolski*. Tak samo tworzy się przymiotniki od nazw złożonych zapisywanych łącznie, np. *Krasnystaw* – *krasnostawski*, *Białystok* – *białostocki*.

– *krasnostawski*, *Białystok* – *białostocki*. If an adjective takes the second position in the basic name, the order of the elements in the derived adjective is reversed, e.g. *Pomorze Zachodnie* [Western Pomerania] – *zachodniopomorski*, *Morze Śródziemne* [Mediterranean Sea] – *śródziemnomorski*. While deriving adjectives from names of the latter type, the adjective element of the basic name is frequently omitted, e.g. *Opole Lubelskie* – *opolski*, *Biała Podlaska* – *białski*, *Środa Śląska* – *średzki*, *Sępólno Krajeńskie* – *sępoleński*, *Aleksandrów Kujawski* – *aleksandrowski*. This also applies to the names which consist of three elements like *Nowy Dwór Mazowiecki* – *nowodworski*, *Nowe Miasto Lubawskie* – *nowomiejski*. If both elements of a two-element place name are adjectives, a derived adjective also has two elements: *Wysokie Mazowieckie* – *wysokomazowiecki*.

Names including a prepositional phrase, e.g. *Nakło nad Notecią*, only give rise to adjectives based on the determined element – *nakielski*.

Names consisting of two hyphenated elements derive adjectives spelt in a similar way, e.g. from *Golub-Dobrzyń* – *golubsko-dobrzyński*, *Kędzierzyn-Koźle* – *kędzierzynsko-kozielski*, respectively. Sometimes, however, an adjective is derived only from the first element of such a name: *Skarżysko-Kamienna* – *skarżyski*, *Bielsko-Biała* – *bielski*.

2.6. Comments on the inflection of geographical names

Geographical names from the area of Poland are inflected just like common nouns (appellativa); however, those of places and features outside Poland may be inflected or not. Inflection patterns consider the grammatical gender of the name and the ending of the stem. Some obstacles may be encountered while inflecting geographical names. This is because the names pronounced and spelt in one way in the nominative may take various endings in oblique cases.

While the inflection of geographical names is not relevant in relation to names on maps, it is obligatory in lists of standardized names. Belonging to a particular inflection pattern also affects the form of the derived adjective. One must know the local social customs to determine which form is correct. The correct forms of the genitive are included in sets of standardized geographical names and large spelling dictionaries.

Below are examples of name types in which inflection alternations may occur in some grammatical cases. Symbols used: N – nominativus (nominative), G – genetivus (genitive).

a) Type: **Borek**, **Tyniec**, **Smerek**, **Poniec**

In Polish, names ending in *-ek*, *-ec* typically lose an *e* in oblique cases (except for the accusative), e.g.:

N	<i>Borek</i>	<i>Tyniec</i>
G	<i>Borka</i> (or <i>Borku</i>)	<i>Tyńca</i> , etc.

Jeśli przymiotnik znajduje się w nazwie podstawowej na drugiej pozycji, wówczas szyk elementów w pochodnym przymiotniku ulega przestawieniu, np. *Pomorze Zachodnie* – *zachodniopomorski*, *Morze Śródziemne* – *śródziemnomorski*. Przy tworzeniu przymiotników od nazw tego ostatniego typu bardzo często opuszcza się człon przymiotnikowy podstawowej nazwy, np. *Opole Lubelskie* – *opolski*, *Biała Podlaska* – *białski*, *Środa Śląska* – *średzki*, *Sępólno Krajeńskie* – *sępoleński*, *Aleksandrów Kujawski* – *aleksandrowski*. Dotyczy to także nazw trójczłonowych typu *Nowy Dwór Mazowiecki* – *nowodworski*, *Nowe Miasto Lubawskie* – *nowomiejski*. Jeśli w dwuelementowej nazwie miejscowości oba człony są przymiotnikowe, to również pochodny przymiotnik ma dwa elementy: *Wysokie Mazowieckie* – *wysokomazowiecki*.

Od nazw zawierających wyrażenie przymiokowe np. *Nakło nad Notecią* przymiotnik tworzy się tylko od członu określanego – *nakielski*.

Nazwy złożone z dwóch elementów połączonych dywizem tworzą przymiotniki zapisywane podobnie, np. od *Golub-Dobrzyń* – *golubsko-dobrzyński*, *Kędzierzyn-Koźle* – *kędzierzynsko-kozielski*. Niekiedy jednak przymiotnik pochodzi tylko od pierwszego elementu takiej nazwy: *Skarżysko-Kamienna* – *skarżyski*, *Bielsko-Biała* – *bielski*.

2.6. Uwagi o odmianie nazw geograficznych

Nazwy geograficzne z obszaru Polski, tak jak nazwy polspolite (appellativa), są odmienne, natomiast nazwy poza jej granicami mogą się odmieniać lub nie. Wzorce odmiany uwzględniają rodzaj gramatyczny nazwy oraz zakończenie tematu. W odmianie nazw geograficznych natrafiamy na pewne trudności, związane z tym, że nazwy tak samo wymawiane i zapisywane w mianowniku mogą przybierać różne końcówki w przypadkach zależnych.

Odmiana nazw geograficznych nie jest istotna w odniesieniu do nazw na mapach, ale obowiązkowa w wykazach nazw standaryzowanych. Przynależność do określonego wzorca odmiany wpływa również na postać pochodnego przymiotnika. Przy rozstrzyganiu, która forma jest poprawna, konieczna jest znajomość lokalnego uzusu społecznego. Prawidłowe formy dopełniacza podają zbiory standaryzowanych nazw geograficznych oraz duże słowniki ortograficzne.

Poniżej podano przykładowe typy nazw, w których zdarza się różna odmiana przez przypadki. Przyjęte oznaczenia: N – nominativus (mianownik), G – genetivus (dopełniacz).

a) Typ **Borek**, **Tyniec**, **Smerek**, **Poniec**

Nazwy zakończone na *-ek*, *-ec* w języku polskim na ogół tracą *e* w przypadkach zależnych (prócz biernika), np.:

N	<i>Borek</i>	<i>Tyniec</i>
---	--------------	---------------

The *e* is retained in some names of foreign origin, e.g.

N	<i>Smerek</i>	<i>Poniec</i>
G	<i>Smereka</i>	<i>Ponieca</i> , etc.

b) Type: **Przyrąb**

When inflecting names of this type, an *ę* is typically introduced to replace an *q*, e.g.

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrębu</i> , etc.

However, the nasal vowel can remain unchanged in some names:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrąbu</i> , etc.

c) Type: **Ostrów**

The Polish nomenclature includes three inflection patterns applicable to this name: two masculine and one feminine.

Masculine palatalized inflection:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowia</i> , etc.

Masculine non-palatalized inflection:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowa</i> , etc.

Feminine inflection (following the same pattern as *kość* ('bone')) is used only with the name of the town of *Ostrów Mazowiecka*:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowi</i> , etc.

d) Type: **Gdynia, Karwia, Dania**

The genitive form of names of this type depends on their origin: native names have the ending *-i*, while names of foreign origin have the ending *-ii*.

Native names inflection:

N	<i>Gdynia</i>	<i>Karwia</i>
G	<i>Gdyni</i>	<i>Karwi</i> , etc.

Names of foreign origin inflection:

N	<i>Dania</i>	<i>Kalwaria</i>
G	<i>Danii</i>	<i>Kalwarii</i> , etc.

e) Type: **Limanowa, Częstochowa, Jabłonna, Grudna**

Some names of this type inflect like adjectives:

N	<i>Limanowa</i>	<i>Jabłonna</i>
	<i>Babia</i>	<i>Grudna</i>
G	<i>Limanowej</i>	<i>Jabłonnej</i>
	<i>Babiej</i>	<i>Grudnej</i> , etc.

In contrast, the names of other objects with the same names inflect just like feminine nouns:

N	<i>Częstochowa</i>	<i>Jabłonna</i>
	<i>Babia</i>	<i>Grudna</i>
G	<i>Częstochowy</i>	<i>Jabłonny</i>
	<i>Babi</i>	<i>Grudny</i> , etc.

f) Type: **Supraśl**

In this case, the name *Supraśl* follows a masculine inflection pattern when referring to the town of *Supraśl* and a feminine one when referring to the *Supraśl River*.

G	<i>Borka</i> (lub <i>Borku</i>)	<i>Tyńca</i> itd.
---	----------------------------------	-------------------

W niektórych nazwach obcego pochodzenia to *e* jest zachowane, np.

N	<i>Smerek</i>	<i>Poniec</i>
G	<i>Smereka</i>	<i>Ponieca</i> itd.

b) Typ **Przyrąb**

W odmianie nazw tego typu najczęściej wprowadza się *ę* w miejscu *q*, np.

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrębu</i> itd.

W pewnej liczbie nazw samogłoska nosowa zachowana jest jednak bez zmian:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrąbu</i> itd.

c) Typ **Ostrów**

W polskim nazewnictwie spotykane są trzy wzorce odmiany tej nazwy: dwa w rodzaju męskim i jeden żeński.

Odmiana męska miękka:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowia</i> itd.

Odmiana męska twarda:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowa</i> itd.

Odmianę żeńską (jak *kość*) ma wyłącznie nazwa miasta *Ostrów Mazowiecka*:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowi</i> itd.

d) Typ **Gdynia, Karwia, Dania**

Postać dopełniacza nazw tego typu zależy od ich pochodzenia: nazwy rodzime mają końcówkę *-i*, zaś nazwy pochodzenia obcego – końcówkę *-ii*.

Odmiana nazw rodzimych:

N	<i>Gdynia</i>	<i>Karwia</i>
G	<i>Gdyni</i>	<i>Karwi</i> itd.

Odmiana nazw pochodzenia obcego:

N	<i>Dania</i>	<i>Kalwaria</i>
G	<i>Danii</i>	<i>Kalwarii</i> itd.

e) Typ **Limanowa, Częstochowa, Jabłonna, Grudna**

Niektóre nazwy tego typu odmieniają się jak przymiotniki:

N	<i>Limanowa</i>	<i>Jabłonna</i>
	<i>Babia</i>	<i>Grudna</i>
G	<i>Limanowej</i>	<i>Jabłonnej</i>
	<i>Babiej</i>	<i>Grudnej</i> itd.

Nazwy innych obiektów o takich samych nazwach mają natomiast odmianę taką, jak rzeczowniki rodzaju żeńskiego:

N	<i>Częstochowa</i>	<i>Jabłonna</i>
	<i>Babia</i>	<i>Grudna</i>
G	<i>Częstochowy</i>	<i>Jabłonny</i>
	<i>Babi</i>	<i>Grudny</i> itd.

f) Typ **Supraśl**

W przypadku wymienionej nazwy odmianę męską ma nazwa miasta, odmianę żeńską zaś – nazwa rzeki.

Masculine inflection:

N *Supraśl*
G *Supraśla*, etc.

Feminine inflection:

N *Supraśl*
G *Supraśli*, etc.

g) Type: **Łosie**

Names of this type may have up to four inflection patterns: two in the singular and two in the plural.

Inflection in neuter, singular (like *miejsce* ('place') and similar nouns):

N *Łosie*
G *Łosia*, etc.

Inflection in neuter, singular (adjectival inflection):

N *Łosie*
G *Łosiego*, etc.

The plural inflection is a noun-type one and includes two patterns:

N *Łosie*
G *Łosiów*, etc.

or

N *Łosie*
G *Łosi*, etc.

h) Type: **Chartum, Monachium**

Foreign geographical names of this type are often non-inflectable, e.g. *Monachium* [Munich]. However, others, like *Chartum* [Khartoum], typically follow the same inflection pattern as e.g. *Poprad* and *Chełm*:

N *Chartum*
G *Chartumu*, etc.

Odmiana męska:

N *Supraśl*
G *Supraśla* itd.

Odmiana żeńska:

N *Supraśl*
G *Supraśli* itd.

g) Typ **Łosie**

Nazwy tego typu mogą mieć aż cztery wzorce odmiany: dwa w liczbie pojedynczej i dwa w liczbie mnogiej.

Odmiana w liczbie pojedynczej w rodzaju nijakim na wzór rzeczowników typu *miejsce*:

N *Łosie*
G *Łosia* itd.

Odmiana przymiotnikowa w rodzaju nijakim w liczbie pojedynczej:

N *Łosie*
G *Łosiego* itd.

Odmiana w liczbie mnogiej ma charakter rzeczownikowy i obejmuje dwa wzorce:

N *Łosie*
G *Łosiów* itd.

lub

N *Łosie*
G *Łosi* itd.

h) Typ **Chartum, Monachium**

Obce nazwy geograficzne tego typu są często nieodmienne, np. *Monachium*. Inne jednak, np. *Chartum*, zwyczajowo mają odmianę taką, jak np. *Poprad*, *Chełm*:

N *Chartum*
G *Chartumu* itd.

3. Dialects of Polish

3.1. Division of Poland into dialect areas

In the accepted linguistic terminology, **dialect** means the speech of residents of rural areas of a given region of the country, while **vernacular** refers to a smaller unit, e.g. the speech used by residents of a specific village. Traditionally, the Polish linguistic region is divided into the following groups of dialects: the dialects of Lesser Poland, Mazovia, Silesia and Greater Poland. These dialects constitute the oldest layer of the Polish language. There also exist two younger borderland dialects – the northern one and the southern one. The former emerged through linguistic contacts of Poles, Belarusians and Lithuanians and the latter due to interactions between Poles and Ukrainians.

Few dialectal features are present in today's Polish geographical names. Traditionally, geographical names given on maps and guides follow the literary language rules, not the vernacular.

In a handful of cases, old dialectal forms have survived in the names of objects known since at least the Middle

3. Dialekty języka polskiego

3.1. Podział Polski na obszary dialektalne

W przyjętej terminologii językoznawczej **dialekt** oznacza mowę mieszkańców wsi pewnego regionu kraju, natomiast termin **gwar** odnosi się do mniejszej jednostki, np. mowy mieszkańców danej wsi. Tradycyjnie polski obszar językowy dzieli się na następujące zespoły dialektalne: małopolski, mazowiecki, śląski i wielkopolski. Dialekty te stanowią najstarszą warstwę języka polskiego. Młodsze są dwa polskie dialekty kresowe: północny i południowy. Pierwszy z nich powstał w wyniku kontaktów językowych polsko-białorusko-litewskich, drugi – kontaktów polsko-ukraińskich.

W dzisiejszym polskim nazewnictwie geograficznym występuje niewiele cech dialektalnych. Na mapach, w przewodnikach itp. tradycyjnie podaje się nazwy geograficzne według zasad pisowni polskiego języka literackiego, a nie według wymowy gwarowej.

W nielicznych przypadkach dawne formy dialektalne utrwały się w nazwach obiektów znanych od czasów co najmniej średniowiecza, kiedy norma językowa nie działała

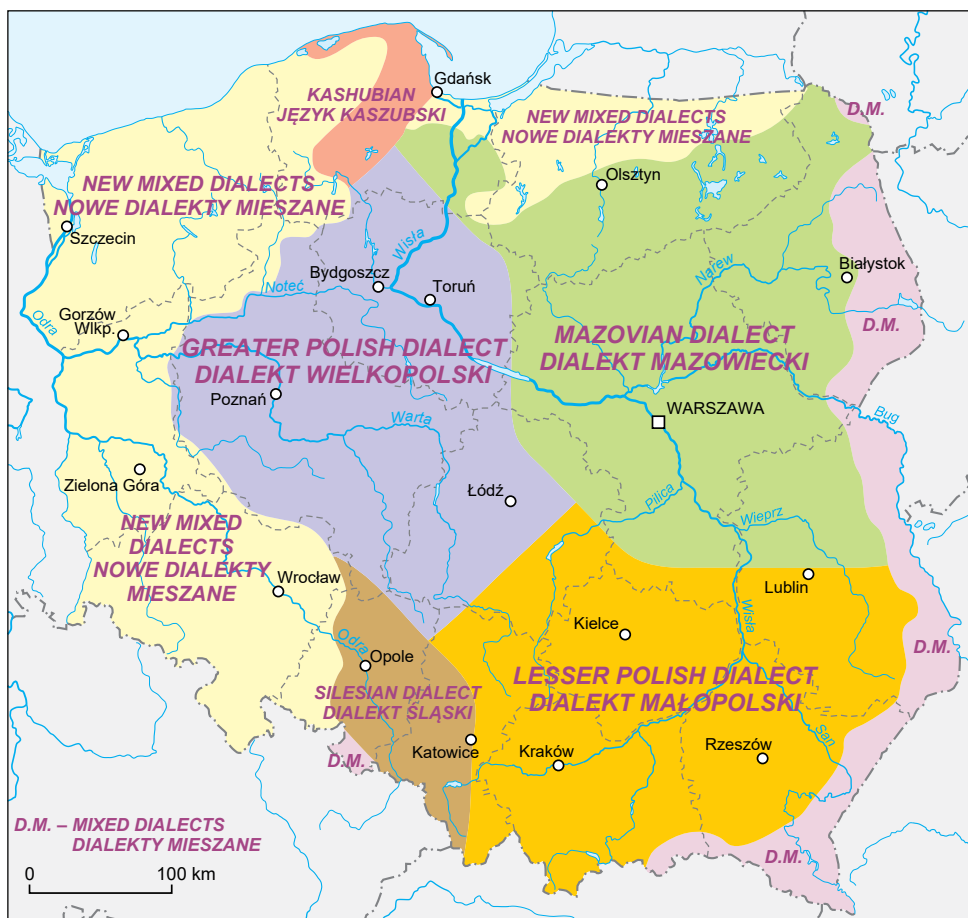

Fig. 1. Historical ranges of Polish dialects (according to Karol Dejna)
 Ryc. 1. Historyczne zasięgi dialektów polskich (wg Karola Dejny)

Ages, when the linguistic standards were not as strong as they are today. Vernacular pronunciation can be found in non-standardized names of physiographic objects.

jeszcze tak silnie, jak obecnie. Wymowę gwarową spotkać można w niestandardyzowanych nazwach obiektów fizjograficznych.

3.2. Basic characteristics of the various dialects

3.2. Podstawowe cechy poszczególnych dialektów

The short overview of Polish dialects presented below involves mainly those characteristics which occur in geographical names.

W poniższym krótkim przeglądzie polskich dialektów uwzględniono tylko te cechy, które spotykane są w nazwach geograficznych.

The **Greater Poland dialect** covers the upper and lower Warta river basin. In Greater Poland's vernacular, the pronunciation of *-ew-* after palatalized consonants (even those historically palatalized) has survived, which is particularly visible in names of places ending with *-ewo*, *-ew* (the *Kowalewo*, *Pleszew* type). In Greater Poland, names in which the stem ends with a non-palatalized consonant typically take the *-ów*, *-owo* suffixes (e.g. *Wilkowo*), just like in other territories of Poland.

Dialekt wielkopolski obejmuje dolne i środkowe dorzecze Warty. W gwarach wielkopolskich zachowała się wymowa *-ew-* po spółgłoskach miękkich (także historycznie miękkich), co jest szczególnie wyraziste w nazwach miejscowych zakończonych na *-ewo*, *-ew* (typ *Kowalewo*, *Pleszew*). W nazwach, których temat kończy się na spółgłoskę twardą, w Wielkopolsce panuje sufix *-ów*, *-owo* (np. *Wilkowo*), jak na całym pozostałym obszarze Polski.

In Kuyavia (north-east of Greater Poland region), names like *Dąbrówno* with a narrowed pronunciation of the old long *o* are common (as opposed to the *Dąbrowno* occurring elsewhere across Poland).

Na Kujawach (północny wschód Wielkopolski) masowo spotyka się nazwy typu *Dąbrówno* ze zwężoną wymową dawnego *o* długiego (zamiast ogólnopolskiego *Dąbrowno*).

The word *zdrój* in the sense of ‘source’, found in numerous toponyms, is typical for the whole of Greater Poland.

The **Mazovian dialect** appears on the territory of north-eastern and central Poland. The most typical feature of this dialect is the so-called mazurzenie (‘Masurian pronunciation’, named after the Masuria region in the north of Mazovia), i.e. the pronunciation of *sz, ź, cz, dź* [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ] as *s, z, c, dz* [s], [z], [ts], [dʒ], np. [sija] – *szyja* (‘neck’), [zito] – *żyto* (‘rye’), [ʃsapka] – *czapka* (‘cap’), [jezdź] – *jeżdżą* ([they are] ‘riding’). This phenomenon used to be much more widespread, occurring in Mazovian, Lesser Poland and some Silesian dialects as well. The mazurzenie, which appeared in Polish during the Middle Ages, has always been considered an inferior pronunciation and thus has been consistently avoided in literary Polish. Some examples of locality names having this characteristic include *Międzyrzec Podlaski* (instead of *Międzyrzecz*, cf. *Międzyrzecz* in Gorzów Wielkopolski Region), *Prace* (instead of *Pracze*).

Other typical features of this dialect include the separation of the *sr* consonant group by a vowel, e.g. *Serock* type instead of *Srock*.

Northern Mazovia is characterized by the following inflection type: *Suwałki* – *do Suwałk* (‘to Suwałki’), *Snopki* – *do Snopk* (‘to Snopki’), *Mikołajki* – *do Mikołajk* (‘to Mikołajki’) (instead of *do Suwałek*, *do Snopek*, *do Mikołajek*). Of the examples mentioned, *do Suwałk* is the only one that has entered the general language.

The **Lesser Poland dialect** occurs in the southeastern and central parts of Poland. One Lesser Poland dialectal feature is the double *s* (e.g. *Ossolin* instead of *Osolin*) and the sound shifts in the groups *źr, śr* and *kt*: [rzudwɔ] – *źródło* (‘source’), [rɛɔdɔ] – *środa* (‘Wednesday’), [tkɔ] – *kto* (‘who’), e.g. *Wersiednia* (instead of *Weśrednia* – a toponym). This dialect also features names affected by the mazurzenie phenomenon.

The **Silesian Dialect** is typical of the upper Odra basin. In Silesia, old long vowels are narrowed in pronunciation. This pronunciation survives in certain geographical names like *Żory* (instead of *Żary*), with a narrowing of long *a* to *o*.

3.3. Supradialectal characteristics of patois in Polish geographical names

One very old dialect feature is a lack of a sound shift in the *TārT* group (*Karwia*, *Gardno* instead of *Krowia*, *Grodno*). Historical records of geographical names indicate that this shift used to exist virtually all across Poland; however, more such forms are used in the north (Pomerania) than in the south. In the north and in the central part of Poland, geographical names also retained another old phenomenon: palatalized pronunciation of old sonants in such names as

Dla całej Wielkopolski typowy jest wyraz *zdrój* w znaczeniu „źródło”, spotykany w licznych toponimach.

Dialekt mazowiecki występuje na obszarze północno-wschodniej i środkowej Polski. Za najbardziej typową cechą mazowiecką uchodzi tzw. mazurzenie, czyli wymowa *sz, ź, cz, dź* [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ], jako *s, z, c, dz* [s], [z], [ts], [dʒ], np. [sija] „szyja”, [zito] „żyto”, [ʃsapka] „czapka”, [jezdź] „jeżdżą”. Zjawisko to obejmowało dawniej znacznie większe terytorium, mianowicie dialekty mazowieckie, małopolskie i część śląskich. Mazurzenie, które pojawiło się w wymowie polskiej w średniowieczu, od początku uważane było za wymowę gorszą i w polszczyźnie literackiej starannie go unikano. Przykłady nazw miejscowości z tą cechą: *Międzyrzec Podlaski* (zamiast *Międzyrzecz*, por. *Międzyrzecz* w Gorzowskiem), *Prace* (zamiast *Pracze*).

Z innych typowych cech tego dialektu wymienić można rozbitcie grupy spółgłoskowej *sr* przez samogłoskę, np. *Serock* zamiast *Srock*.

Na północnym Mazowszu występuje odmiana typu *Suwałki* – *do Suwałk*, *Snopki* – *do Snopk*, *Mikołajki* – *do Mikołajk* (zamiast *do Suwałek*, *do Snopek*, *do Mikołajek*). Z wymienionych przykładów tylko odmiana *do Suwałk* weszła do języka ogólnego.

Dialekt małopolski obejmuje południowo-wschodnią i środkową część Polski. Małopolską cechą dialektalną jest podwojenie *ss* (np. *Ossolin* zamiast *Osolin*) oraz przestawka w grupach *źr, śr, kt* [rzudwɔ] „źródło”, [rɛɔdɔ] „środa”, [tkɔ] „kto”, np. *Wersiednia* (zamiast *Weśrednia* – nazwa terenowa). Także i w tym dialekcie można spotkać nazwy z mazurzeniem.

Dialekt śląski zajmuje przede wszystkim dorzecze górnej Odry. Na Śląsku występuje zwężona wymowa dawnych samogłosek długich; w nazwach miejscowych wymowa ta jest utrwalona w nazwie *Żory* (zamiast *Żary*), ze zwężeniem długiego *a* do *o*.

3.3. Ponaddialektalne cechy gwarowe w polskich nazwach geograficznych

Bardzo starą cechą dialektalną jest brak przestawki w dawnej grupie *TārT* (typ *Karwia*, *Gardno* zamiast *Krowia*, *Grodno*). W historycznych zapisach nazw geograficznych cechę tę spotykało się na całym prawie obszarze Polski, przy czym więcej takich form jest na północy (Pomorze), niż na południu. W północnej i środkowej Polsce nazwy geograficzne przechowały także inne stare zjawisko: utrzymanie miękkiej wymowy dawnych sonantów w nazwach takich,

Dziarnów and *Dziarnowo* (as opposed to *Darnowo* used everywhere else in Poland).

In geographical names, a simplification of the *chw* group to *f* (*Fałęty*, *Falenica*, *Falejówka* instead of *Chwałęty*, *Chwalenica*, *Chwalejówka*) is encountered nearly everywhere in Poland (excluding the western part).

Names like *Redłowo* and *Rekowo*, with the initial *ra*-group pronounced as *re-* (instead of *Radłowo*, *Rakowo*) occur only in northern Poland; much rarer is the transition of *ja-* into *je-* like in the case of the toponym *Jegle*.

Northeastern Poland features such names as *Stok*, *Stoki* and *Białystok* with the word *stok* in the sense of 'source'.

For other regional lexical peculiarities among Polish geographical names, see II.2. "Origins of geographical names in Poland" and Annex 2. "Dictionary of dialect and archaic topographic terms".

jak *Dziarnów*, *Dziarnowo* (na innych terenach polskich jest *Darnowo*).

W nazwach geograficznych na całym prawie obszarze Polski (bez pasa zachodniego) spotyka się uproszczenie wymowy grupy *chw* do *f* (*Fałęty*, *Falenica*, *Falejówka* zamiast *Chwałęty*, *Chwalenica*, *Chwalejówka*).

Do północnej Polski ograniczone są nazwy typu *Redłowo*, *Rekowo* z wymową początkowej grupy *ra-* jako *re-* (zamiast *Radłowo*, *Rakowo*), rzadziej notuje się przejście *ja-* w *je-* (np. *Jegle* w nazwie terenowej).

W Polsce północno-wschodniej skupiają się nazwy takie jak *Stok*, *Stoki*, *Białystok* z wyrazem *stok* w znaczeniu „źródło”.

Inne regionalne osobliwości leksykalne w zasobie polskich nazw geograficznych zob. II.2. „Pochodzenie nazw geograficznych w Polsce” oraz Załącznik 2. „Słownik gwarowych i dawnych terminów topograficznych”.

II. Polish geographical names

1. Types of geographical names

Geographical names (toponyms) are names of objects on the Earth. These objects can be natural (like for example continents, islands, mountains and mountain ranges, valleys and gorges, seas, bays, rivers, lakes, etc.) and made by the human being (like for example cities, towns, villages, states, streets, squares, etc.).

In terms of the type of objects three main types of geographical names can be distinguished:

- **choronyms**: names of countries and regions, e.g. *Poland, Germany, Argentina, China, Mazovia, Bavaria, Pannonia, Polesie*, etc., the names of administrative units can also be included here;
- **oikonims**: names of objects inhabited by people (villages, towns, housing estates, etc.).
- **anoikonims**: names of objects uninhabited by people. In the group of anoikonims, the following are particularly important for geographical nomenclature:
 - **hydronyms**: names of water objects (oceans, seas, rivers, lakes, ponds, bays, waterfalls, etc.);
 - **oronims**: names of mountain objects and other features of the landscape (mountains, mountain ranges, mountain chains, hills, mounds, peaks, passes, valleys, gorges, etc.; sometimes names of islands, peninsulas, lowlands, plains, uplands, sea coasts, capes, etc. are also included here);
 - **hodonyms (odonims)**: names of a traffic route features (streets, roads, bridges, etc.).

In the group of anoikonims, older onomastic studies also mention **microtoponyms** as names used by small communicative groups. Anoikonims of this type refer to small rural objects (fields, meadows, forests, pits, swamps, mounds, etc.) A group of such names has been singled out not because of the character of a given object but because of limited circle of language users.

A special group constitute **urbanonyms**, i.e. names of urban objects. They include both names classified as oikonims (e.g. names of quarters, housing estates, buildings) and anoikonims (e.g. names of streets, bridges, parks).

2. Origins of geographical names in Poland

Geographical names in Poland have various origins, spanning different periods. Some of these names date back to a time even before the Slavs emerged as a distinct linguistic

II. Polskie nazwy geograficzne

1. Typy nazw geograficznych

Nazwy geograficzne (toponimy) to nazwy obiektów na Ziemi: naturalnych (jak kontynenty, wyspy, góry i pasma górskie, doliny i wąwozy, morza, zatoki, rzeki, jeziora itp.) i stworzonych przez człowieka (jak miasta, wsie, państwa, ulice, place itp.).

Ze względu na rodzaj obiektu można wyróżnić trzy główne typy nazw geograficznych:

- **choronimy** – nazwy krajów i krain, np. *Polska, Niemcy, Argentyna, Chiny, Mazowsze, Bawaria, Panonia, Polesie* itd., zaliczyć tu także można nazwy jednostek administracyjnych;
- **oikonimy** – nazwy obiektów zamieszkałych przez ludzi (wsie, miasta, osiedla itp.);
- **anoikonimy** – nazwy odnoszące się do obiektów nie zamieszkałych przez ludzi. W grupie anoikonimów szczególnie ważne dla nazewnictwa geograficznego są:
 - **hydronimy** jako nazwy obiektów wodnych (oceanów, mórz, rzek, jezior, stawów, zatok, wodospadów itp.);
 - **oronimy** jako nazwy obiektów górskich i innych form rzeźby (gór, pasm górskich, łańcuchów górskich, wzgórz, pagórków, szczytów, przełęczy, kotlin, dolin i wąwozów itp., czasami zaliczane są tu również nazwy wysp, półwyspów, nizin, równin, wysoczyzn, wyżyn, wybrzeży, przylądków itp.);
 - **hodonimy (odonimy)** jako nazwy obiektów komunikacyjnych (ulic, dróg, mostów itp.).

W grupie anoikonimów w starszych opracowaniach onomastycznych wymienia się również **mikrotoponimy** jako nazwy używane przez niewielkie grupy komunikatywne. Tego typu anoikonimy odnoszą się do małych obiektów wiejskich (pól, łąk, lasów, dołów, bagien, pagórków itp.). Grupa tych nazw została wyodrębniona nie z uwagi na charakter obiektu, ale ograniczony krąg użytkowników języka.

Szczególą grupę stanowią **urbanonimy**, czyli nazwy obiektów miejskich. Obejmuje ona zarówno nazwy zaliczane do oikonimów (np. nazwy dzielnic, osiedli, budynków), jak i anoikonimów (np. nazwy ulic, mostów, parków).

2. Pochodzenie nazw geograficznych w Polsce

Nazwy geograficzne w Polsce mają różnorodne pochodzenie. Powstawały w różnych okresach, niektóre z nich jeszcze przed wyodrębnieniem się Słowian jako grupy językowej

group from the broader category of Proto-Indo-Europeans. These oldest names typically denote large geographical features, such as mountain ranges (*Sudety* [Sudety Mountains], *Karpaty* [Carpathians]) and major rivers (*Bug*, *Odra*). In linguistic literature they are referred to as **Old European**, and some are referred to as **pre-European**. Additionally, some geographical names found in Poland are shared with other Slavic countries, representing a common **Slavic** heritage. Examples include names like *Kamienna*, *Potok*, and *Ponik*. The third group comprises names that are distinctly **Polish** in terms of phonetics or word-formation, such as *Dąbrowa*, *Bród*, *Chelm*, *Bełzec*, and *Ślupia*.

Certain geographical names, particularly those near the borders, have **foreign** origins, bearing witness to historical linguistic interactions between Poles and other nations. The majority of foreign geographical names in Poland are **Germanisms**, i.e. names with a German origin. These names are prevalent in western and northern Poland, where they are a heritage of the times when these lands were closely associated with Germany and the Teutonic Order, e.g. *Olsztyn*, *Grunwald*, *Malbork*. Other languages from the Germanic group, particularly Scandinavian, were also possible influences in Pomerania in the Middle Ages. Names of German origin can also be found in southern Poland, particularly along the main mountain range of the Carpathians, e.g. *Rychwałd*, *Grybów*, *Łańcut*, *Szymbark*, *Czorsztyn*, *Melsztyn*, etc. These names were given by German settlers who started coming to Poland in the 13th century. These names include Polonized German words, such as: *Wald*, *Burg*, *Stein*.

The centuries-long neighborhood of Polish and German, as well as the shifting nationality of parts of the Polish lands, have resulted in a significant number of Polish geographical names having German equivalents (German exonyms). Examples include *Weichsel* [Wisła], *Oppeln* [Opole], and *Breslau* [Wrocław]. The name *Galicja*, referring to the Polish territory annexed by Austria during the partitions, has become entrenched in the Polish language. This name (rendered as *Galizien* in German and *Galicja* in its Latinized form) derived from a town *Halicz* [Halych], which served as the capital of Halych Ruthenia (from the 14th century this area belonged to Poland, and now it is part of western Ukraine).

In the eastern borderland there are names of Eastern-Slavic origin: **Ukrainian** and **Belarusian**, e.g. Ukrainian: *Berezka*, *Dubów*, *Hrubieszów*, *Horodło*, *Dorohusk*, etc. Some of these names have undergone morphological and phonetic adaptations to fit the Polish linguistic system, such as replacing the Ukrainian suffix *-iw* with the Polish *-ów*. The Eastern-Slavic influence is also evident in a significant number of local names ending with *-icze/-ycze* (e.g. *Siemiatycze*), whereas in indigenous Polish areas, similar names end with *-ice/-yce* (e.g. *Raclawice*). In the southeast, there are local names ending with *-owce* (e.g. *Pisarowce*), which also refer to Ukrainian toponyms.

z ogółu Praindoeuropejczyków. Te najstarsze nazwy dotyczą dużych obiektów, takich jak np. łańcuchy górskie (*Sudety*, *Karpaty*), duże rzeki (np. *Bug*, *Odra*). W literaturze językoznawczej określa się je jako **staroeuropejskie**, a niektóre z nich jako **przedeuropejskie**. Część nazw geograficznych występujących w Polsce możemy spotkać także w innych krajach słowiańskich – jest to wspólne dziedzictwo **słowiańskie**. Takimi nazwami są np. *Kamienna*, *Potok*, *Ponik*. Trzecia grupa nazw jest specyficznie **polska** pod względem fonetycznym lub słowotwórczym, np. *Dąbrowa*, *Bród*, *Chelm*, *Bełzec*, *Ślupia*.

Niektóre nazwy geograficzne, zwłaszcza na pograniczach, mają **obce** pochodzenie i są świadectwem dawnych kontaktów językowych Polaków z innymi narodami. Większość obcych nazw geograficznych w naszym kraju to **germanizmy**, czyli nazwy z pochodzenia niemieckie. Spotykamy je licznie na zachodzie i północy Polski, gdzie są spuścizną czasów, kiedy ziemie te były ściśle związane z Niemcami i Zakonem Krzyżackim, np. *Olsztyn*, *Grunwald*, *Malbork*. Na Pomorzu w średniowieczu możliwe były również wpływy innych języków z grupy germańskiej, mianowicie skandynawskich. Nazwy o pochodzeniu niemieckim znajdują się także na południu Polski, wzdłuż głównego pasma Karpat, np. *Rychwałd*, *Grybów*, *Łańcut*, *Szymbark*, *Czorsztyn*, *Melsztyn* itp. Nadali je niemieccy osadnicy, którzy na ziemie polskie napływali od XIII wieku. W nazwach tych widzimy spolszczone wyrazy niemieckie, takie jak *Wald*, *Burg*, *Stein*.

Wielowiekowe sąsiedztwo Polaków i Niemców, a także zmienna przynależność państwowa części ziem polskich spowodowały, że znaczna liczba polskich nazw geograficznych ma swoje odpowiedniki w języku niemieckim (niemieckie egzonimy), np. *Weichsel* [Wisła], *Oppeln* [Opole], *Breslau* [Wrocław]. W języku polskim zadomowiło się określenie *Galicja*, odnoszące się do zaboru austriackiego. Nazwa ta (niem. *Galizien*, w zlatynizowanej postaci *Galicja*) wywodzi się od miasta *Halicz*, będącego niegdyś stolicą Rusi Halickiej (od XIV wieku obszar ten należał do Polski, obecnie to część zachodniej Ukrainy).

Na wschodnich pograniczach spotykamy nazwy o wschodniosłowiańskim rodowodzie: **ukraińskie** i **białoruskie**, np. ukraińskie: *Berezka*, *Dubów*, *Hrubieszów*, *Horodło*, *Dorohusk* itp. Część z nich została morfologicznie i fonetycznie zmieniona, dostosowana do systemu polskiego (pol. *-ów* zamiast ukr. *-iw*). Wschodniosłowiański wpływ widać w znacznej liczbie nazw miejscowych zakończonych na *-icze/-ycze* (np. *Siemiatycze*), podczas gdy w rdzennej Polsce nazwy takie kończą się na *-ice/-yce* (np. *Raclawice*). Na południowym wschodzie spotykane są nazwy miejscowe zakończone na *-owce* (np. *Pisarowce*), także nawiązujące do toponimii Ukrainy.

Pewne nazwy na południowym wschodzie Polski wiążą się z kolonizacją „wołoską”, tzn. osadnictwem pasterzy, którzy mówili dialektami ukraińskimi o silnych wpływach

In the southeast of Poland, certain names are associated with the “**Vlach**” colonization, referring to the settlement of shepherds who spoke Ukrainian dialects, with strong Romanian, Hungarian, Slovakian and Southern Slavic influences. They arrived in the lands of Poland, Slovakia and eastern Czechia gradually between the 14th to the 17th centuries, bringing names such as *Krynica, Magura, Przysłop, Młaka, Istok*, etc. (see Annex 2. “Dictionary of dialect and archaic topographic terms”).

Slovakian influences are less significant in the South-East of Poland (e.g. river names *Ślanica, Mutnik, Branica*). Additionally, there are insignificant traces of **Czech** in Polish geographical names (except for Cieszyn Silesia).

In the northeast of Poland, particularly in the Masurian and Suwałki Lakelands, the majority of lakes and rivers names have **Baltic** origin (**Old Prussian, Sudovian** and **Lithuanian**), e.g. *Mamry, Wadąg, Gielba, and Dejna*.

3. Linguistic classification of geographical names

Due to the meaning of geographical names and their morphological structure, a whole range of name types can be distinguished. The classification of oikonyms (names of localities and their parts) is best prepared. All these names can be divided into such which from the moment of their appearance referred to a place and into such which initially referred to inhabitants of a given place and only later were transferred to a territory which was inhabited by such inhabitants.

In the case of the first type most frequent are:

- 1) **topographic** names, which indicate a quality of the named territory from the topographical point of view, e.g. *Bród* (‘ford’), *Góra* (‘mount’), *Ostrów* (‘isle’), *Brodnica* (from *bród* – ‘ford’), *Ujście* (‘mouth’), *Jabłonna* (from *jabłoń* – ‘apple tree’) – these are common in the entire Poland;
- 2) **cultural** names, which are a witness of the civilizational activity of the human being, both from the physical and spiritual point of view, e.g. *Łazy* (from *laz* ‘a cultivated field formed by burning or clearing a forest’), *Żary* (from *żar* ‘a burnt-up place, a forest burnt-up for cultivation’), *Piątek* (‘a market settlement where markets were held on Fridays’), *Grodzisko* (‘the site of a former fortified settlement’) – these are common in the entire Poland;
- 3) **possessive** names, which indicate affiliation to a given person, e.g. *Poznań* (a stronghold belonging to a person called Poznan; this type is connected with the oldest big strongholds), *Pawłów* (a place belonging to Paweł), *Częstochowa* (a place belonging to Częstoch), *Jarocin* (a place belonging to a man with an old Polish name Jarota);
- 4) **relational** names, which are a result of giving a name to an object in relation to a name of another geographical

rumuńskich, węgierskich, słowackich i południowosłowiańskich. Napływali oni na ziemię Polski, Słowacji i wschodnich Czech stopniowo od XIV do XVII wieku, przynosząc takie nazwy, jak *Krynica, Magura, Przysłop, Młaka, Istok* itp. (zob. zał. 2. „Słownik gwarowych i dawnych terminów topograficznych”).

Niewielki zasięg mają wpływy **słowackie** na południowym wschodzie Polski (por. nazwy rzek *Ślanica, Mutnik, Branica*). W polskim nazewnictwie geograficznym – poza Śląskiem Cieszyńskim – mało jest też śladów **czeskich**.

Na północnym wschodzie Polski (Pojezierze Mazurskie i Pojezierze Suwalskie) większość nazw jezior i rzek ma pochodzenie **bałtyckie** (**staropruskie, jaćwieskie, litewskie**), np. *Mamry, Wadąg, Gielba, Dejna*.

3. Językowe klasyfikacje nazw geograficznych

Z uwagi na znaczenie nazw geograficznych i ich budowę morfologiczną można wyróżnić szereg typów nazewnictwa. Najlepiej opracowana jest klasyfikacja oikonimów (nazw miejscowości i ich części). Ogół tych nazw można podzielić na takie, które od momentu powstania odnosiły się do miejsca oraz takie, które początkowo dotyczyły mieszkańców, a dopiero z czasem przeniosły się na miejsce, które ci mieszkańcy zasiedlali.

W typie pierwszym najczęściej spotykane są nazwy:

- 1) **topograficzne**, które wskazują na właściwości nazwanego terenu pod względem topograficznym, np. *Bród, Góra, Ostrów, Brodnica, Ujście, Jabłonna* – powszechne w całej Polsce;
- 2) **kulturowe**, które są świadectwem cywilizacyjnej działalności człowieka, zarówno w wymiarze fizycznym, jak duchowym, np. *Łazy* (od *laz* ‘pole uprawne powstałe z wypalenia lub wykarczowania lasu’), *Żary* (od *żar* ‘miejsce wypalone, las wypalony pod uprawę’), *Piątek* (‘osada targowa, w której targi odbywały się w piątki’), *Grodzisko* (‘miejsce, gdzie kiedyś był gród’) – są one powszechne w całej Polsce;
- 3) **dzierżawcze**, które wskazują na przynależność do danego człowieka, np. *Poznań* (gród człowieka o imieniu Poznan – typ związany z najstarszymi, dużymi grodami), *Pawłów* (miejscowość należąca do Pawła), *Częstochowa* (miejscowość należąca do Częstocha), *Jarocin* (miejscowość należąca do mężczyzny o staropolskim imieniu Jarota);
- 4) **relacyjne**, które są wynikiem nazwania danego obiektu w stosunku do nazwy innego obiektu geograficznego, np. *Rawa* (nazwa miasta) od *Rawa* (rzeka). Do nazw relacyjnych zalicza się nazwy o charakterze zdrobniałym, np. *Sulejówek* od *Sulejów* oraz nazwy z członami

object, e.g. *Rawa* (a town name) from the *Rawa* river. Relational names include names with a diminutive character, e.g. *Sulejówek* from *Sulejów*, as well as names with differential elements such as *Nowy* ('new'), *Stary* ('old'), *Mały* ('little'), e.g. *Nowa Dęba*, *Stary Sącz*, *Małe Ciche*.

Among names which initially referred to human groups, the most frequent are:

- 1) **patronymic** names, which initially meant the descendants of a given person, e.g. *Raclawice* (descendants of a person called Raclaw), *Abramowice* (descendants of Abram) – such names are characteristic especially for southern Poland;
- 2) **family** names, meaning the whole family, e.g. *Marki*, *Tychy*, *Koluszki* – such names are very frequent in northern Poland;
- 3) **menial** names, meaning groups of people providing specific services for a stronghold in the Middle Ages, e.g. *Psary* (people breeding hunting dogs for the ducal court), *Piekary* (bakers, people who bake bread for the court), *Grotniki* (blacksmiths making iron arrowheads);
- 4) **ethnic** names, e.g. *Holendry* [the Dutch], *Raciborzany*.

dyferencyjnymi typu *Nowy*, *Stary*, *Mały*, np. *Nowa Dęba*, *Stary Sącz*, *Małe Ciche*.

Wśród nazw, które początkowo odnosiły się do grup ludzkich, najczęstsze są:

- 1) **patronimiczne**, które pierwotnie oznaczały potomków danego człowieka, np. *Raclawice* (potomkowie człowieka o imieniu Raclaw), *Abramowice* (potomkowie Abrama) – nazwy takie charakterystyczne są zwłaszcza dla Polski południowej;
- 2) **rodowe**, oznaczające całą rodzinę, np. *Marki*, *Tychy*, *Koluszki* – nazwy takie występują bardzo często w Polsce północnej;
- 3) **śluzebne**, określające grupy ludzi wykonujących określone usługi dla grodu w okresie średniowiecza, np. *Psary* (ludzie hodujący psy łowcze dla potrzeb dworu książęcego), *Piekary* (piekarze, ludzie wypiekający chleb dla dworu), *Grotniki* (kowale wyrabiający żelazne groty do strzał);
- 4) **etniczne**, np. *Holendry*, *Raciborzany*.

III. National minorities, ethnic minorities and communities using regional language

1. Changes in the national structure of Poland

Poland is considered to be a fairly homogeneous country in terms of nationality – the vast majority of its inhabitants are ethnic Poles: according to the 2002, 2011 and 2021 censuses, 96.7%, 97.1% and 98.8% of residents, respectively, declared Polish nationality (97.9%, 98.4% and 98.9% if persons who did not specify their nationality in the censuses were excluded).

Poland's relatively homogeneous ethnic composition stems from recent history, particularly is a consequence of changes resulting from World War II. Historically, Poland was a multi-ethnic state. The Polish-Lithuanian Commonwealth, which existed until 1795 and covered the territories of today's central and eastern Poland, western and central Ukraine, Belarus, Lithuania, southern Latvia and small parts of Russia and Moldova, was a state in which Poles constituted (in the 17th century) around 40% of the residents, Ruthenians (now Ukrainians and Belarusians) around 45% of the residents, and numerous minorities included Jews, Lithuanians, Germans, and Latvians.

In 1795, Poland lost its independence and its territory was divided between Russia, Austria and Prussia. Poland regained its independence after the First World War, in 1918, and the area of Poland at that time was two times smaller than that of the Polish-Lithuanian Commonwealth. Outside Poland were mainly the former eastern territories, uninhabited by ethnic Poles. For these reasons, Poland of the interwar period became a country where Poles were in the majority: according to the 1921 census, Poles constituted 69.2% of the country's inhabitants, Ruthenians (Ukrainians) 14.0%, Jews 7.8%, Belarusians 3.9% and Germans 3.8%.

After the Second World War, the Four Powers set Poland's new borders – vast areas in the east were lost (annexed by the USSR, now within the borders of Ukraine, Belarus, Lithuania and Russia), while areas in the west and north (which constituted part of Germany before the war) were gained. The change of borders was accompanied by an exchange of population – Poles who lived in the areas granted to the USSR were resettled to Poland, the Orthodox population from the area of Poland was resettled to the USSR, at the same time Germans were displaced from the areas granted to Poland. This led to Poland becoming an ethnically homogeneous state, with only small national minorities. The

III. Mniejszości narodowe, etniczne i społeczności posługujące się językiem regionalnym

1. Zmiany struktury narodowej Polski

Polska jest uznawana za państwo w miarę jednolite narodowościowo – zdecydowaną większość mieszkańców stanowią etniczni Polacy: zgodnie ze spisami powszechnymi z 2002, 2011 i 2021 roku odpowiednio 96,7%, 97,1% i 98,8% mieszkańców Polski zadeklarowało polską narodowość (97,9%, 98,4% i 98,9% jeśli pominąć osoby, które w spisie nie określiły swojej narodowości).

W miarę jednolity skład etniczny Polski wynika z najnowszej historii, zwłaszcza jest konsekwencją zmian wynikających z drugiej wojny światowej. Historycznie Polska zaliczała się do państw wieloetnicznych. Istniejąca do 1795 roku Rzeczpospolita Obojga Narodów, obejmująca tereny dzisiejszej środkowej i wschodniej Polski, zachodniej i środkowej Ukrainy, Białorusi, Litwy, południowej Łotwy oraz niewielkich fragmentów Rosji i Mołdawii, była państwem, w którym Polacy stanowili (w XVII w.) ok. 40% mieszkańców, Rusini (obecnie Ukraińcy i Białorusini) ok. 45% mieszkańców, licznymi mniejszościami byli Żydzi, Litwini, Niemcy, Łotysze.

W 1795 roku Polska straciła niepodległość, a jej terytorium zostało podzielone pomiędzy Rosję, Austrię i Prusy. Odzyskanie przez Polskę niepodległości nastąpiło po pierwszej wojnie światowej, w 1918 roku, a ówczesny obszar Polski był dwa razy mniejszy od obszaru Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Poza Polską znalazły się głównie dawne ziemie wschodnie, niezamieszkałe przez etnicznych Polaków. Z tych powodów Polska okresu międzywojennego stała się krajem, gdzie Polacy stanowili większość: zgodnie z wynikami spisu z 1921 roku Polacy stanowili 69,2% mieszkańców kraju, Rusini (Ukraińcy) 14,0%, Żydzi 7,8%, Białorusini 3,9%, Niemcy 3,8%.

Po drugiej wojnie światowej wielkie mocarstwa ustaliły nowe granice Polski – utracone zostały rozległe obszary na wschodzie (przyłączone do ZSRR, obecnie w granicach Ukrainy, Białorusi, Litwy i Rosji), zyskane zaś zostały obszary na zachodzie i północy (przed wojną stanowiące część Niemiec). Zmianie granic towarzyszyła wymiana ludności – do Polski przesiedleni zostali Polacy, którzy zamieszkiwali na terenach przyznanych ZSRR, do ZSRR przesiedlona została ludność prawosławna z obszaru Polski, jednocześnie z obszarów przyznanych Polsce wysiedleni zostali Niemcy. Doprowadziło to do tego, że Polska stała się państwem jednolitym etnicznie, tylko z niewielkimi mniejszościami narodowymi. Po II wojnie światowej dokładna

exact national structure of Poland was not exactly counted after the Second World War – questions about nationality did not arise until the 2002 census.

2. Law regulations

In the 1920s, a law was passed allowing selected areas of the country to use, to a certain extent, the German, Lithuanian, Belarusian and Ukrainian minority languages in public administration and the judiciary. Minorities had the right to use their own language in both private and public spheres, as well as to be educated in minority languages. However, the possibility of introducing names in minority languages was not envisaged.

In the period after the Second World War, when the USSR-imposed communist governments took power in Poland, the rights of minorities were severely limited and, in fact, amounted to underdeveloped education and the ability to use the minority language within the community (treated as folklore). At the same time, minority assimilation measures were strongly in place, and inscriptions in minority languages were not allowed in public spaces.

The issue of national minorities only began to be discussed seriously after 1989, when the political system in Poland changed and democracy was introduced. Acts adopted in the early 1990s extended the possibilities for education in minority languages, introduced the possibility of organizing minority associations, the right to broadcast in minority languages on radio and television, as well as preferences in parliamentary electoral law. An important step was the enshrinement of minority rights in the constitution adopted in 1997. Poland ratified “The Framework Convention for the Protection of National Minorities” in 2000, under which the rights of minorities were clarified. In 2002, an implementing regulation to the Act on the Polish language was published, according to which names and texts in Polish may be accompanied, inter alia, by minority language versions in areas where there are dense groups of national minorities or ethnic groups. Such texts may be posted, inter alia, in offices and institutions (also as names of offices), in public transport and others.

On 6 January 2005, the Sejm of the Republic of Poland (the lower house of the Polish parliament) passed the “Act on National and Ethnic Minorities and on the Regional Language”, which came into force on 1 May 2005. It is the first act in Poland’s post-war history to comprehensively regulate the issues related to national, ethnic and linguistic minorities.

The Act defines minorities in such a way that a national or ethnic minority is a group of Polish citizens who jointly fulfill all of the following conditions:

- is numerically smaller than the rest of the population of Poland;

struktura narodowa mieszkańców Polski nie była liczona. Pytania o narodowość pojawiły się dopiero w trakcie spisu powszechnego z 2002 roku.

2. Regulacje prawne

W latach 20. XX wieku ustalono prawo pozwalające na wybranych obszarach kraju na stosowanie w administracji publicznej i sądownictwie, w określonym zakresie, języków mniejszości: niemieckiej, litewskiej, białoruskiej i ukraińskiej. Mniejszości miały prawo do używania własnego języka w sferze prywatnej i publicznej, a także do edukacji w językach mniejszości. Nie przewidywano natomiast możliwości wprowadzenia nazw w językach mniejszości.

W okresie po II wojnie światowej, gdy władzę w Polsce przejęły narzucone przez ZSRR rządy komunistyczne, prawa mniejszości zostały mocno ograniczone i sprowadzały się w praktyce do słabo rozwiniętego szkolnictwa i możliwości używania języka mniejszości w obrębie wspólnoty (traktowanej jako folklor). Przy czym silne były działania asymilacyjne mniejszości, niedozwolone było także zamieszczanie napisów w językach mniejszości w przestrzeni publicznej.

Kwestia mniejszości narodowych zaczęła być na poważnie dyskutowana dopiero po 1989 roku, kiedy w Polsce zmianie uległ system polityczny i wprowadzona została demokracja. Przyjęte na początku lat 90. ustawy rozszerzały możliwości edukacji w językach mniejszości, wprowadzały możliwość organizacji mniejszościowych stowarzyszeń, prawo do audycji w językach mniejszościowych w radiu i telewizji, a także preferencje w ordynacji wyborczej do parlamentu. Ważnym krokiem było zapisanie praw mniejszości w przyjętej w 1997 roku konstytucji. W 2000 r. Polska ratyfikowała „Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych”, na podstawie której prawa mniejszości zostały doprecyzowane. W 2002 roku ukazało się rozporządzenie wykonawcze do ustawy o języku polskim, zgodnie z którym nazwom i tekstom w języku polskim mogą towarzyszyć m.in. wersje w języku mniejszości na terenach, gdzie występują zwarte grupy mniejszości narodowych lub grup etnicznych. Teksty takie mogą być zamieszczane m.in. w urzędach i instytucjach (w tym jako nazwy urzędów), w środkach transportu publicznego i innych.

6 stycznia 2005 roku Sejm Polski uchwalił *ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, która weszła w życie 1 maja 2005 roku. Jest to pierwsza w powojennej historii Polski ustawa całościowo regulująca sprawę mniejszości narodowych, etnicznych i językowych.

W ustawie zdefiniowano mniejszości w ten sposób, że mniejszością narodową lub etniczną jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Polski;
- w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;

- significantly differs from the remaining citizens in its language, culture or tradition;
- strives to preserve its language, culture or tradition;
- is aware of its own historical national community, and is oriented towards its expression and protection;
- its ancestors have been living on the present territory of Poland for at least 100 years;

In addition, it was recognized that a national minority identifies itself with a nation organized in its own state, while an ethnic minority does not identify itself with a nation organized in its own state. Therefore, the only difference between national and ethnic minority, according to the Act, is that a national minority currently has its own independent state, while an ethnic minority does not have one. The Act grants identical rights to national and ethnic minorities.

The minorities covered by the Act are explicitly mentioned therein. These are 9 national minorities (Armenian, Belarusian, Czech, German, Jewish, Lithuanian, Russian, Slovak, and Ukrainian) and 4 ethnic minorities (Karaim, Lemko, Roma and Tatar).

In addition, the Act, by referring to the European Charter for Regional or Minority Languages, defined a regional language. It is a language traditionally used within the territory of Poland by its citizens, who form a group numerically smaller than the rest of the state's population and which differs from the official language of the state; this does not include the dialects of the official language or migrant languages. The Act defines one regional language – the Kashubian language.

As a result, 13 national-ethnic minorities and one linguistic minority have been officially recognized in Poland. Only persons with Polish citizenship are included in minorities; persons who reside in Poland, even permanently, but do not have Polish citizenship are not included. Therefore, the minority does not include new migrants belonging to nationalities recognized as minorities in Poland or even migrants, already naturalized in Poland, who belong to the migration waves that arrived in Poland less than 100 years ago (e.g. Polish Greeks).

A new minority right included in this Act, which had not previously existed in Polish legislation, was the introduction of the possibility to establish, in certain cases, a minority language as a supporting language in communes and to introduce names in minority languages (especially names of localities).

In Poland, after 1989, there were no restrictions on the use of any language in both private and public life, including minority languages. However, in contacts with public administration offices until 2005 only the Polish language was allowed. The Act introduced the possibility of using a minority language as a “supporting language” in contacts with commune authorities (a third-order administrative unit). A minority language as a supporting language

- dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- jej przodkowie zamieszkivali obecne terytorium Polski od co najmniej 100 lat.

Dodatkowo uznano, że mniejszość narodowa utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie, zaś mniejszość etniczna nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie. Jedyną różnicą pomiędzy mniejszością narodową a etniczną według ustawy jest zatem tylko to, że mniejszość narodowa posiada obecnie własne niepodległe państwo, a mniejszość etniczna takiego państwa nie posiada. Ustawa przyznaje identyczne prawa mniejszościom narodowym i etnicznym.

Mniejszości objęte ustawą zostały w niej wprost wymienione. Jest to 9 mniejszości narodowych (białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska i żydowska) oraz 4 mniejszości etniczne (karaimska, łemkowska, romska i tatarska).

Ponadto ustawa, odwołując się do Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, zdefiniowała język regionalny. Jest to język tradycyjnie używany na terytorium Polski przez jej obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności państwa oraz różniący się od języka oficjalnego; nie obejmuje to ani dialektów języka oficjalnego, ani języków migrantów. Ustawa wymienia jeden język regionalny – kaszubski.

W związku z tym w Polsce oficjalnie uznano 13 mniejszości narodowo-etnicznych i jedną mniejszość językową. Do mniejszości zaliczane są tylko osoby posiadające obywatelstwo polskie, nie są do nich zaliczane osoby, które przebywają w Polsce, nawet stale, jednak nie posiadają polskiego obywatelstwa. Dlatego do mniejszości nie są zaliczani ani nowi migranci należący do narodowości uznanych w Polsce za mniejszości, ani migranci już naturalizowani w Polsce, którzy należą do fal migracyjnych przybyłych do Polski mniej niż 100 lat temu (np. polscy Grecy).

Nowym prawem mniejszości, zawartym w tej ustawie, którego nie było dotychczas w polskim prawodawstwie, było wprowadzenie możliwości ustanowienia, w określonych przypadkach, języka mniejszości jako języka pomocniczego w gminach oraz wprowadzenia nazw w językach mniejszości (zwłaszcza nazw miejscowości).

W Polsce, po 1989 r. nie istniały żadne ograniczenia w używaniu w życiu prywatnym i publicznym jakiegokolwiek języka, w tym języka mniejszości. Jednak w kontaktach z urzędami do 2005 r. dopuszczalny był wyłącznie język polski. Ustawa wprowadziła możliwość używania języka mniejszościowego jako „języka pomocniczego” w kontaktach z organami gminy, czyli jednostki administracyjnej trzeciego rzędu. Język mniejszości jako język pomocniczy może być używany, zgodnie z przepisami

may be used, in accordance with the provisions of the Act, only in these communes where the number of minority residents whose language is going to be used as a supporting language is no less than 20 percent of the commune residents and the commune has been entered into the “Official Register of Communes, where a supporting language is used”. Entry into the “Official Register” is made only upon a motion of the council of the commune where a minority language is to be used. That is why not in all communes which satisfy the criterion of residents belonging to a minority a supporting language has been introduced. Also upon a motion of the council of the commune where supporting language is in force, it may also be withdrawn from use.

How the percentage of the commune’s population belonging to a particular minority is determined is also significant. According to the provisions of the Act, it is a number officially established on the basis of the last census. This number has been determined after the 2002, 2011 and 2021 censuses. Only persons with Polish citizenship can be considered as persons belonging to a minority. In the case of the 2002 census, the determination of the number of population belonging to a minority was quite simple – it included persons declaring the nationality (regional language) mentioned in the Act and having Polish citizenship at the same time. This established that there were 51 communes in which representatives of particular minorities constituted at least 20% of the residents. It was more complicated to establish the number of population belonging to a minority in the 2011 census, as it allowed to report dual national-ethnic affiliation. On the basis of the guidelines of the Joint Commission of the Government and National and Ethnic Minorities, it has been established that in the case of double minority declarations, only the declarations of affiliation to the minorities listed in the Act will be taken into account: if the declaration of belonging to a minority listed in the Act is indicated first, then this minority will be counted; in the case where the Polish nationality or a nationality not recognized by the Act as a minority is indicated first, and in second place there is a declaration of belonging to a minority recognized by the Act, then the minority indicated in the second place will be counted; if two nationalities listed in the Act are indicated on the first and the second places, then only the first one will be counted. The 2011 census established that there were 51 communes in which representatives of particular minorities constituted at least 20% of the residents, some of which were different from those established in the 2002 census (Fig. 2). Similarly, the number of population belonging to minorities was determined in the 2021 census – the number of communes in which representatives of particular minorities constituted at least 20% of the residents dropped to 31, even though there were significantly more people declaring belonging to a minority.

ustawy, wyłącznie na terenach gmin, w których liczba mieszkańców należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, wynosi co najmniej 20% mieszkańców danej gminy, a gmina została wpisana do „Urzędowego rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy”. Wpis do „Rejestru” dokonywany jest wyłącznie na wniosek rady gminy, w której ma obowiązywać język mniejszościowy. Dlatego nie w każdej gminie spełniającej kryterium liczby ludności należącej do mniejszości wprowadzono język pomocniczy. Również na wniosek rady gminy, w gminie gdzie obowiązuje pomocniczy język mniejszościowy, można taki język wycofać z użycia.

Istotne jest także, w jaki sposób ustalany jest odsetek ludności gminy należącej do danej mniejszości. Zgodnie z zapisami ustawy jest to liczba ustalona urzędowo na podstawie ostatniego spisu powszechnego. Liczba ta była ustalana po spisach powszechnych z 2002, 2011 i 2021 roku. Jak osoby należące do mniejszości brane są pod uwagę tylko osoby posiadające polskie obywatelstwo. W przypadku spisu z 2002 r. ustalenie liczby ludności należącej do mniejszości było dość proste – zaliczone były do niej osoby deklarujące narodowość (język regionalny) wymienioną w ustawie i jednocześnie posiadające obywatelstwo polskie. W ten sposób ustalono, że istniało 51 gmin, w których przedstawiciele poszczególnych mniejszości stanowili co najmniej 20% mieszkańców. Bardziej skomplikowane było ustalenie liczby ludności należących do mniejszości w spisie z 2011 roku, gdyż w spisie tym można było podać podwójną przynależność narodowo-etniczną. Na podstawie wytycznych Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych ustalono, że w przypadku podwójnych deklaracji mniejszościowych pod uwagę będą brane deklaracje przynależenia do mniejszości wymienionych w ustawie: jeżeli na pierwszym miejscu będzie deklaracja przynależności do „ustawowej” mniejszości, to wtedy ta mniejszość będzie zliczana; w przypadku, gdy jako pierwsza będzie wykazana przynależność polska lub do narodowości nieuznanej za mniejszość zgodnie z ustawą, a na drugim miejscu będzie deklaracja przynależności do uznanej ustawą mniejszości, to wtedy ta mniejszość z drugiego miejsca będzie zliczana; jeżeli jako dwie narodowości będą podane te należące do wymienionych w ustawie, wtedy tylko ta pierwsza będzie zliczana. W wyniku spisu z 2011 ustalono, że istniało 51 gmin, w których przedstawiciele poszczególnych mniejszości stanowili co najmniej 20% mieszkańców, przy czym częściowo były to inne gminy niż te ustalone w trakcie spisu z 2002 roku (ryc. 2). Analogicznie ustalono liczbę ludności należących do mniejszości w spisie z 2021 roku – liczba gmin, w których przedstawiciele poszczególnych mniejszości stanowili co najmniej 20% mieszkańców spadła do 31, pomimo że osób deklarujących przynależność do mniejszości było znacznie więcej.

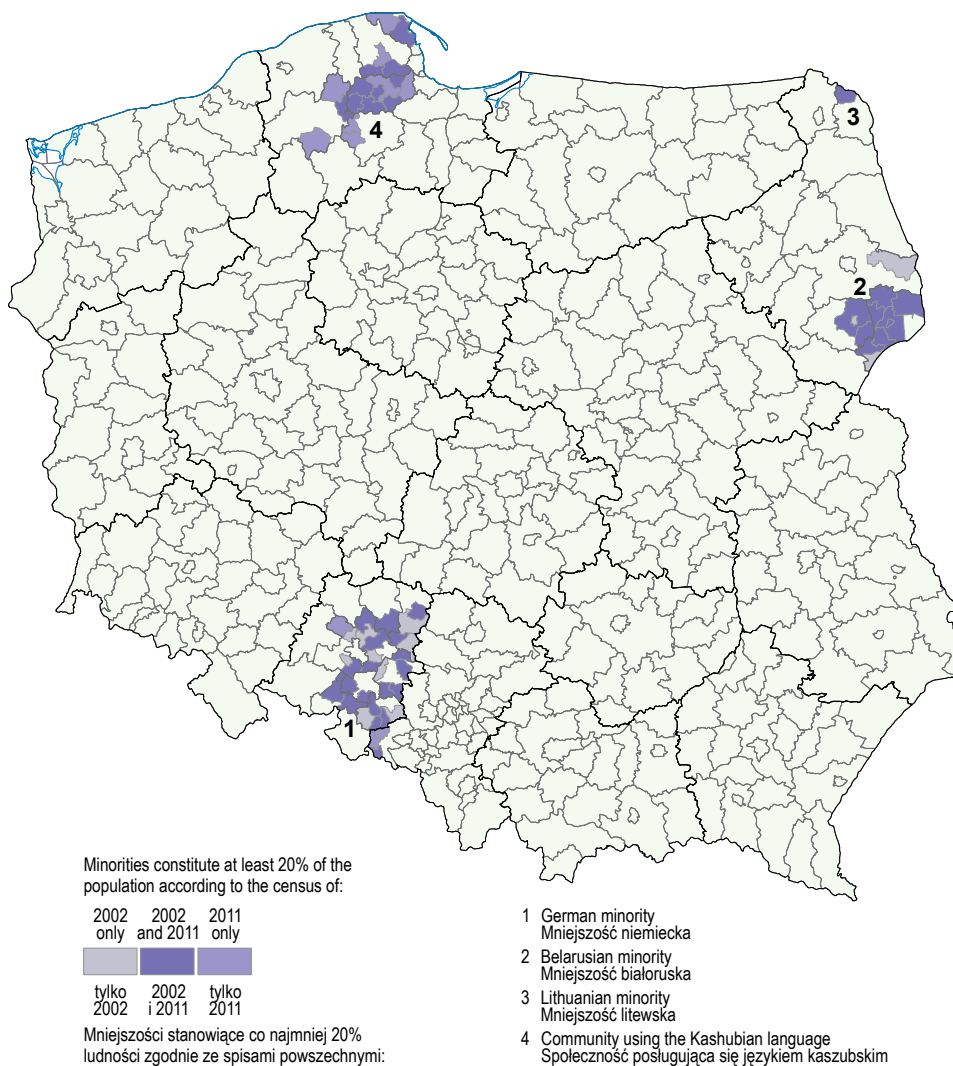

Fig. 2. Communes in which persons belonging to a national and ethnic minority or to communities that use a regional language constitute at least 20% of the population.

Ryc. 2. Gminy, w których osoby należące do mniejszości narodowej i etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym stanowią co najmniej 20% ludności.

A supporting language has so far (as of 1 September 2024) been introduced in 33 communes: Belarusian in five, Kashubian in five, Lithuanian in one and German in twenty two (Fig. 3). The first communes to introduce a supporting language (25 January 2006) were the communes of Chrzastowice and Radłów in Opolskie Voivodship, which are inhabited by a German minority. If a commune has introduced a supporting language on its territory and the next census reveals that less than 20% of its residents belong to a minority, such a commune does not lose the right to use the previously adopted supporting language.

Prior to the Act of 2005, there were no regulations allowing the formal use of minority place names (the informal use of such names is not regulated in Poland, thus their use is not restricted). The Act refers to the names of localities and their parts, the names of physiographic objects and the names of streets and squares. The rules for establishing each

Język pomocniczy dotychczas (stan na 1 września 2024 r.) wprowadzono w 33 gminach: w 5 białoruski, w 5 kaszubski, w 1 litewski i w 22 niemiecki (ryc. 3). Pierwszymi gminami, w których wprowadzono język pomocniczy (25 stycznia 2006 r.) były gminy Chrzastowice i Radłów z województwa opolskiego zamieszkane przez mniejszość niemiecką. Jeżeli gmina wprowadziła na swoim terenie język pomocniczy, a w wyniku kolejnego spisu powszechnego okaże się, że mniej niż 20% jej mieszkańców należy do mniejszości, to gmina taka nie traci prawa do stosowania wcześniej przyjętego języka pomocniczego.

Przed wejściem w życie ustawy z 2005 r. nie istniały regulacje dopuszczające formalne stosowanie nazw mniejszościowych (nieformalne stosowanie takich nazw nie jest w Polsce regulowane, przez co ich stosowanie nie jest ograniczone). Ustawa odnosi się do nazw miejscowości i ich części, nazw obiektów fizjograficznych oraz nazw ulic

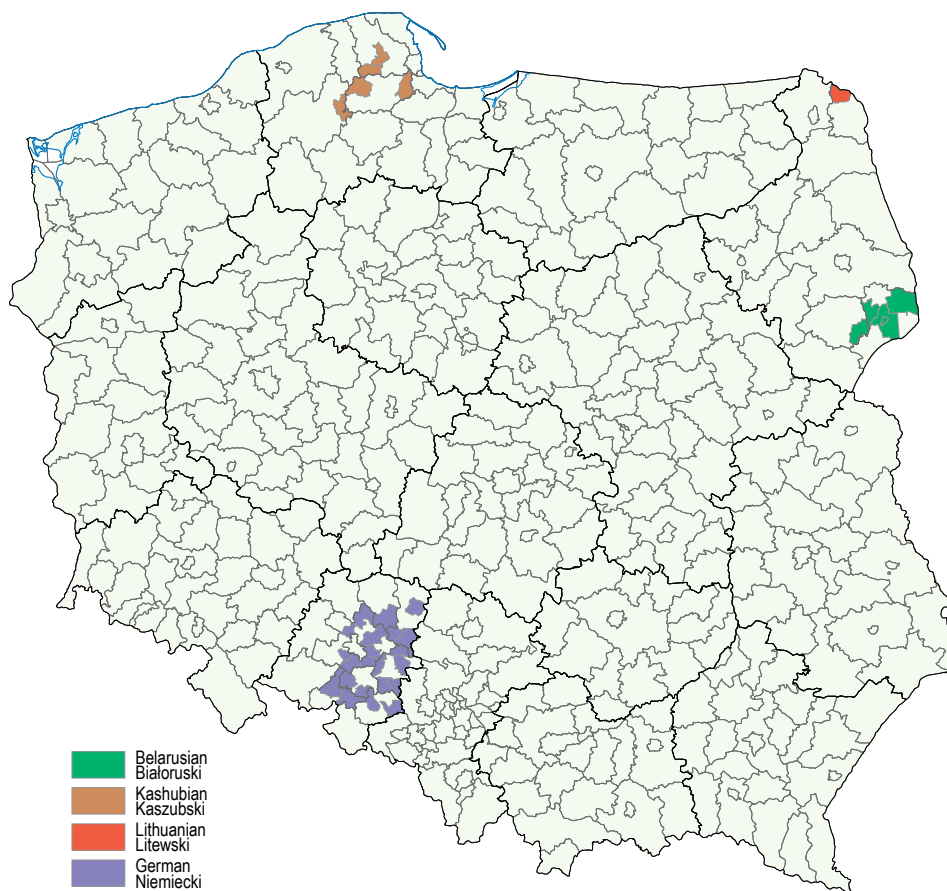

Fig. 3. Communes in which a supporting language has been introduced
Ryc. 3. Gminy, w których wprowadzono język pomocniczy

of these types of names are similar, but several important points do differentiate them.

With regard to the names of localities in minority languages, the Act specifies that they may, firstly, be introduced in communes where the minority in the language of which the name is to be established constitutes at least 20% of the commune's residents. In the case of such communes, names in minority languages are established upon the motion of the commune council, and the proposals have to be approved by the voivode (who verifies the formal and legal aspects of the submitted proposal) and receive a positive opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects. The commune council can decide to introduce names in minority languages on its own, without formal consultation with residents, and names can be introduced for all localities in the commune, as well as only for selected ones. The Act also allows for the introduction of names in minority languages for localities in communes where the minority in the language of which the name is to be established constitutes less than 20% of the commune's residents. In such a case, the commune council is obliged to hold a formal consultation in the locality for which the name in minority language is to be established. Such a name can only be established if, as a result of these

i placów. Zasady ustalania każdego z tych rodzajów nazw są podobne, jednak kilka istotnych kwestii je różni.

W odniesieniu do nazw miejscowości w językach mniejszości ustawa określa, że mogą być one, po pierwsze, wprowadzane w gminach, w których mniejszość, w której języku ma być ustanowiona nazwa, stanowi co najmniej 20% mieszkańców gminy. W przypadku takich gmin nazwy w językach mniejszości ustalane są na wniosek rady gminy, a propozycje muszą być zaopiniowane przez wojewodę (który weryfikuje formalno-prawne aspekty zgłoszonej propozycji) oraz uzyskać pozytywną opinię Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Rada gminy może decyzję o wprowadzeniu nazw w językach mniejszości podjąć samodzielnie, bez formalnych konsultacji z mieszkańcami, a nazwy mogą być wprowadzone dla wszystkich miejscowości w gminie, jak i tylko dla wybranych. Ustawa umożliwia także wprowadzanie nazw w językach mniejszości dla miejscowości w gminach, w których mniejszość, w której języku ma być ustanowiona nazwa, stanowi mniej niż 20% mieszkańców gminy. W takim przypadku rada gminy zobowiązana jest przeprowadzić formalne konsultacje w miejscowości, dla której ma być ustalona nazwa mniejszościowa. Nazwa taka może być ustalona jedynie wówczas, gdy w wyniku tych konsultacji opowie się za jej

consultations, more than 50% of the residents taking part in these consultations are in favor of it. The name of locality in minority language becomes valid after it is entered in the “Register of communes in which names in minority language are used”. Entry in such register is made by the minister in charge of religious denominations and national or ethnic minorities (currently the Minister of the Interior and Administration).

Names in minority languages cannot be used on their own and must always appear after the official name in Polish. Names in minority languages, unlike names in Polish, are not official names, but only additional (supporting) names. They cannot refer to the names of the period between 1933 and 1945, given by the authorities of the Third German Reich or the Union of Soviet Socialist Republics. It is also important that the Act stipulates that the names in minority languages must comply with the spelling rules of the language concerned. The provisions of the Act do not provide that the introduced name of locality in minority language may be abolished.

So far (as of 1 September 2024), the names in minority languages have been introduced for 1,252 localities and for parts of localities in 62 communes, including names for 18 towns and 843 villages. These names were established in 5 languages: Belarusian, Kashubian, Lithuanian, Lemko and German. First, on 22 December 2006, German names were introduced for 11 localities in the commune of Radłów in Opolskie Voivodship (Table 4, Fig. 4).

wprowadzeniem ponad 50% mieszkańców biorących udział w tychże konsultacjach. Nazwa miejscowości w języku mniejszości zaczyna obowiązywać po wpisaniu jej do „Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości”. Wpisu do tego rejestru dokonuje minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych (obecnie jest to Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji).

Nazwy mniejszościowe nie mogą być stosowane samodzielnie i muszą zawsze wystąpić po oficjalnej nazwie w języku polskim. Nazwy w językach mniejszości, w przeciwieństwie do nazw w języku polskim, nie są nazwami oficjalnymi, a tylko nazwami dodatkowymi (pomocniczymi). Nie mogą one nawiązywać do nazw z okresu 1933–1945, nadanych przez władze Trzeciej Rzeszy Niemieckiej lub Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Istotne jest także, że ustawa zastrzega, że nazwy mniejszościowe muszą być zgodne z zasadami pisowni danego języka. Przepisy ustawy nie przewidują, aby wprowadzona nazwa miejscowości w języku mniejszości mogła zostać zniesiona.

Dotychczas (stan na 1 września 2024 r.) wprowadzono nazwy mniejszościowe dla 1252 miejscowości i ich części w 62 gminach, w tym dla 18 miast i 843 wsi. Nazwy te ustalono w 5 językach: białoruskim, kaszubskim, litewskim, łemkowskim i niemieckim. Jako pierwsze, 22 grudnia 2006 r., wprowadzono nazwy niemieckie dla 11 miejscowości w gminie Radłów w województwie opolskim (tabl. 4, ryc. 4).

Table 4. Number of introduced names of localities in different minority languages.
Tabl. 4. Liczba wprowadzonych nazw miejscowości w poszczególnych językach mniejszości.

Language Język	Number of names Liczba nazw	Number of communes Liczba gmin	Year of introduction of the first name Rok wprowadzenia pierwszej nazwy
Belarusian Białoruski	27	1	2011
German Niemiecki	359	31	2006
Kashubian Kaszubski	827	27	2007
Lemko Łemkowski	9	2	2008
Lithuanian Litewski	30	1	2008
Total Razem	1252	62	2006

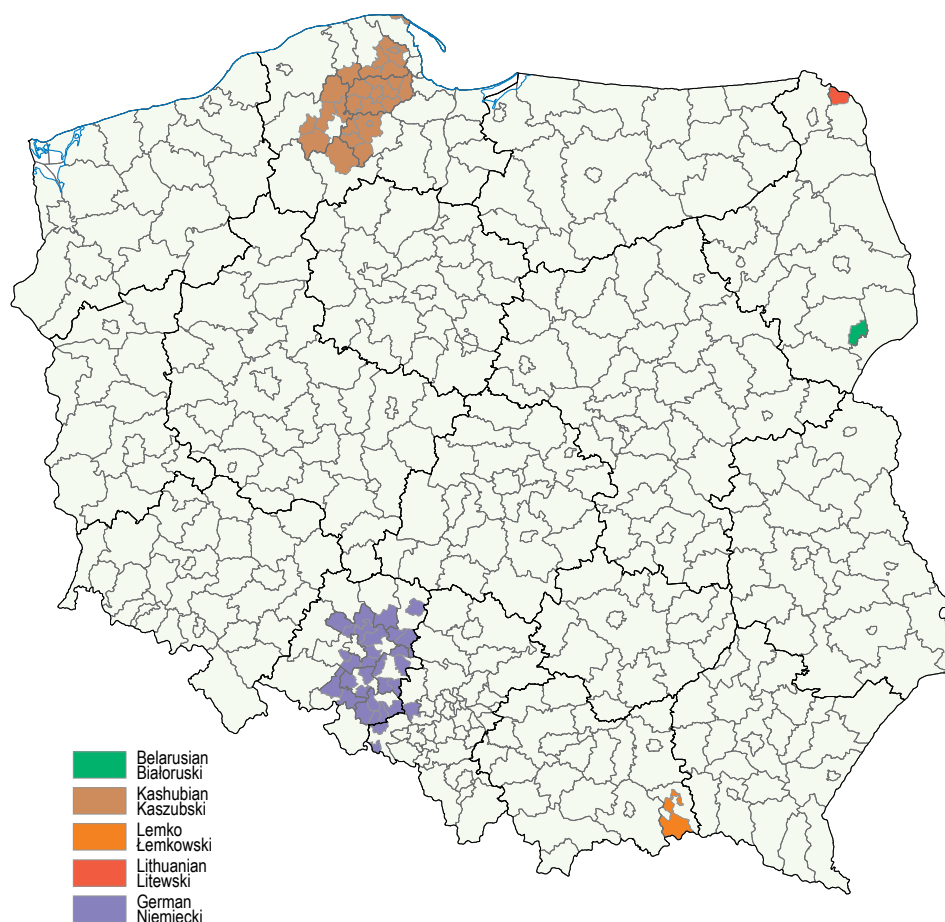

Fig. 4. Communes in which additional names have been introduced in languages of national and ethnic minorities or in regional language

Ryc. 4. Gminy, w których wprowadzono dodatkowe nazwy w języku mniejszości narodowej, etnicznej lub języku regionalnym

In the case of names of physiographic objects in minority languages, the Act specifies that they may only be introduced in communes where the minority in the language of which the name is to be established constitutes at least 20% of the commune's residents. Proposals for the introduction of the name are submitted by the commune council and must receive the opinion of the voivodship board (non-binding), the opinion of the voivode (formal and legal verification) and a positive opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects. The name of a physiographic object in a minority language becomes effective after it has been entered in the "Register of communes in which names in minority language are used". So far, however, the names in minority languages for the physiographic objects have not been established.

Street names in minority languages may only be introduced, on the basis of the Act in question, in communes where the minority in the language of which the name is to be established constitutes at least 20% of the commune's residents. A commune that wishes to introduce such names should apply to the minister in charge of religious denom-

W przypadku nazw obiektów fizjograficznych w językach mniejszości ustawa określa, że mogą być one wprowadzane wyłącznie w gminach, w których mniejszość, w której języku ma być ustanowiona nazwa, stanowi co najmniej 20% mieszkańców gminy. Propozycje wprowadzenia nazwy przedkłada rada gminy, a musi ona uzyskać opinię zarządu województwa (niewiążąca), opinię wojewody (weryfikacja formalno-prawna) oraz uzyskać pozytywną opinię Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Nazwa obiektu fizjograficznego w języku mniejszości zaczyna obowiązywać po wpisaniu jej do „Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości”. Dotychczas nie zostały jednak ustalone nazwy mniejszościowe dla obiektów fizjograficznych.

Nazwy ulic w językach mniejszości mogą być wprowadzane, na podstawie omawianej ustawy, wyłącznie w gminach, w których mniejszość, w której języku ma być ustanowiona nazwa, stanowi co najmniej 20% mieszkańców gminy. Gmina chcąc wprowadzić takie nazwy powinna wystąpić do ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych o wpisanie jej

inations and national or ethnic minorities for entry in the “Register of communes in which names in minority language are used”. Once included in this register, the commune can introduce street names in minority languages on its own. This authorization also applies to communes for which the entry in the register was made as a result of the introduction of the names of localities in the minority language in these communes. So far, no commune has applied for entry in the register only because of a wish to introduce street names in minority languages. However, bilingual street signs can be found in some communes where the names of localities in minority languages have been introduced.

3. Minorities in Poland

According to the 2021 census, 405,123 persons belonged to national or ethnic minorities recognized in Poland, which constituted 1.07% of the country population. Among these minorities, the most numerous are Germans – 141,000 persons. Another six minorities count from 10,000 to 50,000 persons (Belarusian, Ukrainian, Jewish, Roma, Lemko and Russian). Furthermore, 89,198 persons belong to a community that uses a regional language – Kashubian (Table 5).

do „Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości”. Po wpisaniu do tego rejestru gmina już samodzielnie może wprowadzać nazwy ulic w językach mniejszości. Uprawnienie to dotyczy także gmin, dla których wpis do rejestru nastąpił w wyniku wprowadzenia na terenie gminy nazw miejscowości w języku mniejszości. Dotychczas żadna z gmin nie wystąpiła o wpisanie do rejestru tylko ze względu na chęć wprowadzenia nazw ulic w językach mniejszości. Jednak w niektórych gminach, w których wprowadzone zostały nazwy miejscowości w językach mniejszości, zamieszczono także dwujęzyczne tablice z nazwami ulic.

3. Mniejszości w Polsce

Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2021 roku 405 123 osoby należały do mniejszości narodowych lub etnicznych uznawanych w Polsce, co stanowiło 1,07% ludności kraju. Wśród tych mniejszości najliczniejsi są Niemcy – 141 tys. osób. Kolejnych sześć mniejszości liczy od 10 do 50 tys. osób (białoruska, ukraińska, żydowska, romska, łemkowska i rosyjska). Ponadto 89 198 osób przynależy do społeczności posługującej się językiem regionalnym – kaszubskim (tabl. 5).

Table 5. National and ethnic minorities and the community which uses Kashubian language according to the 2021 National Population and Housing Census.

Tabl. 5. Mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność posługująca się językiem kaszubskim według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Specification Wyszczególnienie	Population Liczba ludności	Percentage of Poland's population Odsetek ludności Polski
German minority Mniejszość niemiecka	141 062	0,371
Belarusian minority Mniejszość białoruska	44 389	0,117
Ukrainian minority Mniejszość ukraińska	40 030	0,105
Jewish minority Mniejszość żydowska	16 652	0,044
Roma minority Mniejszość romska	13 179	0,035
Lemko minority Mniejszość łemkowska	12 988	0,034
Russian minority Mniejszość rosyjska	11 151	0,029
Lithuanian minority Mniejszość litewska	9 739	0,026

Czech minority Mniejszość czeska	7 113	0,019
Armenian minority Mniejszość ormiańska	5 547	0,015
Slovak minority Mniejszość słowacka	5 526	0,015
Tatar minority Mniejszość tatarska	5 083	0,013
Karaim minority Mniejszość karaimska	3 466	0,009
<i>Community which uses the Kashubian language</i> <i>Spoleczność posługująca się językiem kaszubskim</i>	89 198	0,235
The population of Poland Ludność Polski	38 036 118	100,0

The national and ethnic minorities and communities that uses a regional language that exist in Poland can be divided into minorities associated with specific regions (e.g. Lithuanian, German and Belarusian minorities) and minorities dispersed throughout the country, not associated with specific regions (e.g. Roma, Jewish, Russian, Armenian minorities). From the point of view of geographical names in minority languages, the minorities associated with a specific region are important.

3.1. Belarusian minority

Belarusians form a national minority that has traditionally lived in the southeastern part of Podlaskie Voivodship. It is the western end of the Belarusian ethnic area, which historically was located on the borderland of the Grand Duchy of Lithuania (including the present-day Belarusian lands) and the Kingdom of Poland. In the interwar period, a large part of present-day Belarus was within Poland's borders – according to the 1921 census, there were 1,036,000 Belarusians in Poland, while according to the 1931 census, there were 990,000 persons indicating Belarusian as their mother tongue (the census did not ask about nationality) and 707,000 persons indicating the 'local language' (the term used by Polesie residents to refer to the Belarusian-Ukrainian subdialects). After the Second World War, most of this area was incorporated into the Soviet Union (now within the borders of Belarus), and only small border fragments remained in Poland.

In the census of 2002, Belarusian nationality was declared by 47,640 Polish citizens, 97% of whom lived in Podlaskie Voivodship. In the 2011 census, the number of persons declaring Belarusian nationality dropped to 43,878, despite the fact that it was allowed to report dual national-ethnic

Mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność posługującą się językiem regionalnym, które występują w Polsce, można podzielić na mniejszości związane z określonymi regionami (np. mniejszość litewska, niemiecka, białoruska) oraz na mniejszości rozproszone na obszarze całego kraju, niezwiązane z konkretnymi regionami (np. mniejszość romska, żydowska, rosyjska, ormiańska). Z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego w językach mniejszości znaczenie mają mniejszości związane z konkretnym regionem.

3.1. Mniejszość białoruska

Białorusini to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Jest to zachodni kraniec białoruskiego obszaru etnicznego, który historycznie znajdował się na pograniczu Wielkiego Księstwa Litewskiego (obejmującego m.in. obecne ziemie białoruskie) i Królestwa Polskiego. W okresie międzywojennym w granicach Polski znalazła się duża część obecnej Białorusi – według spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce było 1036 tys. Białorusinów, natomiast według spisu z 1931 roku w Polsce było 990 tys. osób wskazujących język białoruski, jako język ojczysty (w spisie tym nie było pytań o narodowość) oraz 707 tys. wskazujących język „tutejszy” (określenie stosowane przez mieszkańców Polesia dla gwar pogranicza białorusko-ukraińskiego). Po II wojnie światowej większa część tego obszaru została włączona do Związku Radzieckiego (obecnie w granicach Białorusi), a w Polsce pozostały tylko jego niewielkie, przygraniczne fragmenty.

Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość białoruską zadeklarowało 47 640 obywateli polskich, z tego 97% osób mieszkało w województwie podlaskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość białoruską spadła do 43 878, pomimo, że w spisie tym

affiliation in the census. In the 2021 census, the number of persons declaring Belarusian nationality was 44,389. According to the 2002 census, representatives of the Belarusian minority constituted at least 10% of the residents in 16 communes, including at least 20% of the residents in 12 communes (they constituted a maximum of 81.6% of the commune's population). On the other hand, according to the 2011 census, representatives of the Belarusian minority constituted at least 10% of the residents in 15 communes, including at least 20% of the residents in nine communes (they constituted a maximum of 76.5% of the commune's residents). Based on the 2021 census data, in 6 communes representatives of the Belarusian minority constituted at least 20% of the residents (they constituted a maximum of 42.3% of the commune's residents).

Belarusian has been introduced as a supporting language in 5 communes in Podlaskie Voivodship (Czyże, Hajnówka – urban commune, Hajnówka – rural commune, Narewka, and Orla). Additional names of localities in Belarusian were established only in one commune, where 27 names were introduced: for 22 villages and 5 colonies.

3.2. Czech minority

Czechs are currently a national minority that is small in number and widely dispersed. The first Czech migration to Poland took place in the mid-16th century and was linked to the religious persecution of the Bohemian Brethren. The next waves of migration took place in the first half of the 17th century, the second half of the 18th century and in the 19th century. Czech settlement in Volhynia at the end of the 19th century was intense. According to the 1921 census, there were 30,600 Czechs in Poland, 82% of whom lived in then Wołyńskie Voivodship (nowadays Volyn and Rivne Oblasts of Ukraine), while according to the 1931 census, there were 38,100 persons indicating Czech as their mother tongue, 81% of whom lived in Wołyńskie Voivodship. After the Second World War, most representatives of the Czech minority found themselves outside Poland (most of them were resettled to Czechoslovakia). In the census of 2002, Czech nationality was declared by only 386 Polish citizens in all voivodships, with 20% of Polish Czechs at that time living in the commune of Zelów in Łódzkie Voivodship (descendants of Czech settlers from the early 19th century, associated with the development of the textile industry). In the 2011 census, 2,831 persons declared Czech nationality, and these persons lived in all voivodships; the largest number of representatives of the Czech minority lived in Warsaw – 11% of Polish Czechs. In the 2021 census, the number of persons declaring Czech nationality was 7,113, with the largest number of representatives of this minority in Śląskie Voivodship (19% of Polish Czechs), Mazowieckie Voivodship (15%) and Dolnośląskie Voivodship (13%).

można było podawać podwójną przynależność narodowo-etniczną. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba osób deklarujących narodowość białoruską wyniosła 44 389. Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2002 roku przedstawiciele mniejszości białoruskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców w 16 gminach, w tym w 12 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 81,6% mieszkańców gminy). Natomiast zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2011 roku przedstawiciele mniejszości białoruskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców w 15 gminach, w tym w 9 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 76,5% mieszkańców gminy). Na podstawie danych spisu powszechnego z 2021 roku w 6 gminach przedstawiciele mniejszości białoruskiej stanowili co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 42,3% mieszkańców gminy).

Język białoruski wprowadzono jako pomocniczy w 5 gminach województwa podlaskiego (Czyże, Hajnówka – gmina miejska, Hajnówka – gmina wiejska, Narewka, Orla). Dodatkowe nazwy miejscowości w języku białoruskim ustalono natomiast tylko w jednej gminie, gdzie wprowadzono 27 nazw: dla 22 wsi i 5 kolonii.

3.2. Mniejszość czeska

Czesi obecnie są mniejszością narodową nieliczną i znacznie rozproszoną. Pierwsza migracja czeska na tereny Polski miała miejsce w połowie XVI wieku i związana była z prześladowaniami religijnymi Braci Czeskich. Następne fale migracji miały miejsce w pierwszej połowie XVII w., drugiej połowie XVIII w. i w XIX w.; intensywne było czeskie osadnictwo na Wołyniu pod koniec XIX w. Według spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce było 30,6 tys. Czechów, z których 82% mieszkało w ówczesnym województwie wołyńskim, natomiast według spisu z 1931 roku w Polsce było 38,1 tys. osób wskazujących język czeski jako język ojczysty, z których 81% mieszkało w województwie wołyńskim. Po II wojnie światowej większość przedstawicieli mniejszości czeskiej znalazło się poza granicami Polski (większość z nich została przesiedlona do Czechosłowacji). Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość czeską zadeklarowało jedynie 386 obywateli polskich, którzy zamieszkiwali we wszystkich województwach, przy czym 20% polskich Czechów mieszkało wówczas w gminie Zelów w województwie łódzkim (potomkowie osadników czeskich z początku XIX w., związanych z rozwojem przemysłu włókienniczego). W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość czeską wyniosła 2831 i była ona rozproszona po wszystkich województwach; najwięcej przedstawicieli mniejszości czeskiej mieszkało w Warszawie – 11% polskich Czechów. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba osób deklarujących narodowość czeską wyniosła 7113, najwięcej przedstawicieli tej mniejszości mieszkało w województwie śląskim (19% polskich Czechów), mazowieckim (15%) i dolnośląskim (13%).

The Czech language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or geographical objects in this language have not been introduced, either.

3.3. Karaim minority

Karaims are the smallest ethnic minority in Poland. In the census of 2002, the Karaim nationality was declared by 43 Polish citizens, whereas in the census of 2011 – 314 Polish citizens. The 2021 census brought a significant increase in Karaite declarations – 3,466 Polish citizens declared their belonging to this minority. The first groups of Karaims arrived from Crimea in the 13th century and settled in the lands of the then Principality of Halych-Volhynia (Lutsk, Halych, Lviv), which was incorporated into Poland in the 14th century. At the turn of the 13th and 14th century, a group of Karaims was settled in Trakai near Vilnius. In the interwar period, four Karaim communities were located within the borders of Poland – in north-eastern and south-eastern Poland. After the Second World War, these areas became part of the Soviet Union and a significant number of Karaims resettled in what is now Poland. In Poland, Karaims lost their mother language.

3.4. Lithuanian minority

Lithuanians are a national minority traditionally living in the northern part of Podlaskie Voivodship, on the border with Lithuania. In the interwar period, the south-eastern part of present-day Lithuania, with the present capital city of Vilnius, was included within the Polish borders. The 1921 census reported that 24,000 Lithuanians lived in Poland. However, this census did not include Vilnius and large neighboring areas, which were incorporated into Poland in 1922. The 1931 census reported that there were 83,100 persons indicating Lithuanian as their mother tongue.

In the census of 2002, Lithuanian nationality was declared by 5,639 Polish citizens, 90% of whom lived in Podlaskie Voivodship. In the 2011 census, 7,376 persons declared Lithuanian nationality, 66% of whom lived in Podlaskie Voivodship, while according to the 2021 census, there were 9,739 such declarations, of which 46% lived in Podlaskie Voivodship and 10% in Mazowieckie Voivodship. According to the 2002 census, representatives of the Lithuanian minority constituted at least 10% of the residents in the rural commune of Sejny and the commune of Puńsk – 18.5 and 74.4% of the commune's residents, respectively. Whereas, according to the 2011 census, representatives of the Lithuanian minority constituted at least 10% of the residents in these same two communes – 15.5 and 73.4% of the residents. According to the 2021 census results, in the commune of Puńsk 69.3% of the commune's residents were Lithuanians.

Język czeski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.3. Mniejszość karaimska

Karaimi są najmniej liczną mniejszością etniczną w Polsce. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość karaimską zadeklarowało 43 obywateli polskich, natomiast podczas spisu powszechnego z 2011 r. – 314 obywateli polskich. Znaczny wzrost deklaracji karaimskich przyniósł spis powszechny z 2021 roku – przynależność do tej mniejszości zadeklarowało 3466 obywateli Polski. Pierwsze grupy Karaimów przybyły z Krymu w XIII wieku i osiedliły się na ziemiach ówczesnego księstwa halicko-wołyńskiego (Łuck, Halicz, Lwów), które w XIV w. zostało włączone do Polski. Na przełomie XIII i XIV w. grupa Karaimów została osiedlona w Trokach koło Wilna. W okresie międzywojennym w granicach Polski znalazły się cztery społeczności karaimskie – w północno-wschodniej i południowo-wschodniej Polsce. Po II wojnie światowej tereny te przypadły Związkowi Radzieckiemu, a znaczna część Karaimów przesiedliła się na obecne tereny Polski. Karaimi w Polsce stracili znajomość swojego języka ojczystego.

3.4. Mniejszość litewska

Litwini to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w północnej części województwa podlaskiego, przy granicy z Litwą. W okresie międzywojennym w granicach Polski znalazła się południowo-wschodnia część obecnej Litwy, z dzisiejszą stolicą kraju – Wilnem. Spis powszechny z 1921 roku podał, że w Polsce żyło 24,0 tys. Litwinów, jednak spis ten nie obejmował Wilna i dużych obszarów sąsiadujących, które do Polski zostały przyłączone w 1922 roku. Spis z 1931 roku podał, że w Polsce było 83,1 tys. osób wskazujących język litewski jako język ojczysty.

Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość litewską zadeklarowało 5639 obywateli polskich, z tego 90% osób mieszkało w województwie podlaskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość litewską wyniosła 7376, z tego 66% osób mieszkało w województwie podlaskim, natomiast zgodnie ze spisem powszechnym z 2021 roku takich deklaracji było 9739, z tego 46% osób mieszkało w województwie podlaskim, a 10% w mazowieckim. Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2002 roku przedstawiciele mniejszości litewskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców w gminie wiejskiej Sejny oraz gminie Puńsk – odpowiednio 18,5 i 74,4% mieszkańców gminy. Natomiast zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2011 roku przedstawiciele mniejszości litewskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców w tych samych dwóch gminach – 15,5 i 73,4%

Lithuanian was introduced as a supporting language in one commune – Puńsk. Also in this commune 30 additional names of localities in Lithuanian were introduced: for 29 villages and 1 settlement.

3.5. Lemko minority

Lemkos are a widely dispersed ethnic minority. They have traditionally settled in the Carpathian region on the present-day Polish-Slovakian borderland – the so-called Łemkowszczyzna ('Lemko Region') located in the Beskid Niski Mountains, as well as in parts of the Beskid Sądecki Mountains (southern part of Podkarpackie Voivodship and south-eastern part of Małopolskie Voivodship). The Lemkos are classified broadly as Rusyns, who are divided into several ethnic groups. The Lemkos divide into two main groups regarding their perception of their ethnic identity – some consider themselves to be representatives of the Ukrainian nation (one of the Ukrainian ethnographic groups), others consider themselves to be a national minority separate from the Ukrainians. Lemkos (Rusyns) were not recognized during the interwar Polish censuses of 1921 and 1931. After the Second World War, they shared the fate of the Ukrainians – some were resettled into the Soviet Union as part of a population exchange, while others were displaced in 1947 as a result of the Operation "Vistula" carried out by the then communist authorities (mainly to the areas of the present-day Dolnośląskie and Lubuskie voivodships).

In the census of 2002, Lemko nationality was declared by 5,850 Polish citizens living mainly in the western and southern parts of Poland – 53% of whom lived in Dolnośląskie Voivodship, 27% in Małopolskie Voivodship and 13% in Lubuskie Voivodship. In the 2011 census, the number of persons declaring Lemko nationality increased to 9,640 – 49% of them lived in Dolnośląskie Voivodship, 23% in Małopolskie Voivodship and 15% in Lubuskie Voivodship. In the 2021 census, the number of Polish citizens declaring Lemko nationality was 12,988 – 41% of them lived in Dolnośląskie Voivodship, 16% in Małopolskie Voivodship, and 12% in Lubuskie Voivodship.

According to the 2002 census, representatives of the Lemko minority constituted at least 10% of the residents in only one commune – Uście Gorlickie (11.6%). Similarly, the results of the 2011 census indicated that representatives of the Lemko minority constituted at least 10% of the residents of the same single commune (12.5%).

The Lemko language has not been introduced as a supporting language in any of the communes (there are no communes where such a language, in accordance with the

mieszkańców. Według wyników spisu z 2021 roku w gminie Puńsk 69,3% mieszkańców stanowili Litwini.

Język litewski wprowadzono jako pomocniczy w jednej gminie – Puńsk, również w tej gminie wprowadzono 30 dodatkowych nazw miejscowości w języku litewskim: dla 29 wsi i 1 osady.

3.5. Mniejszość lemowska

Łemkowie są mniejszością etniczną znacznie rozproszoną. Tradycyjnym obszarem zasiedlonym przez Łemków są tereny karpackie na współczesnym pograniczu polsko-słowackim – tzw. Łemkowszczyzna leżąca w Beskidzie Niskim i części Beskidu Sądeckiego (południowa część województwa podkarpackiego i południowo-wschodnia małopolskiego). Łemkowie zaliczani są do szeroko pojętych Rusinów, dzielących się na kilka grup etnicznych. Sami Łemkowie dzielą się na dwie zasadnicze grupy pod względem postrzegania własnej tożsamości etnicznej – część uważa się za przedstawicieli narodu ukraińskiego (jedna z etnograficznych grup ukraińskich), część uważa się za odrębną od Ukraińców mniejszość narodową. Łemkowie (Rusini) nie byli wyróżniani w czasie międzywojennych polskich spisów powszechnych z 1921 i 1931 roku. Po II wojnie światowej podzielili los Ukraińców – część z nich została przesiedlona do Związku Radzieckiego w ramach wymiany ludności, część zaś wysiedlona w 1947 r. w wyniku przeprowadzonej przez ówczesne władze komunistyczne akcji „Wisła” (głównie na tereny obecnego województwa dolnośląskiego i lubuskiego).

Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość łemkowską zadeklarowało 5850 obywateli polskich, mieszkających głównie w zachodniej i południowej części Polski – w tym 53% mieszkało w województwie dolnośląskim, 27% w województwie małopolskim, 13% w województwie lubuskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość łemkowską wzrosła do 9640. Spośród osób deklarujących narodowość łemkowską 49% mieszkało w województwie dolnośląskim, 23% w województwie małopolskim, 15% w województwie lubuskim. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba osób deklarujących narodowość łemkowską wyniosła 12 988 – spośród nich 41% mieszkało w województwie dolnośląskim, 16% w województwie małopolskim, 12% w województwie lubuskim.

Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2002 roku przedstawiciele mniejszości łemkowskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców tylko w jednej gminie – Uście Gorlickie (11,6%). Podobnie wyniki spisu powszechnego z 2011 roku wskazały, że przedstawiciele mniejszości łemkowskiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców tej samej, jednej gminy (12,5%).

Język łemkowski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin (nie ma gmin, w których taki

provisions of law, could be introduced), while in two communes, a total of 9 additional names in this language have been introduced for villages.

3.6. German minority

Germans are a national minority that has traditionally been living in Opolskie Voivodship, in the western part of Śląskie Voivodship and central part of Warmińsko-Mazurskie Voivodship. These are the areas of the former Polish borderland with the German states. In the interwar period, the German minority was rather numerous in the entire western part of the country – the area of the former German partition. According to the 1921 census, there were 769,000 Germans in Poland, while according to the 1931 census, there were 741,000 persons declaring German as their mother tongue (the census did not ask about nationality). After the Second World War and the shifting of Poland's borders to the west, almost all residents of these areas were resettled to Germany.

In the census of 2002, German nationality was declared by 147,094 Polish citizens, 71% of whom lived in Opolskie Voivodship, 21% in Śląskie Voivodship and 3% in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. In the 2011 census, the number of persons declaring German nationality dropped slightly to 144,236, despite the fact that dual national-ethnic affiliation could be declared in that census. Of those declaring German nationality, 54% lived in Opolskie Voivodship, 24% in Śląskie Voivodship and 3% each in Warmińsko-Mazurskie, Pomorskie and Dolnośląskie voivodships (in the latter two voivodships, Germans live in large cities). The largest numbers of Polish citizens of German nationality are found in the central and eastern counties of Opolskie Voivodship and in the western counties of Śląskie Voivodship. In the 2021 census, the number of persons declaring German nationality dropped slightly again – to 141,062. 42% of the persons declaring German nationality lived in Opolskie Voivodship, 20% in Śląskie Voivodship and from 3 to 6% in Dolnośląskie, Pomorskie, Wielkopolskie, Mazowieckie, Zachodniopomorskie and Warmińsko-Mazurskie voivodships.

According to the 2002 census, representatives of the German minority constituted at least 10% of the residents in 42 communes, including at least 20% of the residents in 28 communes (they constituted a maximum of 42.4% of the commune's residents). On the other hand, according to the 2011 census, representatives of the German minority constituted at least 10% of the residents, also in 42 communes (but not the same ones), including at least 20% of the residents in 22 communes (they constituted a maximum of 32.9% of the commune's residents). According to the results of the 2021 census, representatives of the German minority constituted at least 20% of the residents only in 9 communes (they con-

język, zgodnie z przepisami, można by wprowadzić), natomiast w dwóch gminach wprowadzono łącznie 9 dodatkowych nazw w tym języku dla wsi.

3.6. Mniejszość niemiecka

Niemcy to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w województwie opolskim, w zachodniej części województwa śląskiego i środkowej województwa warmińsko-mazurskiego. Są to tereny dawnego pogranicza polskiego z państwami niemieckimi. W okresie międzywojennym mniejszość niemiecka była dość liczna w całej zachodniej części kraju – na obszarze dawnego zaboru niemieckiego. Według spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce było 769 tys. Niemców, natomiast według spisu z 1931 roku w Polsce było 741 tys. osób deklarujących język niemiecki jako język ojczysty (w spisie tym nie było pytań o narodowość). Po II wojnie światowej i przesunięciu granic Polski na zachód z obszarów tych przesiedleni do Niemiec zostali niemal wszyscy mieszkańcy tych terenów.

Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość niemiecką zadeklarowało 147 094 obywateli polskich, w tym 71% mieszkało w województwie opolskim, 21% w województwie śląskim i 3% w województwie warmińsko-mazurskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość niemiecką nieznacznie spadła – do 144 236, pomimo, że w spisie tym można było podawać podwójną przynależność narodowo-etniczną. Spośród osób deklarujących narodowość niemiecką 54% mieszkało w województwie opolskim, 24% w województwie śląskim i po 3% w województwach warmińsko-mazurskim, pomorskim i dolnośląskim (w tych dwóch ostatnich województwach Niemcy mieszkają w dużych miastach). Największe skupiska obywateli polskich narodowości niemieckiej znajdują się w centralnych i wschodnich powiatach województwa opolskiego oraz w zachodnich powiatach województwa śląskiego. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba osób deklarujących narodowość niemiecką ponownie nieznacznie spadła – do 141 062. Spośród osób deklarujących narodowość niemiecką 42% mieszkało w województwie opolskim, 20% w województwie śląskim i od 3 do 6% w województwach dolnośląskim, pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim.

Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2002 roku przedstawiciele mniejszości niemieckiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców w 42 gminach, w tym w 28 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 42,4% mieszkańców gminy). Natomiast zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2011 roku przedstawiciele mniejszości niemieckiej stanowili co najmniej 10% mieszkańców również w 42 gminach (jednak nie tych samych), w tym w 22 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 32,9% mieszkańców gminy). Zgodnie z wynikami

stituted a maximum of 34.9% of the commune's residents). The decrease in the number of communes in which people declaring German nationality constitute at least 20% of the residents is largely due to the increase in declaring Silesian nationality (not officially recognized in Poland so far) at the expense of declaring German nationality.

The German language has been introduced as a supporting language in 22 communes in Opolskie Voivodship. Additional names of localities in German were the very first additional names introduced in Poland – the first names were introduced in the commune of Radłów on 22 December 2006. So far, 359 German names have been introduced for localities in 31 communes of Opolskie and Śląskie voivodships. Additional names in German were given to 10 towns, 314 villages, 7 colonies and settlements, as well as to 28 parts of localities – 93% of the established names are the names of independent localities.

Additional German names also appear on public buildings (e.g. names of offices, names of institutions) – in this case, a commune decides individually whether and in which cases to use such names. Also, the rules on the use of dual names at railway stations in localities for which an additional name has been established are not clarified. Only two such names have been introduced at stations owned by communal authorities – at other railway stations in localities with dual Polish-German names, only Polish names are placed.

3.7. Armenian minority

Armenians form a small and widely dispersed national minority. After Armenia's division in the 11th century between Byzantium and the state of the Seljuk Turks, a mass migration of Armenians who settled in, inter alia, Kyivan Rus, occurred. In the 14th century, after the incorporation of part of the Ruthenian lands into Poland, some Armenian colonies (Lviv, Lutsk, Kamianets-Podilskyi) were included within the country's borders. Due to the privileges granted, Armenians also began to settle in other cities of the then Poland, especially in the eastern part of the country (Stanisławów – currently Ivano-Frankivsk, Zamość). Armenians were not included in the 1921 and 1931 censuses; it is estimated that several thousand of them lived in Poland in the interwar period. During the Second World War, part of the Armenians perished (exterminated both by the Soviets, as an intellectual stratum, as well as by the Nazis), while after the war they were mostly resettled to the present territories of the Polish state. In the census of 2002, the Armenian nationality was declared only by 262 Polish citizens who resided in all voivodships, including 28% in Mazowieckie

spisu powszechnego z 2021 roku przedstawiciele mniejszości niemieckiej stanowili co najmniej 20% mieszkańców jedynie w 9 gminach (maksymalnie stanowili 34,9% mieszkańców gminy). Zmniejszenie liczby gmin, w których osoby deklarujące narodowość niemiecką stanowią co najmniej 20% mieszkańców, wynika w dużym stopniu ze wzrostu deklarowania narodowości śląskiej (dotychczas nie uznawanej oficjalnie w Polsce) kosztem deklarowania narodowości niemieckiej.

Język niemiecki wprowadzono jako pomocniczy w 22 gminach województwa opolskiego. Dodatkowe nazwy miejscowości w języku niemieckim były pierwszymi tego typu nazwami wprowadzonymi w Polsce – pierwsze nazwy wprowadzono w gminie Radłów 22 grudnia 2006 roku. Dotychczas wprowadzono 359 niemieckich nazw dla miejscowości położonych w 31 gminach województwa opolskiego i śląskiego. Dodatkowe nazwy w języku niemieckim nadano 10 miastom, 314 wsiom, 7 koloniom i osadom oraz 28 częściom miejscowości – spośród ustalonych nazw 92% to nazwy samodzielnych miejscowości.

Dodatkowe niemieckie nazwy pojawiają się także na budynkach użyteczności publicznej (np. nazwy urzędów, nazwy instytucji) – tu gminy indywidualnie podejmują decyzję, czy takie nazwy stosować i w jakich przypadkach. Również nie są doprecyzowane zasady stosowania podwójnych nazw na stacjach kolejowych w miejscowościach, dla których ustalono dodatkową nazwę. Wprowadzone zostały jedynie dwie takie nazwy, na stacjach, których właścicielem są władze gminne – na innych stacjach kolejowych w miejscowościach z wprowadzonym podwójnym, polsko-niemieckim nazewnictwem, zamieszczone są tylko polskie nazwy.

3.7. Mniejszość ormiańska

Ormianie są mniejszością narodową nieliczną i znacznie rozproszoną. Po podziale Armenii w XI w. między Bizancjum a państwo Turków Seldżuckich nastąpiła masowa migracja Ormian, którzy osiedlili się m.in. na Rusi Kijowskiej. W XIV w., po włączeniu części ziem ruskich do Polski, w granicach kraju znalazły się niektóre kolonie ormiańskie (Lwów, Łuck, Kamieniec Podolski). Ze względu na nadane przywileje, Ormianie zaczęli osiedlać się także w innych miastach ówczesnej Polski, zwłaszcza we wschodniej jej części (Stanisławów, Zamość). Ormianie nie byli uwzględniani w spisach z 1921 i 1931 roku, szacuje się, że w okresie międzywojennym żyło ich w Polsce kilka tysięcy. W czasie II wojny światowej część Ormian zginęła (eksterminowani zarówno przez Sowieców, jako warstwa inteligentka, jak i hitlerowców), zaś po wojnie w większości byli przesiedleni na obecne tereny państwa polskiego. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość ormiańską zadeklarowało jedynie 262 obywateli polskich, którzy zamieszkiwali we wszystkich województwach, w tym 28% w województwie mazowieckim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość ormiańską

Voivodship. In the 2011 census, 1,683 persons declared Armenian nationality, 24% of whom lived in Mazowieckie Voivodship, while according to the results of the 2021 census, 5,547 Polish citizens declared themselves as Armenians, of which 20% lived in Mazowieckie Voivodship and 13% in Śląskie Voivodship.

Armenian has not been introduced as a supporting language in any commune; nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in this language.

3.8. Roma minority

The Roma are a widely dispersed ethnic minority. Groups of wandering Roma started coming to Poland in the 15th century along the Carpathians and from the side of the Hungarian Plain. Their descendants are the Carpathian Roma (Bergitka Roma). In the 16th century, Roma people expelled from Germany, later called the Polska Roma, began to arrive in Poland. Other larger groups of Roma (Kalderash and Lovari) arrived in Poland in the second half of the 19th century from Transylvania and Wallachia. Traditionally, the Carpathian Roma live in the mountain regions of Małopolskie Voivodship. A relatively large number of members of this group also live in towns and cities of Dolnośląskie, Opolskie and Śląskie voivodships, as well as in the city of Kraków. Most Roma who belonged to the remaining three groups used to lead itinerant lifestyle and now representatives of these communities live mainly in urban centers – as a consequence of forced settlement policy adopted by the authorities of the Polish People's Republic. The Roma were not included in the 1921 and 1931 censuses. In the census of 2002, Roma nationality was declared by 12,731 Polish citizens living mainly in towns and cities of all voivodships. In the 2011 census, 16,723 persons declared Roma nationality, and in the 2021 census it was 13,179 – in both cases these persons lived in all voivodships.

None of the Roma dialects have been introduced as a supporting language, nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in this language in any of commune.

3.9. Russian minority

Russians mainly originate from the subsequent migration waves within which they came to Poland – during the period of partition (a large part of Poland was under Russian rule) and after the October Revolution (the so-called White Russians). Another important group are the Old Believers, who settled in what is now Poland (Suwałki Region and Masuria) at the end of the 18th century, escaping religious persecution. The Russian minority also includes naturalized Russians

wyniosła 1683, z tego 24% mieszkało w województwie mazowieckim, natomiast zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2021 roku 5547 obywateli Polski zadeklarowało się jako Ormianie, z tego 20% mieszkało w województwie mazowieckim, a 13% w śląskim.

Język ormiański nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.8. Mniejszość romska

Romowie są mniejszością etniczną znacznie rozproszoną. Grupy wędrujących Romów przybywały od XV w. do Polski wzdłuż łuku Karpat i od strony Niziny Węgierskiej. Ich potomkami są Romowie Karpaccy (Bergitka Roma). Od XVI wieku do Polski zaczęli przybywać Romowie wygnani z Niemiec, nazwani później Polska Roma. Kolejne większe grupy Romów (Kelderasz i Lowarzy) przybyły do Polski w II połowie XIX w. z terenów Siedmiogrodu i Wołoszczyzny. Romowie Karpaccy tradycyjnie zamieszkują górskie tereny województwa małopolskiego. Stosunkowo duże skupiska osób należących do tej grupy znajdują się także w miastach województw dolnośląskiego, opolskiego i śląskiego oraz w Krakowie. Większość Romów należących do pozostałych trzech grup prowadziła niegdyś wędrowny tryb życia, a obecnie przedstawiciele tych społeczności mieszkają głównie w ośrodkach miejskich – jest to konsekwencja przymusowej polityki osiedleńczej prowadzonej przez władze PRL. W spisach powszechnych z 1921 i 1931 roku Romowie nie byli uwzględniani. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość romską zadeklarowało 12 731 obywateli polskich, mieszkających głównie w miastach na obszarze wszystkich województw. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość romską wyniosła 16 723, zaś w spisie z 2021 roku wynosiła 13 179 – w obu przypadkach była ona rozproszona po wszystkich województwach.

Żaden z dialektów języka romskiego nie został wprowadzony jako język pomocniczy, w żadnej z gmin również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.9. Mniejszość rosyjska

Rosjanie wywodzą się głównie z kolejnych fal migracyjnych, w ramach których przybywali do Polski – w okresie rozbiorów (duża część Polski znajdowała się pod zaborem rosyjskim) i po rewolucji październikowej (tzw. biali Rosjanie). Istotną grupą są także staroobrzędowcy (starowiercy), którzy pod koniec XVIII wieku osiedlili się na obecnych terenach Polski (Suwalszczyzna i Mazury) uchodząc przed prześladowaniami religijnymi. Do mniejszości rosyjskiej

who settled in Poland during the period of the Polish People's Republic and after the collapse of the Union of Soviet Socialist Republics. According to the 1921 census, there were 48,900 Russians living in Poland, while, according to the 1931 census, there were 138,700 persons indicating Russian as their mother tongue. After the Second World War, some of the areas inhabited by Russians became part of the USSR; however, a large number of Polish Russians emigrated to other countries for fear of repression by the Soviet authorities. In the census of 2002, Russian nationality was declared by 3,244 persons living in all voivodships. In the 2011 census, 8,796 persons declared Russian nationality and most of them lived mainly in voivodship cities. During the 2021 census, 11,151 Polish citizens declared Russian nationality.

Russian has not been introduced as a supporting language in any commune; nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in this language.

3.10. Slovak minority

Slovaks are a national minority that traditionally resides in the southern part of Małopolskie Voivodship – the border areas of Spisz and Orawa, as well as Podhale. Slovaks were not included in the 1921 and 1931 censuses. In the census of 2002, Slovak nationality was declared by 1,710 Polish citizens, and in 4 communes representatives of the Slovak minority constituted more than 1% of the residents. In the 2011 census, 2,739 persons declared Slovak nationality, 41% of whom lived in Nowotarski County and about 10% in both Tatrzański County and in Warsaw. Whereas in the 2021 census, 5,226 persons declared Slovak nationality – 10% of them lived in Nowotarski County and 7% in Warsaw.

The Slovak language has not been introduced as a supporting language in any commune; nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in this language.

3.11. Tartar minority

Tatars are a small ethnic minority who live mainly in the eastern part of Podlaskie Voivodship. Traditional Tartar villages within present-day Poland are Bohoniki and Kruszyniany, located on the border with Belarus. Tatars lived in the lands of the Grand Duchy of Lithuania since the end of the 14th century and came from the territories of the then Golden Horde and the Crimean Khanate. They settled mainly in the areas around Vilnius, Trakai, Kaunas

zaliczają się także naturalizowani Rosjanie, którzy osiedlili się w Polsce w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz po rozpadzie Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Według spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce mieszkało 48,9 tys. Rosjan, zaś według spisu z 1931 roku w Polsce było 138,7 tys. osób wskazujących język rosyjski jako język ojczysty. Po II wojnie światowej część z obszarów zamieszkałych przez Rosjan znalazła się w granicach ZSRR; duża część polskich Rosjan jednak emigrowała do innych krajów w obawie przed represjami ze strony władz radzieckich. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość rosyjską zadeklarowało 3244 osób zamieszkujących wszystkich województwa. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość rosyjską wyniosła 8796, a ich skupiska znajdowały się głównie w miastach wojewódzkich. W trakcie spisu powszechnego z 2021 roku narodowość rosyjską zadeklarowało 11 151 obywateli polskich.

Język rosyjski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.10. Mniejszość słowacka

Słowacy to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w południowej części województwa małopolskiego – przygraniczne tereny Spisza i Orawy oraz Podhale. W spisach powszechnych z 1921 i 1931 roku Słowacy nie byli uwzględniani. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość słowacką zadeklarowało 1710 obywateli polskich, a na terenie 4 gmin przedstawiciele mniejszości słowackiej stanowili ponad 1% mieszkańców. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość słowacką wyniosła 2739, z tego 41% osób mieszkało w powiecie nowotarskim, a po ok. 10% w powiecie tatrzańskim i w Warszawie. Natomiast w spisie powszechnym z 2021 roku 5226 osób zadeklarowało narodowość słowacką, z tego 10% osób mieszkało w powiecie nowotarskim, a 7% w Warszawie.

Język słowacki nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.11. Mniejszość tatarska

Tatarzy są mniejszością etniczną nieliczną, zamieszkałą głównie we wschodniej części województwa podlaskiego. Tradycyjne tatarskie miejscowości w granicach współczesnej Polski to Bohoniki i Kruszyniany leżące przy granicy z Białorusią. Tatarzy mieszkali na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego od końca XIV wieku, a przybyli z terenów ówczesnej Złotej Ordy oraz Chanatu Krymskiego. Osiedlili się głównie w okolicach Wilna, Trok, Kowna (obszary

(areas of present-day Lithuania) and Hrodna (areas of the present-day Polish-Belarusian borderland). These included both Tatar fugitives (almost every change of government in the Crimean Khanate resulted in repression against the henchmen of the previous ruler) and prisoners of war settled on the lands of the Grand Duchy of Lithuania. From the 17th century onwards, they also settled in Volhynia and Podolia (present-day Ukraine). By the end of the 18th century Tatars had lost their language by adopting Polish or Belarusian. They were not included in the 1921 and 1931 censuses, but it is estimated that between 6,000 and 13,000 Tatars lived in Poland in the interwar period. In the census of 2002, the Tatar nationality was declared by 447 Polish citizens, 71% of whom lived in Podlaskie Voivodship. In the 2011 census, 1,828 persons declared Tatar nationality, 23% of whom lived in the city of Białystok. According to the 2021 census data, the number of persons declaring Tatar nationality increased to 5,083, 10% of whom lived in Warsaw and 6% in Białystok.

3.12. Ukrainian minority

Ukrainians are a widely dispersed national minority. In the 14th century, the territories inhabited by people known then as Ruthenians (now Ukrainians) were incorporated into the Kingdom of Poland – these were the areas of the present-day south-eastern Poland and western Ukraine. In the following centuries, further Ukrainian lands were incorporated into Poland, as far as Kyiv and the Dnieper River. This resulted in the Ruthenians (Ukrainians) constituting a large part of the residents within the country's borders. In the interwar period, the Ukrainian population was predominant in the south-eastern voivodships of Poland at that time. According to the 1921 census, there were 3,898,000 Ukrainians in Poland, constituting more than 15% of the country's population, while according to the 1931 census, there were 4,442,000 persons indicating Ukrainian as their mother tongue, constituting almost 14% of the country's population. After the Second World War, as a result of border shifts, Poland lost its eastern territories, including those inhabited mainly by Ukrainians. The new Polish borders included only small pieces of Ukrainian ethnic area – these are the south-eastern parts of the present-day Poland. However, as a result of the post-war population exchange, a significant number of Ukrainians from this area (approximately 480,000 persons, including Lemkos) were resettled into the Soviet Union (in what is now Ukraine), while the Polish population was displaced to Poland from the Ukrainian areas incorporated into the USSR. As a result of the Operation "Vistula", carried out in 1947 by the then communist authorities, almost the entire remaining Ukrainian population within Poland's borders (around 140,000 persons, including Lemkos) was resettled from south-eastern Poland to northern and west-

obecnej Litwy) i Grodna (obszary obecnego pogranicza polsko-białoruskiego). Byli to zarówno tatarscy zbiegowie (prawie każda zmiana rządów w Chanacie Krymskim skutkowałą represjami skierowanymi przeciwko poplecznikom dotychczasowego władcy), jak i jeńcy wojenni osiedlani na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Od XVII w. osiedlali się także na Wołyniu i Podolu (obecna Ukraina). Tatarzy do końca XVIII w. utracili swój język przyjmując język polski lub białoruski. W spisach z 1921 i 1931 roku nie byli uwzględniani, jednak szacuje się, że w okresie międzywojennym żyło w Polsce od 6 do 13 tys. Tatarów. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość tatarską zadeklarowało 447 obywateli polskich, z tego 71% osób mieszkało w województwie podlaskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość tatarską wyniosła 1828, z tego 23% mieszkało w Białymstoku. Zgodnie z danymi spisu powszechnego z 2021 roku liczba osób deklarujących narodowość tatarską wzrosła do 5083, z tego 10% mieszkało w Warszawie, a 6% w Białymstoku.

3.12. Mniejszość ukraińska

Ukraińcy są mniejszością narodową znacznie rozproszoną. W XIV w. do Królestwa Polskiego włączono tereny zamieszkałe przez ludność ówczesnie zwaną ruską (obecnie to Ukraińcy) – były to tereny obecnej południowo-wschodniej Polski i zachodniej Ukrainy. W dalszych wiekach do Polski przyłączano kolejne ziemie ukraińskie aż po Kijów i rzekę Dniepr. Spowodowało to, że w granicach kraju Rusini (Ukraińcy) stanowili dużą część mieszkańców. W okresie międzywojennym ludność ukraińska dominowała w południowo-wschodnich województwach ówczesnej Polski. Według spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce było 3898 tys. Ukraińców, którzy stanowili ponad 15% ludności kraju, natomiast według spisu z 1931 roku w Polsce było 4442 tys. osób wskazujących język ukraiński jako język ojczysty, którzy stanowili niemal 14% ludności kraju. Po drugiej wojnie światowej, w wyniku przesunięcia granic, Polska utraciła wschodnie tereny, w tym te zamieszkałe w głównej mierze przez Ukraińców. W nowych granicach Polski znalazły się jedynie niewielkie fragmenty ukraińskiego obszaru etnicznego – są to południowo-wschodnie fragmenty współczesnej Polski. Niemniej w wyniku powojennej wymiany ludności znaczna część Ukraińców z tego obszaru (ok. 480 tys. osób, wliczając Łemków) została przesiedlona do Związku Radzieckiego (na tereny obecnej Ukrainy), zaś z terenów ukraińskich przyłączonych do ZSRR wysiedlona do Polski była ludność polska. W wyniku przeprowadzonej w 1947 r. przez ówczesne władze komunistyczne akcji „Wisła” niemal cała pozostała w granicach Polski ludność ukraińska (około 140 tys. osób, wliczając Łemków) została przesiedlona z terenów południowo-wschodniej Polski, na tereny Polski północnej i zachodniej, gdzie obecnie znajdują

ern Poland, where there are now the largest numbers of Ukrainians. A small number of Ukrainians managed to avoid resettlement and some were allowed to return after 1956.

In the census of 2002, Ukrainian nationality was declared by 27,172 Polish citizens, living mainly in the northern, western and eastern parts of Poland – 44% of whom lived in Warmińsko-Mazurskie Voivodship, 14% in Zachodniopomorskie Voivodship, 11% in Podkarpackie Voivodship, 10% in Pomorskie Voivodship, and 5% in Dolnośląskie Voivodship. In the 2011 census, the number of persons declaring Ukrainian nationality increased to 38,795. Among those declaring Ukrainian nationality, 34% lived in Warmińsko-Mazurskie Voivodship, 12% in Zachodniopomorskie Voivodship, 10% in Pomorskie Voivodship, 9% in Podkarpackie Voivodship, 8% in Mazowieckie Voivodship, and 6% in Dolnośląskie Voivodship. The largest groups of Polish citizens of Ukrainian nationality were located in the northern counties of Warmińsko-Mazurskie Voivodship and on the border of Zachodniopomorskie and Pomorskie voivodships. In the 2021 census, the number of Polish citizens declaring Ukrainian nationality was 40,030.

As a result of Russia's military aggression against Ukraine in 2022, many of the country's citizens have taken refuge in Poland – as of mid-September 2022, 1,619,000 Ukrainian citizens have received protection in Poland and most of them lived in large urban centers. Due to the high mobility of the Ukrainian population (between the outbreak of the war in February 2022 and the end of June 2023, 12,725,000 people entered Poland from Ukraine, and 10,385,000 people went back to Ukraine; the traffic at the internal border of the European Union is not monitored), it is not possible to determine exactly how many Ukrainians are actually residing longer in Poland. However, Ukrainian refugees are not counted as a part of the Ukrainian minority in Poland, as they are not Polish citizens.

Ukrainian has not been introduced as a supporting language in any commune; nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in this language.

3.13. Jewish minority

Jews historically constituted around 10% of Poland's population. The first mention of Jews in Polish territory dates back to the 10th century, and the first official Polish document granting privileges and autonomy to Jews dates back to the 13th century. Jews came to Poland because of the relatively best (compared to Western Europe) conditions for safe living and the development of their own culture, as well as the autonomy guaranteed by royal privileges. According to the 1921 census, 2,049,000 Jews lived in Poland, constituting 8.0% of the country's population. During the 1931 census, there were no questions on nationality, only questions on mother tongue – Yiddish and Hebrew,

się jej największe skupiska. Niewielkiej części Ukraińców udało się uniknąć przesiedlenia, a części pozwolono na powrót po 1956 r.

Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość ukraińską zadeklarowało 27 172 obywateli polskich, mieszkających głównie w północnej, zachodniej i wschodniej części Polski – w tym 44% mieszkało w województwie warmińsko-mazurskim, 14% w zachodniopomorskim, 11% w podkarpackim, 10% w pomorskim, 5% w dolnośląskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących narodowość ukraińską wzrosła do 38 795. Spośród osób deklarujących narodowość ukraińską 34% mieszkało w województwie warmińsko-mazurskim, 12% w województwie zachodniopomorskim, 10% w województwie pomorskim, 9% w podkarpackim, 8% w mazowieckim, 6% w dolnośląskim. Największe skupiska obywateli polskich narodowości ukraińskiej znajdowały się w północnych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego oraz na pograniczu województw zachodniopomorskiego i pomorskiego. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba obywateli Polski deklarujących narodowość ukraińską wyniosła 40 030.

W 2022 roku w wyniku zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę w Polsce schroniło się wielu obywateli tego kraju – według stanu na połowę września 2022 roku 1 619 tys. obywateli Ukrainy uzyskało w Polsce ochronę – większość z nich zamieszkała w dużych ośrodkach miejskich. Ze względu na dużą mobilność ludności Ukrainy (w czasie od wybuchu wojny w lutym do końca czerwca 2023 roku do Polski wjechało z Ukrainy 12 725 tys. osób, a wyjechało na Ukrainę 10 385 tys. osób; ruch na wewnętrznej granicy Unii Europejskiej nie jest zaś monitorowany) nie można dokładnie określić, jaka faktycznie liczba Ukraińców przebywa dłużej w Polsce. Uchodźcy z Ukrainy nie są jednak wliczani do mniejszości ukraińskiej w Polsce, gdyż nie są obywatelami Polski.

Język ukraiński nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.13. Mniejszość żydowska

Żydzi historycznie stanowili ok. 10% ludności Polski. Pierwsze wzmianki o Żydach na terenach polskich pochodzą z X wieku, a pierwszy oficjalny polski dokument nadający Żydom przywileje i autonomię pochodzi z XIII wieku. Żydzi napływali do Polski ze względu na stosunkowo najlepsze (na tle Europy Zachodniej) warunki bezpiecznego życia i rozwoju własnej kultury oraz gwarantowaną przywilejami królewskimi autonomię. Zgodnie z danymi spisu powszechnego z 1921 roku w Polsce żyło 2049 tys. Żydów, którzy stanowili 8,0% ludności kraju. W trakcie spisu z 1931 roku nie było pytań o narodowość, były tylko pytania o język ojczysty – języki jidysz i hebrajski, jako ojczyste, wskazało 2733 tys. osób,

as mother tongues, were indicated by 2,733,000 persons, constituting 8.6% of the Poland's population. The development of Jewish life in Poland was brutally interrupted by the Second World War and the Nazi policy of Endlösung ('final solution'). Out of an estimated 3.5 million Polish Jews (including Polonized ones), around 300,000 survived the war. During the communist period, the majority of Polish Jews left in several waves of emigration: 1945–1948 (emigration to Palestine and then to the newly established Israel, to the United States and South America), 1957–1959 (during the period of relative liberalization of the regime), 1968–1970 (as a result of the anti-Zionist, and in fact anti-Semitic, campaigns). In the census of 2002, Jewish nationality was declared by only 1,055 Polish citizens living mainly in cities. During the 2011 census, there were 7,353 such declarations, 29% of whom lived in Warsaw. In the 2021 census, 16,652 Polish citizens declared Jewish nationality, 22% of whom lived in Warsaw.

Neither Hebrew nor Yiddish have not been introduced as a supporting language in any commune; nor have additional names of localities or physiographic objects been introduced in these languages.

3.14. Community using the Kashubian language

In addition to national and ethnic minorities, the community which uses the Kashubian language recognized as a regional language, is also covered by the Act. Kashubians themselves are not treated as a separate national-ethnic group in Poland, hence they are not recognized as a national (ethnic) minority. Kashubians, as a community using the Kashubian language, are a population group historically inhabiting Gdańsk Pomerania and the eastern part of Western Pomerania. They are descended from an eastern group of West Slavic Pomeranian tribes. They divided into several groups and remained under the rule of various states that ruled Pomerania. Western Kashubian groups were subjected to German influence and eventually became Germanized by the 18th/19th century. However, the Kashubian language and a sense of distinctiveness have survived in the eastern part of Pomerania (Gdańsk Pomerania), where the community still exists today.

Neither Kashubians nor speakers of the Kashubian language were included in the 1921 and 1931 censuses. In the census of 2002, the use of the Kashubian language at home was declared by 52,665 Polish citizens, almost all of whom (99.85%) lived in Pomorskie Voivodship. In the 2011 census, the number of persons declaring the use of the Kashubian language increased to 108,140, 99.6% of whom lived in Pomorskie Voivodship. In the 2021 census, the number of persons declaring the use of the Kashubian language dropped to 89,198, 99.0% of whom lived in Pomorskie Voivodship.

stanowiących 8,6% ludności Polski. Rozwój żydowskiego życia w Polsce został brutalnie przerwany przez II wojnę światową i hitlerowską politykę Endlösung (ostateczne rozwiązanie). Z szacowanej liczby około 3,5 miliona polskich Żydów (wraz ze spolonizowanymi) wojnę przeżyło około 300 tysięcy. W okresie PRL w kilku falach emigracyjnych wyjechała większość polskich Żydów: w latach 1945–1948 (emigracja do Palestyny, a następnie nowo powstałego Izraela, Stanów Zjednoczonych i Ameryki Południowej), 1957–1959 (w okresie względnej liberalizacji reżimu), 1968–1970 (w wyniku antysyjonistycznej, a w rzeczywistości antysemitycznej, nagonki). Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość żydowską zadeklarowało jedynie 1055 obywateli polskich mieszkających głównie w miastach. W trakcie spisu powszechnego z 2011 roku takich deklaracji było 7353, z czego 29% osób mieszkało w Warszawie. W spisie powszechnym z 2021 roku narodowość żydowską zadeklarowało 16 652 obywateli polskich, z czego 22% osób mieszkało w Warszawie.

Ani język hebrajski, ani jidisz nie zostały wprowadzone jako języki pomocnicze w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tych językach.

3.14. Społeczność posługująca się językiem kaszubskim

Poza mniejszościami narodowymi i etnicznymi ustawą objęta jest także społeczność posługująca się językiem kaszubskim, uznanym za język regionalny. Sami Kaszubi nie są traktowani w Polsce jako osobna grupa narodowo-etniczna, stąd nie są uznawani za mniejszość narodową (etniczną). Kaszubi, jako społeczność posługująca się językiem kaszubskim, jest grupą ludności historycznie zamieszkującą Pomorze Gdańskie i wschodnią część Pomorza Zachodniego. Wywodzą się oni od wschodniej grupy zachodniosłowiańskich plemion pomorskich. Dzielili się na kilka grup, pozostawali pod panowaniem różnych państw władających Pomorzem. Zachodnie grupy Kaszubów były poddawane wpływom niemieckim i ostatecznie do XVIII/XIX w. uległy germanizacji. Natomiast język kaszubski i poczucie odrębności zachowało się we wschodniej części Pomorza (Pomorze Gdańskie), gdzie do dziś przetrwała ta społeczność.

W trakcie spisów powszechnych z 1921 i 1931 roku nie byli uwzględniani ani Kaszubi, ani osoby posługujące się językiem kaszubskim. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. posługiwanie się w kontaktach domowych językiem kaszubskim zadeklarowało 52 665 obywateli polskich, z których niemal wszyscy (99,85%) mieszkali w województwie pomorskim. W spisie powszechnym z 2011 roku liczba osób deklarujących posługiwanie się językiem kaszubskim wzrosła do 108 140, z czego 99,6% osób mieszkało w województwie pomorskim. W spisie powszechnym z 2021 roku liczba osób deklarujących posługiwanie się językiem

The largest numbers of these people can be found in the middle belt of communes of Pomorskie Voivodship.

According to the 2002 census, people using the Kashubian language constituted at least 10% of residents in 18 communes, including at least 20% of residents in 11 communes (they constituted a maximum of 49.0% of commune residents). On the other hand, according to the 2011 census, people using the Kashubian language constituted at least 10% of residents in 26 communes, including 19 communes with at least 20% of residents (they constituted a maximum of 58.8% of the commune's population). The results of the 2021 census indicate that the number of communes in which at least 20% of residents speak Kashubian has decreased to 15 (a maximum of 63.3% of commune residents spoke this language).

Kashubian has been introduced as a supporting language in 5 communes in Pomorskie Voivodship (Linia, Luzino, Parchowo, Sierakowice, and Żukowo). Additional names of localities in Kashubian were first introduced in the commune of Stężycza in November 2007. Since then, a total of 827 Kashubian names have been introduced for localities in 27 communes in Pomorskie Voivodship. Additional names in Kashubian were given to 8 towns, 469 villages, 203 colonies and settlements, as well as 147 parts of localities.

Additional Kashubian names also appear on public buildings (e.g. names of offices, names of institutions) – in this case, a commune decides individually whether and in which cases to use such names. However, there are no Kashubian names at railway stations, including railway stations in localities where dual names have been introduced. In some localities, however, bilingual street names have been introduced.

4. Minority languages in Poland

Among of the languages of national minorities, ethnic minorities and communities using a regional language, only five are currently relevant for geographical naming, these are: Belarusian, Kashubian, Lithuanian, Lemko, and German.

4.1. The Belarusian language

The Belarusian language belongs to the group of the East Slavic languages. It emerged from the Old Ruthenian language in the 14th century and stood out because of its rich writing legacy (e.g. documents on the Grand Duchy of Lithuania up to the 16th century), but it began to function as a literary language only in the 20th century. At present it is an official language of Belarus. Belarusians use the Cyrillic alphabet, which was created to Christianize the Slavic People in the 9th century. The modern Belarusian alphabet includes a special

kaszubskim spadła do 89 198, z czego 99,0% osób mieszkało w województwie pomorskim. Ludność ta skupia się głównie w środkowym pasie gmin województwa pomorskiego.

Zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2002 roku osoby posługujące się językiem kaszubskim stanowiły co najmniej 10% mieszkańców w 18 gminach, w tym w 11 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 49,0% mieszkańców gminy). Natomiast zgodnie z wynikami spisu powszechnego z 2011 roku osoby posługujące się językiem kaszubskim stanowiły co najmniej 10% mieszkańców w 26 gminach, w tym w 19 gminach co najmniej 20% mieszkańców (maksymalnie stanowili 58,8% mieszkańców gminy). Wyniki spisu powszechnego z 2021 roku wskazują, że liczba gmin, w których co najmniej 20% mieszkańców posługuje się językiem kaszubskim spadła do 15 (maksymalnie 63,3% mieszkańców gminy posługiwało się tym językiem).

Język kaszubski wprowadzono jako pomocniczy w 5 gminach województwa pomorskiego (Linia, Luzino, Parchowo, Sierakowice i Żukowo). Dodatkowe nazwy miejscowości w języku kaszubskim jako pierwsze zostały wprowadzone w gminie Stężycza w listopadzie 2007 roku. Od tego czasu wprowadzono łącznie 827 kaszubskich nazw dla miejscowości położonych w 27 gminach województwa pomorskiego. Dodatkowe nazwy w języku kaszubskim nadano 8 miastom, 469 wsiom, 203 koloniom i osadom oraz 147 częściom miejscowości.

Dodatkowe kaszubskie nazwy pojawiają się także na budynkach użyteczności publicznej (np. nazwy urzędów, nazwy instytucji) – tu gminy indywidualnie podejmują decyzję, czy takie nazwy stosować i w jakich przypadkach. Brak natomiast kaszubskich nazw na stacjach kolejowych, także w tych miejscowościach, w których wprowadzono podwójne nazwy. W niektórych miejscowościach wprowadzone zostały natomiast dwujęzyczne nazwy ulic.

4. Języki mniejszości w Polsce

Spośród języków mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym jedynie pięć jest obecnie istotnych z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego: białoruski, kaszubski, litewski, łemkowski oraz niemiecki.

4.1. Język białoruski

Język białoruski należy do grupy języków wschodniosłowiańskich. Wyodrębnił się z języka staroruskiego w XIV wieku i miał bogate piśmiennictwo (m. in. dokumenty Wielkiego Księstwa Litewskiego do XVI w.), ale jako język literacki zaczął funkcjonować dopiero w XX wieku. Obecnie jest językiem urzędowym na Białorusi. Białorusini używają alfabetu cyrylicznego, który powstał na potrzeby chrystianizacji Słowian w IX wieku. Współczesny alfabet białoruski zawiera specyficzny znak *ŷ*, nieznanym innym al-

character *ŷ*, which is not used in other Cyrillic alphabets, and letter *i*. In 2000, Belarus submitted a national romanization (transliteration) system to the UN. In Poland, the transcription of the Belarusian forms has had a few centuries long tradition; transcription tables of the Belarusian language are provided orthographic dictionaries of the Polish language.

The most characteristic feature of the Belarusian phonetics refers to affricates [t͡s,], [d͡z,], which derive from old [t,] and [d,], as well as to pronouncing unstressed *e* and *o* as *a*. These features are mirrored in the Belarusian spelling which is similar to modern pronunciation.

fabetom cyrylickim oraz literę *i*. W 2000 r. Białoruś zgłosiła do ONZ narodowy system latynizacji (transliteracji). W Polsce transkrypcja form białoruskich ma kilkunastowieczną tradycję; tablice transkrypcyjne podane są w słownikach ortograficznych języka polskiego.

Za najbardziej charakterystyczną cechą białoruskiej fonetyki uchodzą spółgłoski zwartoszczelinowe [t͡s,], [d͡z,], pochodzące z dawnych [t,], [d,] a także wymowa nieakcentowanych *e*, *o* jako *a*. Cechy te znajdują odbicie w białoruskiej pisowni, która jest zbliżona do współczesnej wymowy.

Table 6. Transliteration and transcription of the Belarusian alphabet
Tabela 6. Transliteracja i transkrypcja alfabetu białoruskiego

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		transliteration transliteracja	transcription transkrypcja
А а	a	a	Р р	r	r
Б б	b	b	С с	s	s
В в	v	w	Т т	t	t
Г г	h	h ¹	У у	u	u
Д д	d	d	Ў ў	ŭ	u
Е е	je ² , ie ³	je ² , e ⁴ , ie ⁵	Ф ф	f	f
Ё ё	jo ² , io ³	jo ² , o ⁴ , io ⁵	Х х	ch	ch
Ж ж	ž	ž	Ц ц	c	c
З з	z	z	Ч ч	č	cz
І і	i	i	Ш ш	š	sz
Ў ў	j	j	'	– ⁸	– ⁸
К к	k	k	Ы ы	y	y
Л л	l	l ⁶ , l ⁷	Ь ь	' ⁹	' ¹⁰
М м	m	m	Э э	e	e
Н н	n	n	Ю ю	ju ² , iu ³	ju ² , u ⁴ , iu ⁵
О о	o	o	Я я	ja ² , ia ³	ja ² , a ⁴ , ia ⁵
П п	p	p			

¹ in loanwords it is possible to spell – according to pronunciation – as g, e.g. гузік – guzik, ганак – ganak (although Belarusian pronunciation with h is also more and more frequently heard in loanwords)
w wyrazach zapożyczonych możliwa jest pisownia – zgodnie z wymową – jako g, np. гузік – guzik, ганак – ganak (choć coraz częściej białoruska wymowa z h słyszalna jest także w wyrazach zapożyczonych)

² at the beginning of words, after vowel letters, after apostrophes and after letters *ŷ* and *ь*
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych, po apostrofie oraz po literach *ŷ*, *ь*

³ after other letters (in practice, after consonantal letters), including after л
po pozostałych literach (praktycznie po literach spółgłoskowych), w tym po л

⁴ after letter л
po literze л

⁵ after other consonantal letters
po pozostałych literach spółgłoskowych

⁶ before letters e, ё, i, ь, ю, and я and in gemination лл
przed literami e, ё, i, ь, ю, я oraz w geminacji лл

⁷ at the end of words and before all letters except for e, ё, i, ь, ю, я and gemination лл
na końcu wyrazu oraz przed wszystkimi literami z wyjątkiem e, ё, i, ь, ю, я oraz geminaty лл

⁸ the apostrophe in transliteration and transcription shall be omitted
apostrof w transliteracji i transkrypcji pomija się

⁹ character ь is added in transliteration for palatalization; in the following combinations: дзь = dź, зь = ź, ль = ł, нь = ń, сь = ś, ць = ć
znak ь oddawany jest w transliteracji jako znak zmiękczenia; w połączeniach: дзь = dź, зь = ź, ль = ł, нь = ń, сь = ś, ць = ć

¹⁰ character ь is added in transcription for palatalization; in the following combinations: ль = l (omitted after л); нь = ń, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; is omitted before a vowel letter
znak ь oddawany jest w transkrypcji jako znak zmiękczenia; w połączeniach: ль = l (pomijany po л); нь = ń, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; pomijany jest przed literą samogłoskową

4.2. The Kashubian language

The Kashubian language has been treated as a separate literary language only for several years (after compiling prescriptive dictionaries and grammar, as well as literary translation, The Bible, in particular). It belongs to the Lechitic group of a western fraction of Slavic languages. It is divided into several dialects; southern dialects are similar to the neighboring Polish dialects while central and northern dialects show considerable developmental divergence from the Polish language. Kashubians use the Latin alphabet with several additional letters and special characters.

a A ą Ą ã Ã b B c C d D e E é É ë Ę f F g G h H i I j J k K l L ł Ł m M n N ó Ó o O ò Ò ó Ó ô Ô p P r R s S t T u U ù Ù w W y Y z Z ź Ż

4.3. The Lithuanian language

The Lithuanian language belongs to the Baltic group in the family of Indo-European languages. The origins of literary Lithuanian go back to the 16th century but it was not finally shaped until the 19th century. At present it is an official language of Lithuania. Lithuanians use the Latin alphabet with several additional letters and special characters.

a A ą Ą b B c C č Č d D e E ę Ę é É f F g G h H i I į Į j J k K l L m M n N o O p P r R s S š Š t T u U ū Ū v V z Z ž Ž

4.4. The Lemko language

The Lemko language, as a literary language, is relatively young (emerged in the 1990s). First attempts to prove its specific character in relation to the Ukrainian language were made in the second half of the 19th century, whereas the first Lemko textbooks were created in the 30s of the 20th century. However, writing traditions of Lemko date back to the 16th century. As far as the grammar system is concerned, it is a variety of the Ukrainian language, while vocabulary involves many other – apart from Ukrainian – linguistic elements: Old Church Slavonic, Polish, Slovak, Romanian, Hungarian, and South Slavic. Lemkos use a modified version of the Ukrainian alphabet.

Table 7. Transliteration and transcription of the Lemko alphabet
Tabela 7. Transliteracja i transkrypcja alfabetu łemkowskiego

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		transliteration transliteracja	transcription transkrypcja
A a	a	a	E e	e	e
Б б	b	b	Є є	je	je ¹ , e ² , ie ³
В в	v	w	Ж ж	ž	ž
Г г	h	h	З з	z	z
Ґ ґ	g	g	І і	i	i ⁴ , ji ⁵
Д д	d	d	И и	y	y

4.2. Język kaszubski

Język kaszubski dopiero od kilkunastu lat zdobył sobie pozycję odrębnego języka literackiego (po opracowaniu słowników normatywnych, gramatyki i przekładach literackich, a zwłaszcza Biblii). Należy do lechickiej grupy zachodniego odłamu języków słowiańskich. Dzieli się na szereg gwar, z których południowe bliskie są sąsiednim gwarom polskim, natomiast środkowe i północne wykazują więcej rozbieżności rozwojowych z językiem polskim. Kaszubi posługują się alfabetem łacińskim z dodatkiem kilku liter i znaków specjalnych.

4.3. Język litewski

Język litewski należy do grupy bałtyckiej w rodzinie języków indoeuropejskich. Początki litewskiego języka literackiego sięgają XVI wieku, ale ostatecznie ukształtował się w XIX w. Obecnie jest językiem urzędowym na Litwie. Litwini posługują się alfabetem łacińskim z dodatkiem kilku liter i znaków specjalnych.

4.4. Język łemkowski

Język łemkowski jako osobny język literacki istnieje stosunkowo niedawno (lata 90. XX wieku). Pierwsze próby wykazania jego swoistości w stosunku do języka ukraińskiego sięgają drugiej połowy XIX wieku, zaś pierwsze łemkowskie podręczniki szkolne powstały w latach 30. XX wieku. Tradycje piśmiennicze Łemków sięgają jednak wcześniej, bo wieku XVI. Pod względem budowy systemu gramatycznego jest to odmiana języka ukraińskiego, słownictwo natomiast ma – prócz ukraińskich – wiele innych elementów językowych: staro-cerkiewno-słowiańskich, polskich, słowackich, rumuńskich, węgierskich, południowosłowiańskich. Łemkowie posługują się zmodyfikowanym alfabetem ukraińskim.

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		transliteration transliteracja	transcription transkrypcja
Б б	ŷ	y	У у	u	u
Й й	j	j	Ф ф	f	f
К к	k	k	Х х	ch	ch
Л л	l	l ⁶ , l ⁷	Ц ц	c	c
М м	m	m	Ч ч	č	cz
Н н	n	n	Ш ш	š	sz
О о	o	o	Щ щ	šč	szcz
П п	p	p	Ю ю	ju	ju ¹ , u ² , iu ³
Р р	r	r	Я я	ja	ja ¹ , a ² , ia ³
С с	s	s	Ь ь	'	– ⁸ , i ⁹ , ' ¹⁰
Т т	t	t	Ъ ъ	"	– ¹¹

¹ at the beginning of words, after vowel letters, and after ь and ъ
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych oraz po ь, ъ

² after л
po л

³ after other consonantal letters

po pozostałych literach spółgłoskowych

⁴ at the beginning of words and after all letters excluding ь

na początku wyrazu oraz po wszystkich literach z wyjątkiem ь

⁵ after ь

po ь

⁶ before e, i, я, ю, ъ and in combination лл

przed e, i, я, ю, ъ oraz w połączeniu лл

⁷ in other cases

w pozostałych przypadkach

⁸ omitted after л and before: a, y, e, я, ю

omitted after л and before: a, y, e, я, ю

⁹ before o (after л – also when it comes before o – omitted)

przed o (po л – także wówczas, gdy występuje przed o – pomija się)

¹⁰ in other cases written as a palatalization mark: in combinations written as: зь = ź, нь = ń, сь = ś, ць = ć; in other cases as ' placed after a letter, e.g. ть = t', дь = d'

w pozostałych przypadkach oddaje się jako znak zmiękczenia: w połączeniach oddaje się jako: зь = ź, нь = ń, сь = ś, ць = ć; w pozostałych przypadkach jako ' zamieszczane po literze, np. ть = t', дь = d'

¹¹ until recently, a hard sign in transcription was marked with an apostrophe and iotation in the consecutive phone (e.g. зьзд – z'jizd, бье – b'je, объединя – ob'jednania) or just by iotation alone; nowadays, in the transcribed notation, it is omitted and its presence is only indicated by the iotation of the consecutive phone (e.g. зьзд – zjizd, бье – bje, объединя – objednania)

twardy znak w transkrypcji do niedawna zaznaczany był apostrofem i jutowaniem w następnej głosce (np. зьзд – z'jizd, бье – b'je, объединя – ob'jednania) lub tylko samym jutowaniem; obecnie w przetranskrybowanym zapisie jest pomijany, a jego istnienie zaznacza się tylko jutowaniem następującej po nim głoski (np. зьзд – zjizd, бье – bje, объединя – objednania)

4.5. The German language

The German language belongs to the Germanic group in the family of Indo-European languages. As a literary language, it emerged in the 12th and 13th centuries. It is an official language of Germany, Austria, Switzerland, Belgium, Luxembourg, Liechtenstein, and Bozen/Bolzano province in Italy; it is also a minority language in several other states. Germans use the Latin alphabet with several additional specific characters.

a A ä Ä b B c C d D e E f F g G h H i I j J k K l L m M n N o O ö Ö p P r R s S ß t T u U ü Ü v V w W x X y Y z Z

4.5. Język niemiecki

Język niemiecki należy do grupy germańskiej w rodzinie języków indoeuropejskich. Jako język literacki ukształtował się w XII i XIII wieku. Jest językiem urzędowym Niemiec, Austrii, Szwajcarii, Belgii, Luksemburga, Liechtensteinu oraz prowincji Bozen/Bolzano we Włoszech, a także językiem mniejszości w kilku innych państwach. Niemcy używają alfabetu łacińskiego, do którego dodano kilka znaków specjalnych.

IV. Standardization of geographical names in Poland

1. History and organization of the geographical names standardization

Collection and standardization of geographical names has a long tradition in Poland. The process started on a bigger scale in the 18th century, together with the development of maps and gazetteers of local names covering the entire country or its parts. The “Geographical dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic countries” [Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich] is of great importance in this process. This monumental work consisting of 15 volumes published between 1880 and 1902 contains names of localities, rivers, mountains, lakes and other geographical objects.¹ The entries in this dictionary are the first attempt of standardization of geographical names from the area of the entire historical Polish territory (Poland did not exist as a state at that time).

After Poland regained independence in 1918, it became necessary to standardize geographical names of the areas annexed for more than 120 years by Prussia, Austria and Russia. At the beginning there was not any official authority to standardize geographical names and the names were established for the purposes of publishing topographic maps and censuses. First topographic maps were published in 1919 by Geographic-Military Institute (since 1921 – Military Institute of Geography). Initially, they were reprints of maps of the partitioning countries, but geographical names were changed to Polish. Standardization works accelerated significantly in 1921 as a result of conducting the census throughout the country. During the census, information about the names of localities was collected and the result of the process was the “Index of the localities of the Republic of Poland drawn up on the basis of conclusions of the first general census of population from 30 September 1921 and other official sources” [Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych], published by Statistics Poland between 1923 and 1926 in 14 volumes. (As intended, the “Index” was to include 16 volumes, each devoted to a sep-

¹ *The Geographical Dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic countries* can be viewed or downloaded from several Internet sources, i.e. http://dir.icm.edu.pl/pl/Sownik_geograficzny/, where apart from browsing it, particular names included in the dictionary can be looked up.

IV. Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce

1. Historia i organizacja standaryzacji nazw geograficznych

Zbieranie i ujednolicanie nazw geograficznych ma w Polsce długą tradycję. Na szerszą skalę rozpoczęto ten proces w XVIII wieku, wraz z opracowaniami map i wykazów nazw miejscowych, obejmujących całe lub prawie całe terytorium ówczesnej Polski. Wielkie znaczenie ma tu *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. To monumentalne, piętnastotomowe dzieło, wydane w latach 1880–1902 zawiera nazwy miejscowości, rzek, gór, jezior i innych obiektów geograficznych¹. Hasła tego słownika stanowią pierwszą próbę standaryzacji nazw geograficznych z obszaru całych historycznych ziem polskich (Polska wówczas nie istniała jako państwo).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. zaistniała konieczność ujednolicenia nazewnictwa geograficznego obszarów anektowanych przez ponad 120 lat przez Prusy, Austrię i Rosję. Początkowo nie istniał żaden oficjalny organ standaryzujący nazewnictwo geograficzne, nazwy były natomiast ustalane na potrzeby wydawania map topograficznych i spisów powszechnych. Pierwsze mapy topograficzne zaczął wydawać w 1919 r. Instytut Wojskowo-Geograficzny (od 1921 r. pod nazwą Wojskowy Instytut Geograficzny) – początkowo były to przedruki map państw zaborczych, na których jednak zmieniano nazewnictwo na polskie. Prace standaryzacyjne uległy znacznemu przyspieszeniu w 1921 r. w związku z przeprowadzeniem na terenie kraju spisu powszechnego. W czasie spisu zbierane były również informacje o nazwach miejscowości, a rezultatem tych prac był *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych*, wydany przez Główny Urząd Statystyczny w latach 1923–1926 w 14 tomach (zgodnie z założeniami *Skorowidz* miał obejmować 16 tomów, każdy poświęcony osobnemu województwu, jednak tomy dotyczące ziemi wileńskiej i województwa śląskiego ostatecznie się nie ukazały). Był to pierwszy polski wykaz nazw wszystkich miejscowości.

¹ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* można przeglądać lub pobrać z kilku zasobów internetowych, m.in. ze strony http://dir.icm.edu.pl/pl/Sownik_geograficzny/, gdzie poza przeglądaniem można wyszukiwać poszczególne nazwy uwzględnione w *Słowniku*.

arate voivodship. However, the volumes concerning Vilnius Land and Śląskie Voivodship were ultimately not published). It was the first Polish gazetteer of all names of localities.

Names included in the "Index" were standardized but not formally established. By the 1930s, only the names of administrative units were formally approved. The exception was the autonomic Śląskie Voivodship where in 1922, 700 official names were given to towns, villages and manor areas – all independent localities within the borders of the voivodship ("List of counties with urban and rural communes, manor areas and cities excluded from counties" [Spis powiatów, należących do nich gmin miejskich i wiejskich, obszarów dworskich oraz miast wyjętych z powiatów], Journal of Silesian Laws of 1922, No 13, item 43). Names of localities were also mentioned in various scattered legal acts, mostly of provincial rank. To a greater extent, such acts appeared after the entry into force of the "Act of 23 March 1933 on the partial change of the local government system" [Ustawa z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego] – the provisions of this act resulted in the publication of regulations concerning the division of rural communes into communities (gromada) in individual voivodships, containing lists of all the rural localities included in particular gromada (e.g. Regulation of the Voivode of Lublin of 9 October 1933 on the division of the area of rural communes of Lubelskie Voivodship into gromadas [Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego z dnia 9 października 1933 r. o podziale obszaru gmin wiejskich województwa lubelskiego na gromady]). Nevertheless, the names included on topographic maps, in various documents and in official acts at that time did not always maintain a uniform form.

Standardization of geographical names in Poland on the central (governmental) level began in 1929 when the 'Commission for the Development of Applications Regarding the Establishment of the Official Nomenclature of the Localities in Poland' was established, which included representatives of government ministries and offices. The Commission had its first session in January 1930 but the effects of its work did not result into a broader official establishment of names (during the time of its operation, 7 localities only were renamed). Only the "Regulation of the President of the Republic of Poland of 24 October 1934 on establishing names of localities and real estate numbering" [Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu nazw miejscowości i o numeracji nieruchomości], having the power of an act, regulated the issues of establishing official names of the inhabited localities (there were still no regulations concerning the establishment of names of uninhabited localities and physiographic objects). Pursuant to this Regulation, the Commission on Establishing the Names of Localities was established under the Minister of the Interior. The Commission operated until 1939, and during this period established: names of Polish towns

Zawarte w *Skorowidzu* nazwy były nazwami zestandaryzowanymi, lecz nie urzędowymi. Do lat 30. XX w. jedynie nazwy jednostek administracyjnych były urzędowo zatwierdzone. Wyjątkiem było autonomiczne województwo śląskie, w którym w 1922 r. ustalono 700 urzędowych nazw miast, wsi i obszarów dworskich – wszystkich samodzielnych miejscowości znajdujących się na obszarze tego województwa (*Spis powiatów, należących do nich gmin miejskich i wiejskich, obszarów dworskich oraz miast wyjętych z powiatów*, Dz. U. Śl. z 1922 r., nr 13, poz. 43). Nazwy miejscowości wymieniane były także w różnych rozproszonych aktach prawnych, przeważnie rangi wojewódzkiej. W szerszym zakresie tego typu akty ukazywały się po wejściu w życie *Ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego* – przepisy tej ustawy powodowały, że w poszczególnych województwach publikowane były rozporządzenia dotyczące podziałów gmin wiejskich na gromady, zawierające spisy wszystkich miejscowości wiejskich wchodzących w skład poszczególnych gromad (np. *Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego z dnia 9 października 1933 r. o podziale obszaru gmin wiejskich województwa lubelskiego na gromady*). Niemniej nazwy ówczesnie uwzględniane na mapach topograficznych, w różnych dokumentach i aktach urzędowych nie zawsze utrzymywały jednolitą postać.

Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce na poziomie centralnym (rządowym) rozpoczęła się w 1929 roku, kiedy to powołano „Komisję dla opracowywania wniosków w sprawie ustalania urzędowej nomenklatury miejscowości w Polsce”, w której skład wchodził przedstawiciel ministerstw i urzędów państwowych. Komisja swoje pierwsze posiedzenie odbyła w styczniu 1930 r., jednak efekty jej prac nie przełożyły się na szersze urzędowe ustalenie nazw (w czasie jej funkcjonowania zmieniono nazwy 7 miejscowości). Dopiero *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu nazw miejscowości i o numeracji nieruchomości*, mające moc ustawy, definitywnie regulowało kwestie ustalania urzędowych nazw miejscowości zamieszkałych (nadal brak było regulacji dotyczących ustalania nazw miejscowości niezamieszkałych i obiektów fizjograficznych). Na mocy tego rozporządzenia utworzono przy Ministrze Spraw Wewnętrznych Komisję Ustalania Nazw Miejscowości. Komisja działała do 1939 roku i w tym czasie ustaliła: nazwy miast Polski (wykaz obejmujący 603 nazwy opublikowany został w 1937 r. jako *Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 1937 r. o ustaleniu urzędowych nazw miast*, M.P. z 1937 r., nr 69, poz. 104), nazwy miejscowości województwa wileńskiego (*Wykaz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Tom I. Województwo wileńskie* opublikowany w 1938 r.), nazwy miejscowości województwa kieleckiego (wykaz nie został opublikowany, a materiał zaginął w czasie wojny).

and cities (a gazetteer containing 603 names published in 1937 as the “Ordinance of the Minister of the Interior of 28 February 1937 on the establishment of official towns/cities names” [Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 1937 r. o ustaleniu urzędowych nazw miast], Official Gazette of Poland of 1937, No. 69, item 104), names of localities in Wileńskie Voivodship (“List of localities of the Republic of Poland”. Vol. I. “Wileńskie Voivodship” [Wykaz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Tom I. Województwo wileńskie] published in 1938), names of localities in Kieleckie Voivodship (the list was not published and the material was lost during World War II).

The period after the Second World War brought a necessity of further works on standardization and, on vast areas of so-called Regained Territories (i.e. the areas incorporated into Poland pursuant to the decisions of the Potsdam Conference of 1945), creation and establishment of geographical names. The works were undertaken by the Commission on Establishing the Names of Localities, which was reactivated in 1945. In 1948, the scope of establishing official names of uninhabited localities and physiographic objects was expanded and the name of the Commission was changed to the Commission on Establishing the Names of Localities and Physiographic Objects (since 2003 under the name of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects). The works primarily focused on establishing the names of the newly incorporated into Poland territories, and the newly established names were published in the Official Gazette of Poland as regulations or ordinances, initially jointly of the Minister of Public Administration and the Minister of Regained Territories (1946–1947), and then of the Minister of Public Administration (1948–1950) and the Prime Minister (1950–1958). As part of these works, around 32,000 names of localities and around 13,000 names of physiographic objects have been established.

In the following years, names from other areas of the country were standardized – until 1974, 197 volumes of “Official names of localities and physiographic objects” [Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych] were published with names from the areas of individual counties for about half of Poland’s territory. (In 1975, after the administrative reform and the abolition of counties, works on these volumes were abandoned). The volumes concerning the counties from the then Krakowskie and Rzeszowskie voivodships were given an official status based on ordinances of the Prime Minister of 1965 and 1968; the names in other county volumes had the status of standardized names.

Between 1980 and 1982, the “List of official names of localities in Poland” [Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce] was published. It was published on the basis of the “Ordinance No. 15 of the Minister of Administration, Local Economy and Environmental Protection of 10 July 1980 on

Okres po II wojnie światowej przyniósł konieczność dalszych prac nad ujednoczeniem, a na dużych obszarach tzw. Ziem Odzyskanych (czyli obszarów przyłączonych do Polski na mocy decyzji konferencji poczdamskiej z 1945 roku) nad utworzeniem i ustaleniem nazewnictwa geograficznego. Pracami tymi zajęła się reaktywowana w 1945 r. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości. W 1948 r. rozszerzono zakres ustalania urzędowych nazw na miejscowości niezamieszkałe i obiekty fizjograficzne oraz zmieniono nazwę komisji na Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych (od 2003 r. pod nazwą Komisja Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych). Początkowo całość prac skupiała się na ustalaniu nazw nowo włączonych do Polski obszarów, a nowo ustalone nazwy publikowane były w *Monitorze Polskim* jako rozporządzenia lub zarządzenia początkowo łącznie Ministra Administracji Publicznej i Ministra Ziem Odzyskanych (w latach 1946–1947), następnie Ministra Administracji Publicznej (1948–1950) i Prezesa Rady Ministrów (1950–1958). W ramach tych prac ustalono około 32 000 nazw miejscowości i około 13 000 nazw obiektów fizjograficznych.

W kolejnych latach standaryzowano nazwy z pozostałych obszarów kraju – do 1974 r. opublikowano 197 zeszytów *Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych* z nazewnictwem z obszarów poszczególnych powiatów dla około połowy terytorium Polski (w 1975 roku, po przeprowadzeniu reformy administracyjnej i likwidacji powiatów, prace nad tymi zeszytami zostały porzucone). Zeszyty dotyczące powiatów z ówczesnych województw krakowskiego i rzeszowskiego uzyskały, na podstawie zarządzeń Prezesa Rady Ministrów z 1965 roku i z 1968 roku, status urzędowy; nazwy z pozostałych zeszytów powiatowych miały zaś status nazw zestandaryzowanych.

W latach 1980–82 wydano *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce*. Opublikowany został on na podstawie *Zarządzenia nr 15 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 10 lipca 1980 roku w sprawie ustalenia wykazu miejscowości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* (Dz.Urz. MAGTiOŚ z 1980 r., nr 4, poz. 9). Ten trzytomowy gazeter zawierał około 111 tys. nazw miejscowości oraz ich części i do 2013 roku był jedynym urzędowym wykazem zawierającym nazwy miejscowości z obszaru całego kraju. Poza samą nazwą miejscowości uwzględniono w nim również: zakończenie dopełniacza, rodzaj miejscowości, położenie administracyjne (gmina, województwo), pocztę, pod którą podlega miejscowość oraz najbliższą stację lub przystanek PKP.

Doprecyzowanie zasad ustalania urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych wprowadziła *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych* (Dz.U. z 2003 r., nr 66, poz. 1612), która zastąpiła *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu*

the establishment of a list of localities in the Polish People's Republic" [Zarządzenia nr 15 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 10 lipca 1980 roku w sprawie ustalenia wykazu miejscowości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej] (Official Journal of the Ministry of Administration, Local Economy and Environmental Protection of 1980, No. 4, item 9) That three-volume gazetteer included approximately 111,000 names of localities and their parts, and until 2013 was the only official index containing the names of localities from the entire country. In addition to the place names themselves, it also included: the genitive ending, the type of a locality, the administrative location (commune, voivodship), the post office under which the locality falls, and the nearest railway station or stop.

The clarification of the rules for establishing official names of localities and physiographic objects was introduced by the "Act of 29 August 2003 on official names of localities and physiographic objects" [Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych] (Journal of Laws of 2003, No. 166, item. 1612), which replaced the "Regulation of the President of the Republic of Poland of 24 October 1934 on establishing names of localities and real estate numbering". The Act defined, inter alia, the principles and procedure for establishing, changing and abolishing the official names of localities, their parts and physiographic objects, as well as the principles for establishing the types of localities and physiographic objects and the principles for publishing lists of official names. On the basis of this Act, a new official list of all names of localities and their parts from the national territory was compiled. It was published at the beginning of 2013 in the Journal of Laws as the "Regulation of the Minister of Administration and Digitization of 13 December 2012 on the List of Official Names of Localities and Their Parts" [Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części] (Journal of Laws of 2013, item 200). This list contained 103,225 names, including 908 town and city names, 6,708 names of parts of towns and cities, 43,051 village names, 36,349 names of parts of villages, 5,136 names of settlements.

The starting point for the development of this list was the "List of official names of localities in Poland" of 1980–82 and all formal changes made after 1980 contained in regulations (ordinances) of the minister responsible for public administration published in Polish Journals of Laws and in Official Gazettes of Poland. The list was arranged in the form of a table with eight columns containing: the official name of the locality or its part, the officially established type of a locality, the administrative affiliation of a given locality to a commune, county and voivodship, the seven-digit identifier of the locality according to the National Official Register of the Territorial Division of the Country (TERYT), the genitive

nazw miejscowości i o numeracji nieruchomości. Ustawa określiła m.in. zasady i tryb ustalania, zmieniania i znoszenia urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych, w tym ustalania rodzaju miejscowości oraz rodzajów obiektów fizjograficznych, a także zasady ogłaszania wykazów urzędowych nazw. Na podstawie tej ustawy opracowano nowy urzędowy wykaz wszystkich nazw miejscowości i ich części z obszaru kraju. Opublikowany on został na początku 2013 roku w Dzienniku Ustaw jako *Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części* (Dz.U. z 2013 r., poz. 200). W wykazie tym zawartych zostało 103 225 nazw, w tym 908 nazw miast, 6708 nazw części miast, 43 051 nazw wsi, 36 349 nazw części wsi, 5136 nazw osad.

Podstawą wyjściową do opracowania tego wykazu był *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce* z lat 1980–82 oraz wszystkie zmiany formalne dokonane po 1980 r. zawarte w rozporządzeniach (zarządzeniach) ministra właściwego do spraw administracji publicznej ogłoszonych w Dziennikach Ustaw i Monitorach Polskich. Wykaz został ułożony w formie tabeli z ośmioma kolumnami zawierającymi: urzędową nazwę miejscowości lub jej części, urzędowo ustalony rodzaj miejscowości, przynależność administracyjną danej miejscowości do gminy, powiatu i województwa, siedmiocyfrowy identyfikator miejscowości z krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT), zakończenie dopełniacza dla nazw wszystkich miejscowości, przymiotnik dla nazw miast i wsi.

W 2015 roku ukazało się drugie wydanie tego wykazu (*Obwieszczenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 4 sierpnia 2015 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części*, Dz.U. z 2015 r., poz. 1636) zawierające nazwy 103 086 miejscowości i ich części, a w 2019 roku wydanie trzecie (*Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 października 2019 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części*, Dz.U. z 2019 r., poz. 2360) zawierające 102 875 nazw.

Zmiany w wykazie urzędowych nazw miejscowości i ich części następują na podstawie ogłaszanych w Dziennikach Ustaw rozporządzeń ministra właściwego do spraw administracji publicznej w sprawie ustalenia, zmiany i zniesienia urzędowych nazw miejscowości oraz rozporządzeń Rady Ministrów dotyczących zmian granic miast – w wyniku nadania miejscowości statusu miasta lub rozszerzenia granic miast dotychczasowe miejscowości wiejskie (np. wsie, przysiółki, kolonie, części wsi) stają się miastem lub częścią miasta.

W połowie lat 90. Główny Urząd Geodezji i Kartografii utworzył państwowy rejestr nazw geograficznych – bazę danych, w której zebrane były nazwy obiektów geograficznych z obszaru Polski. W tej pierwszej bazie znalazły się nazwy z powojennych aktów prawnych ustalających polskie

ending for the names of all the localities, the adjective for the names of towns/cities and villages.

In 2015, the second edition of the list was published ("Announcement of the Minister of Administration and Digitization of 4 August 2015 on the list of Official Names of Localities and Their Parts" [Obwieszczenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 4 sierpnia 2015 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części], Journal of Laws of 2015, item 1636) containing the names of 103,086 localities and their parts. In 2019, the third edition containing 102,875 names ("Announcement of the Minister of the Interior and Administration of 17 October 2019 on the list of Official Names of Localities and Their Parts", Journal of Laws of 2019, item 2360) was published.

Changes in the list of official names of towns and their parts take place on the basis of regulations of the minister responsible for public administration on the establishment, changing and abolishing official names of localities and regulations of the Council of Ministers on changes to town/city boundaries – published in the Journal of Laws. In the latter case, as a result of granting a locality the status of a town or extending the boundaries of towns, the existing rural localities (e.g. villages, settlements, colonies, parts of villages) become a town or part of a town.

In the mid-1990s, The Head Office of Geodesy and Cartography created the National Register of Geographical Names, a database in which the names of geographical objects from the area of Poland were collected. This first database included names from: post-war legal acts establishing Polish official names of localities and physiographic objects, naming publications, topographic maps and other cartographic resources. The database, unlike most naming publications of the time, also included the geographical coordinates of the named objects. In the following years, the register was enriched with numerous non-standardized names, obtained through fieldwork commissioned by the Head Office of Geodesy and Cartography, and then with standardized names of physiographic objects adopted through the work of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects. Initially, the register was made available for a fee. However, since July 2014, it has been made available for free and can be downloaded online (the register can be viewed and downloaded via the official Polish geoportal). Currently (as of October 2024), the National Register of Geographical Names contains 255,900 names (124,400 names of localities and 131,500 names of physiographic objects), including 137,800 official, 26,600 standardized and 91,400 non-standardized names.

Polish geographical names of the world, although it had been in use for several hundreds years, gained full elaboration and standardization only after World War II. During the interwar period, Polish names were commonly used both on

urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych, publikacji nazewniczych oraz map topograficznych i innych zasobów kartograficznych. Baza, w odróżnieniu od większości ówczesnych publikacji nazewniczych, zawierała również współrzędne geograficzne nazwanych obiektów. W kolejnych latach rejestr wzbogacano o liczne nazwy niestandardyzowane, uzyskane w ramach prac terenowych zleconych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, a następnie o zestandaryzowane nazwy obiektów fizjograficznych przyjęte w ramach prac Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Początkowo rejestr został udostępniony odpłatnie, natomiast od lipca 2014 roku udostępniony jest za darmo, w tym do pobrania, poprzez strony internetowe (można go przeglądać i pobrać przez oficjalny polski geoportal). Obecnie (stan na październik 2024 r.) w państwowym rejestrze nazw geograficznych zawarty jest 255,9 tys. nazw (124,4 tys. nazw miejscowości i 131,5 tys. nazw obiektów fizjograficznych), w tym 137,8 tys. urzędowych, 26,6 tys. zestandaryzowanych oraz 91,4 tys. niestandardyzowanych.

Polskie nazewnictwo geograficzne świata, pomimo że stosowane jest od kilkuset lat, pełnego opracowywania i standaryzacji doczekało się dopiero po II wojnie światowej. W okresie międzywojennym polskie nazwy były powszechnie stosowane zarówno na mapach i w atlasach, jak i w publikacjach encyklopedycznych. Jednak, poza utrwalonymi w języku polskim nazwami głównych obiektów geograficznych, nazwy używane były w różnych formach; często autorzy sami polszczyli obce nazwy.

Kwestia ustalenia poprawnego, jednolitego zapisu nazw geograficznych obiektów leżących poza granicami Polski, w tym poprawnych i aktualnych polskich egzonimów, stała się pilna po II wojnie światowej. Panująca dotychczas dowolność wywoływała dążenie autorów, redaktorów oraz wydawców geograficznych i kartograficznych do uporządkowania stosowanego w nich nazewnictwa geograficznego. Ze względu na to, że istniejąca w Polsce komisja nazewnicza – Komisja Ustalania Nazw Miejscowości – zakres swoich prac miała formalnie ograniczony do obiektów z obszaru Polski, ponadto prace związane z ustalaniem polskich nazw dla obszarów włączonych po wojnie w granice Polski przez kolejne lata miały w całości zaprzętnąć jej uwagę, geografo- wie oraz wydawcy map i publikacji geograficznych uznali, że należałoby powołać osobne ciało zajmujące się zagadnieniami nazewnictwa geograficznego obiektów leżących poza granicami kraju. Pierwszym takim organem stała się Komisja Nazw Geograficznych, powołana w 1951 roku przy Polskim Towarzystwie Geograficznym. Bezpośrednim impulsem jej powołania był wniosek zgłoszony w tej sprawie przez Komitet Redakcyjny Wydawnictw Atlasowych ówczesnego Głównego Urzędu Pomiarów Kraju (poprzednika Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii) w związku

the maps and in geographical atlases, as well as in encyclopedic publications. However, apart from the names of main geographic objects established in the Polish language, the names were used in various forms and authors themselves very often polonized foreign names.

The issue of establishing correct and uniform notation for the geographical names of objects outside Polish borders, including correct and up-to-date Polish exonyms, became urgent after the Second World War. The prevailing arbitrariness caused in the desire of geographical and cartographic authors, editors and publishers to strive for order in the used geographical names. As the existing Polish naming commission – the Commission on Establishing the Names of Localities – had the scope of its work formally limited to objects within Poland, and, moreover, work on establishing Polish names for areas incorporated into Poland after the war was to take up all of the Commission's attention for the next years, geographers and publishers of maps and geographical publications decided that a separate body should be set up to deal with the issue of naming objects located outside the country. First such body was the Commission on Geographical Names, established in 1951 at the Polish Geographical Society. The direct impulse for its establishment was a request submitted in this matter by the Editorial Committee of Atlas Publications of the then Head Office of National Surveying (the predecessor of the Head Office of Geodesy and Cartography) in connection with the problems of establishing the correct geographical names by the editors of the "General Atlas" [Atlas powszechny], which had been developed since 1949. The Commission was a scientific body without an official status. However, its recommendations were taken into account by a wide audience. In addition to geographers affiliated to the Polish Geographical Society, linguists and historians, it included representatives of the Ministry of Education, the Ministry of Higher Education, the Ministry of National Defense, the Head Office of National Surveying, the State Cartographic Publishing House and the National Scientific Publishers. Stanisław Leszczycki became the first chairman of the Commission (later, Franciszek Uhorczak and Lech Ratajski were appointed), and Jerzy Kondracki became its secretary; the Commission held its first meeting in July 1951.

In 1953, the Commission was transferred to the newly established Institute of Geography of the Polish Academy of Sciences. Its name was also changed to the Commission on Establishing Geographical Names. The interdisciplinary composition of the Commission and the participation of ministerial and publishing houses representatives continued.

The Commission began establishing the indices of geographical names of the territories outside Poland. By 1956, the Commission had established 19,700 names of objects from around the world, some of which were exonyms. These arrangements were published in the form of names

z problemami ustalenia przez redakcję opracowywanego od 1949 r. *Atlasu powszechnego* poprawnego nazewnictwa geograficznego. Komisja ta była ciałem naukowym, niemającym statusu urzędowego, jednak jej zalecenia brane były pod uwagę wśród szerokiego kręgu odbiorców. W jej skład obok geografów zrzeszonych w Polskim Towarzystwie Geograficznym, językoznawców i historyków wchodziła przedstawiciele Ministerstwa Oświaty, Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Obrony Narodowej, Głównego Urzędu Pomiarów Kraju, Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych, Państwowych Wydawnictw Naukowych. Pierwszym przewodniczącym Komisji został Stanisław Leszczycki (późniejszymi byli Franciszek Uhorczak i Lech Ratajski), a sekretarzem Jerzy Kondracki; pierwsze zebranie Komisji odbyło się w lipcu 1951 roku.

W 1953 r. Komisja została przeniesiona do nowo utworzonego Instytutu Geografii Polskiej Akademii Nauk. Zmieniono także jej nazwę na Komisja Ustalania Nazw Geograficznych. Kontynuowany był interdyscyplinarny skład Komisji i uczestnictwo w niej przedstawicieli resortowych i wydawnictw.

Komisja przystąpiła do opracowywania wykazów nazw geograficznych z obszarów położonych poza granicami Polski. Do 1956 r. Komisja ustaliła 19,7 tys. nazw obiektów z całego świata, wśród których część stanowiły egzonymy. Ustalenia te publikowane były w postaci zeszytów nazwicznych – w latach 1952–1956 ukazało się 15 takich zeszytów, a w 1959 r. został wydany zbiorczy poprawiony, zaktualizowany i uzupełniony wykaz *Polskie nazewnictwo geograficzne świata*, zawierający około 25 tys. nazw. Wykazy nazw publikowane przez Komisję nie miały mocy urzędowej, jednak nazwy te zostały uznane przez Komisję Kultury Języka Komitetu Językoznawczego Polskiej Akademii Nauk za normę i w związku z tym były szeroko stosowane w wielu słownikach, encyklopediach i opracowaniach geograficznych.

Poza standaryzowaniem nazw geograficznych świata, Komisja uczestniczyła we współpracy międzynarodowej – m.in. w Pierwszej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, która odbyła się w 1967 roku w Genewie, Polskę reprezentował przewodniczący Komisji Lech Ratajski.

Nową dynamikę pracom ujednocającym nazewnictwo geograficzne nadała właśnie działalność Polski na forum ONZ. Po zainicjowaniu prac standaryzujących nazewnictwo geograficzne na forum ONZ i powołaniu Grupy Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych (United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN), również w Polsce zaczęto zabiegać o powołanie oficjalnego ciała upoważnionego do ustalania nazw geograficznych świata, decydującego o zakresie używania polskich nazw tradycyjnych, rozstrzygającego o sposobach transkrypcji

volumes – between 1952 and 1956, 15 such volumes were published. In 1959, an updated and corrected collective index entitled “Polish geographical names of the world” [Polskie nazewnictwo geograficzne świata], containing approximately 25,000 names, was published. The lists of names published by the Commission did not have an official force. However, the names were recognized by the Commission on the Culture of Language of the Linguistic Committee of the Polish Academy of Sciences as a standard and were therefore widely used in many dictionaries, encyclopedias and geographical publications.

Apart from standardization of geographical names of the world, the Commission worked internationally participating in the first United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, which was held in 1967 in Geneva. Poland was represented by the chairman of the Commission, Lech Ratajski.

Standardization works on geographical names accelerated owing to Poland’s activity on UN forum. After initiation of the works on standardization of geographical names at the UN and appointment of the United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN, also in Poland efforts were made to establish an official body authorized to determine the geographical names of the world. The body could also decide on the extent of the use of Polish traditional names, settle the ways of transcription and transliteration from non-Roman alphabet, etc. However, initial efforts to set up such a commission at the Head Office of Geodesy and Cartography were unsuccessful. In 1972, further efforts to establish the commission in the ministry responsible for science began. These efforts finished with success and in 1973, the Commission on Standardization of Geographical Names of the World, subordinated to the Ministry of Science, Higher Education and Technology and chaired by Lech Ratajski, was established. This Commission directly followed the work of the Commission on Establishing Geographical Names – both had the same chairman, method of selecting members, as well as the scope of tasks.

The result of the Commission’s works was the official list of names of countries and their capitals, including the names of their inhabitants. The first part was published in 1975 and the second part in 1977. The Commission was also active internationally – Mieczysław Szymczak, the member of the Commission, was elected the chairman of the East Central and South-East Europe Division of the UNGEGN in the term of office for 1977–1982.

Following the death of Lech Ratajski in 1977, a new composition of the Commission was appointed in 1978, with Jerzy Kondracki as its chairman. The third term of the Commission lasted from 1984, still chaired by Jerzy Kondracki, but the name of the commission was changed to the Commission on Standardization of Geographical Names Outside Poland. In 1988, following a reorganization of the

i transliteracji z alfabetów niełacińskich itp. Pierwsze zabiegi o utworzenie takiej Komisji w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii nie przyniosły jednak rezultatów. W 1972 r. rozpoczęły się kolejne starania o powołanie Komisji w resorcie nauki. Tym razem starania zakończyły się powodzeniem i w 1973 r. została powołana Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych Świata, działająca przy Ministrze Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki pod przewodnictwem Lecha Ratajskiego. Komisja ta była bezpośrednią kontynuatką prac Komisji Ustalania Nazw Geograficznych – zarówno przewodniczący był ten sam, sposób doboru członków, jak i zakres zadań.

Wynikiem prac Komisji było opublikowanie w 1975 r. (część pierwsza) i 1977 r. (część druga) urzędowego wykazu nazw państw świata i stolic z podaniem nazw ich mieszkańców. Również na arenie międzynarodowej Komisja wykazała się aktywnością – członek Komisji, Mieczysław Szymczak, został wybrany przewodniczącym Sekcji Regionalnej UNGEGN Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej w kadencji na lata 1977–1982.

Po śmierci w 1977 r. Lecha Ratajskiego nowy skład Komisji został powołany w 1978 r., a jej przewodniczącym został Jerzy Kondracki. Trzecia kadencja Komisji trwała od 1984 r. w dalszym ciągu pod przewodnictwem Jerzego Kondrackiego, zmieniono jednak nazwę Komisji na Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski. W 1988 r., po reorganizacji administracji państwowej Komisję przeniesiono do Ministerstwa Edukacji Narodowej, gdzie działała do 1996 r. ciągle pod przewodnictwem Jerzego Kondrackiego.

Na mocy *Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 1996 r. w sprawie nadania statutu Głównemu Urzędowi Geodezji i Kartografii* (rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 1997 r.) określono, że Komisja działa przy Głównym Geodecie Kraju – w konsekwencji sekretariat Komisji znalazł się w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii, gdzie znajduje się do dzisiaj. Na mocy *Ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa* w art. 8 ustawy *Prawo geodezyjne i kartograficzne* umiejscowienie Komisji przy Głównym Geodecie Kraju uzyskało umocowanie ustawowe. Od 30 marca 2001 r. obowiązuje obecna nazwa – Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Działalność Polski na forum UNGEGN przyczyniła się także do wydania w 1991 r. pierwszego gazetera całego kraju – *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej*, zawierającego około 28 tys. zestandaryzowanych przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych nazw jednostek administracyjnych, miejscowości i obiektów fizjograficznych. W latach 1994–1996 wydano cztery zeszyty *Polskich nazw geograficznych świata* zawierających

state administration, the Commission was transferred to the Ministry of National Education, where it operated until 1996, still chaired by Jerzy Kondracki.

Pursuant to the “Regulation of the Prime Minister of 24 December 1996 on granting a statute to the Head Office of Geodesy and Cartography” (the Regulation entered into force on 1 January 1997), it was specified that the Commission operates under the Surveyor General of Poland. As a consequence, the secretariat of the Commission was located in the Head Office of Geodesy and Cartography, where it remains to this day. Pursuant to the “Act of 24 July 1998 amending certain acts specifying the competences of public administration bodies in connection with the reform of the state system” in Art. 8 of the Geodetic and Cartographic Law [Prawo geodezyjne i kartograficzne], the location of the Commission at the Surveyor General of Poland was given statutory empowerment. Since 30 March 2001, the current name has been in force – the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland.

Polish activity on UNGEGN forum contributed to the publication in 1991 of the first gazetteer of the entire country – “Geographical Names of the Republic of Poland” [Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej], containing approximately 28,000 names of administrative units, localities and physiographic objects, standardized by the Commission on Establishing Names of Localities and Physiographic Objects. In years 1994 to 1996, four volumes of “Polish Geographical Names of the World” [Polskie nazwy geograficzne świata] with approximately 6,400 Polish exonyms were published. In 1993, 1999, 2002 and 2010, four editions of the toponymic guidelines of Poland were published, while in 1998 and 2014, two editions of the “Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” [Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych], which was a translation of the UNGEGN glossary, were published. In 1997, 2002 and 2007, three issues of the “Names of Countries, Their Capitals and Inhabitants” [Nazw państw świata, ich stolic i mieszkańców] were published. In the years 2004 to 2010, 12 volumes of “Geographical Names of the World” [Nazewnictwo geograficzne świata] were published. This publication includes more than 53,000 names of the world’s most important geographical objects, both those with Polish names and those without Polish names. Since 2011, new editions of the “Official List of Names of Countries and Non-Self-Governing Territories” [Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych] are published every two years. In 2013 and 2019, two editions of the “Official List of Polish Geographical Names of the World” [Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata] were published, including names of more than 13,000 geographical objects for which Polish exonyms are recommended.

Poland has been participating in the works of UN concerning the standardization of geographical names since the very

łącznie około 6,4 tys. polskich egzonimów, w 1993, 1999, 2002 i 2010 r. cztery wydania przewodnika toponimicznego, w 1998 i 2014 r. *Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych* będący tłumaczeniem słownika opracowanego w ramach UNGEGN, w 1997, 2002 i 2007 r. trzy wydania *Nazw państw świata, ich stolic i mieszkańców*. W latach 2004–2010 wydano 12 zeszytów *Nazewnictwa geograficznego świata* zawierających ponad 53 tys. nazw najważniejszych obiektów geograficznych świata, zarówno posiadających polskie nazwy, jak i ich nieposiadających. Od 2011 r. co dwa lata ukazują się kolejne wydania *Urzędowego wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych*. W 2013 i 2019 r. ukazały się dwa wydania *Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata* zawierającego nazwy ponad 13 tys. obiektów geograficznych, dla których zalecane są polskie egzonimy.

Polska uczestniczy w pracach ONZ w zakresie standaryzacji nazw geograficznych od samego początku podjęcia międzynarodowej współpracy na tym polu. Członkowie Komisji uczestniczyli w pierwszej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych w 1967 r. w Genewie oraz w kolejnych konferencjach i sesjach UNGEGN, przeważnie prezentując referaty. Ponadto przedstawiciele Polski biorą udział w pracach kilku grup roboczych UNGEGN.

Polska należy od 1972 r. do Sekcji Regionalnej UNGEGN Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Sekcja ta utworzona w 1972 r. początkowo obejmowała siedem państw, obecnie grupuje zaś 18 państw. W latach 1977–1982 Polska przewodniczyła tej sekcji. Od 2012 roku Polska jest także członkiem Sekcji Bałtyckiej, grupującej 5 państw; w kadencji 2021–2025 Polska przewodniczy tej sekcji.

beginning of international cooperation in this field. Commission members participated in the first UN Conference on the Standardization of Geographical Names which was held in 1967 in Geneva, as well as in subsequent conferences and UNGEGN sessions, mostly presenting papers. In addition, representatives of Poland take part in the works of several UNGEGN working groups.

Poland has been a member of the East Central and South-East Europe Division of the UNGEGN since 1972. The Division was formed in 1972 and originally included seven countries. Nowadays, it consists of 18 states. Poland chaired this division between 1977 and 1982. Since 2012, Poland has also been a member of the Baltic Division, which includes five countries; Poland chairs this division in the 2021–2025 term.

2. Legal basis for the standardization of geographical names

Official geographical names of the objects from the territory of Poland are established in different ways, depending on the type of an object:

- names of voivodships are established by an act of the parliament,
- names of counties, communes and national parks are established by the regulation of the Council of the Ministers,
- names of auxiliary units of a commune (rural administrative units, housing estates, districts), street and square names, etc., are established by the resolution of a commune council,
- names of localities and physiographic objects are established by the regulation of the Minister of the Interior and Administration after obtaining the opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- names of nature reserves are established by the regulation of the regional director of the environmental protection,
- names of landscape parks are established by the regulation of a voivode,
- names of Natura 2000 areas are established by the regulation of the Minister of the Environment,
- names of the protected landscape areas, natural monuments and other protected areas are established by the regulation of a voivode or the resolution of a commune council.

Apart from official names, standardized names are also established:

- names of physiographic objects (in case when an object does not have an official name) are established by the resolution of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- additional names of localities and physiographic objects in the languages of the minorities are established by the

2. Podstawy prawne standaryzacji nazw geograficznych

Urzędowe nazwy geograficzne obiektów z obszaru Polski są ustalane w różny sposób w zależności od rodzaju obiektu:

- nazwy województw ustalane są ustawą,
- nazwy powiatów, gmin oraz parków narodowych ustalane są rozporządzeniem Rady Ministrów,
- nazwy jednostek pomocniczych gminy (sołectwa, osiedla, dzielnice) oraz nazwy ulic, placów itp. ustalane są uchwałą rady gminy,
- nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych ustalane są rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji po zasięgnięciu opinii Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- nazwy rezerwatów przyrody ustalane są zarządzeniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
- nazwy parków krajobrazowych ustalane są rozporządzeniem wojewody,
- nazwy obszarów Natura 2000 ustalane są rozporządzeniem Ministra Środowiska,
- nazwy obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody i innych obszarów chronionych ustalane są rozporządzeniem wojewody lub uchwałą rady gminy. Poza nazwami urzędowymi ustalane są również nazwy

zestandaryzowane:

- nazwy obiektów fizjograficznych (w przypadku, gdy obiekt nie ma nazwy urzędowej) ustalane są uchwałą Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- dodatkowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości ustalane są decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji po zasięgnięciu opinii Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- nazwy innych obiektów, w tym budynków, stacji kolejowych, lotnisk, basenów portowych i nadbrzeży ustalane są przez ich właścicieli,

decision of the Minister of the Interior and Administration after obtaining the opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,

- names of other facilities, including buildings, railway stations, airports and port basins and quays, are established by their proprietors,
- Polish names of geographical objects outside Poland (exonyms) are established by the resolution of the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland.

Legal base for establishing names:

- the “Act of 24 July 1998 on the implementation of a three-level territorial division of the country” [Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa] – official names of voivodships,
- the “Act of 5 June 1998 on the county self-government” [Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym] – official names of the counties,
- the “Act of 8 March 1990 on the commune self-government” [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym] – official names of communes, auxiliary units of a commune, streets and squares,
- the “Act of 29 August 2003 on official names of localities and physiographic objects” [Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych] – official names of localities and physiographic objects,
- the “Act of 16 April 2004 on environment protection” [Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody] – official names of national parks, nature reserves, landscape parks, protected landscape areas, Natura 2000 areas, natural monuments and other protected areas,
- the “Act of 6 January 2005 on national and ethnic minorities and on the regional language” [Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym] – additional names of localities and physiographic objects, streets, squares etc. in the languages of the minorities,
- the “Act of 17 May 1989 – Geodesy and cartography law” [Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne] – Polish names of geographical objects outside Poland.

From the point of view of geographical names, the most important legal act is the “Act of 29 August 2003 on official names of localities and physiographic objects”. On the basis of the Act, names of all inhabited and uninhabited localities, their parts and names of all physiographic objects are established.

The Act specifies:

- principles and the mode of establishing, changing and abolishing official names of localities and their parts, as well as official names of physiographic objects, and

- polskie nazwy obiektów geograficznych leżących poza granicami Polski (egzonimy) ustalane są uchwałą Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Podstawy prawne ustalania nazw:

- *Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa* – urzędowe nazwy województw,
- *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym* – urzędowe nazwy powiatów,
- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* – urzędowe nazwy gmin, jednostek pomocniczych gminy, ulic i placów,
- *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych* – urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych,
- *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* – urzędowe nazwy parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody i innych obszarów chronionych,
- *Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* – dodatkowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych oraz ulic, placów itp. w językach mniejszości,
- *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne* – polskie nazwy obiektów geograficznych leżących poza granicami Polski.

Najważniejszym aktem prawnym, z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego, jest *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych*. Na podstawie tej ustawy ustalane są nazwy wszystkich zamieszkanyc i niezamieszkanyc miejscowości, ich części oraz nazwy wszystkich obiektów fizjograficznych.

Ustawa określa:

- zasady i tryb ustalania, dokonywania zmian i znoszenia urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz urzędowych nazw obiektów fizjograficznych, a także ustalania i zmieniania rodzaju miejscowości oraz rodzajów obiektów fizjograficznych,
- zasady działania Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- zasady publikowania i zawartość wykazów urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz urzędowych nazw obiektów fizjograficznych.

establishing and changing the type of locality and the types of physiographic objects,

- principles of the activity of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- principles for the publication, as well as the content of lists of official names of localities and their parts and of official names of physiographic objects.

3. Geographical names authorities

In Poland, there is no one particular institution in charge of the standardization of geographical names. There are, however, two advisory commissions engaged in the standardization of geographical names.

Commission on Names of Localities and Physiographic Objects, established under the minister responsible for public administration, is a consultative body as far as the names of the Polish territory are concerned. The Commission was established in 1934 at the Minister of Internal Affairs, then in the years 1946–1950 it operated at the Minister of Public Administration, in the years 1950–1975 at the Prime Minister, in the years 1978–1985 at the Minister of Administration and Spatial Management, in the years 1986–1996 at the Minister-Head of the Office of the Council of Ministers, and from 1997 at the Minister of Interior and Administration (in 2011–2015 at the Minister of Administration and Digitization).

The Commission pronounces judgments on applications coming from particular communes to the Minister, which concern establishing, changing or abolishing Polish names of localities, their parts or physiographic objects. Moreover, the Commission pronounces judgments on analogous applications concerning changes of the officially established type of a particular locality or physiographic object. The Commission has the right to submit a request to the Minister concerning establishing, changing or abolishing the name. Within the scope of its activities, the Commission also standardizes the names of the physiographic objects which have not been officially established yet. It is also involved in the compilation of lists of official names.

Since 2005, the Commission has pronounced judgments on applications coming from particular communes to the Minister which concern establishment of additional names of localities and physiographic objects in the languages of the national and ethnic minorities and in the regional language.

Although formally the Commission is only an advisory body, the Minister of the Interior and Administration when deciding whether to establish, change or abolish the names of localities, their parts, as well as physiographic objects, follows its recommendations.

Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland, established by the Surveyor General of Poland, is an advisory body on geographical names of objects outside Poland. Moreover,

3. Organy zajmujące się nazwami geograficznymi

W Polsce nie istnieje jedna instytucja zajmująca się całościowo standaryzacją nazw geograficznych. Istnieją jednak dwie komisje zajmujące się, jako ciała doradcze, standaryzacją nazw geograficznych.

Komisja Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, powołana przy ministrze właściwym do spraw administracji publicznej, jest ciałem opiniodawczo-doradczym w sprawie nazw z obszaru Polski. Komisja utworzona została w 1934 r. przy Ministrze Spraw Wewnętrznych, następnie w latach 1946–1950 działała przy Ministrze Administracji Publicznej, w latach 1950–1975 przy Prezecie Rady Ministrów, w latach 1978–1985 przy Ministrze Administracji i Gospodarki Przestrzennej, w latach 1986–1996 przy Ministrze-Szefie Urzędu Rady Ministrów i od 1997 r. przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji (w latach 2011–2015 przy Ministrze Administracji i Cyfryzacji).

Komisja opiniuje wnioski napływające z poszczególnych gmin do ministra dotyczące ustalenia, zmienienia lub zniesienia polskich nazw miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych. Opiniuje również analogiczne wnioski dotyczące zmiany urzędowo ustalonego rodzaju danej miejscowości lub obiektu fizjograficznego. Komisja ma także prawo sama występować do Ministra z wnioskiem o ustalenie, zmianę lub zniesienie nazwy. W ramach swoich prac Komisja standaryzuje również nazwy tych obiektów fizjograficznych, które nie zostały dotychczas ustalone urzędowo. Bierze również udział w opracowywaniu wykazów urzędowych nazw.

Od 2005 r. Komisja opiniuje także wnioski napływające z poszczególnych gmin do ministra, dotyczące ustalenia dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości narodowych, etnicznych i w języku regionalnym.

Pomimo że Komisja formalnie jest jedynie ciałem doradczym, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podejmując decyzje w sprawie ustalenia, zmienienia lub zniesienia nazw miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych kieruje się zaleceniami Komisji.

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, działająca przy Głównym Geodecie Kraju, jest ciałem doradczym w zakresie nazw geograficznych obiektów leżących poza granicami

it represents Poland in naming matters at the international forum. The Commission's tasks are:

- establishing, changing and abolishing the recommended Polish names of geographical objects outside Poland (exonyms),
- publishing lists of the world's geographical names, including official lists of Polish names of geographical objects outside Poland,
- establishing romanization rules for languages using non-Roman writing systems,
- pronouncing the judgments on requests to the Commission concerning the determination of the original pronunciation and spelling of the names of geographical objects outside Poland,
- giving opinions on publications in the field of geographical names of objects outside Poland,
- proposing foreign-language forms of names of important geographical features located in Poland for international use,
- cooperating with international organizations and relevant bodies in other countries that deal with the issue of standardization of geographical names, in particular cooperation within the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) and representing Poland at the UNGEGN forum,
- participation in international conferences and meetings devoted to standardization of geographical names,
- conveying information about the progress of the works on names in Poland and binding principles of the use of Polish geographical names on international forum,
- developing the Polish toponymic guidelines,
- informing Polish institutions about international arrangements.

Commission on Names of Localities
and Physiographic Objects
Ministry of the Interior and Administration
5 Batorego Street, 02-591 Warsaw
<https://www.gov.pl/web/mswia/komisja-nazw-miejscowosci-i-objektow-fizjograficznych>

Commission on Standardization of Geographical Names
Outside the Republic of Poland
Head Office of Geodesy and Cartography
6/12 Żurawia Street, 00-926 Warsaw
<https://www.gov.pl/web/ksng>

Polski oraz reprezentuje Polskę w sprawach nazewniczych na forum międzynarodowym. Do szczegółowych zadań Komisji należy:

- ustalanie, zmiana lub znoszenie zalecanych polskich nazw obiektów geograficznych położonych poza granicami Polski (egzonimów),
- publikowanie wykazów nazw geograficznych świata, w tym urzędowych wykazów polskich nazw obiektów geograficznych położonych poza granicami Polski,
- ustalanie zasad latynizacji z języków posługujących się niełacińskimi systemami pisma,
- opiniowanie wniosków kierowanych do Komisji w sprawie ustalenia oryginalnego brzmienia i pisowni nazw obiektów geograficznych położonych poza granicami Polski,
- opiniowanie publikacji i wydawnictw z zakresu nazewnictwa geograficznego obiektów położonych poza granicami Polski,
- proponowanie do użytku międzynarodowego obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Polski,
- współdziałanie z organizacjami międzynarodowymi i odpowiednimi organami innych państw, zajmującymi się problematyką standaryzacji nazw geograficznych, w szczególności współpraca w ramach Grupy Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych (UNGEGN) oraz reprezentowanie Polski na forum UNGEGN,
- uczestniczenie w międzynarodowych konferencjach i spotkaniach poświęconych standaryzacji nazw geograficznych,
- przekazywanie na forum międzynarodowym informacji o pracach nazewniczych w Polsce i obowiązujących zasadach stosowania nazewnictwa geograficznego Polski,
- opracowywanie przewodników toponimicznych,
- przekazywanie ustaleń międzynarodowych instytucjom w Polsce.

Komisja Nazw Miejscowości
i Obiektów Fizjograficznych
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
ul. Batorego 5, 02-591 Warszawa
<https://www.gov.pl/web/mswia/komisja-nazw-miejscowosci-i-objektow-fizjograficznych>

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych
poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej
Główny Urząd Geodezji i Kartografii
ul. Żurawia 6/12, 00-926 Warszawa
<https://www.gov.pl/web/ksng>

V. Source materials

1. Maps

The tasks of the Polish Geodetic and Cartographic Service at the national level, represented by the Surveyor General of Poland, and at the voivodship level, represented by voivodship marshals, include maintaining the Topographic Objects Database (BDOT10k) and the Database of General Geographical Objects (BDOO), as well as preparing topographic and thematic maps based on these databases. The technological cycle of map development allows them to be issued in traditional form – as paper publications, in digital form – as graphic files, and in formats enabling data analysis. The Head Office of Geodesy and Cartography, in addition to topographic maps, also publishes cartographic visualizations prepared from the above databases.

Topographic maps are also prepared by the Polish Army, and some of them are made available by the Head Office of Geodesy and Cartography (maps at a scale of 1:50,000 and 1:25,000).

Geographical names are one of the elements of these maps – names of localities and their parts, names of physiographic features, and others. These names have spelling consistent with the National Register of Geographical Names.

The Head Office of Geodesy and Cartography provides, among others, the following maps:

- “Topographic Map of Poland” [Mapa topograficzna Polski] 1:10,000 (developed in individual voivodships by marshal offices),
- “Republic of Poland. Administrative Division Map” [Rzeczpospolita Polska. Mapa podziału administracyjnego] 1:500,000 (latest edition published in 2024),
- “Poland. General Reference Map” [Polska. Mapa ogólnogeograficzna] 1:500,000 (2011 edition),
- “Poland. Landscape Map” [Polska. Mapa krajobrazowa] 1:500,000 (2011 edition),
- “Poland. Land Cover Map” [Polska. Mapa pokrycia terenu] 1:500,000 (latest edition published in 2024),
- “Hydrographic Map of Poland” [Mapa hydrograficzna Polski] 1:50,000 (partial coverage of the country),
- “Hydrographic Map of Poland” [Mapa hydrograficzna Polski] 1:10,000 (only small areas of the country),
- “Sozological Map of Poland” [Mapa sozologiczna Polski] 1:50,000 (partial coverage of the country),

V. Materiały źródłowe

1. Mapy

Do zadań polskiej Służby Geodezyjnej Kartograficznej szczebla krajowego, reprezentowanego przez Głównego Geodetę Kraju, oraz szczebla wojewódzkiego, reprezentowanego przez marszałków województw, należy prowadzenie baz danych obiektów topograficznych (BDOT10k) oraz baz danych obiektów ogólnogeograficznych (BDOO), a także sporządzanie na ich podstawie map topograficznych i tematycznych. Cykl technologiczny opracowania map umożliwi ich wydawanie w postaci tradycyjnej – papierowej, w postaci cyfrowej – pliku graficznego, a także w formatach umożliwiających analizy danych. Obecnie Główny Urząd Geodezji i Kartografii oprócz map topograficznych publikuje również wizualizacje kartograficzne przygotowane z powyższych baz danych.

Mapy topograficzne opracowywane są także przez Wojsko Polskie, a część z nich udostępniana jest przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii (mapy w skali 1:50 000 i 1:25 000).

Jednym z elementów tych map jest nazewnictwo geograficzne – nazwy miejscowości i ich części, nazwy obiektów fizjograficznych i inne. Nazwy te mają pisownię zgodną z Państwowym Rejestrem Nazw Geograficznych.

Główny Urząd Geodezji i Kartografii udostępnia między innymi następujące mapy:

- *Mapa topograficzna Polski* 1:10 000 (opracowana w poszczególnych województwach przez urzędy marszałkowskie),
- *Rzeczpospolita Polska. Mapa podziału administracyjnego* 1:500 000 (najnowsze wydanie z 2024 r.),
- *Polska. Mapa ogólnogeograficzna* 1:500 000 (wydanie z 2011 r.),
- *Polska. Mapa krajobrazowa* 1:500 000 (wydanie z 2011 r.),
- *Polska. Mapa pokrycia terenu* 1:500 000 (najnowsze wydanie z 2024 r.),
- *Mapa hydrograficzna Polski* 1:50 000 (częściowe pokrycie kraju),
- *Mapa hydrograficzna Polski* 1:10 000 (tylko niewielkie fragmenty kraju),
- *Mapa sozologiczna Polski* 1:50 000 (częściowe pokrycie kraju),
- *Mapa geomorfologiczna Polski* 1:100 000 (tylko niewielkie fragmenty kraju),

- “Geomorphological map of Poland” [Mapa geomorfologiczna Polski] 1:100,000 (only small areas of the country),
- “Geomorphological map of Poland” [Mapa geomorfologiczna Polski] 1:500,000 (only small areas of the country),
- “Soil and agricultural map of Poland” [Mapa glebowo-rolnicza Polski] 1:5,000 (partial coverage of the country),
- “Soil and agricultural map of Poland” [Mapa glebowo-rolnicza Polski] 1:25,000 (partial coverage of the country)

These maps can be viewed on the official Polish Geoportal at <https://mapy.geoportal.gov.pl/>. Moreover, the geoportal provides visualizations of the Topographic Objects Database developed at different scales and includes up-to-date geographical names. The geoportal also allows users to browse archived topographic maps at scales from 1:10,000 to 1:100,000; however, these maps may contain outdated geographical names.

The names of geographical features in Polish maritime areas are included on nautical charts issued by the Hydrographic Office of the Polish Navy. The office maintains a total of 62 charts, including 34 covering the Polish coast. These charts are constantly updated.

2. Lists of geographical names

In Poland, indexes of names are published both as traditional publications and in database form. The most up-to-date and complete set of geographical names from the area of Poland is contained in the National Register of Geographical Names, which is updated regularly.

The **List of Official Names of Localities and Their Parts** [Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części] contains all official names of localities and their parts in the area of Poland. The current third edition of this index was published in the Journal of Laws of the Republic of Poland as the “Announcement of the Minister of the Interior and Administration of 17 October 2019 on the List of Official Names of Localities and Their Parts” (Journal of Laws of 2019, item 2360). The list contains 102,875 names, including 940 names of towns, 6,783 names of parts of towns/cities, 43,057 names of villages, 36,044 names of parts of villages and 5,137 names of settlements. Changes to the names included in the List take place on the basis of regulations of the minister responsible for public administration, published in the Journal of Laws, on establishing, changing and abolishing official names of localities, as well as on the basis of regulations of the Council of Ministers on changes to the boundaries of towns – as a result of granting a locality the status of a town or extending the boundaries of towns, previously rural settlements (e.g. villages, hamlets, colonies, parts of villages) become town

- *Mapa geomorfologiczna Polski* 1:500 000 (tylko niewielkie fragmenty kraju),
- *Mapa glebowo-rolnicza Polski* 1:5 000 (częściowe pokrycie kraju),
- *Mapa glebowo-rolnicza Polski* 1:25 000 (częściowe pokrycie kraju).

Mapy można przeglądać na urzędowym polskim geoportalu: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>. Ponadto udostępnione są tam wizualizacje bazy danych obiektów topograficznych opracowane w różnych skalach i zawierające aktualne nazewnictwo geograficzne. Na geoportalu można ponadto przeglądać archiwalne mapy topograficzne w skalach od 1:10 000 do 1:100 000; mapy te jednak mogą zawierać nieaktualne już nazwy geograficzne.

Nazwy obiektów geograficznych z obszarów morskich Polski zawarte są na morskich mapach nawigacyjnych wydawanych przez Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej. Biuro opracowuje ogółem 62 arkusze map, w tym 34 arkusze obejmujące polskie wybrzeże. Mapy te są na bieżąco aktualizowane.

2. Wykazy nazw

W Polsce wykazy nazw publikowane są zarówno w formie tradycyjnych publikacji, jak i w formie bazodanowej. Najbardziej aktualny i kompletny zestaw nazw geograficznych z obszaru Polski zawiera Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych, który jest aktualizowany na bieżąco.

Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części zawiera wszystkie urzędowe nazwy miejscowości i ich części z obszaru Polski. Obecne, trzecie wydanie tego wykazu opublikowane zostało w Dzienniku Ustaw jako *Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 października 2019 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części* (Dz.U. z 2019 r., poz. 2360). W wykazie uwzględniono 102 875 nazw, w tym 940 nazw miast, 6 783 nazwy części miast, 43 057 nazw wsi, 36 044 nazwy części wsi, 5 137 nazw osad. Zmiany nazw, zawartych w tym wykazie, następują na podstawie ogłaszanych w Dziennikach Ustaw rozporządzeń ministra właściwego do spraw administracji publicznej w sprawie ustalenia, zmiany i zniesienia urzędowych nazw miejscowości oraz rozporządzeń Rady Ministrów dotyczących zmian granic miast – w wyniku nadania miejscowościom statusu miasta lub rozszerzenia granic miast dotychczasowe miejscowości wiejskie (np. wsie, przysiółki, kolonie, części wsi) stają się z urzędu częścią miasta lub miastem. Zmiany te,

or a part of a town. These changes, in principle, come into force on 1 January. The “List of Official Names of Localities and Their Parts” is available at <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/2360>.

Names of Polish physiographic objects are included in two archival lists:

- “Geographical Names of the Republic of Poland” [Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej] – a list developed by the Commission on Establishing the Names of Localities and Physiographic Objects and published in 1991 by the Surveyor General of Poland and by the State Cartographical Publishing House; it contains about 28,000 standardized names of localities and physiographic features;
- “Geographical Names of Poland” Vol. 1. “Hydronyms” [Nazewnictwo geograficzne Polski. Tom 1. Hydronimy] – a list developed by the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects and published in 2006 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It comprises two parts: the first is “Flowing Waters, Sources, Waterfalls” [Wody płynące, źródła, wodospady], which contains 8,252 standardized names; the second is “Standing Waters” [Wody stojące] with 7,605 names. The index is available at <https://www.gov.pl/web/ksng/publikacje-dotyczace-nazewnictwa-geograficznego-polski>.

Lists of Polish geographical names of the world (Polish exonyms), as established by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland, are released in the form of traditional publications and are also included in the National Register of Geographical Names.

The **Official List of Polish Geographical Names of the World** [Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata] is a publication containing Polish exonyms. Its first edition was published in 2013, and the second in 2019. The list contains Polish names for 13,599 geographical features. It is available online at <https://www.gov.pl/web/ksng-en/list-of-polish-geographical-names-of-the-world>.

The **Official List of Names of Countries and Non-Self-Governing Territories** [Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych] is released every 2 years. It includes the names of 195 states recognized by the Republic of Poland (i.e. 193 UN member states plus Kosovo and Vatican City) and 69 non-self-governing territories. The list also includes the names of their capitals and inhabitants, as well as adjectives derived from the names of these countries. The list is available online at <https://www.gov.pl/web/ksng-en/country-names2>.

The Ministry of the Interior and Administration maintains a **Register of communes in which names in minority language are used** [Rejestr gmin, na których obszarze

co do zasady, wchodzi w życie z dniem 1 stycznia. *Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części* jest dostępny pod adresem <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/2360>.

Nazwy obiektów fizjograficznych z obszaru Polski zawarte są w dwóch archiwalnych wykazach:

- *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* – wykaz opracowany przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, wydany w 1991 roku przez Głównego Geodetę Kraju oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, zawiera około 28 tys. zestandaryzowanych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych;
- *Nazewnictwo geograficzne Polski. Tom 1. Hydronimy* – wykaz opracowany przez Komisję Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, wydany w 2006 roku przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Składa się z dwóch części – pierwsza, zatytułowana *Wody płynące, źródła, wodospady*, zawiera 8 252 zestandaryzowane nazwy, część druga, zatytułowana *Wody stojące*, zawiera 7 605 nazw. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/ksng/publikacje-dotyczace-nazewnictwa-geograficznego-polski>.

Wykazy polskich nazw geograficznych świata (polskich egzonimów), ustalonych przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, są publikowane zarówno w postaci tradycyjnych publikacji, jak i są zawarte w Państwowym Rejestrze Nazw Geograficznych.

Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata jest publikacją zawierającą polskie egzonimy. Jej pierwsze wydanie zostało opublikowane w 2013 roku, zaś drugie w 2019 roku. W wykazie podano polskie nazwy dla 13 599 obiektów geograficznych. Jest on dostępny na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/ksng/urzedowy-wykaz-polskich-nazw-geograficznych-swiate2>.

Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych jest publikacją wydawaną co 2 lata. Zawarte są w niej nazwy 195 państw uznawanych przez Rzeczpospolitą Polską (tj. 193 państwa członkowskie ONZ oraz Kosowo i Watykan) i 69 terytoriów niesamodzielnych. W wykazie podano także nazwy stolic, mieszkańców państw oraz przymiotniki od nazw państw. Wykaz jest dostępny na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/ksng/Urzedowy-wykaz-nazw-panstw-i-terytoriow-niesamodzielnych>.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi *Rejestr gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości*. W rejestrze uwzględnione są dodatkowe nazwy w językach mniejszości, które wprowadzono dla 1 252 miejscowości i ich części, położonych na terenie

są używane nazwy w języku mniejszości]. The register includes additional names in minority languages, which have been introduced in 1,252 localities and their parts situated in 62 communes (as of October 2024). It includes 359 German names from 31 communes, 827 Kashubian names from 27 communes, 30 Lithuanian names from one commune, 27 Belarusian names from one commune and 9 Lemko names from 2 communes. The register is available on the Ministry's website: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.

The Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland has developed the **List of English names of major geographical features situated in the territory of the Republic of Poland** [Wykaz angielskich nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej]. It was prepared for foreign recipients who describe Poland in English. The List includes the names of only those features that most often appear in foreign-language publications – these are the largest objects and objects the most famous for tourist and historical reasons. The list is available on the Commission's website: <https://www.gov.pl/web/ksng/wykaz-angielskich-nazw-wazniejszych-obiektow-geograficznych-polozonych-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej>.

3. Databases

The primary database containing geographical names is the **National Register of Geographical Names** [Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych] (PRNG) maintained by the Head Office of Geodesy and Cartography. This register is an official reference database that forms the basis for other spatial information systems using geographical name data. The register comprises two parts. The first is the "Register of Geographical Names of the Republic of Poland", which contains the names of geographical features located in whole or in part on the territory of Poland, including Polish maritime areas. The second is the "Register of Geographical Names of the World", containing Polish-language names of geographical features located outside Poland (i.e. Polish exonyms). The legal basis for the creation, updating and verification, data sharing, as well as the scope of information collected in the National Register of Geographical Names is the "Regulation of the Minister of Development, Labor and Technology of 29 January 2021 on the National Register of Geographical Names" (Journal of Laws of 2021, item 273).

The Register of Geographical Names of the Republic of Poland contains 255,900 names (as of October 2024) – 124,400 locality names and 131,500 physiographic feature names. Official names (137,800), standardized names (26,600) and non-standardized names (91,400) are included

62 gmin (stan na październik 2024 r.). Obejmuje on 359 nazw niemieckich z obszaru 31 gmin, 827 nazw kaszubskich z 27 gmin, 30 nazw litewskich z jednej gminy, 27 nazw białoruskich z jednej gminy oraz 9 nazw łemkowskich z 2 gmin. Rejestr jest dostępny na internetowej stronie ministerstwa: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej opracowała **Wykaz angielskich nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**. Został on przygotowany z myślą o zagranicznych odbiorcach, którzy opisują w języku angielskim Polskę. Uwzględniono w nim nazwy tylko tych obiektów, które najczęściej mogą pojawiać się w obcojęzycznych publikacjach – są to obiekty największe, najbardziej znane ze względów turystycznych i historycznych. Wykaz jest dostępny na internetowej stronie Komisji: <https://www.gov.pl/web/ksng/wykaz-angielskich-nazw-wazniejszych-obiektow-geograficznych-polozonych-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej>.

3. Bazy danych

Podstawową bazą zawierającą nazwy geograficzne jest **Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych (PRNG)** prowadzony przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Rejestr ten jest urzędową, referencyjną bazą danych, która stanowi podstawę dla innych systemów informacji przestrzennej wykorzystujących dane dotyczące nazewnictwa geograficznego. Rejestr składa się z dwóch części. Pierwszą jest *Rejestr nazw geograficznych Rzeczypospolitej Polskiej* zawierający nazwy obiektów geograficznych położonych w całości lub w części na obszarze Polski, w tym na polskich obszarach morskich. Drugą część stanowi *Rejestr nazw geograficznych świata* zawierający polskojęzyczne nazwy obiektów geograficznych położonych poza granicami Polski (tj. polskie egzonymy). Podstawę prawną tworzenia, aktualizacji i weryfikacji, udostępniania danych, a także zakresu informacji gromadzonych w bazie danych Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych stanowi *Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 29 stycznia 2021 r. w sprawie państwowego rejestru nazw geograficznych* (Dz.U. z 2021 r., poz. 273).

W rejestrze nazw geograficznych Rzeczypospolitej Polskiej zawartych jest (stan na październik 2024 r.) 255,9 tys. nazw – 124,4 tys. nazw miejscowości i 131,5 tys. nazw obiektów fizjograficznych. W rejestrze uwzględnione są

in the Register. Apart from the names themselves, it also includes attributes containing detailed information about the names and features described, including geographical coordinates. The register is regularly updated based on legislation, data and documents on geographical names. The names included in the register can be viewed on the National Geoportal (geoportal.gov.pl), in the “Zawartość mapy” [Map Content] panel in the layer “Dane topograficzne – Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych” [Topographic data – National Register of Geographical Names], divided into thematic layers: names of localities (divided into official names and other names) and names of physiographic features (divided into official names, standardized names and other names). The register is available free of charge for any use and register data can be downloaded in .shp, .xls and .gml formats from the geoportal (the instruction for downloading data is available on the website <https://www.geoportal.gov.pl/en/data/national-register-of-geographical-names/>).

The Register of Geographical Names of the World includes Polish exonyms that have been standardized and recommended for use by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland. The register includes the names of 15,200 features from all continents, including undersea ones. The database is continuously updated based on Commission resolutions. The data in the Register of Polish Geographical Names of the World with additional attributes can be viewed and searched via a dedicated map portal at <https://prng.geoportal.gov.pl>. The Register itself is available free of charge for any use and can be downloaded from the National Geoportal (just like the Register of Geographical Names of the Republic of Poland).

The Head Office of Geodesy and Cartography also maintains the **National Register of Boundaries** [Państwowy Rejestr Granic] (PRG). It is an official reference database that is the basis for other spatial information systems using data on territorial divisions (particularly administrative divisions) and registers of localities, streets and addresses. The Register collects data on the boundaries and areas of Poland's administrative division units (i.e. voivodships, counties and communes), register units (i.e. towns in urban-rural communes, districts of Warsaw and representations in selected towns), cadastral district, special borders, as well as addresses and their spatial location. The database contains both geometric data and descriptive attributes. The register is updated in terms of the boundaries and area of administrative division units each year as of January 1, based on legal acts regarding changes in the administrative division or changes in the boundaries of administrative units, or as a result of modernization or changes in the Land and Building Register affecting the course administrative boundaries, based on

nazwy urzędowe (137,8 tys.), zestandaryzowane (26,6 tys.) oraz niestandaryzowane (91,4 tys.). Poza samymi nazwami uwzględnione są atrybuty zawierające szczegółowe informacje dotyczące samej nazwy oraz opisywanego obiektu, w tym współrzędne geograficzne. Aktualizacja rejestru prowadzona jest na bieżąco, na podstawie aktów prawnych, danych i dokumentów dotyczących nazewnictwa geograficznego. Nazwy z tego rejestru można przeglądać w krajowym geoportalu (geoportal.gov.pl), w panelu *Zawartość mapy* w warstwie *Dane topograficzne – Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych*, w podziale na warstwy tematyczne: nazwy miejscowości (w podziale na nazwy urzędowe i nazwy pozostałe) i nazwy obiektów fizjograficznych (w podziale na nazwy urzędowe, nazwy zestandaryzowane oraz nazwy pozostałe). Jest on dostępny bezpłatnie i do dowolnego wykorzystania – dane rejestru można pobrać w formatach .shp, .xls i .gml z krajowego geoportalu (instrukcja pobierania danych znajduje się na stronie <https://www.geoportal.gov.pl/pl/dane/panstwowy-rejestr-nazw-geograficznych-prng/>).

W Rejestrze nazw geograficznych świata zawarte są polskie egzonymy, które zostały zestandaryzowane i zalecone do stosowania przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej. W rejestrze uwzględniono nazwy 15,2 tys. obiektów ze wszystkich kontynentów, a także nazwy obiektów podmorskich. Aktualizacja bazy danych prowadzona jest na bieżąco, na podstawie uchwał Komisji. Dane rejestru polskich nazw geograficznych świata wraz z dodatkowymi atrybutami można przeglądać i wyszukiwać poprzez dedykowany portal mapowy <https://prng.geoportal.gov.pl>. Sam rejestr jest dostępny bezpłatnie i do dowolnego wykorzystania, zaś pobrać go można z krajowego geoportalu (analogicznie jak rejestr nazw geograficznych Rzeczypospolitej Polskiej).

Główny Urząd Geodezji i Kartografii prowadzi ponadto **Państwowy Rejestr Granic (PRG)**. Jest on urzędową, referencyjną bazą danych stanowiącą podstawę dla innych systemów informacji przestrzennej, wykorzystujących dane dotyczące podziałów terytorialnych (zwłaszcza podziału administracyjnego) oraz ewidencji miejscowości, ulic i adresów. W rejestrze PRG gromadzone są dane dotyczące przebiegu granic oraz powierzchni: Polski, jednostek podziału administracyjnego kraju (tj. województw, powiatów i gmin), jednostek ewidencyjnych (tj. miast w gminach miejsko-wiejskich, dzielnic Warszawy oraz delegatur w wybranych miastach), obrębów ewidencyjnych, granic specjalnych, a także adresów i ich lokalizacji przestrzennej. Baza zawiera zarówno dane geometryczne, jak i atrybuty opisowe. Rejestr jest aktualizowany w zakresie przebiegu granic oraz powierzchni jednostek podziału administracyjnego każdego roku według stanu na 1 stycznia na podstawie aktów prawnych dotyczących zmian w podziale administracyjnym lub zmian w przebiegu granic jednostek administracyjnych, bądź

data provided by the county authorities. The register data on addresses and their spatial location are regularly updated in conjunction with changes made to the records of towns, streets and addresses kept by the commune offices. The legal basis for creating, updating, verifying, data sharing and the scope of the information collected in the register database is the “Regulation of the Council of Ministers of 16 July 2021 on the national register of boundaries and areas of territorial division units of the country” (Journal of Laws of 2021, item 1373).

The boundaries contained in the register can be viewed on the National Geoportal (geoportal.gov.pl). The register is available free of charge for any use and can be downloaded in .shp, .xls and .gml formats from the geoportal (the instruction for downloading data is available on the website <https://www.geoportal.gov.pl/en/data/national-register-of-boundaries/>).

The **Topographic Objects Database** [Baza Danych Obiektów Topograficznych] (BDOT10k) maintained by the Head Office of Geodesy and Cartography is a vector database containing the spatial locations of topographic objects along with their basic descriptive characteristics. The content and detail of the database correspond to a 1:10,000 scale topographic map. It includes the following categories of objects: networks of watercourses; networks of roads and railways; networks of utility lines; land cover; buildings, structures and equipment; land development complexes; administrative units; protected areas; reliefs and other objects for a total of 273 types of objects. Geographical names are one of the basic attributes of objects. The legal basis for creating, updating, verifying, data sharing and the scope of the information collected in the database is the “Regulation of the Minister of Development, Labor and Technology of 27 July 2021 on the topographic objects database and the database of general geographic objects, as well as standard cartographic products” (Journal of Laws of 2021, item 1412).

Visualization of the Topographic Objects Database is enabled by a dedicated map portal available at <https://bdot10k.geoportal.gov.pl>. The database is available free of charge and for any use, but entities that use it are obliged to include information about the source of the material used in publications. Data can be downloaded in .gml, .shp and .gpk formats from the National Geoportal (the instruction for downloading data is available on the website <https://www.geoportal.gov.pl/en/data/topographic-objects-database-bdot10k/>). Visualization of the downloaded BDOT10k data is also provided by the “BDOT10k_GML_shp” plug-in, dedicated to the QGIS software, developed by the team of the Head Office of Geodesy and Cartography. Thanks to this plug-in, the presentation of BDOT10k data is similar to a traditional topographic map at a scale of 1:10,000.

w wyniku modernizacji albo zmian w ewidencji gruntów i budynków wpływających na przebieg granic administracyjnych, na podstawie danych przekazanych przez władze powiatowe. Dane rejestru dotyczące adresów i ich lokalizacji przestrzennej są aktualizowane na bieżąco w powiązaniu ze zmianami dokonywanymi w ewidencji miejscowości, ulic i adresów przez urzędy gmin. Podstawę prawną tworzenia, aktualizacji, weryfikacji, udostępniania danych oraz zakresu informacji gromadzonych w bazie danych rejestru stanowi *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2021 r. w sprawie państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju* (Dz.U. z 2021 r., poz. 1373).

Granice zawarte w rejestrze można przeglądać w krajowym geoportalu (geoportal.gov.pl); sam rejestr jest dostępny bezpłatnie i do dowolnego wykorzystania – można go pobrać w formatach .shp i .gml z krajowego geoportalu (instrukcja pobierania danych znajduje się na stronie <https://www.geoportal.gov.pl/pl/dane/panstwowy-rejestr-granic-prg/>).

Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) prowadzona przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii jest bazą wektorową zawierającą lokalizację przestrzenną obiektów topograficznych wraz z ich podstawową charakterystyką opisową. Treść oraz szczegółowość bazy odpowiada mapie topograficznej w skali 1:10 000, a w jej zakresie wchodzi następujące kategorie obiektów: sieć wodna, sieć komunikacyjna, sieć uzbrojenia terenu, pokrycie terenu, budynki, budowle i urządzenia, kompleksy użytkowania terenu, jednostki podziału terytorialnego, tereny chronione, obiekty inne, rzeźba terenu – łącznie 273 rodzaje obiektów. Jednym z podstawowych atrybutów obiektów są nazwy geograficzne. Podstawę prawną tworzenia, aktualizacji, weryfikacji, udostępniania danych oraz zakresu informacji gromadzonych w bazie stanowi *Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych*. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1412).

Wizualizację Bazy Danych Obiektów Topograficznych umożliwia dedykowany portal mapowy dostępny pod adresem <https://bdot10k.geoportal.gov.pl>. Baza jest dostępna bezpłatnie i do dowolnego wykorzystania, przy czym podmioty, które wykorzystują materiały z bazy, mają obowiązek zamieszczania w publikowanych opracowaniach informacji o źródle pochodzenia użytego materiału. Dane można pobrać w formacie .gml, .shp i .gpk z krajowego geoportalu (instrukcja pobierania danych znajduje się na stronie <https://www.geoportal.gov.pl/pl/dane/baza-danych-obiektow-topograficznych-bdot10k/>). Wizualizację pobranych danych BDOT10k zapewnia również wtyczka „BDOT10k_GML_shp”, dedykowana oprogramowaniu QGIS, opracowana przez zespół Głównego Urzędu Geo-

Another database maintained by the Head Office of Geodesy and Cartography is the **Database of General Geographical Objects** [Baza Danych Obiektów Ogólnogeograficznych] (BDOO). This vector database contains the spatial locations of major topographic objects along with their basic descriptive characteristics. The Database of General Geographical Objects was established as a result of the quantitative and qualitative generalization of the Topographic Objects Database. The content and detail of the database correspond to a 1:250,000 scale map. Similarly to the Topographic Objects Database, it includes: networks of watercourses; networks of roads and railways; networks of utility lines; land cover; buildings, structures and equipment; land development complexes; administrative units; protected areas; reliefs and other objects for a total of 45 types of objects. Geographical names are one of the attributes of these objects. The legal basis for creating, updating, verifying, data sharing and the scope of the information collected in the database is the “Regulation of the Minister of Development, Labor and Technology of 27 July 2021 on the topographic objects database and the database of general geographic objects, as well as standard cartographic products” (Journal of Laws of 2021, item 1412).

The visualization of the Database of General Geographical Objects can be viewed on the National Geoportal (geoportal.gov.pl). The database is available free of charge and for any use, but entities that use it are obliged to include information about the source of the material used in publications. Data can be downloaded in .gml format from the geoportal according to selected years (the instruction for downloading data is available on the website <https://www.geoportal.gov.pl/en/data/database-of-general-geographic-objects-bdoo/>). Visualization of the downloaded BDOO data is also provided by the “BDOO_GML” plug-in, dedicated to the QGIS software, developed by the team of the Head Office of Geodesy and Cartography. Thanks to this plug-in, the presentation of BDOO data is similar to a traditional general geographical map at a scale of 1:250,000.

Statistics Poland maintains the **National Official Register of the Territorial Division of the Country** [Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju] (TERYT). The register consists of 4 systems: Identifiers and Names of Units of Territorial Division (TERC) containing the identifiers and names of Poland’s administrative division units; Identifiers and Names of Localities (SIMC) containing the identifiers and names of localities (102,200 names as of October 2024); Statistical Regions and Census Enumeration Areas (BREC) containing identifiers and boundaries of the subdivisions established for the purpose of conducting national censuses and sample surveys (i.e. census enumeration areas and statistical regions); Address Identification of Streets, Real Estates, Buildings and Dwellings (NOBC)

deзии i Kartografii. Dzięki tej wtyczce prezentacja danych BDOT10k zbliżona jest do tradycyjnej mapy topograficznej w skali 1:10 000.

Baza Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (BDOO) jest kolejną bazą prowadzoną przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Ta baza wektorowa zawiera lokalizację przestrzenną najważniejszych obiektów topograficznych wraz z ich podstawową charakterystyką opisową. Baza Danych Obiektów Ogólnogeograficznych została utworzona w wyniku generalizacji ilościowej i jakościowej Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Treść oraz szczegółowość bazy odpowiada mapie w skali 1:250 000, a w jej zakres wchodzi, podobnie jak w przypadku Bazy Danych Obiektów Topograficznych: sieć wodna, sieć komunikacyjna, sieć uzbrojenia terenu, pokrycie terenu, budynki, budowle i urządzenia, kompleksy użytkowania terenu, jednostki podziału terytorialnego, tereny chronione, obiekty inne, rzeźba terenu – łącznie 45 rodzajów obiektów; nazwy geograficzne są jednym z atrybutów tych obiektów. Podstawę prawną tworzenia, aktualizacji, weryfikacji, udostępniania danych oraz zakresu informacji gromadzonych w bazie stanowi *Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych*. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1412).

Wizualizację Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych można przeglądać w krajowym geoportalu (geoportal.gov.pl). Baza jest dostępna bezpłatnie i do dowolnego wykorzystania, przy czym podmioty, które wykorzystują materiały z bazy, mają obowiązek zamieszczania w publikowanych opracowaniach informacji o źródle pochodzenia użytego materiału. Dane można pobrać w formacie .gml z krajowego geoportalu według stanu na wybrane lata (instrukcja pobierania danych znajduje się na stronie <https://www.geoportal.gov.pl/pl/dane/baza-danych-objektow-ogolnogeograficznych-bdoo/>). Wizualizację pobranych danych BDOO, zapewnia również wtyczka „BDOO_GML”, dedykowana oprogramowaniu QGIS, opracowana przez zespół Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. Dzięki tej wtyczce prezentacja danych BDOO zbliżona jest do tradycyjnej mapy ogólnogeograficznej w skali 1:250 000.

Główny Urząd Statystyczny prowadzi **Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT)**. Rejestr ten składa się z 4 systemów: *system identyfikatorów i nazw jednostek podziału terytorialnego (TERC)* zawierający identyfikatory i nazwy jednostek podziału administracyjnego kraju; *system identyfikatorów i nazw miejscowości (SIMC)* zawierający identyfikatory i nazwy miejscowości (102,2 tys. nazw według stanu na październik 2024 r.); *system rejonów statystycznych i obwodów spisowych (BREC)* obejmujący

containing addresses of buildings and dwellings and including the Central Catalogue of Streets (ULIC), which includes street names (299,700 names as of October 2024) consistent with the resolutions of the relevant commune councils on their assignment. The TERYT Register operates under the “Act of 29 June 1995 on public statistics” (Journal of Laws of 2020, item 443) and the “Regulation of the Council of Ministers of 15 December 1998 on the detailed principles of running, using and making available the national official register of the territorial division of the country and the related duties of government administration bodies and local government units” (Journal of Laws of 1998, No. 157, item 1031). The register is available for browsing, search and download on the website of Statistics Poland at <https://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/english.aspx>.

The General Directorate for Environmental Protection maintains a reference **Central Register of Nature Protection Forms**, which includes all of Poland’s nature protection areas (national parks, nature reserves, landscape parks, protected landscape areas, Natura 2000 areas, nature monuments and other protected areas) along with the names of those objects that have a name. The legal basis for the register is the “Act of 16 April 2004 on nature conservation” (Journal of Laws of 2018, item 142). The register’s data on the forms of nature conservation can be viewed and searched on the dedicated website at <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/index.jsf>, as well as via the map service at <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

All of the above-mentioned databases are available on an open-data basis, with the obligation to inform about the source of the information obtained.

4. Other publications

The last Polish edition of the **Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names** [Słownika terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych] was published in late 2014. The Glossary was prepared by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published by the Head Office of Geodesy and Cartography. It is a translation of the English version of the 2002 “Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” together with the

identyfikatory i granice jednostek podziału utworzonego dla potrzeb prowadzenia narodowych spisów powszechnych i badań reprezentacyjnych (tj. obwodów spisowych i rejonów statystycznych); *system identyfikacji adresowej ulic, nieruchomości, budynków i mieszkań (NOBC)* zawierający adresy budynków i mieszkań, w ramach którego prowadzony jest *Centralny Katalog Ulic (ULIC)* obejmujący nazwy ulic (299,7 tys. nazw według stanu na październik 2024 r.) zgodne z brzmieniem uchwał rad gmin o ich nadaniu. Rejestr TERYT funkcjonuje w oparciu o przepisy: *Ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej* (Dz.U. z 2020 r., poz. 443) oraz *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego* (Dz.U. z 1998 r., nr 157, poz. 1031). Rejestr jest udostępniony do przeglądania, wyszukiwania i pobierania na stronie Głównego Urzędu Statystycznego https://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/rejestr_teryt/informacje_podstawowe/informacje_podstawowe.aspx?contrast=default.

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska prowadzi referencyjny **Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody**, który obejmuje wszystkie obszary ochrony przyrody w Polsce (parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody i inne obszary chronione) wraz z ich nazwami, jeżeli obiekty mają nadaną nazwę. Podstawą prawną prowadzenia rejestru jest *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2018 r., poz.142). Wyszukiwanie i przeglądanie danych o formach ochrony przyrody zawartych w rejestrze możliwe jest na dedykowanej jemu stronie internetowej <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/index.jsf>, a także w serwisie mapowym <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Wszystkie wyżej wymienione bazy są dostępne na zasadach otwartego dostępu (open data), z obowiązkiem poinformowania o źródle pozyskanych informacji.

4. Inne publikacje

Ostatnia polska edycja **Słownika terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych** ukazała się pod koniec 2014 roku. Słownik został przygotowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej i opublikowany przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Jest to tłumaczenie angielskiej wersji publikacji *Glossary of terms for the standardization of geographical names* z 2002 roku wraz z *Addendum* z 2007 roku. Do wydania tego nie wprowadzono żadnych istotnych zmian

2007 “Addendum”. No significant changes or additions have been made to that edition compared to the English version. It is available on the Commission’s website: <https://www.gov.pl/web/ksng/inne-publicacje-ksng>.

The Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland also adopts the **Romanization rules** for individual languages using non-Roman scripts as recommended for use in Poland with respect to geographical names. Rules are adopted for official languages of countries; it was also adopted for one minority language from Poland (Lemko). For most languages, rules on both transliteration (or international Romanization system) and Polish phonetic transcription are established. An exception to this is several Asian languages for which only international Romanization is recommended. The Commission has adopted Romanization rules for 37 languages; these are available on the Commission’s website at <https://www.gov.pl/web/ksng/inne-publicacje-ksng>.

A list of normative acts concerning establishing, changing and abolishing of the official names of localities (including changes to locality types) promulgated since 1946 is available on the website of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects: <https://www.gov.pl/web/mswia/regulacje-prawne-dotyczace-nazewnictwa-miejscowosci>.

i uzupełnień w stosunku do wersji angielskiej. Publikacja dostępna jest na stronie internetowej Komisji: <https://www.gov.pl/web/ksng/inne-publicacje-ksng>.

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej przyjmuje **zasady latynizacji** dla poszczególnych języków używających niełacińskich systemów pisma, jako zalecane do stosowania w Polsce dla nazw geograficznych. Zasady przyjmowane są dla języków urzędowych państw; przyjęto je ponadto dla jednego języka mniejszościowego z obszaru Polski (łemkowskiego). W przypadku większości języków ustalona jest zarówno transliteracja (lub międzynarodowy system latynizacji), jak i polska transkrypcja fonetyczna – wyjątkiem jest kilka języków azjatyckich, dla których zalecane jest stosowanie tylko międzynarodowej latynizacji. Komisja przyjęła zasady latynizacji dla 37 języków, są one udostępnione na stronie internetowej Komisji: <https://www.gov.pl/web/ksng/inne-publicacje-ksng>.

Wykaz aktów normatywnych dotyczących ustalenia, zmiany lub zniesienia nazw miejscowości (wraz ze zmianami rodzajów miejscowości) ogłoszonych od 1946 roku zamieszczony jest na stronie internetowej Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych: <https://www.gov.pl/web/mswia/regulacje-prawne-dotyczace-nazewnictwa-miejscowosci>.

VI. Glossary of words necessary for the understanding of maps and geographical names databases

VI. Słownik słów potrzebnych przy korzystaniu z map i baz danych nazw geograficznych

For nouns (appellatives) the information about their grammatical gender was given (*m.* – masculine, *f.* – feminine, *n.* – neuter) and it was also stated if a noun in question is in plural (*pl.*). For adjectives (marked with *ad.*), a full masculine singular form was given accompanied by the endings for the feminine and neuter gender.

Dla rzeczowników podano informacje o ich rodzaju (*m.* – męski, *f.* – żeński, *n.* – nijaki) oraz zaznaczono, gdy jest on zapisany w liczbie mnogiej (*pl.*), dla przymiotników (oznaczonych *ad.*) podano pełną formę rodzaju męskiego liczby pojedynczej oraz końcówki rodzaju żeńskiego i nijakiego.

Polish term Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski	Polish term Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
akwedukt <i>m.</i>	aqueduct	budynek przemysłowy <i>m.</i>	industrial building
aleja <i>f.</i> , aleje <i>pl.</i>	avenue; alley	budynek użyteczności publicznej <i>m.</i>	public building
alejka <i>f.</i>	alley; line; path	budynek wielorodzinny <i>m.</i>	multifamily residential; multidwelling unit
altana <i>f.</i>	gazebo; arbour	budynek zrujnowany <i>m.</i>	ruined building; dilapidated building
ambasada <i>f.</i>	embassy	bulwar <i>m.</i> , bulwary <i>pl.</i>	boulevard
amfiteatr <i>m.</i>	amphitheatre	bunkier <i>m.</i> , bunkry <i>pl.</i>	bunker
apteka <i>f.</i>	pharmacy; chemist's	były, -a, -e <i>ad.</i>	former
autostrada <i>f.</i>	motorway	cegielnia <i>f.</i>	brickworks
bagno <i>n.</i> , bagna <i>pl.</i>	marsh; swamp; fen	cementownia <i>f.</i>	cement plant
bank <i>m.</i>	bank	centralny, -a, -e <i>ad.</i>	central
basen kąpielowy <i>m.</i>	swimming pool	centrum <i>n.</i>	center; downtown
basen portowy <i>m.</i>	harbor basin	centrum handlowe <i>n.</i>	shopping center, shopping mall
basen <i>m.</i>	basin; pool	cerkiew <i>f.</i> , cerkwie <i>pl.</i>	orthodox church
baza transportowa <i>f.</i>	transport base	chłodnia <i>f.</i>	cold store
bazar <i>m.</i>	bazaar; market place	chroniony, -a, -e <i>ad.</i>	protected
bazylika <i>f.</i>	basilica	ciek <i>m.</i> , ciek <i>pl.</i>	stream
biały, -a, -e <i>ad.</i>	white	ciek okresowy <i>m.</i>	intermittent stream
bieżnia <i>f.</i> , bieżnie <i>pl.</i>	running track	ciek stały <i>m.</i>	perennial stream
biurowiec <i>m.</i> , biurowce <i>pl.</i>	office building; office block	cieplarnia <i>f.</i>	hothouse
biblioteka <i>f.</i>	library	ciepłownia <i>f.</i>	heating plant
błoto <i>n.</i> , błota <i>pl.</i>	marsh; mud	cieśnina <i>f.</i>	strait; sound
bocznicą kolejową <i>f.</i>	branch line	cmentarz <i>m.</i>	cemetery
boisko <i>n.</i> , boiska <i>pl.</i>	playing field	cmentarz chrześcijański <i>m.</i>	Christian cemetery
bór <i>m.</i> , bory <i>pl.</i>	coniferous forest	cmentarz dla zwierząt <i>m.</i>	pet cemetery; cemetery for animals
brama <i>f.</i>	gate	cmentarz komunalny <i>m.</i>	municipal cemetery
bród <i>m.</i>	ford	cmentarz niechrześcijański <i>m.</i>	non-Christian cemetery
bruzda <i>f.</i>	basin; trench	cmentarz wojenny <i>m.</i>	war cemetery
brzeg <i>m.</i>	shoreline	cukrownia <i>f.</i>	sugar refinery
budowa <i>f.</i>	construction; building site	cypel <i>m.</i>	spit; promontory
budowla <i>f.</i> , budowle <i>pl.</i>	architectural structure	cyrk lodowcowy <i>m.</i>	glacial cirque
budynek <i>m.</i> , budynki <i>pl.</i>	building		
budynek gospodarczy <i>m.</i>	outbuilding		
budynek jednorodzinny <i>m.</i>	single-family building		
budynek mieszkalny <i>m.</i>	residential building		

Polish term	English equivalent	Polish term	English equivalent
Nazwa polska	Odpowiednik angielski	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
czarny, -a, -e <i>ad.</i>	black	fort <i>m.</i> , forty <i>pl.</i>	fort
część miasta <i>f.</i>	part of a town	forteca <i>f.</i>	fortress
część wsi <i>f.</i>	part of a village	gaj <i>m.</i> , gaje <i>pl.</i>	grove
dawny, -a, -e <i>ad.</i>	former	galeria handlowa <i>f.</i>	shopping center; shopping mall
dąbrowa <i>f.</i>	oak wood	garaż <i>m.</i>	garage
delta <i>f.</i>	delta (of a river)	garb <i>m.</i> , garby <i>pl.</i>	hummock
depresja <i>f.</i>	depression	gaz <i>m.</i>	gas
dół <i>m.</i> , doły <i>pl.</i>	hollow; pit	gazociąg <i>m.</i>	gas pipeline
dolina <i>f.</i> , doliny <i>pl.</i>	valley; vale	gazownia <i>f.</i>	gasworks
dolny, -a, -e <i>ad.</i>	lower; inferior	gęste krzaki <i>pl.</i>	dense bushes
dom <i>m.</i> , domy <i>pl.</i>	house	glinianka <i>f.</i> , glinianki <i>pl.</i>	clay pit
dom dziecka <i>m.</i>	orphanage	głaz <i>m.</i> , głazy <i>pl.</i>	boulder
dom handlowy <i>m.</i>	department store	głaz narzutowy <i>m.</i>	erratic
dom kultury <i>m.</i>	community centre	głębia <i>f.</i>	depth
dom opieki <i>m.</i>	nursing home; care home	głębokość <i>f.</i>	deepness
dom parafialny <i>m.</i>	parish house	główny, -a, -e <i>ad.</i>	main
dom studenta <i>m.</i>	hall of residence; dorm	gmach <i>m.</i> , gmachy <i>pl.</i>	edifice
dom weselny <i>m.</i>	wedding house	gmina <i>f.</i> , gminy <i>pl.</i>	commune (3rd order administrative unit)
dom wychowawczy <i>m.</i>	parental home	gospodarstwo <i>n.</i>	farm
dom wypoczynkowy <i>m.</i>	holiday house; boarding house	gospodarstwo hodowlane <i>n.</i>	livestock farm
domki letniskowy <i>m.</i> , domki letniskowe <i>pl.</i>	summer house; bungalow	góra <i>f.</i>	mountain; mount
droga <i>f.</i> , drogi <i>pl.</i>	road; way	górnny, -a, -e <i>ad.</i>	upper; superior
droga dwujezdniowa <i>f.</i>	double carriageway	góry <i>pl.</i>	mountains; ridge; range
droga ekspresowa <i>f.</i>	expressway	granica <i>f.</i> , granice <i>pl.</i>	boundary
droga główna <i>f.</i>	main road	grań <i>f.</i>	arête; ridge
droga gminna <i>f.</i>	commune road	grobla <i>f.</i> , groble <i>pl.</i>	levee; dyke
droga gruntowa <i>f.</i>	unimproved road; dirt road; track	grobowiec <i>m.</i> , grobowce <i>pl.</i>	tomb
droga jednojezdniowa <i>f.</i>	single carriageway	grodzisko <i>n.</i>	fortified settlement site; old rampart
droga krajowa <i>f.</i>	national road	grota <i>f.</i> , groty <i>pl.</i>	grotto; cave
droga lokalna <i>f.</i>	local road	grób <i>m.</i> , groby <i>pl.</i>	grave
droga powiatowa <i>f.</i>	county road	gród <i>m.</i> , grody <i>pl.</i>	fortified settlement
droga wojewódzka <i>f.</i>	voivodship road	grupa <i>f.</i> , grupy <i>pl.</i>	group
drzewo <i>n.</i> , drzewa <i>pl.</i>	tree	grzbiet (górski) <i>m.</i> , grzbiety <i>pl.</i>	ridge
duży, -a, -e <i>ad.</i>	big; large	hala <i>f.</i> , hale <i>pl.</i>	alp; mountain meadow
dworzec autobusowy <i>m.</i>	bus terminal; bus station	hala sportowa <i>f.</i>	sports hall
dworzec kolejowy <i>m.</i>	main railway station	hala targowa <i>f.</i>	market hall
dworzec lotniczy <i>m.</i>	airport	hałda <i>f.</i> , hałdy <i>pl.</i>	dump; pile
dwór <i>m.</i> , dwory <i>pl.</i>	mansion	hangar <i>m.</i> , hangary <i>pl.</i>	hangar
dzielnica <i>f.</i> , dzielnice <i>pl.</i>	district; quarter	historyczny, -a, -e <i>ad.</i>	historic
elektrociepłownia <i>f.</i>	heat and power plant	hotel <i>m.</i> , hotele <i>pl.</i>	hotel
elektrownia <i>f.</i>	power plant	huta (żelaza) <i>f.</i>	steelworks
elektrownia wodna <i>f.</i>	hydroelectric power plant	instytut <i>m.</i>	institute
elevator <i>m.</i> , elewatory <i>pl.</i>	elevator	internat <i>m.</i>	dormitory
estakada <i>f.</i> , estakady <i>pl.</i>	elevated highway; overpass	izobata <i>f.</i> , izobaty <i>pl.</i>	isobath
fabryka <i>f.</i> , fabryki <i>pl.</i>	factory; industrial plant	jama <i>f.</i> , jamy <i>pl.</i>	hollow
falochron <i>m.</i> , falochrony <i>pl.</i>	breakwater	jar <i>m.</i> , jary <i>pl.</i>	ravine; gill
fontanna <i>f.</i> , fontanny <i>pl.</i>	fountain	jaskinia <i>f.</i> , jaskinie <i>pl.</i>	cave
		jaz <i>m.</i> , jazy <i>pl.</i>	weir

Polish term	English equivalent	Polish term	English equivalent
Nazwa polska	Odpowiednik angielski	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
jezdnia <i>f.</i> , jezdnie <i>pl.</i>	carriageway	linia brzegowa <i>f.</i>	shoreline
jezioro <i>n.</i> , jeziora <i>pl.</i>	lake	linia elektroenergetyczna <i>f.</i>	power line
kalwaria <i>f.</i>	calvary	linia kolejowa <i>f.</i>	railway
kamieniołom <i>m.</i> , kamieniołomy <i>pl.</i>	quarry	linia tramwajowa <i>f.</i>	streetcar (tramway) route; tramline
kamień <i>m.</i> , kamienie <i>pl.</i>	stone	linia wysokiego napięcia <i>f.</i>	high voltage line
kanał <i>m.</i> , kanały <i>pl.</i>	canal; channel	linia żeglugi pasażerskiej <i>f.</i>	passenger ship route
kaplica <i>f.</i> , kaplice <i>pl.</i>	chapel	lotnisko <i>n.</i>	airport; aerodrome
kapliczka <i>f.</i> , kapliczki <i>pl.</i>	wayside shrine	lotnisko wojskowe <i>n.</i>	military airport; airbase
katedra <i>f.</i>	cathedral	łacha <i>f.</i> , łachy <i>pl.</i>	sandbank
kąpielisko <i>n.</i> , kąpieliska <i>pl.</i>	swimming baths; watering place	łańcuch górski <i>m.</i>	range; chain
kemping <i>m.</i> , kempingi <i>pl.</i>	camping; campsite	ławica <i>f.</i> , ławice <i>pl.</i>	bank
kino <i>n.</i> , kina <i>pl.</i>	cinema	łąka <i>f.</i> , łąki <i>pl.</i>	meadow
klasztor <i>m.</i> , klasztory <i>pl.</i>	monastery; cloister; convent	łąg <i>m.</i> , łągi <i>pl.</i>	marshy meadow; riverine forest
klif <i>m.</i> , klify <i>pl.</i>	cliff	łowisko <i>n.</i> , łowiska <i>pl.</i>	fishing area
kładka <i>f.</i> , kładki <i>pl.</i>	footbridge	magazyn <i>m.</i> , magazyny <i>pl.</i>	warehouse
kolej <i>f.</i> , koleje <i>pl.</i>	railway	mały, -a, -e <i>ad.</i>	little; small
kolej dwutorowa <i>f.</i>	double track railway	masyw <i>m.</i> , masywy <i>pl.</i>	massif
kolej jednotorowa <i>f.</i>	single track railway	maszt <i>m.</i> , maszty <i>pl.</i>	mast
kolej linowa <i>f.</i>	cable railway	mauzoleum <i>n.</i> , mauzolea <i>pl.</i>	mausoleum
kolej niezelektryfikowana <i>f.</i>	non-electrified railway	meczet <i>m.</i> , meczety <i>pl.</i>	mosque
kolej szerokotorowa <i>f.</i>	broad gauge railway	metro <i>n.</i>	subway; underground railway
kolej wąskotorowa <i>f.</i>	narrow gauged railway	miasto <i>n.</i> , miasta <i>pl.</i>	city; town
kolej wielotorowa <i>f.</i>	multi track railway	miejsce kultu <i>n.</i>	place of worship
kolej zelektryfikowana <i>f.</i>	electrified railway	miejsce martyrologii <i>n.</i>	martyrdom site
kolonia <i>f.</i> , kolonie <i>pl.</i>	hamlet; colony	miejsce obsługi podróżnych <i>n.</i>	motorway service area
komin <i>m.</i> , kominy <i>pl.</i>	chimney	miejsce poboru opłat <i>n.</i>	toll place; toll booth
konsulat <i>m.</i>	consulate	miejscość <i>f.</i> , miejscości <i>pl.</i>	locality; settlement
kopalnia <i>f.</i> , kopalnie <i>pl.</i>	mine	mielizna <i>f.</i> , melizny <i>pl.</i>	shoal; shallow; sandbank
kopiec <i>m.</i> , kopce <i>pl.</i>	knoll; mound	mierzeja <i>f.</i>	spit; sand spit
kort tenisowy <i>m.</i>	tennis court	młodnik <i>m.</i>	young forest
kosodrzewina <i>f.</i>	dwarf mountain pine	młyn <i>m.</i> , młyny <i>pl.</i>	mill
kościół <i>m.</i> , kościoły <i>pl.</i>	church	młyn wodny <i>m.</i>	watermill
kotlina <i>f.</i>	basin	moczary <i>pl.</i>	swamp
kotwiczowisko <i>n.</i>	anchorage	mogiła <i>f.</i> , mogiły <i>pl.</i>	grave
kraina <i>f.</i> , krainy <i>pl.</i>	land; region	mokradło <i>n.</i> , mokradła <i>pl.</i>	bog
kraj <i>m.</i> , kraje <i>pl.</i>	land; country	molo <i>n.</i>	jetty; pier
krawędź <i>f.</i> , krawędzie <i>pl.</i>	escarpment	morze <i>n.</i>	sea
krzaki <i>pl.</i>	scrub	most <i>m.</i> , mosty <i>pl.</i>	bridge
krzyż <i>m.</i> , krzyże <i>pl.</i>	cross	most zwodzony <i>m.</i>	drawbridge
kurhan <i>m.</i> , kurhany <i>pl.</i>	barrow; tumulus	motel <i>m.</i>	motel
las <i>m.</i> , lasy <i>pl.</i>	forest; wood	mur <i>m.</i> , mury <i>pl.</i>	wall
las iglasty <i>m.</i>	coniferous forest	muzeum <i>n.</i> , muzea <i>pl.</i>	museum
las liściasty <i>m.</i>	deciduous forest	myjnia samochodowa <i>f.</i>	car wash
las mieszany <i>m.</i>	mixed forest	nadbrzeże <i>n.</i> , nadbrzeża <i>pl.</i>	wharf; quay
las rzadki <i>m.</i>	thin forest	nadleśnictwo <i>n.</i>	forestry headquarter
latarnia morska <i>f.</i>	lighthouse	naftociąg <i>m.</i>	oil pipeline
ładowisko <i>n.</i>	airfield; landing strip	nasyp <i>m.</i> , nasypy <i>pl.</i>	embankment
leśniczówka <i>f.</i>	forester's lodge		

Polish term	English equivalent	Polish term	English equivalent
Nazwa polska	Odpowiednik angielski	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
niecka <i>f.</i>	basin; pan	plac <i>m.</i> , place <i>pl.</i>	square
nieczynny, -a, -e <i>ad.</i>	closed; inactive	plac sportowy <i>m.</i>	pitch; sports field
nieużytki <i>pl.</i>	wasteland	plantacja <i>f.</i> , plantacje <i>pl.</i>	plantation
nizina <i>f.</i> , niziny <i>pl.</i>	lowland	plaża <i>f.</i> , plaże <i>pl.</i>	beach
nowy, -a, -e <i>ad.</i>	new	plebania <i>f.</i>	clergy house; presbytery; vicarage
numer drogi <i>m.</i>	road number	płaskowyż <i>m.</i> , płaskowyże <i>pl.</i>	tableland; plateau
obniżenie <i>n.</i>	depressed area; depression	płycizna <i>f.</i> , płycizny <i>pl.</i>	bank
obserwatorium <i>n.</i>	observatory	pływalnia <i>f.</i>	swimming pool
obserwatorium astronomiczne <i>n.</i>	astronomical observatory	pobrzeże <i>n.</i>	littoral region
obszar <i>m.</i> , obszary <i>pl.</i>	area	pochylnia <i>f.</i>	inclined plane
obszar chroniony <i>m.</i>	protected area	poczta <i>f.</i>	post office
obszar piasków <i>m.</i>	sand area	podgórze <i>n.</i>	foothill
obszar zamknięty <i>m.</i>	restricted area	pogotowie ratunkowe <i>n.</i>	emergency medical service; ambulance service
oczyszczalnia ścieków <i>f.</i>	waste-water plant; sewage treatment plant	pogórze <i>n.</i>	upland
ogrodzenie <i>n.</i>	fence	pojezierze <i>n.</i> , pojezierza <i>pl.</i>	lakeland; lake district
ogród <i>m.</i> , ogrody <i>pl.</i>	garden	polana <i>f.</i> , polany <i>pl.</i>	glade
ogród botaniczny <i>m.</i>	botanical garden	pole <i>n.</i> , pola <i>pl.</i>	field
ogród działkowy <i>m.</i>	allotment area	pole bitwy <i>n.</i>	battlefield
ogród zoologiczny <i>m.</i>	zoological garden	pole biwakowe <i>n.</i>	campsite
okop <i>m.</i> , okopy <i>pl.</i>	trench	pole golfowe <i>n.</i>	golf course
opactwo <i>n.</i> , opactwa <i>pl.</i>	abbey	policja <i>f.</i>	police
oranżeria <i>f.</i>	orangery	poligon wojskowy <i>m.</i>	military training ground
osada <i>f.</i> , osady <i>pl.</i>	settlement	południe <i>n.</i>	south
osada leśna <i>f.</i>	forest settlement	południowo-wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	southeastern
osadnik <i>m.</i> , osadniki <i>pl.</i>	settling tank; settler	południowo-zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	southwestern
osiedle <i>n.</i> , osiedla <i>pl.</i>	housing estate; quarter	południowy, -a, -e <i>ad.</i>	southern
ostroga <i>f.</i> , ostrogi <i>pl.</i>	groyne	południowy wschód <i>m.</i>	southeast
ośrodek <i>m.</i> , ośrodki <i>pl.</i>	center	południowy zachód <i>m.</i>	southwest
ośrodek sportów zimowych <i>m.</i>	winter sports center	pomnik <i>m.</i> , pomniki <i>pl.</i>	monument
ośrodek wypoczynkowy <i>m.</i>	resort; holiday resort; holiday camp	pomnik przyrody <i>m.</i>	monument of nature
ośrodek zdrowia <i>m.</i>	health center	pomost <i>m.</i> , pomosty <i>pl.</i>	pier; jetty
padół <i>m.</i> , padoły <i>pl.</i>	depressed area; depression	ponor <i>m.</i> , ponory <i>pl.</i>	ponor
pagórek <i>m.</i> , pagórki <i>pl.</i>	hill; mound; knoll	port <i>m.</i> , porty <i>pl.</i>	port; harbor
pagóry <i>pl.</i>	hills; knolls	port handlowy <i>m.</i>	commercial port
pałac <i>m.</i> , pałace <i>pl.</i>	palace	port jachtowy <i>m.</i>	yachting harbor; marina
państwo <i>n.</i> , państwa <i>pl.</i>	country; state	port rybacki <i>m.</i>	fishing port
park <i>m.</i> , parki <i>pl.</i>	park	port wojenny <i>m.</i>	military port; naval base
park krajobrazowy <i>m.</i>	landscape park	postój taksówek <i>m.</i>	taxi stand
park narodowy <i>m.</i>	national park	potok <i>m.</i> , potoki <i>pl.</i>	brook; stream
parking <i>m.</i> , parkingi <i>pl.</i>	parking lot; car park	powiat <i>m.</i> , powiaty <i>pl.</i>	county (2nd order administrative unit)
parów <i>m.</i> , parowy <i>pl.</i>	gully	poziomica <i>f.</i> , poziomice <i>pl.</i>	contour line
pasaż <i>m.</i> , pasáže <i>pl.</i>	passage; walkway	północ <i>f.</i>	north
pasmo górskie <i>n.</i>	mountain range	północno-wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	northeastern
pastwisko <i>n.</i> , pastwiska <i>pl.</i>	pasture	północno-zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	northwestern
peron <i>m.</i> , perony <i>m.</i>	platform	północny, -a, -e <i>ad.</i>	northern
piarg <i>m.</i> , piargi <i>pl.</i>	scree	północny wschód <i>m.</i>	northeast
piaski <i>pl.</i>	sands		
piaskownia <i>f.</i>	sand pit		

Polish term Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski	Polish term Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
północny zachód <i>m.</i>	northwest	regiel <i>m.</i>	subalpine forest
półwysep <i>m.</i>	peninsula	region <i>m.</i> , regiony <i>pl.</i>	region
pradolina <i>f.</i> , pradoliny <i>pl.</i>	ice marginal valley	region etnograficzny <i>m.</i>	ethnocultural region
podstacja elektroenerge- tyczna <i>f.</i>	power substation	region fizyczno- -geograficzny <i>m.</i>	physico-geographical region
prom <i>m.</i> , promy <i>pl.</i>	ferry	region historyczny <i>m.</i>	historical region
próg <i>m.</i> , progi <i>pl.</i>	sill	remiza strażacka <i>f.</i>	fire station
przedgórze <i>n.</i>	foreland; piedmont	restauracja <i>f.</i>	restaurant
przedmieście <i>n.</i> , przedmieścia <i>pl.</i>	suburb	rezerwat <i>m.</i> , rezerwaty <i>pl.</i>	reserve; reservation; sanctuary
przedszkole <i>n.</i>	nursery school; kindergarten	rezerwat przyrody <i>m.</i>	nature reserve
przejście dla zwierząt <i>n.</i>	wildlife crossing; green bridge	rondo <i>n.</i>	roundabout
przejście graniczne <i>n.</i>	border crossing	ropociąg <i>m.</i>	oil pipeline
przejście podziemne <i>n.</i>	underpass	roślinność trawiasta <i>f.</i>	grassland
przełęcz <i>f.</i>	pass	rów <i>m.</i> , rowy <i>pl.</i>	ditch
przełom <i>m.</i> , przełomy <i>pl.</i>	defile	równina <i>f.</i> , równiny <i>pl.</i>	plain
przepaść <i>f.</i> , przepaście, przepaści <i>pl.</i>	precipice	ruina <i>f.</i> , ruiny <i>pl.</i>	ruin
przepompownia <i>f.</i>	pumping station	ruina zabytkowa <i>f.</i>	historic ruin; protected ruin
przepust <i>m.</i>	culvert	rumowisko skalne <i>n.</i>	stone run
przesieka <i>f.</i> , przesieki <i>pl.</i>	forest firebreak	rurociąg <i>m.</i>	pipeline
przesmyk <i>m.</i>	isthmus	rurociąg benzynowy <i>m.</i>	petrol pipeline
przewóz łodziami <i>m.</i>	boat transport	rurociąg ciepłowniczy <i>m.</i>	heating pipeline
przylądek <i>m.</i>	cape; point	rurociąg gazowy <i>m.</i>	gas pipeline
przysiółek <i>m.</i> , przysiółki <i>pl.</i>	hamlet	rurociąg kanalizacyjny <i>m.</i>	sewerage pipeline
przystanek autobusowy <i>m.</i>	bus stop	rurociąg naftowy <i>m.</i>	oil pipeline
przystanek kolejowy <i>m.</i>	railway station; halt	rurociąg wodny <i>m.</i>	water pipeline
przystań <i>f.</i> , przystanie <i>pl.</i>	harbor; marina	rybnik <i>m.</i>	fish pond
przystań promowa <i>f.</i>	ferry harbor	rynek <i>m.</i>	market square
przystań żeglugi pasażerskiej <i>f.</i>	passenger sailing jetty	rynna <i>f.</i>	tunnel valley
punkt geodezyjny <i>m.</i>	geodetic point	rząd drzew <i>m.</i>	row of trees
punkt informacji turystycznej <i>m.</i>	tourist information bureau	rzeka <i>f.</i> , rzeki <i>pl.</i>	river
punkt widokowy <i>m.</i>	view point	sad <i>m.</i> , sady <i>pl.</i>	orchard
punkt wysokościowy <i>m.</i>	elevation point; height point	sadzawka <i>f.</i> , sadzawki <i>pl.</i>	pool
puszcza <i>f.</i>	forest; primeval forest	sanatorium <i>n.</i>	sanatorium
radar <i>m.</i>	radar	sąd <i>m.</i>	court
radiolatarnia <i>f.</i>	radio beacon	schody <i>pl.</i>	stairs
radiostacja <i>f.</i>	radio station	schron <i>m.</i> , schrony <i>pl.</i>	shelter
rafineria <i>f.</i>	refinery	schronisko <i>n.</i> , schroniska <i>pl.</i>	shelter house; hostel
ramię boczne <i>n.</i>	river side arm	schronisko młodzieżowe <i>n.</i>	youth hostel
ramię rzeki <i>n.</i>	arm; river branch	schronisko turystyczne <i>n.</i>	tourist refuge
ramię ujściowe <i>n.</i>	river mouth arm	siedziba <i>f.</i>	seat
rampa <i>f.</i> , rampy <i>pl.</i>	ramp	silos <i>m.</i>	silo
rampa kolejowa <i>f.</i>	railroad ramp; loading ramp	siodło (górskie) <i>n.</i>	(mountain) pass
ratusz <i>m.</i>	town hall	skała <i>f.</i>	scale
		skała <i>f.</i> , skały <i>pl.</i>	rock
		skałka <i>f.</i> , skałki <i>pl.</i>	crag
		skansen <i>m.</i>	ethnographic park; folk museum
		skarpa <i>f.</i> , skarpy <i>pl.</i>	scarp; escarpment
		skład <i>m.</i> , składy <i>pl.</i>	warehouse
		składowisko odpadów <i>n.</i>	landfill; waste area

Polish term	English equivalent	Polish term	English equivalent
Nazwa polska	Odpowiednik angielski	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
skocznia narciarska <i>f.</i>	sky jump	szyb kopalniany <i>m.</i>	pit shaft
skrzyżowanie dróg <i>n.</i>	crossing	szyb naftowy <i>m.</i>	oil well
skwer <i>m.</i>	green square	ściana <i>f.</i> , ściany <i>pl.</i>	wall
śłup elektroenergetyczny <i>m.</i>	transmission tower; electricity pylon	ścieżka <i>f.</i> , ścieżki <i>pl.</i>	footpath
stacja <i>f.</i> , stacje <i>pl.</i>	station	ścieżka dydaktyczna <i>f.</i>	educational trail
stacja benzynowa <i>f.</i>	petrol station	śluzka <i>f.</i> , śluzki <i>pl.</i>	lock; sluice
stacja kolejowa <i>f.</i>	railway station	środkowy, -a, -e <i>ad.</i>	middle; central
stacja meteorologiczna <i>f.</i>	meteorological station; weather station	świątynia <i>f.</i> , świątynie <i>pl.</i>	temple; place of worship
stacja metra <i>f.</i>	subway station; underground station	święty, -a, -e <i>ad.</i>	saint; holy
stacja paliw <i>f.</i>	fuel station	tama <i>f.</i> , tamy <i>pl.</i>	dam
stacja towarowa <i>f.</i>	goods station; freight station	targowisko <i>n.</i>	market place
stadion <i>m.</i>	stadium	tartak <i>m.</i> , tartaki <i>m.</i>	sawmill
stadnina <i>f.</i>	stud	teatr <i>m.</i>	theater
stare koryto <i>f.</i>	old riverbed	terasa <i>f.</i>	fluvial terrace
starorzecze <i>n.</i>	oxbow	teren <i>m.</i> , tereny <i>pl.</i>	terrain; area
starostwo powiatowe <i>n.</i>	county office	teren kamienisty <i>m.</i>	field of boulders
stary, -a, -e <i>ad.</i>	old	teren piaszczysty <i>m.</i>	sandy area
staw <i>m.</i> , stawy <i>pl.</i>	pond; pool	teren podmokły <i>m.</i>	wetland
stocznia <i>f.</i> , stocznie <i>pl.</i>	shipyard	teren przemysłowo- -składowy <i>m.</i>	industrial and storage area
stok <i>m.</i> , stoki <i>pl.</i>	slope	teren trawiasty <i>m.</i>	grassland
stolica <i>f.</i>	capital	teren zdegradowany <i>m.</i>	degraded area
straż pożarna <i>f.</i>	fire department	teren żwirowy <i>m.</i>	gravelly area
strażnica <i>f.</i> , strażnice <i>pl.</i>	watchtower; guard house	terytorium <i>m.</i> , terytoria <i>pl.</i>	territory
strefa <i>f.</i> , strefy <i>pl.</i>	belt	ieżnia <i>f.</i> , ieżnie <i>pl.</i>	graduation tower
stromy spadek <i>m.</i>	steep slope	toń <i>f.</i>	depth
struga <i>f.</i> , strugi <i>pl.</i>	creek	tor <i>m.</i> , tory <i>pl.</i>	track
strumień <i>m.</i> , strumienie <i>pl.</i>	stream	tor stacyjny <i>m.</i>	station track
strumyk <i>m.</i> , strumyki <i>pl.</i>	brook; streamlet	tor wodny <i>m.</i>	fairway
strzelnica <i>f.</i>	shooting range	torfowisko <i>n.</i>	peat-bog
studnia <i>f.</i> , studnie <i>pl.</i>	well	trakt <i>m.</i>	trail
studnia głębinowa <i>f.</i>	(shaft) well	transformator <i>m.</i>	transformer
synagoga <i>f.</i> , synagogi <i>pl.</i>	synagogue	trzęsawisko <i>n.</i>	swampland
szalaś <i>m.</i> , szalaśy <i>pl.</i>	shed	tunel <i>m.</i>	tunnel
szaniec <i>m.</i> , szaniece <i>pl.</i>	sconce	turbina wiatrowa <i>f.</i>	wind generator; wind turbine
szczyt <i>m.</i> , szczyty <i>pl.</i>	peak; mount; summit	turnia <i>f.</i> , turnie <i>pl.</i>	crag
szklarnia <i>f.</i> , szklarnie <i>pl.</i>	greenhouse	twierdza <i>f.</i>	fortress
szkoła <i>f.</i>	school	ujęcie wody <i>n.</i>	water intake
szlak <i>m.</i> , szlaki <i>pl.</i>	route; trail	ujście rzeki <i>n.</i>	river mouth
szlak kajakowy <i>m.</i>	canoe trail	ulica <i>f.</i> , ulice <i>pl.</i>	street
szlak rowerowy <i>m.</i>	bicycle route	uroczysko <i>n.</i>	spot in forest
szlak turystyczny <i>m.</i>	tourist trail	urwisko <i>n.</i> , urwiska <i>pl.</i>	cliff
szosa <i>f.</i>	highway; paved road	urząd <i>m.</i> , urzędy <i>pl.</i>	office
szpital <i>m.</i>	hospital	urząd celny <i>m.</i>	customs
sztuczny zbiornik wodny <i>m.</i>	reservoir	urząd gminy <i>m.</i>	commune office
szuwary <i>pl.</i>	rushes; reed bed	urząd marszałkowski <i>m.</i>	(voivodship) marshal's office
szyb <i>m.</i> , szyby <i>pl.</i>	shaft	urząd miasta <i>m.</i>	city office; town office
szyb gazowy <i>m.</i>	gas well	urząd miasta i gminy <i>m.</i>	town and commune office
		urząd wojewódzki <i>m.</i>	voivodship office

Polish term	English equivalent	Polish term	English equivalent
Nazwa polska	Odpowiednik angielski	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
uzdrowisko <i>n.</i>	health resort; spa resort	wysypisko śmieci <i>n.</i>	dumping ground; landfill site
wał <i>m.</i> , wały <i>pl.</i>	embankment; dike; dam	wywierzysko <i>n.</i> ,	karst spring
warstwica <i>f.</i> , warstwice <i>pl.</i>	contour line	wywierzyska <i>pl.</i>	
wąwóz <i>m.</i> , wąwozy <i>pl.</i>	defile; gorge; ravine	wyżyna <i>f.</i> , wyżyny <i>pl.</i>	highland; upland; plateau
węzeł (drogowy) <i>m.</i>	interchange; grade-separated junction	wzgórze <i>n.</i> , wzgórza <i>pl.</i>	hill
wiadukt <i>m.</i>	viaduct	wzniesienie <i>n.</i> , wzniesienia <i>pl.</i>	height
wiata <i>f.</i> , wiaty <i>pl.</i>	shed; shelter	zabudowa <i>f.</i>	built-up area
wiatrak <i>m.</i> , wiatraki <i>pl.</i>	windmill	zabytek <i>m.</i> , zabytki <i>pl.</i>	historical building
wielki, -a, -e <i>ad.</i>	grand; great	zabytkowy, -a, -e <i>ad.</i>	historic
wierzchołek <i>m.</i> ,	summit	zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	western
wierzchołki <i>pl.</i>		zachód <i>m.</i>	west
wieś <i>f.</i> , wsie <i>pl.</i>	village	zagajnik <i>m.</i>	coppice; growth
wieża <i>f.</i> , wieże <i>pl.</i>	tower	zagłębienie <i>n.</i> ,	depression
wieża ciśnień <i>f.</i>	water tower	zagłębienia <i>pl.</i>	
wieża obserwacyjna <i>f.</i>	observation tower; lookout tower	zagroda <i>f.</i> , zagrody <i>pl.</i>	farmstead
wieża telekomunikacyjna <i>f.</i>	telecommunication tower	zajezdnia autobusowa <i>f.</i>	bus depot
więzienie <i>n.</i>	prison	zajezdnia tramwajowa <i>f.</i>	tram depot
winnica <i>f.</i>	vineyard	zakłęśłość <i>f.</i>	hollow
woda <i>f.</i> , wody <i>pl.</i>	water	zakład karny <i>m.</i>	prison
wodociąg <i>m.</i>	waterworks	zakład przemysłowy <i>m.</i>	factory
wodospad <i>m.</i> , wodospady <i>pl.</i>	waterfall	zakład utylizacyjny <i>m.</i>	utilization plant
wodowskaz <i>m.</i>	water-gauge	zakład wodociągowy <i>m.</i>	waterworks
województwo <i>n.</i> ,	voivodship (1st order administrative unit)	zalew <i>m.</i>	lagoon; bay; gulf
województwa <i>pl.</i>		zamek <i>m.</i> , zamki <i>pl.</i>	castle
wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	eastern	zapora <i>f.</i> , zapory <i>pl.</i>	dam
wschód <i>m.</i>	east	zarośla <i>pl.</i>	thicket; shrubbery
wybrzeże <i>n.</i> , wybrzeża <i>pl.</i>	coast	zatoka <i>f.</i>	bay; gulf
wyciąg krzesełkowy <i>m.</i>	chair lift	zbiornik (wodny) <i>m.</i>	reservoir
wyciąg narciarski <i>m.</i>	ski lift	zbiornik paliw <i>m.</i>	fuel tank
wydma <i>f.</i> , wydmy <i>pl.</i>	dune	zbiornik retencyjny <i>m.</i>	storage reservoir
wykop <i>m.</i>	excavation	zbocze <i>n.</i> , zbocza <i>pl.</i>	slope
wyniosłość <i>f.</i>	elevation	ziemia <i>f.</i> , ziemie <i>pl.</i>	land
wysoczyzna <i>f.</i> ,	high plain	źródło <i>n.</i> , źródła <i>pl.</i>	spring; source
wysoczyzny <i>pl.</i>		źródło mineralne <i>n.</i>	mineral spring
wysokość <i>f.</i>	height	żleb <i>m.</i> , żleby <i>pl.</i>	couloir
wyspa <i>f.</i> , wyspy <i>pl.</i>	island	żłobek <i>m.</i>	nursery
wysypisko <i>n.</i> , wysypiska <i>pl.</i>	dump	żwirownia <i>f.</i>	gravel pit
		żywopłot <i>m.</i>	hedge; green fence

VII. List of abbreviations used on maps
VII. Lista skrótów stosowanych na mapach

1. Explanatory abbreviations used on topographic maps
1. Skróty objaśniające stosowane na mapach topograficznych

Abbreviation Skrót	Polish name Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
amb.	ambasada	embassy
B	bank	bank
b.	bród	ford
b. tran.	baza transportowa	transport base
bas. kąp.	basen kąpielowy	swimming pool
biur.	biurowiec	office building; office block
bot.	ogród botaniczny	botanical garden
bud.	budowa	construction; building site
c. han.	centrum handlowe	shopping center, shopping mall
chm.	plantacja chmielu	hop plantation
d. dz.	dom dziecka	orphanage
d. h.	dom handlowy	department store
d. k.	dom kultury	community centre
d. op.	dom opieki	nursing home; care home
d. paraf.	dom parafialny	parish house
d. s.	dom studenta	hall of residence; dorm
d. wes.	dom weselny	wedding house
d. wych.	dom wychowawczy	parental home
d. wyp.	dom wypoczynkowy	holiday house; boarding house
dw. aut.	dworzec autobusowy	bus terminal; bus station
el.	elektrownia	power plant
elc.	elektrociepłownia	heat and power plant
elw.	elevator	elevator
fort.	twierdza lub forteca	fortress
gar.	garaż	garage
gaz.	gazownia, zbiornik gazu, szyb gazowy	gasworks, gas holder, gas well
gl.	miejsce wydobycia gliny	clay excavation
H	hotel	hotel
h. sport.	hala sportowa	sports hall
h. targ.	hala targowa	market hall
hłd.	hałda	dump; pile
hod.	budynek produkcyjny ferm hodowlanych	livestock farm
int.	internat	dormitory
K	kino	cinema
kąp.	kąpielisko	swimming baths; watering place
kemp.	kemping	camping; campsite
kl.	klasztor	monastery; cloister; convent
kłm	kamieniołom	quarry
kop.	kopalnia	mine
ląd.	lądownisko	airfield; landing strip

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
letn.	domki letniskowe <i>pl.</i>	summer houses; bungalows
lotn.	lotnisko	airport; aerodrome
M	muzeum	museum
mag.	magazyn, magazyny <i>pl.</i>	warehouse
metalurg.	przemysł metalurgiczny	metallurgical industry
nadl.	nadleśnictwo	forestry headquarter
nft.	szyb naftowy	oil well
niecz.	nieczynny, -a, -e <i>ad.</i>	closed; inactive
obs. astr.	obserwatorium astronomiczne	astronomical observatory
oczyszcz.	oczyszczalnia ścieków	waste-water plant; sewage treatment plant
osad.	osadnik	settling tank; settler
ośr. wyp.	ośrodek wypoczynkowy	resort; holiday resort; holiday camp
P	policja	police
p.	parking	parking lot; car park
p. golf.	pole golfowe	golf course
p. kol.	przystanek kolejowy	railway station
p. prom.	przystań promowa	ferry harbor
piask.	kopalnia piasku, piaskownia	sand mine, sand pit
pl. sport.	plac sportowy	pitch; sports field
pleb.	plebania	clergy house; presbytery; vicarage
pocz.	poczta	post office
pog. rat.	pogotowie ratunkowe	emergency medical service; ambulance service
pomp.	przepompownia	pumping station
port lot.	dworzec lotniczy	airport
pr.	prom	ferry
przedszk.	przedszkole	nursery school; kindergarten
pw.	przewóz łodziami	boat transport
r. zab.	ruiny zabytkowe <i>pl.</i>	historic ruins; protected ruin
rafin.	rafineria	refinery
rdst.	radiostacja	radio station
rem.	remiza strażacka	fire station
rest.	restauracja	restaurant
rmp.	rampa	loading ramp
S	sąd	court
san.	sanatorium	sanatorium
schr.	schronisko	shelter house; hostel
sil.	silos	silo
SP	starostwo powiatowe	county office
st.	stacja kolejowa	railway station; halt
stadn.	stadnina	stud
szk.	szkoła	school
szpit.	szpital	hospital
T	teatr	theater
targ.	targowisko lub bazar	market place
UG	urząd gminy	commune office
UM	urząd miasta	city office; town office
UMG	urząd miasta i gminy	town and commune office
UMr	urząd marszałkowski	(voivodship) marshal's office
utyliz.	zakład utylizacyjny	utilization plant
UW	urząd wojewódzki	voivodship office
w. ciśn.	wieża ciśnień	water tower

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
w. obs.	wieża obserwacyjna	observation tower; lookout tower
wdc.	zakład wodociągowy	waterworks
wikl.	plantacja wikliny	wicker plantation
z. kar.	zakład karny	prison
zaj.	zajezdnia autobusowa lub tramwajowa	bus or tram depot
zdr.	ośrodek zdrowia	health centre
ZOO	ogród zoologiczny	zoological garden
źr. min.	źródło mineralne	mineral spring
żłb.	żłobek	nursery
żw.	miejsce wydobycia żwiru; żwirownia	gravel pit

2. Abbreviations used in geographical names

2. Skróty stosowane w nazwach geograficznych

2.1. Abbreviations of generic terms

2.1. Skróty od terminów rodzajowych

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
Ak.	akademia	academy
al.	aleja	avenue; alley
Al.	aleje <i>pl.</i>	avenue; alley
Arch.	archipelag	archipelago
Bł.	błoto, błota <i>pl.</i>	marsh; mud
Br.	brama	gate
Cieśn.	cieśnina	strait; sound
Dol.	dolina	valley; vale
Dr.	droga	road; way
Dw.	dworzec	station (bus station, railway station)
G.	góra	mountain; mount
G.; G-y	góry <i>pl.</i>	mountains; ridge; range
gm.	gmina	commune
Inst.	instytut	institute
J.	jeziro	lake
J-a	jeziora <i>pl.</i>	lakes
Jask.	jaskinia	cave
Jez.	jeziro	lake
Kan.	kanał	canal; channel
Kol.	kolonia	hamlet; colony
Kop.	kopalnia	mine
Kotl.	kotlina	basin
Lod.	lodowiec	glacier
M.	morze	sea
Mierz.	mierzeja	spit; sand spit
Niz.	nizina	lowland
O.	ocean	ocean
Obn.	obniżenie	depressed area; depression
Os.	osiedle	housing estate; quarter
P. K.; P. Krajobr.	park krajobrazowy	landscape park
P. N.	park narodowy	national park

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
pl.	plac	square
Płw.	półwysep	peninsula
Pobrz.	pobrzeże	littoral region
Poj.	pojezierze	lakeland; lake district
Pot.	potok	brook; stream
pow.	powiat	county
Przedg.	przedgórze	foreland; piedmont
Przedm.	przedmieście	suburb
Przeł.	przełęcz	pass
Przyl.	przylądek	cape; point
Pust.	pustynia	desert
Rez.	rezerwat	reserve; reservation; sanctuary
Równ.	równina	plain
Rz.	rzeka	river
St.	stacja	station
ul.	ulica	street
Uniw.	uniwersytet	university
Ur.	uroczysko	spot in forest
Urz.	urząd	office
W., W-a	wyspa	island
Wdsp.	wodospad, wodospady <i>pl.</i>	waterfall
woj.	województwo	voivodship
W-y	wyspy <i>pl.</i>	islands
Wyb.	wybrzeże	coast
Wyż.	wyżyna	highland; upland; plateau
Wzg.	wzgórze, wzgórza <i>pl.</i>	hill
Wzn.	wzniesienie, wzniesienia <i>pl.</i>	height
Zat.	zatoka	bay; gulf
Zb.	zbiornik (wodny)	reservoir
Zdr.	zdrój	baths; spa
Źr.	źródło	spring; source

2.2. Abbreviations of adjectives derived from proper names 2.2. Skróty od przymiotników pochodzących od nazw własnych

Abbreviation	Full adjective*	Example
Skrót	Pelen przymiotnik*	Przykład
Kuj.	Kujawski, -a, -e	Solec Kuj. (Solec Kujawski)
Łuż.	Łużycki, -a, -e	Lipinki Łuż. (Lipinki Łużyckie)
Maz.	Mazowiecki, -a, -e	Mińsk Maz. (Mińsk Mazowiecki)
Młp.	Małopolski, -a, -e	Głogów Młp. (Głogów Małopolski)
Podl.	Podlaski, -a, -e	Biała Podl. (Biała Podlaska)
Pol.	Polski, -a, -e	Jawornik Pol. (Jawornik Polski)

Abbreviation Skrót	Full adjective* Pelen przymiotnik*	Example Przykład
Pom.	Pomorski, -a, -e	Kamień Pom. (Kamień Pomorski)
Śl.	Śląski, -a, -e	Lwówek Śl. (Lwówek Śląski)
Wlkp.	Wielkopolski, -a, -e	Środa Wlkp. (Środa Wielkopolska)

* with gender endings
wraz z końcówkami rodzaju

2.3. Abbreviations of adjectives derived from common names 2.3. Skrótory od przymiotników pochodzących od nazw pospoliczych

Abbreviation Skrót	Full adjective* Pelen przymiotnik*	English equivalent Odpowiednik angielski	Example Przykład
Dln.	Dolny, -a, -e	lower	Brzeg Dln. (Brzeg Dolny)
Grn.	Górny, -a, -e	upper	Świątyniki Grn. (Świątyniki Górne)
Mł.	Mały, -a, -e	little	Mł. Płock (Mały Płock)
Nw.	Nowy, -a, -e	new	Nw. Miasto (Nowe Miasto)
Pd., Płd.	Południowy, -a, -e	south	Zegrze Pd., Zegrze Płd. (Zegrze Południowe)
Pn., Płn.	Północny, -a, -e	north	Sycyna Pn., Sycyna Płn. (Sycyna Północna)
St.	Stary, -a, -e	old	St. Sącz (Stary Sącz) Dąbrowa Śr. (Dąbrowa Środkowa)
Śr.	Środkowy, -a, -e Średni, -a, -e	middle; central medium; middle	Goszczyce Śr. (Goszczyce Średnie)
Św.	Święty, -a, -e	saint, holy	Św. Lipka (Święta Lipka)
Wlk.	Wielki, -a, -e	great	Potok Wlk. (Potok Wielki)
Wsch.	Wschodni, -a, -e	east	Żerań Wsch. (Żerań Wschodni)
Zach.	Zachodni, -a, -e	west	Gągolin Zach. (Gągolin Zachodni)
I	Pierwszy, -a, -e	first	Powodów I (Powodów Pierwszy)
II	Drugi, -a, -e	second	Szelejewo II (Szelejewo Drugie)
III	Trzeci, -a, -e	third	Sięciaszka III (Sięciaszka Trzecia)

* with gender endings
wraz z końcówkami rodzaju

2.4. Abbreviations of prepositions

2.4. Skróty od przyimków

Abbreviation Skrót	Full word Pełne słowo	English equivalent Odpowiednik angielski	Example Przykład
k.	koło	near, by	Brzezie k. Pomorska (Brzezie koło Pomorska)
n.	nad	above, on, by, beside	Nakło n. Notecią (Nakło nad Notecią)
p.	pod	below, by, beside	Górki p. Helenowem (Górki pod Helenowem)

VIII. Administrative division of Poland

Poland's current three-tier administrative division was introduced on 1 January 1999 – it consists of voivodships (16), counties and communes. It replaced the two-tier administrative division into voivodships (49) and communes that had been in force since 1975.

This division, since its introduction in 1999, has been slightly modified: in 2002, seven counties and one commune were established and 12 communes were abolished; one county was abolished in 2003 (re-established in 2013); one commune was established in 2010; and commune each was abolished in 2015 and 2019. In addition, there are annual, mostly minor, adjustments to the borders of voivodships, counties and communes (a major change was the incorporation of the internal waters of the Bay of Puck and the Gulf of Gdańsk in the coastal administrative units in 2022).

Currently (as of 1 January 2024), Poland is divided into 16 voivodships, 380 counties and cities with the county rights, and 2,477 communes.

1. Voivodships

Voivodships or provinces [województwo] are the first-tier administrative units. Their area ranges from 9,411 to 35,559 km², with a population from 937,000 to 5,511,000 (Statistics Poland data for 2023). The administrative power in voivodships is exercised by both local self-government authorities and central government bodies. Self-government authority in the voivodship is exercised by the voivodship council [sejmik wojewódzki] elected in universal and direct elections for a period of five years (until 2018 for a period of four years) and, as the executive body, by the marshal's office headed by the marshal [marszałek województwa] elected by the voivodship council. The central government is represented by the voivodship office headed by the voivode [wojewoda] appointed by the prime minister. The voivode supervises the lawfulness of the activities of local self-government units in a given voivodship. Most voivodships have a single seat, which is both the seat of self-government authorities and central government bodies. In two voivodships, there are two seats – one is the seat of self-government authorities and the second one is the seat of central government bodies.

Voivodships are named after geographical-historical regions (13 voivodships) or after the names of the main cities (3 voivodships). Names of voivodships have an adjectival form and neither part of their name should be capitalized

VIII. Podział administracyjny Polski

Obecny trójstopniowy podział administracyjny Polski został wprowadzony 1 stycznia 1999 roku – w jego skład wchodzi województwa (16), powiaty i gminy. Zastąpił on obowiązujący od 1975 roku dwustopniowy podział administracyjny na województwa (49) i gminy.

Podział ten, od chwili jego wprowadzenia w 1999 roku, uległ niewielkim modyfikacjom. W 2002 roku utworzono 7 powiatów i jedną gminę oraz zlikwidowano 12 gmin, w 2003 roku zlikwidowano jeden powiat (przywrócony następnie w 2013 roku), w 2010 roku utworzono jedną gminę, w 2015 oraz 2019 roku zlikwidowano po jednej gminie. Dodatkowo co roku następują, przeważnie niewielkie, korekty granic województw, powiatów i gmin (większą zmianę stanowiło włączenie w 2022 roku morskich wód wewnętrznych Zatoki Puckiej i Zatoki Gdańskiej do przybrzeżnych jednostek administracyjnych).

Obecnie (stan na 1 stycznia 2024 r.) Polska dzieli się na 16 województw, 380 powiatów i miast na prawach powiatu oraz 2477 gmin.

1. Województwa

Województwa są jednostkami administracyjnymi pierwszego rzędu. Ich powierzchnia wynosi od 9411 do 35 559 km², zaś liczba ludności od 937 tys. do 5511 tys. (dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2023 r.). Władzę administracyjną w województwie sprawują władze samorządowe oraz organy administracji rządowej. Władzę samorządową w województwie sprawuje sejmik wojewódzki wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 5 lat (do 2018 roku na okres 4 lat) i – jako organ wykonawczy – urząd marszałkowski, na którego czele stoi marszałek wybierany przez sejmik wojewódzki. Władze centralne reprezentowane są przez urząd wojewódzki, na którego czele stoi wojewoda, powoływany przez premiera i sprawujący nadzór nad legalnością działania jednostek samorządu terytorialnego w danym województwie. Większość województw posiada jedną siedzibę, będącą zarówno siedzibą władz samorządowych jak i rządowych. W dwóch województwach istnieją dwie siedziby – w jednej mieszczą się władze samorządowe, a w drugiej rządowe.

Województwa mają nazwy pochodzące od nazw regionów geograficzno-historycznych (13 województw) lub od nazw głównych miast (3 województwa). Nazwy województw ustalone zostały w formie przymiotnikowej, a oba człony ich nazwy należy pisać małą literą. Często w różnego rodzaju

in Polish. In various kinds of indexes, tables, and maps, shortened names of voivodships are often used (e.g. *dolnośląskie* or *woj. dolnośląskie*) instead of their full names (*województwo dolnośląskie*). For graphical reasons, the names of voivodship are often capitalized on maps, indexes or tables. The Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland recommends using the names of voivodships in English with the original specific element preserved (the Polish name in the adjectival version, without changing it to the nominative form or translation into English) and the translated generic term placed at the end of the name, with both parts of the name written in capital letters, e.g. *Mazowieckie Voivodship* or *Mazowieckie Province*, *Kujawsko-Pomorskie Voivodship* or *Kujawsko-Pomorskie Province*.

2. Counties

Counties or districts [powiat] are the second-tier administrative units. They are self-government units and are ruled by the county council elected in universal and direct elections for a period of five years (until 2018 for a period of four years). The executive power is vested in the office of the county starosta headed by the starosta (administrator) elected by the county council. There are two types of units at this level: counties (314 units) and cities with the county rights (66 units). Cities with the county rights were established for the larger cities of the country. Counties have one seat for all authorities, however in many cases a city with the county rights is also the seat of a neighboring county.

Most counties were named after their seats, three counties are named after the two main cities in the county, and three are named after geographical regions. The names of counties are in adjectival form with word “powiat” as the first part of the name. Neither part of county names should be capitalized in Polish, e.g. *powiat zamojski*, *powiat rypiński*. In the case of cities with the county rights, there is no word “powiat” in their name – their names are in the nominative and are capitalized, e.g. *Zamość* (the name is identical to the name of the city). In various kinds of indexes, tables, and maps, shortened names of counties are used (e.g. *zamojski* or *pow. zamojski*) instead of their full names (*powiat zamojski*). For graphical reasons, the names of counties are often capitalized on maps, indexes or tables. The names of counties are written with a capital letter in English. They can be left in the Polish version (e.g. *Powiat Zamojski*, *Powiat Ropczycko-Sędziszowski*) or with the translated generic term placed second (e.g. *Zamojski County*, *Ropczycko-Sędziszowski County*), without changing the distinguishing element to the nominative form or translating it into English. In the case of cities with the county rights, their English names are in the nominative and are capitalized, e.g. *Zamość*, *Gdańsk*.

wykazach, tabelach i na mapach stosowane są skrócone nazwy województw (np. *dolnośląskie* lub *woj. dolnośląskie*) zamiast ich pełnych nazw (*województwo dolnośląskie*); ze względów graficznych nazwy województw na mapach, w wykazach i tabelach często zapisuje się wielką literą. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej zaleca stosowanie w języku angielskim nazw województw z zachowanym oryginalnym elementem rozróżniającym (polska nazwa w wersji przymiotnikowej, bez zmiany jej w formę mianownikową lub tłumaczenia na angielski) i przetłumaczonym terminem gatunkowym umieszczonym na końcu nazwy, z zapisem wielką literą obu członów nazwy, np. *Mazowieckie Voivodship* lub *Mazowieckie Province*, *Kujawsko-Pomorskie Voivodship* lub *Kujawsko-Pomorskie Province*.

2. Powiaty

Powiaty są jednostkami administracyjnymi drugiego rzędu. Są one jednostkami samorządowymi, a ich władzę stanowi rada powiatu wybierana w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 5 lat (do 2018 roku na okres 4 lat). Władzę wykonawczą stanowi urząd starosty powiatowego, na czele którego stoi starosta wybierany przez radę powiatu. Istnieją dwa rodzaje jednostek tego szczebla: powiaty (314 jednostek) oraz miasta na prawach powiatu (66 jednostek). Miasta na prawach powiatu ustanowione zostały dla większych miast kraju. Powiaty posiadają po jednej siedzibie władz, lecz w wielu przypadkach miasto na prawach powiatu jest również siedzibą sąsiadującego z nim powiatu.

Powiaty w większości nazwane zostały od nazw ich siedzib, trzy powiaty mają nazwy pochodzące od nazw dwóch głównych miast powiatu, a trzy mają nazwy pochodzące od nazw regionów geograficznych. Nazwy powiatów ustalone zostały w formie przymiotnikowej z pierwszym członem „powiat”. Wszystkie człony nazwy należy pisać małą literą, np. *powiat zamojski*, *powiat rypiński*. W przypadku miast na prawach powiatu nie ma w ich nazwie członu „powiat”, a nazwy zapisuje się w mianowniku wielką literą, np. *Zamość* (tzn. nazwa jest identyczna z nazwą miasta). Często w różnego rodzaju wykazach, tabelach i na mapach stosowane są skrócone nazwy powiatów (np. *zamojski* lub *pow. zamojski*) zamiast ich pełnych nazw (*powiat zamojski*); ze względów graficznych nazwy powiatów na mapach, w wykazach i tabelach często zapisuje się wielką literą. Nazwy powiatów zapisuje się w języku angielskim wielką literą. Można je pozostawić w wersji polskiej (np. *Powiat Zamojski*, *Powiat Ropczycko-Sędziszowski*) lub dać z przetłumaczonym terminem rodzajowym zamieszczonym na drugim miejscu (np. *Zamojski County*, *Ropczycko-Sędziszowski County*), bez zmiany elementu rozróżniającego na formę mianownikową lub tłumaczenia go na język angielski. W przypadku miast na prawach powiatu ich nazwy angielskie zapisuje się w mianowniku wielką literą, np. *Zamość*, *Gdańsk*.

3. Communes

Communes or municipalities [gmina], the third-tier administrative units, are self-government units of the Polish administrative division and they are governed by the commune council elected in universal and direct elections for a period of five years (until 2018, for a period of four years). The executive power in communes is exercised by mayors, who have different names in different types of communes, i.e. *wójt* in rural communes, *burmistrz* in urban-rural and urban communes, and *prezydent* in large urban communes. Mayors are elected in direct elections.

There are three kinds of communes, i.e. rural communes covering only rural areas, urban-rural communes which cover towns and rural areas, and urban communes covering only towns or cities. Each commune has one seat of the authorities; in rural communes authorities are seated in a village or in town/city (urban commune) adjacent to this commune; in urban-rural and urban communes the seat of authorities is located in a town or city (with two exceptions). Urban-rural communes and urban communes cover only one town/city and each town/city is a part of only one commune. Cities with the county rights are also communes; in these cases the borders of a county are the same as borders of a commune. On 1 January 2024, there were 1,464 rural communes, 711 urban-rural communes and 302 urban communes, including 66 communes that were also cities with the county rights.

The names of almost all communes are the same as the names of their seats (with a few exceptions – these are mostly communes whose seat is located in a different town than the one the commune is named after) – there is no word “gmina” in their names, and the names are in nominative and are capitalized, e.g. *Jaktorów*, *Rudnik nad Sanem*, *Lidzbark Warmiński*, *Jelcz-Laskowice*. Their English names should be written in the same way as Polish names – in nominative and with a capital letter, without the word “gmina”, “commune” or “municipality”.

Cities and towns [miasto] in Poland are those localities that have been granted municipal rights or city status. Cities and towns have defined boundaries and territory. The areas of cities and towns being a part of an urban commune is exactly the same as the areas of those communes, while the areas of towns being a part of urban-rural communes constitute only a part of the area of these communes. There are currently (as of 1 January 2024) 1013 cities and towns in Poland.

3. Gminy

Gminy są samorządowymi jednostkami podziału administracyjnego kraju, a ich władzę stanowi rada gminy wybierana w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 5 lat (do 2018 roku na okres 4 lat). Władzę wykonawczą w gminach stanowią wójtowie (w gminach wiejskich), burmistrzowie (w gminach miejsko-wiejskich i miejskich) lub prezydenci (w dużych gminach miejskich) wybierani w wyborach bezpośrednich.

Istnieją trzy rodzaje gmin: gminy wiejskie obejmujące wyłącznie tereny wiejskie; gminy miejsko-wiejskie obejmujące zarówno obszar miasta jak i tereny wiejskie; gminy miejskie obejmujące wyłącznie obszar miasta. Każda gmina posiada jedną siedzibę władz, w gminach wiejskich siedzibą władz jest wieś lub miasto sąsiadujące z tą gminą (gmina miejska), a w gminach miejsko-wiejskich i miejskich siedzibą władz jest miasto (z dwoma wyjątkami). Gminy miejsko-wiejskie i miejskie obejmują wyłącznie po jednym mieście, a każde miasto wchodzi w skład tylko jednej gminy. Miasta na prawach powiatu są jednocześnie gminami – w tych przypadkach granice powiatu odpowiadają granicy gminy. 1 stycznia 2024 r. w Polsce istniały 1464 gminy wiejskie, 711 gmin miejsko-wiejskich oraz 302 gminy miejskie, w tym 66 gmin będących jednocześnie miastami na prawach powiatu.

Nazwy niemal wszystkich gmin są takie same, jak nazwy ich siedzib (z nielicznymi wyjątkami – przeważnie są to gminy, których siedziba znajduje się w innej miejscowości niż ta, od której nazwano gminę) – nie ma w ich nazwie członu „gmina”, a nazwy zapisuje się w mianowniku wielką literą, np. *Jaktorów*, *Rudnik nad Sanem*, *Lidzbark Warmiński*, *Jelcz-Laskowice*. Ich nazwy angielskie powinny być zapisane tak samo jak nazwy polskie – w mianowniku i wielką literą, bez słowa „gmina”.

Miastami w Polsce są te miejscowości, które otrzymały prawa miejskie lub którym został nadany status miasta. Miasta mają określone granice i terytorium. Obszar miast wchodzących w skład gmin miejskich pokrywa się dokładnie z obszarem tych gmin, natomiast obszary miast wchodzących w skład gmin miejsko-wiejskich stanowią tylko część powierzchni tych gmin. Obecnie (według stanu na 1 stycznia 2024 r.) w Polsce jest 1013 miast.

Table 8. Number of counties and communes by type, as of 1 January 2024.
Tabela 8. Liczba powiatów i gmin według typów, stan w dniu 1 stycznia 2024 r.

Voivodship Województwo	Counties and cities with the county rights Powiaty i miasta na prawach powiatu			Communes Gminy						Towns and cities Miasta
	total razem	counties powiaty	cities with the county rights miasta na prawach powiatu	total razem	urban miejskie			urban- -rural miejsko- -wiejskie	rural wiejskie	
					total razem	cities with the county rights miasta na prawach powiatu	other pozostałe			
POLAND POLSKA	380	314	66	2477	302	66	236	711	1464	1013
dolnośląskie	30	26	4	169	35	4	31	58	76	93
kujawsko-pomorskie	23	19	4	144	17	4	13	39	88	56
lubelskie	24	20	4	213	20	4	16	34	159	54
lubuskie	14	12	2	82	9	2	7	35	38	44
łódzkie	24	21	3	177	18	3	15	42	117	60
małopolskie	22	19	3	182	14	3	11	50	118	64
mazowieckie	42	37	5	314	35	5	30	75	204	110
opolskie	12	11	1	71	3	1	2	34	34	37
podkarpackie	25	21	4	160	16	4	12	38	106	54
podlaskie	17	14	3	118	13	3	10	27	78	40
pomorskie	20	16	4	123	22	4	18	20	81	42
śląskie	36	17	19	167	49	19	30	25	93	74
świętokrzyskie	14	13	1	102	5	1	4	45	52	50
warmińsko- -mazurskie	21	19	2	116	16	2	14	34	66	50
wielkopolskie	35	31	4	226	19	4	15	100	107	119
zachodniopomorskie	21	18	3	113	11	3	8	55	47	66

Annex 1. List of counties and their seats by voivodships (as at January 1, 2024)

Załącznik 1. Wykaz powiatów i ich siedzib wg województw (w dniu 1 stycznia 2024 r.)

województwo dolnośląskie	Seat / Siedziba		
1. powiat bolesławiecki	Bolesławiec	6. powiat krasnostawski	Krasnystaw
2. powiat dzierzoniowski	Dzierżoniów	7. powiat kraśnicki	Kraśnik
3. powiat głogowski	Głogów	8. powiat lubartowski	Lubartów
4. powiat górowski	Góra	9. powiat lubelski	Lublin
5. powiat jaworski	Jawor	10. powiat łęczyński	Łęczna
6. powiat kamiennogórski	Kamienna Góra	11. powiat łukowski	Łuków
7. powiat karkonoski	Jelenia Góra	12. powiat opolski	Opole Lubelskie
8. powiat kłodzki	Kłodzko	13. powiat parczewski	Parczew
9. powiat legnicki	Legnica	14. powiat puławski	Puławy
10. powiat lubański	Lubań	15. powiat radzyński	Radzyń Podlaski
11. powiat lubiński	Lubin	16. powiat rycki	Ryki
12. powiat lwówecki	Lwówek Śląski	17. powiat świdnicki	Świdnik
13. powiat milicki	Milicz	18. powiat tomaszowski	Tomaszów Lubelski
14. powiat oleśnicki	Oleśnica	19. powiat włodawski	Włodawa
15. powiat oławski	Oława	20. powiat zamojski	Zamość
16. powiat polkowicki	Polkowice	Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:	
17. powiat strzeliński	Strzelin	1. Biała Podlaska	
18. powiat średzki	Środa Śląska	2. Chełm	
19. powiat świdnicki	Świdnica	3. Lublin	
20. powiat trzebnicki	Trzebnica	4. Zamość	
21. powiat wałbrzyski	Wałbrzych	województwo lubuskie	Seat / Siedziba
22. powiat wołowski	Wołów	1. powiat gorzowski	Gorzów Wielkopolski
23. powiat wrocławski	Wrocław	2. powiat krośnieński	Krosno Odrzańskie
24. powiat ząbkowicki	Ząbkowice Śląskie	3. powiat międzyrzecki	Międzyrzecz
25. powiat zgorzelecki	Zgorzelec	4. powiat nowosolski	Nowa Sól
26. powiat złotoryjski	Złotoryja	5. powiat ślubicki	Ślubice
Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:		6. powiat strzelecko-drezdenecki	Strzelce Krajeńskie
1. Jelenia Góra		7. powiat sulęciński	Sulęcín
2. Legnica		8. powiat świebodziński	Świebodzin
3. Wałbrzych		9. powiat wschowski	Wschowa
4. Wrocław		10. powiat zielonogórski	Zielona Góra
województwo kujawsko-pomorskie	Seat / Siedziba	11. powiat żagański	Żagań
1. powiat aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	12. powiat żarski	Żary
2. powiat brodnicki	Brodnica	Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:	
3. powiat bydgoski	Bydgoszcz	1. Gorzów Wielkopolski	
4. powiat chełmiński	Chełmno	2. Zielona Góra	
5. powiat golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	województwo łódzkie	Seat / Siedziba
6. powiat grudziądzki	Grudziądz	1. powiat bełchatowski	Bełchatów
7. powiat inowrocławski	Inowrocław	2. powiat brzeziński	Brzeziny
8. powiat lipnowski	Lipno	3. powiat kutnowski	Kutno
9. powiat mogileński	Mogilno	4. powiat łaski	Łask
10. powiat nakielski	Nakło nad Notecią	5. powiat łęczycki	Łęczyca
11. powiat radziejowski	Radziejów	6. powiat łowicki	Łowicz
12. powiat rypiński	Rypin	7. powiat łódzki wschodni	Łódź
13. powiat sępoleński	Sępólno Krajeńskie	8. powiat opoczyński	Opoczno
14. powiat świecki	Świecie	9. powiat pabianicki	Pabianice
15. powiat toruński	Toruń	10. powiat pajęczański	Pajęczno
16. powiat tucholski	Tuchola	11. powiat piotrkowski	Piotrków Trybunalski
17. powiat wąbrzeski	Wąbrzeźno	12. powiat poddębicki	Poddębice
18. powiat włocławski	Włocławek	13. powiat radomszczański	Radomsko
19. powiat żniński	Żnin	14. powiat rawski	Rawa Mazowiecka
Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:		15. powiat sieradzki	Sieradz
1. Bydgoszcz		16. powiat skierniewicki	Skierniewice
2. Grudziądz		17. powiat tomaszowski	Tomaszów Mazowiecki
3. Toruń		18. powiat wieluński	Wieluń
4. Włocławek		19. powiat wierszowski	Wierszów
województwo lubelskie	Seat / Siedziba	20. powiat zduńskowolski	Zduńska Wola
1. powiat białski	Biała Podlaska	21. powiat zgierski	Zgierz
2. powiat biłgorajski	Biłgoraj	Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:	
3. powiat chełmski	Chełm	1. Łódź	
4. powiat hrubieszowski	Hrubieszów	2. Piotrków Trybunalski	
5. powiat janowski	Janów Lubelski	3. Skierniewice	

województwo małopolskie

1. powiat bocheński
2. powiat brzeski
3. powiat chrzanowski
4. powiat dąbrowski
5. powiat gorlicki
6. powiat krakowski
7. powiat limanowski
8. powiat miechowski
9. powiat myślenicki
10. powiat nowosądecki
11. powiat nowotarski
12. powiat olkuski
13. powiat oświęcimski
14. powiat proszowicki
15. powiat suski
16. powiat tarnowski
17. powiat tatrzański
18. powiat wadowicki
19. powiat wielicki

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Kraków
2. Nowy Sącz
3. Tarnów

województwo mazowieckie

1. powiat białobrzegi
2. powiat ciechanowski
3. powiat garwoliński
4. powiat gostyński
5. powiat grodziski
6. powiat grójceński
7. powiat kozienicki
8. powiat legionowski
9. powiat lipski
10. powiat łosicki
11. powiat makowski
12. powiat miński
13. powiat mławski
14. powiat nowodworski
15. powiat ostrołęcki
16. powiat ostrowski
17. powiat otwocki
18. powiat piaseczyński
19. powiat płocki
20. powiat płoński
21. powiat przyski
22. powiat przasnyski
23. powiat przysuski
24. powiat pułtuski
25. powiat radomski
26. powiat siedlecki
27. powiat sierpecki
28. powiat sochaczewski
29. powiat sokołowski
30. powiat szydłowiecki
31. powiat warszawski zachodni
32. powiat węgrowski
33. powiat wołomiński
34. powiat wyszkowski
35. powiat zwoleński
36. powiat żuromiński
37. powiat żyrardowski

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Ostrołęka
2. Płock
3. Radom
4. Siedlce
5. Warszawa

Seat / Siedziba

- Bochnia
Brzesko
Chrzanów
Dąbrowa Tarnowska
Gorlice
Kraków
Limanowa
Miechów
Myślenice
Nowy Sącz
Nowy Targ
Olkusz
Oświęcim
Proszowice
Sucha Beskidzka
Tarnów
Zakopane
Wadowice
Wieliczka

Seat / Siedziba

- Białobrzegi
Ciechanów
Garwolin
Gostynin
Grodzisk Mazowiecki
Grójec
Kozienice
Legionowo
Lipsko
Łosice
Maków Mazowiecki
Mińsk Mazowiecki
Mława
Nowy Dwór Mazowiecki
Ostrołęka
Ostrów Mazowiecka
Otwock
Piaseczno
Płock
Płońsk
Pruszków
Przasnysz
Przysucha
Pułtusk
Radom
Siedlce
Sierpc
Sochaczew
Sokołów Podlaski
Szydłowiec
Ożarów Mazowiecki
Węgrów
Wołomin
Wyszków
Zwoleń
Żuromin
Żyrardów

województwo opolskie

1. powiat brzeski
 2. powiat głubczycki
 3. powiat kędzierzyńsko-kozielski
 4. powiat kluczborski
 5. powiat krapkowicki
 6. powiat namysłowski
 7. powiat nyski
 8. powiat oleski
 9. powiat opolski
 10. powiat prudnicki
 11. powiat strzelecki
- Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:
1. Opole

Seat / Siedziba

- Brzeg
Głubczyce
Kędzierzyn-Koźle
Kluczbork
Krapkowice
Namysłów
Nysa
Olesno
Opole
Prudnik
Strzelce Opolskie

województwo podkarpackie

1. powiat bieszczadzki
2. powiat brzozowski
3. powiat dębicki
4. powiat jarosławski
5. powiat jasielski
6. powiat kolbuszowski
7. powiat krośnieński
8. powiat leski
9. powiat leżajski
10. powiat lubaczowski
11. powiat łańcucki
12. powiat mielecki
13. powiat niżański
14. powiat przemyski
15. powiat przeworski
16. powiat ropczycko-sędziszowski
17. powiat rzeszowski
18. powiat sanocki
19. powiat stalowowolski
20. powiat strzyżowski
21. powiat tarnobrzegi

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Krosno
2. Przemyśl
3. Rzeszów
4. Tarnobrzeg

Seat / Siedziba

- Ustrzyki Dolne
Brzozów
Dębica
Jarosław
Jasło
Kolbuszowa
Krosno
Lesko
Leżajsk
Lubaczów
Łańcut
Mielec
Nisko
Przemyśl
Przeworsk
Ropczyce
Rzeszów
Sanok
Stalowa Wola
Strzyżów
Tarnobrzeg

województwo podlaskie

1. powiat augustowski
2. powiat białostocki
3. powiat bielski
4. powiat grajewski
5. powiat hajnowski
6. powiat kolneński
7. powiat łomżyński
8. powiat moniecki
9. powiat sejneński
10. powiat siemiatycki
11. powiat sokólski
12. powiat suwalski
13. powiat wysokomazowiecki
14. powiat zambrowski

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Białystok
2. Łomża
3. Suwałki

Seat / Siedziba

- Augustów
Białystok
Bielsk Podlaski
Grajewo
Hajnówka
Kolno
Łomża
Mońki
Sejny
Siemiatycze
Sokółka
Suwałki
Wysokie Mazowieckie
Zambrów

województwo pomorskie

1. powiat bytowski
2. powiat chojnicki
3. powiat człuchowski
4. powiat gdański
5. powiat kartuski

Seat / Siedziba

- Bytów
Chojnice
Człuchów
Pruszcz Gdański
Kartuski

6. powiat kościerski	Kościerzyna
7. powiat kwidzyński	Kwidzyn
8. powiat lęborski	Lębork
9. powiat malborski	Malbork
10. powiat nowodworski	Nowy Dwór Gdański
11. powiat pucki	Puck
12. powiat słupski	Słupsk
13. powiat starogardzki	Starogard Gdański
14. powiat sztumski	Sztum
15. powiat tczewski	Tczew
16. powiat wejherowski	Wejherowo

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Gdańsk
2. Gdynia
3. Słupsk
4. Sopot

województwo śląskie

	Seat / Siedziba
1. powiat będziński	Będzin
2. powiat bielski	Bielsko-Biała
3. powiat bieruńsko-lędziński	Bieruń
4. powiat cieszyński	Cieszyn
5. powiat częstochowski	Częstochowa
6. powiat gliwicki	Gliwice
7. powiat kłobucki	Kłobuck
8. powiat lubliniecki	Lubliniec
9. powiat mikołowski	Mikołów
10. powiat myszkowski	Myszków
11. powiat pszczyński	Pszczyna
12. powiat raciborski	Racibórz
13. powiat rybnicki	Rybnik
14. powiat tarnogórski	Tarnowskie Góry
15. powiat wodzisławski	Wodzisław Śląski
16. powiat zawierciański	Zawiercie
17. powiat żywiecki	Żywiec

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Bielsko-Biała
2. Bytom
3. Chorzów
4. Częstochowa
5. Dąbrowa Górnicza
6. Gliwice
7. Jastrzębie-Zdrój
8. Jaworzno
9. Katowice
10. Mysłowice
11. Piekary Śląskie
12. Ruda Śląska
13. Rybnik
14. Siemianowice Śląskie
15. Sosnowiec
16. Świętochłowice
17. Tychy
18. Zabrze
19. Żory

województwo świętokrzyskie

	Seat / Siedziba
1. powiat buski	Busko-Zdrój
2. powiat jędrzejowski	Jędrzejów
3. powiat kazimierski	Kazimierza Wielka
4. powiat kielecki	Kielce
5. powiat konecki	Końskie
6. powiat opatowski	Opatów
7. powiat ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski
8. powiat pińczowski	Pińczów
9. powiat sandomierski	Sandomierz
10. powiat skarżyski	Skarżysko-Kamienna

11. powiat starachowicki	Starachowice
12. powiat staszowski	Staszów
13. powiat włoszczowski	Włoszczowa

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Kielce

województwo warmińsko-mazurskie

	Seat / Siedziba
1. powiat bartoszycki	Bartoszyce
2. powiat braniewski	Braniewo
3. powiat działdowski	Działdowo
4. powiat elbląski	Elbląg
5. powiat ełcki	Ełk
6. powiat giżycki	Giżycko
7. powiat gołdapski	Gołdap
8. powiat iławski	Iława
9. powiat kętrzyński	Kętrzyn
10. powiat lidzbarski	Lidzbarski
11. powiat mrągowski	Mrągowo
12. powiat nidzicki	Nidzica
13. powiat nowomiejski	Nowe Miasto Lubawskie
14. powiat olecki	Olecko
15. powiat olsztyński	Olsztyn
16. powiat ostródzki	Ostróda
17. powiat piski	Pisz
18. powiat szczycieński	Szczytno
19. powiat węgorzewski	Węgorzewo

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Elbląg
2. Olsztyn

województwo wielkopolskie

	Seat / Siedziba
1. powiat chodzieski	Chodzież
2. powiat czarnkowsko-trzcianecki	Czarnków
3. powiat gnieźnieński	Gniezno
4. powiat gostyński	Gostyń
5. powiat grodzki	Grodzisk Wielkopolski
6. powiat jarociński	Jarocin
7. powiat kaliski	Kalisz
8. powiat kępiński	Kępno
9. powiat kolski	Koło
10. powiat koniński	Konin
11. powiat kościański	Kościan
12. powiat krotoszyński	Krotoszyn
13. powiat leszczyński	Leszno
14. powiat międzychodzki	Międzychód
15. powiat nowotomyski	Nowy Tomyśl
16. powiat obornicki	Oborniki
17. powiat ostrowski	Ostrów Wielkopolski
18. powiat ostrzeszowski	Ostrzeszów
19. powiat pilski	Piła
20. powiat pleszewski	Pleszew
21. powiat poznański	Poznań
22. powiat rawicki	Rawicz
23. powiat słupecki	Słupca
24. powiat szamotulski	Szamotuły
25. powiat średzki	Środa Wielkopolska
26. powiat śremski	Śrem
27. powiat turecki	Turek
28. powiat wągrowiecki	Wągrowiec
29. powiat wolsztyński	Wolsztyn
30. powiat wrzesiński	Września
31. powiat złotowski	Złotów

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Kalisz
2. Konin
3. Leszno
4. Poznań

województwo zachodniopomorskie

1. powiat białogardzki
2. powiat choszczeński
3. powiat drawski
4. powiat goleniowski
5. powiat gryficki
6. powiat gryfiński
7. powiat kamieński
8. powiat kołobrzeski
9. powiat koszaliński
10. powiat łobeski
11. powiat myśliborski

Seat / Siedziba

- Białogard
Choszczno
Drawsko Pomorskie
Goleniów
Gryfice
Gryfino
Kamień Pomorski
Kołobrzeg
Koszalin
Łobez
Myślibórz

12. powiat policki

13. powiat pyrzycki

14. powiat sławieński

15. powiat stargardzki

16. powiat szczecinecki

17. powiat świdwiński

18. powiat wałecki

Cities with the county rights / Miasta na prawach powiatu:

1. Koszalin

2. Szczecin

3. Świnoujście

Police

Pyrzyce

Sławno

Stargard

Szczecinek

Świdwin

Wałcz

Annex 2. Dictionary of dialect and archaic topographic terms Załącznik 2. Słownik gwarowych i dawnych terminów topograficznych

The dictionary contains a selection of topographic terms, mainly those that are no longer used in the general Polish language. Some of them have completely disappeared; others exist only in Polish dialects. The dictionary also includes words whose meaning in the old Polish language (or in dialects) differs from that in the modern general language. The grammatical gender is given only when the form of the entry is ambiguous in this respect.

The explanations indicate the scope of meaning of the terms, and in the case of dialect terms, the geographical ranges of the terms (or their specific meaning) are provided. If there are no comments concerning the range of occurrence, it means that the given term occurs, or used to occur, in various regions of Poland.

Słownik zawiera wybór terminów topograficznych, głównie tych, które wyszły z użycia we współczesnym języku ogólnym. Niektóre z nich całkiem zagięły, inne funkcjonują tylko w polskich gwarach. W słowniku uwzględniono również takie wyrazy, których znaczenie w dawnym języku polskim (lub w gwarach ludowych) różni się od znaczenia we współczesnym języku ogólnym. Rodzaj gramatyczny podano tylko wtedy, gdy postać hasłowa nie jest jednoznaczna w tym względzie.

W objaśnieniach wskazano zakres znaczeniowy terminów, zaś przy określeniach gwarowych podano zasięgi geograficzne terminów (lub ich specyficznego znaczenia). Jeśli nie ma uwag o zasięgu występowania, oznacza to, że wyraz funkcjonuje/funkcjonował w różnych regionach Polski.

Term Termin	Meaning Znaczenie	Occurrence Występowanie
bachorza <i>f.</i> , bachorze <i>n.</i>	bog; muddy lowland mokradło; błotnista nizina	
bagno	mud błoto	south-western Silesia and locally in Lesser Poland południowo-zachodni Śląsk i miejscami w Małopolsce
	meadow where peat is dug up łąka, na której się kopie torf	northern Poland północna Polska
	small pond, small lake stawek, jeziorko	Pomerania Pomorze
bardo, berdo	hillock, hill pagórek, wzniesienie	
barycz <i>f.</i>	swamp, bog moczar, bagno	
barzyna <i>f.</i> , barzysko <i>n.</i>	bog bagno	mainly Lesser Poland głównie Małopolska
biały, -a, -e <i>ad.</i>	clear, transparent (about water) jasny, czysty (o wodzie)	
biel <i>f.</i> , biela <i>f.</i>	wasteland, pasture; marshy meadow, wetland nieużytek, pastwisko; podmokła łąka, mokradło	Mazovia, Warmia and Masuria Mazowsze, Warmia i Mazury
bielawa	marshy meadow; peat bog podmokła łąka; torfowisko	
błonie <i>n.</i>	extensive grassy area; meadow; pasture rozległy teren porośnięty trawą; łąka; pastwisko	

buda	forest settlement; primitive wood processing site osada leśna; prymitywny zakład przetwórstwa drewna	
bugaj	forest, particularly a small deciduous forest (typically near a river) las, w szczególności niewielki las liściasty (zazwyczaj w pobliżu rzeki)	
bystry, -a, -e <i>ad.</i>	fast-flowing, rapid (about water) szybko płynący, rwący (o wodzie)	
caryna ¹	farmland pole uprawne	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
chechło	swamp, marshy meadow mokradło, podmokła łąka	
chełm	hill wzniesienie	
cieplica	warm spring; spot in a river where the water does not freeze in winter ciepłe źródło; miejsce w rzece, w którym woda zimą nie zamarza	
czarny, -a, -e <i>ad.</i>	dark, cloudy (about water) ciemny, mętny (o wodzie)	
czerteż ² <i>m.</i>	cleared area; arable field in such an area obszar wykarczowany; pole orne na takim obszarze	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
czub	highest point, summit najwyżej położona część, wierzchołek	
dąbrowa	deciduous forest las liściasty	
debrz <i>f.</i> , debrza <i>f.</i> , debra <i>f.</i>	ravine, gorge with thickets, pit parów, wąwóz z zaroślami, dół	
dunaj	deep water, depths; river głęboka woda, głębina; rzeka	
dział	ridge of hill or rise that forms a boundary; abyss; portion of land received through partition of an estate grzbiet wzgórza lub wzniesienia tworzący granicę; przepaść; część gruntu przypadająca z podziału majątku	
gaj	tree drzewo	Podhale and Orawa Podhale i Orawa

¹ A word of Romanian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.
Wyraz pochodzenia rumuńskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

² A word of Ukrainian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.
Wyraz pochodzenia ukraińskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

garb ³	terrain convexity, hillock, mountain wypukłość terenu, pagórek, góra	
gopło	bog bagno	north-eastern Greater Poland północno-wschodnia Wielkopolska
gościniec	inn, tavern karczma, zajazd	western Poland zachodnia Polska
grapa ⁴	hillock; steep mountain; steep hill ridge; cliff; dry valley pagórek; stroma góra; stromy grzbiet wzgórza; urwisko; parów	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
grąd ⁵	dry and elevated spot surrounded by swampland suche, wyższe miejsce wśród bagien	
groń <i>m.</i> , gruniń <i>m.</i>	hill wzgórze	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
hel ⁷	spit cypel	Kashubia Kaszuby
horb	terrain convexity, hillock, mountain wypukłość terenu, pagórek, góra	eastern edge of Poland, Carpathian region wschodnie krańce Polski, rejon Karpat
hrud	dry and elevated spot surrounded by swampland suche, wyższe miejsce wśród bagien	eastern edge of Poland wschodnie krańce Polski
istok	spring źródło	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
izbica	triangular structure built with pilings and filled with stones used, e.g., to build ramparts and other earthen fortifications trójganiasta konstrukcja z pali wypełniona kamieniami, m.in. do budowy wałów obronnych i innych umocnień ziemnych	
kadłub	hollowed-out tree trunk used as a spring water intake wydrążony pień drzewa, służący jako ujęcie wody źródlanej	
kadłubek	spring źródło	

³ In Poland's eastern regions and the Carpathian area once occupied by Vlach pastoral colonies, there is an East Slavic equivalent of this word: *horb*.

Na wschodnich krańcach Polski oraz w rejonie Karpat na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej występuje wschodniosłowiański odpowiednik tego wyrazu: *horb*.

⁴ A word of Romanian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies. A distorted variant – *drapa* – also occurs locally.

Wyraz pochodzenia rumuńskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej. Miejscami występuje zniekształcony wariant *drapa*.

⁵ A Belarusian equivalent of this word – *hrud* – occurs in north-eastern Poland.

Na północnym wschodzie Polski występuje białoruski odpowiednik tego wyrazu: *hrud*.

⁶ A word of Romanian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.

Wyraz pochodzenia rumuńskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

⁷ The word *hel* is a Kashubian borrowing from the Germanic languages.

Wyraz *hel* jest kaszubskim zapożyczeniem z języków germańskich.

kał	mud błoto	
kępa	raised ground in a meadow or bog; shrub-covered island in a river or lake wyniosłość na łące lub bagnie, wyspa na rzece lub jeziorze porośnięta krzewami	
	coastal flattened hill separated by valleys nadmorskie wypłaszczone wzniesienie oddzielone dolinami	Kashubia Kaszuby
kiczera ⁸ , kiczora	mountain góra	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
kierz, kierzek	bushes zarośla	
kopa	mountain, hill with a rounded summit góra, wzgórze o zaokrąglonym szczycie	
koszar <i>m.</i> , koszara ⁹ <i>f.</i>	sheepfold; shepherd's croft with a sheepfold zagroda dla owiec; zabudowania pasterskie wraz z zagrodą	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
krynica ¹⁰	spring źródło	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
łędo	unploughed soil; low meadows flooded with water niezaorana ziemia; niskie łąki zalewane przez wodę	
lgota, ligota	village exempted from tax payments for a certain time after its establishment wieś uwolniona od płacenia czynszu na pewien okres od momentu lokacji	Silesia Śląsk
łan	unit of measurement of land area, the size of which varied in different areas; roughly 16.8 ha miara powierzchni ziemi, której wielkość była zmienna na różnych obszarach; mniej więcej 16,8 ha	
łaz	farmland created by burning or clearing a forest pole uprawne powstałe z wypalenia lub wykarczowania lasu	
łęg	forest, grove, field or pasture by a river or in a lowland las, zagajnik, pole lub pastwisko nad rzeką lub na nizinie	

⁸ A word of Romanian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.

Wyraz pochodzenia rumuńskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

⁹ The word spread throughout the Carpathian and Subcarpathian regions along with Vlach pastoral colonisation.

Wyraz rozprzestrzenił się w rejonie Karpat i Podkarpacia wraz z pasterską kolonizacją wołoską.

¹⁰ A word of Ukrainian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.

Wyraz pochodzenia ukraińskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

macica	source of a stream or a river; main current of a river źródło strumienia lub rzeki; główny nurt rzeki	
magura ¹¹	mountain, especially a separated one góra, zwłaszcza odosobniona	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
majdan	public square; campsite yard; factory yard; forest settlement; forest woodworking area; forest area where tar or potash is made plac publiczny; plac obozowy; plac fabryczny; osada leśna; miejsce, gdzie obrabia się drzewo w lesie; miejsce w lesie, gdzie wyrabia się smołę lub potaż	
miałki, -a, -e <i>ad.</i>	shallow (about water) płytki (o wodzie)	northern Silesia, Greater Poland, Kuyavia, Mazovia, parts of Pomerania północny Śląsk, Wielkopolska, Kujawy, Mazowsze, część Pomorza
młaka ¹²	marshy meadow; bog podmokła łąka; bagno	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
moczydło	marsh mokradło	
mogiła	hillock, mound pagórek, kopiec	
mogiłki	cemetery cmentarz	eastern Poland wschodnia Polska
nieciecz <i>f.</i> , nieciecza <i>f.</i>	slow-flowing water woda wolno płynąca	
niwa	farmland; freshly cleared field pole uprawne; pole świeżo po wykarczowaniu	
niżni, -a, -e <i>ad.</i>	lower, bottom niżny, dolny	Lesser Poland Małopolska
nowina	soil cultivated for the first time or since recently rola uprawiana po raz pierwszy lub od niedawna	
ogrodzenie <i>n.</i>	fenced area teren ogrodzony płotem	
ogrodzieniec	enclosed site miejsce ogrodzone	

¹¹ A word of Romanian origin (and in Romanian, of South Slavic origin); it occurs in the area once occupied by Valch pastoral colonies. Wyras pochodzenia rumuńskiego (a w rumuńskim z języków południowosłowiańskich), występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

¹² A word of Romanian origin (and in Romanian, of South Slavic origin); it occurs in the area once occupied by Valch pastoral colonies. Wyras pochodzenia rumuńskiego (a w rumuńskim z języków południowosłowiańskich), występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

oparczysko	bog bagno	northern Poland północna Polska
osiek	defensive site surrounded by stakes obronne miejsce otoczone palami	
ostrów	isle; hill; significant rise among marshes; larger cluster of trees or bushes wyspa; wzniesienie; znaczna wyniosłość wśród mokradel; większa kępa drzew lub krzaków	
padół	valley dolina	
parowa	bog bagno	northern Poland północna Polska
paryja	bog bagno	Lesser Poland Małopolska
pasowisko	pasture pastwisko	eastern Lublin region wschodnia Lubelszczyzna
pastewnik, pasternik	pasture pastwisko	
pastwa	pasture pastwisko	central Poland środkowa Polska
paśnik	pasture pastwisko	northern Poland północna Polska
patok	brook potok	
pać <i>f.</i>	path, road ścieżka, droga	
perc	mountain path, path trodden by sheep ścieżka górską, ścieżka wydeptana przez owce	Carpathian region rejon Karpat
piekło	hard-to-reach place miejsce trudno dostępne	
piła	sawmill tartak	western and south-western Poland zachodnia i południowo-zachodnia Polska
pło	bog bagno	north-eastern Greater Poland północno-wschodnia Wielkopolska
płonia <i>f.</i>	barren land; burnt, unvegetated place; forestless pasture on a hill; deep and rapid part of a river that does not freeze in winter ziemia nieurodzajna; miejsce wypalone, niezarośnięte; bezleśne pastwisko na wzgórzu; wartka i głęboka część rzeki, która nie zamarza zimą	

płosa	part of farmland consisting of patches działka roli złożona z zagonów	
połonina ¹³	forestless mountain tops used for sheep grazing bezleśne wierzchołki gór służące za pastwiska dla owiec	
ponik	river disappearing underground or in a bog rzeka ginąca pod ziemią, w bagnach	
praga	burnt-up place miejsce wypalone	
pręt	old unit of measurement of length and area dawna miara długości i powierzchni	
przez <i>m.</i>	crosswise patch of land that connects all other patches zagon idący w poprzek, łączący wszystkie inne	
przesieka	defensive stretch of land created by cutting and felling trees on a certain length of land pas obronny powstały przez podcięcie i zwalenie drzew na pewnym odcinku	
przewora	barrier (in a defensive system) zapora (w systemie obronnym)	
przysłop ¹⁴	mountain pass przełęcz	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
pustka	farmland abandoned by a peasant; ravaged place rola porzucona przez kmiecia; spustoszone miejsce	
roztoka	forking point of brooks; mountain valley formed by a forked stream miejsce rozwidlenia potoków; dolina górską wyżłobiona przez rozwidlający się potok	
ruda	primitive smelting and metallurgical site, usually combined with an opencast mine prymitywny zakład hutniczo- -metalurgiczny, zwykle połączony z odkrywkową kopalnią	Mazovia Mazowsze
samica	main current of a river główny nurt rzeki	

¹³ A word of Ukrainian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies.

Wyraz pochodzenia ukraińskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

¹⁴ A word of Romanian origin (and in Romanian, of South Slavic origin); it occurs in the area once occupied by Valch pastoral colonies.

Wyraz pochodzenia rumuńskiego (a w rumuńskim z języków południowosłowiańskich), występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

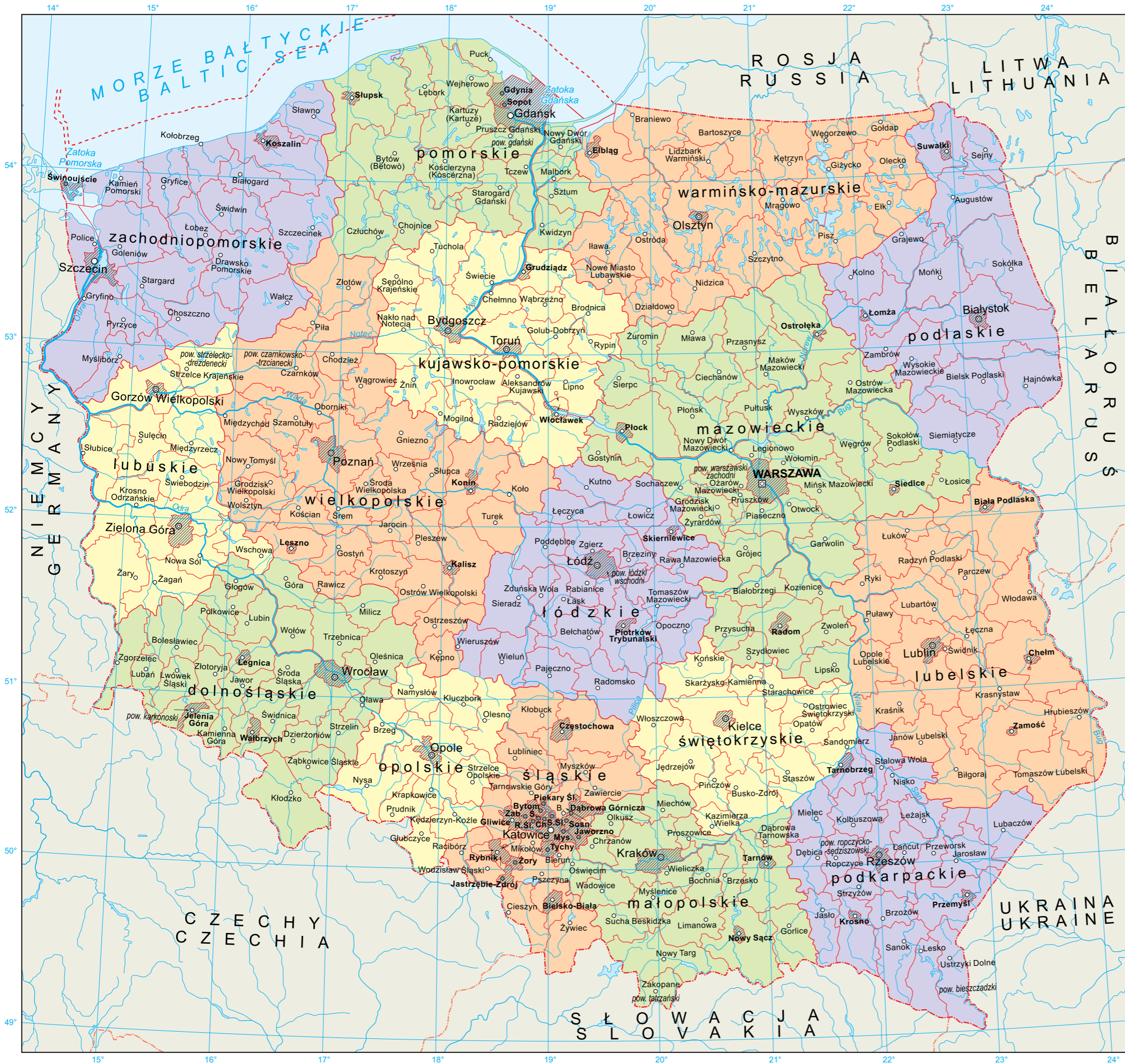
sap	bog bagno	western Poland zachodnia Polska
sątok	place where two rivers merge into one miejsce, gdzie zlewają się dwie rzeki	
siodło	habitat, seat siedlisko, siedziba	
smug <i>m.</i> , smuga <i>f.</i>	bog bagno	Lesser Poland Małopolska
sopot	spring źródło	
starka	old river bed starorzecze	
stecka, steczka	path ścieżka	northern Poland (excluding Kashubia) północna Polska (bez Kaszub)
stegna <i>f.</i> , stegno <i>n.</i>	path ścieżka	northern Poland including Kashubia północna Polska z Kaszubami
stok ¹⁵	spring źródło	north-eastern Poland północno-wschodnia Polska
strąga ¹⁶	sheep pen gate bramka w ogrodzeniu dla owiec	Carpathian and Subcarpathian region rejon Karpat i Podkarpacia
szczawa	sour water kwaśna woda	
szczawnica	source of sour water źródło kwaśnej wody	
szczob ¹⁷	mountaintop wierzchołek góry	
szczyrk	sandy soil; gravel; gravel soil gleba piaszczysta; żwir, żwirowata rola	
ściana	boundary of an estate granica posiadłości	
ściegna <i>f.</i> , ściegno <i>n.</i>	path, a road between fields for driving cattle; pasture ścieżka, droga między polami do przepędzania bydła; pastwisko	
tracz	sawmill tartak	Podhale and eastern Subcarpathia Podhale i wschodnie Podkarpacie
tryb	straight road or path prosta droga, ścieżka	
tyn	fence ogrodzenie	

¹⁵ The form *istok* (of South Slavic origin) is found in the Carpathian and Subcarpathian regions in areas once occupied by Vlach pastoral colonies. W rejonie Karpat i Podkarpacia na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej występuje forma *istok* (o pochodzeniu południowoślwiańskim).

¹⁶ A word of Romanian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies. Wyraz pochodzenia rumuńskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

¹⁷ A word of Ukrainian origin, found in the area once occupied by Vlach pastoral colonies. Wyraz pochodzenia ukraińskiego, występuje na obszarze dawnej pasterskiej kolonizacji wołoskiej.

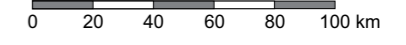
tyniec	enclosed defensive site miejsce ogrodzone, obronne	
ubocz <i>f.</i>	mountainside, hill slope zbocze, spadzistość	
ujazd	land area whose boundaries were determined by a court official during a tour on horseback obszar ziemi, którego granice ustalono drogą konnego objazdu sądowego	
upłaz	mountain slope overgrown with grass pochyłość w górach porośnięta trawą	Podhale
uroczysko	mound, border place; uninhabited place kopiec, miejsce graniczne; miejsce nieosiedlone	
uście <i>n.</i>	outlet ujście	
wąwel	dry place surrounded by water suche miejsce otoczone wodą	
wierch	summit, mountain peak wierzchołek, szczyt górski	Podhale
wola	village exempted from tax payments for a certain time after its establishment wieś uwolniona od płacenia czynszu na pewien okres od momentu lokacji	
wybudowanie <i>n.</i>	hut or several huts situated outside a village chata albo kilka chat położone poza wsią	
wygon	common pasture outside a village; route to such pasture wspólne pastwisko poza wsią; droga do takiego pastwiska	
wyżni, -a, -e <i>ad.</i>	higher, upper wyżny, górny	Lesser Poland Małopolska
zastawisko	water discharge at a weir upust wody w jazie	
zdrój	spring źródło	
żar, źdżar	burnt-up place miejsce wypalone	
żuławy <i>pl.</i>	riverside area flooded by water nadrzeczny teren zalewany przez wodę	

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Podział administracyjny
stan w dniu 1 stycznia 2024 r.
REPUBLIC OF POLAND
Administrative Division
as of January 1, 2024

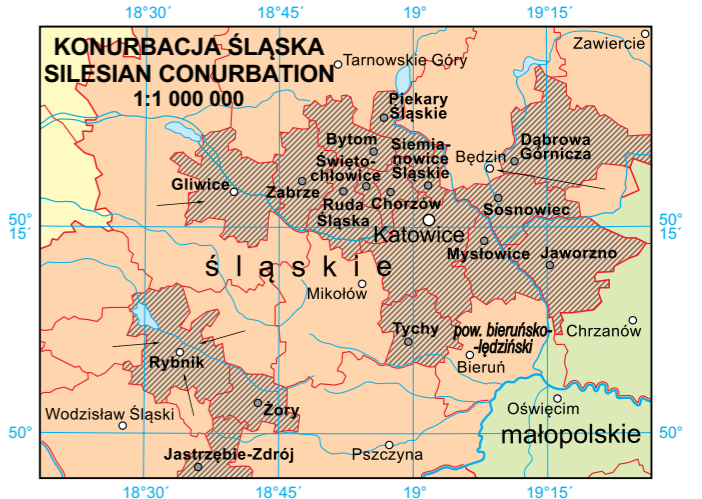

1:2 500 000

- WARSZAWA** stolica Polski, siedziba władz wojewódzkich oraz siedziba władz miasta na prawach powiatu
the capital of Poland, the seat of voivodship authorities and authorities of cities with the county rights
- Białystok** siedziby władz wojewódzkich oraz siedziby władz powiatów i miast na prawach powiatu
seats of voivodship authorities, county authorities and authorities of cities with the county rights
- Katowice** siedziby władz wojewódzkich oraz siedziby władz miast na prawach powiatu
seats of voivodship authorities and authorities of cities with the county rights
- Chelm** siedziby władz powiatów i miast na prawach powiatu
seats of county authorities and authorities of cities with the county rights
- Sopot** siedziby władz miast na prawach powiatu
seats of authorities of cities with the county rights
- Grajewo** siedziby władz powiatów
seats of county authorities
- granice państw
state boundaries
- granice morza terytorialnego Polski
Polish territorial sea boundaries
- granice województw
voivodship boundaries
- granice powiatów
county boundaries
- przynależność obszaru powiatu do jego siedziby
affiliation of a county area to its seat

Podano wyłącznie nazwy powiatów nie pochodzące od nazw ich siedzib
County names not derived from names of their seats are only provided

ISBN 978-83-254-2599-9